

تہ فیسری رەوان

بۆ تیگەیشتنی قورئان

بەرگی [۸]

نووسینی

مەلا مەحموودی گەلاڵەیی

جرمی [۱۵]

تەڭرىقۇش رەۋان

بۇ تېگە يىشتى قورئان

بەرگى ھەشتەم

نووسىنى

مەلا مەھمۇدى گەلا ئەيى

جزمى (۱۵)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تەفسىرى رەۋان بۇ تىگە يىشتىنى قورئان.

نوسىنى : مەلا مەحمۇدى گەلەلى.

چاپى يەكەم.

چاپخانى ئۆفسىتى تىشك.

تىراژ : (۵۰۰) دانە.

ژمارەى سپاردن : (۱۰۵) ى سالى (۲۰۰۱)

مافى چاپکردن پارىژراودو تەنھا ھى نووسەرە.

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوره‌تی الاسراء

نهم سوره‌ته ناونراوه به (الاسراء) چونکه به‌باسی موعجیزه‌ی شه‌وپه‌وی پیغهمبهر ﷺ له‌مه‌ککه‌وه بۆ مه‌دینه ده‌ست پی ده‌کا. هه‌روه‌ها ناویکی تریشی هه‌یه، پی‌ی ده‌گوتری: سوره‌تی به‌نی ئیسرائیل چونکه چیرۆکی په‌رته‌وازه‌بوونو ئاواره‌بوونی نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیلی تیدایه، دوو‌جار به‌هۆی فه‌سادو به‌دفعه‌سالی خۆیان له‌زیدو نیشتمانی خۆیان وه‌ده‌رنران!

ده‌رباره‌ی گه‌وره‌یی نهم سوره‌ته ئیمام نه‌حمده‌و تیرمیذی و نه‌سائی و ه‌ی تریش له‌عائیشه‌وه ریوایه‌ت ده‌که‌ن: که پیغهمبهر ﷺ له‌هه‌موو شه‌ویکدا سوره‌تی به‌نوئیسرائیلی (الاسراء) و (الزمر)ی ده‌خویندا!

ئیمامی بوخاری و ئیبنو مه‌رده‌وه‌یه‌ی له‌ئیبنو مه‌سعوده‌وه ریوایه‌ت ده‌که‌ن: که پیغهمبهر ﷺ ده‌رباره‌ی سوره‌تی به‌نی ئیسرائیل واته: سوره‌تی (الاسراء) و (الک‌هف) و (مریم) و (طه) و (الأنبیاء) فه‌رموی: نهم سوره‌تانه ده‌سته‌گولی یه‌که‌من! هه‌موویان مه‌ککه‌یین. هه‌موویان چیرۆکو سه‌رگورشته‌یان له‌خۆ گرتوون!

نهم سوره‌ته وه‌کوو وتمان مه‌ککه‌یی، به‌ته‌سیحاته‌و ته‌نزیه‌ی خودا ده‌ست پی ده‌کا و به‌سوپاسکردنی خودا کۆتایی دی، زۆر باسی گ‌رنگو لایه‌نی جۆراو جۆری له‌خۆ گرتوون، زوربه‌یان ده‌رباره‌ی عه‌قیده‌و بیرو باوه‌رن، هه‌ندی سه‌ره‌باسی ده‌رباره‌ی یاسای سلو‌کو هه‌لسو که‌وتی تاکو کۆمه‌لو ئادابی سلو‌کی په‌یه‌ه‌ست به‌بیروباوه‌ره‌وه باس ده‌که‌ن! هه‌ندی باسی مزگه‌وتی قودسو چیرۆکی نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل ده‌کا، ته‌و مزگه‌وته‌ی پیغهمبهر شه‌وپه‌وی بۆ پیکراوه. لایه‌نی له‌چیرۆکی ئاده‌م و شه‌یتانو ریزلێنانی خودا بۆ ئاده‌میزاد باس ده‌کا.

وه لئ عونصوری هه ره دیار له سوره ته که داو باسه سه ره کی و
جه مسره که ی باسی پیغه مبهرو هه لئو تستی قور هیشیه کان بهرام بهر
پیغه مبهرو په یامه که یه تی!

چیرۆکی شه وره وی و چیرۆکی بهرز بوونه وه بۆ ناسمانه کان، شه وره وی
له مه ککه وه بۆ مزگه وتی قودس و پاشان میعراج واته: بهرز بوونه وه
له مزگه وتی قودسه وه بۆ ناسمانه کان بۆ لای سیدره تولىموتته هاو نهو عاله مه
غهبی و په نامه کیه له ئیمه...! نهام باسه زۆر ریوایه تی جیا جیاو سه گرگورشته ی
جؤراو جؤری تیدا ریوایه ت کراونو کیشه و نیزاعی کی زۆرو زه بهنده ی تیدا
پهیدا کراوه، هه تا نه مپوش نهو نیزاعو کیشه یه پایه داره و خه لکی ده مه
ده می تی تیدا ده کن!

راجیایی هه یه ده رباره ی نهو شوینه ی شه وره وییه که ی لئ کراوه، هه ندئ
پێیان وایه: له خودی که عه برا شه وره وییه که دهستی پئ کردوه. له م باره وه
فه رموود هیه ک له پیغه مبهروه ریوایه ت کراوه: ده فره موئ: (بینا أنا فی
المسجد فی الحجر عند البیت بین النائم والیقظان اذ اتانی جبریل علیه
السلام بالبراق) هه ندئ پێیان وایه: له خانووی ئومموهانی کچی نه بو
طالیبه وه شه وره وی دهستی پئ کردوه، نهو کاته ده بی بلیین: مه به ست
به مه سجیدول حه رام خاکی حه ره مه، چونکه خاکی حه ره م مزگه وته که شی له خو
گرتوه.

ئیبنو عه بهاسیش ده فره موئ: (الحرم کله مسجد) وا ریوایه ت کراوه:
که پیغه مبهر ﷺ له مالی ئومموهانی دا نووستوه، دواى نوێژی عیشا
شه وره وی پیکراوه هه ره هه مان شه و گه راوه ته وه و چیرۆکه که ی بۆ ئومموهانی
گیراوه ته وه؛ فره موینه تی: (مثل لی النبیون فصلیت بهم) پیغه مبه ره ان
نامه ده کراو پێشنوێژیم بۆ کردن!

ئەمجار پېغەمبەر ﷺ ھەستا بچیتە مزگەوت، ئومموھانی داوینی گرت. ویستی نەھیلێ برپا. پېغەمبەر ﷺ فەرمووی: ئەو چیتە؟ بۆ داوینی پۆشاکی دەگری؟ وتی: دەترسم ئەگەر تۆ ئەم ھەوالە رابگەییەنی و بلاوی بکەییەو قەومە کەت بە درۆت بخەنەو. پېغەمبەر ﷺ فەرمووی: ئەگەر بە درۆشم بخەنەو من ئەو ھیان بۆ دەگیرمەو، ئیتر رویشتە دەرەو بۆ مائی کابە، ئەبو جەھل ھاتە نزیکێ و پېغەمبەر ﷺ ھەوالی ئیسراو میعراجی بۆ گیرایەو، ئەبو جەھل بە دەنگی بەرز ھاواری کردو وتی: ئەی کۆمەلی بەنی کەعبی کوپی لوئە و ھرن گوێ بگرن، خەلک لی ی کۆبوونەو پېغەمبەر ﷺ روداوە کە بۆ گیرانەو، خەلکە کە سەریان سوپماو ھەیانبوو چمبۆلی لەسەری خۆی دناو ھەیانبوو چەپلە لی دەدا، ھەندێ کەس موسوڵمان بوویون پاشگەز بوونەو؛ ھەندێ کەس بە ھەلە داوان رایانکرد بۆ لای ھەزرەتی ئەبو بەکر، بۆ ئەو ی ئەم ھەوالە بۆ بگێرنەو بەلکوو ئەویش لەتایین پاشگەز بێتەو، کە پێیان گوت: فەرمووی: ئایا پېغەمبەر ﷺ بۆ خۆی وا دەلی؟ وتیان: بەلی بە دەمی خۆی بۆ خەلکە کە دەگیرێتەو. ئەبو بەکر فەرمووی: ئەگەر پېغەمبەر ﷺ بۆ خۆی ئەو بلی، ئەو من شاھەدی دەدەم راست دەکا. وتیان: چۆن بە راستگۆی دەزانی: کە بلی لە تاقە شەوێکدا چوومە ولاتی شاھو پیش ئەو ی روژ بێتەو ھاتوومەو مەککە؟ ھەزرەتی ئەبو بەکر فەرمووی: بەلی: ئەگەر لەو ھەش دوور تر بفەرموئ، من برپای پێ دەکەم، پێی برپا دەکەم ئەگەر بلی چوومە ئاسمانە کانیش! ھەر بەم بۆنەو نازناوی (صدیق) بەسەردا برپا. جا ھەندیک لە کافرەکان مزگەوتی قودسیان بینیبوو داویان لە پېغەمبەر ﷺ کرد وە صفی چۆنیەتی مزگەوتە کەیان بۆ بکا مزگەوتە کە ھیندراپە پیش چاوی، ئیتر پېغەمبەر ﷺ دەستی کرد بە باسی مزگەوتە کە بەوردی وە صفی کرد. وتیان: راست دەکە ی چۆنی دەلی وایە. دە ی باشە ئیمە کاروانیکمان بەرپۆیە لە شامەو دەگیرێتەو، ھەوالمان

بدهرئ ئیستا له کوێیهو چۆنهو چۆن نیه! ئیتر پیغه مبهه ﷺ ژماره ی وشتی قافله کهو حالو وه زعی کاروانه که ی پی گوتن. فهرمووی: روژی شه وهنده ی مانگ له گه له خۆره لاتن دا کاروانه که ده گاتمه مه کهه وشتی که ی به له که له پیش کاروانه که وه ده بی! ئیتر هه موویان هاتنه ده ره وه به ره و (ثغیه) رویشته چاوه پروانی کاروانه که بوون. له بهرزایی به که وه ته ماشایان ده کرد، خۆره لات یه کیان وتی: ئهرئ ﷺ (والله) نهوا خۆره لات، یه کیکی تریان وتی ئهرئ (والله) نهوا کاروانه که به ده رکه وتو واهات وشتی که ی به له که ی له پیشه وه یه. موحه ممه د چۆنی گوت وا ده رچوو! که چی له گه له شه وش دا بروایان پی نه کردو به درزیان خستنه وه. وتیان: ئه مه سیحرو جادوه لیمان ده کا!

راجیایی هه یه له وه دا ئایا ئیسراو میعراج به خه و بووه یان به ناگایی بووه..؟ له چه زه ته ی عاثیشه و موعاوییه وه ریوایه ت ده که ن فهرموویانه: (والله ما فقد جسد رسول الله ﷺ ولكن عرج بروهه) سویند به خودا شه وی ئیسراو میعراج جهسته ی پیغه مبهه له جیگا که ی خۆی نه جولابوو به لکوو به روح ئیسراو میعراجی بینیه!

زانایان ده ئین: قسه ی عاثیشه و موعاوییه لی ره دا نایسته به لگه، چونکه نهوان رودا وه که یان نه بینیه، نهو کاته عاثیشه مندال بووه و موعاوییه کافر بووه، ههروه ها چونکه نه مه یان نه گیرا وه ته وه بو لای پیغه مبهه وه به شیوه ی هه دیت نایهینن.

زانای تریش هه ر پتیان وایه پیغه مبهه ﷺ له خه و دا ئیسراو میعراجی دیوه.

ریوایه تی تریش هه ن نه وه ده گه یه نن: که ئیسراو میعراج به گیانو جهسته بووه، ته نانه ت نهو نوینو جیگایه ی تییدا نوسته وه سارد نه بوونه وه که گه را وه ته وه.

ئیبنو که شیر زور ریوایه تی لهم باره وه هیئاوهن، گه لی سهرگورشته ی
گیراوه ته وه. نه وه ی په سندی و بتمانیه ی پی بکری له ناو سهره جهم ریوایه ته کا ندا
نه وه یه: که پیغه مبه ر ﷺ له مالی ئومموهانی شوینی نوستنی خو ی به جی
هیشتو وه هاتو وه بو مزگه وتی کابه جا که لای حیجریو وه چاوی له بیر ه خه ودا
بو وه شه وره و ی میعراجی پی کرا وه دوایی گه را وه ته وه بو ناو جیگای
نوستنی و هیشتا نوینه کانی سارد نه بو نه وه!

هر چه نده چ سودیک نابیندری لهم کیشه دورو دریره ی بهرپا بو وه
دو باره ی ئیسراو میعراج له کوزو نوی دا جیگای مونا قه شه و چه ندو چوونی
زانا یان بو وه، نه مجار ئیسراو میعراج به خه بو بو یی یان به ناگا بو بی چ
له واقعیه که ناگور پی، روداوی ئیسراو میعراج روداویکی واقعی چه سپا بو وه
له ژیا نی پیغه مبه ردا، که شف و ته جه للی یه ک بو بو دل دانه وه ی پیغه مبه ر
نیشاندانی نمونه یه ک له ده سه لاتو قودره تی په روه ردگار، که
له چا و ترو کا ئیک دا نه وه مو ریگا دورو سهر سوپ هینه رو عاله مه بالایانه ی
بینی...

جا نه وانه ی خودا ناسزو هه ست به ده سه لاتو قودره تی خودا ده که نو
سروشتی پیغه مبه رایه تی ده زانن، روداوی لهم جوړه یان به لا وه محال و ی
نه چو نابی، سهر سام نابن له و جوړه شتانه، چونکه له بهرام بهر قودره تی
خودا ده موو کردار ټک که له دیدی ئاده میزاد دا به گرانو قورس ده بیندرین
یه کسانن نه و ئیشانه ی که به ته صه وری ئاده میزاد سوکو گرانیان له نیوان دایه
لای خودا چون یه کتو یه کسانن، هه موو کار ټک هه رچه نده لای ئاده میزاد
گرانو نه سته م بی لای خودا سوکو هاسانه، نه وه ی له عاله می ئاده میزاد باو
ره سایه نا کر ټه قیاس بو قودره تی خودا و ده سه لاتی په روه ردگاری پی پیوانه
ناکری!

سروشتي پيغه مبهرايه تيش برتييه له پهيوه نديکردن به عاليه مي بالاوه، به شيويه كه كه قياس ناكړي ته سهر پهيوه ندي ناده ميزاد به ناده ميزاد هوه، شم جوره پهيوه نديكردنهو بينيني نهو شوي نو عاليه مه بالاياهو گه ييشتن پتيان به هو كاري ناشكرا يان ناديار سهر سورپه يته رتر نيه له پهيوه ندي كردن به عاليه مي بالاوه يان وهرگرتن لي.

بيگومان حذر هتي نهو بهر راستي فهرموو: كاتي كه ولا مي قورپه ييشيه سهر سورپاوه كاني دايه وه، زور به له سهره خويي يوه مه سه له كه ي گه پرانده وه بو سروشته ناسايي يه كه ي خوي فهرموو: (اني لأصدقه بأبعد من ذلك أصدقه بخبر السماء).

ماموستا سه ييد ده فهرموو: نهو ي تي بيني ده كړي به بوني شم روداوه دهركه وتني راستي نهو هه وال به به لگي مادي كه باسكردني كاروانه كه بوو: كه پيغه مبهراي بهموردې چوني ته تي كاروانه كه ي رونكرد هوه. نهو هه مان بو درده كه موو: كه پيغه مبهراي گويي به ترساندن كه ي نومموهاني نه دا، كه ناموزگاري كرد روداوه كه نه گيرپته وه نه با دا گه له كه ي به دروي بخه نه وه، شم روداوه غه ريبو ناوازيه هه زم نه كهن، به لكوو زور به راشكاوي روداوه كه ي بلاو كرده وه، چونكه بتمان نه ي پيغه مبهراي به پهيامه كه ي، دل سوزي بو راگه يان دني نهو حقه ي نيگاي بو كراوه نهو حقه ي له گه ليه تي گه ييشته بو ناستي كه له هيچ شتي كه نه پرينگي ته وه، روبه پرويان بوه ستي و به ناشكرا روداوه كه يان بو بگيرپته وه، چي ده بي باببي، هه لويستيان چون ده بي بهرام بهراي خوي پهيامه كه ي با بي!

بيگومان به بلاو كړد نهو ي شم باسه له لايه ن پيغه مبهراي هه ندي له وان نه ي نيمانيان هي نابو پاشگه زبون نه وه، هه نديكيان مه وزوعه كه يان كرده مايه ي پي كه نيزو گالتهو گومان خسته سهر پيغه مبهراي ته كه ي، به لام نه مانه هي چيان نه يان تواني بيه كو سپو ته گه ره له بهر ده بانگه وا زي كړدنه كه ي

پيغه مبهردا هيچيان نه يانتواني پيغه مبهردا له هولو تيكوشان دابنيشيني و
حق بشاريته وه!

به راستي نه مه نمونه ي ره چه شكيڼي نه بو بانگخوازاني نيسلام كه
پيوسته نه وان له بانگخوازي دا چاو له پيغه مبهردا بكن، حق رابگه يه نن،
له پيناو راگه ياندني حقو راستي دا له هيچ شتيك نه ترسزو خمي نه وه يان
نه بي: كه بانگخوازي يه كه يان له دلي بانگخوازان دا كاريگه ربي نه بوه، نابي
ماستاو بو كهس بكن، دهي حقاني و راستان بن، حق رابگه يه نن جا
خلك پي خوشه، يان پي قهلسن چش! نه وه گرنگ نيه، گرنگ نه وه يه
نه وان په يامي خويان رابگه يه نن، نركي سرشاني خويان نه نجام بدن.

نهم سوره ته وه كوو هه موو سوره ته مه كيڼه كاني تر گرنگي
به دامه زرانندو چه سپاندني بنه ماي عه قيده يه كتاپه رستي و پيغه مبهردا يه تي و
زيندوبوونه وه دده، كه سايه تي پيغه مبهردا ﷺ دده خساو به موعجيزه ي
پيوست پشتگيري لي ده كا.

سوره ناس (الاسراء) به شپوه يه كس گشتي نهم خالانه ي له خو گرتوون:

۱- هوالدان له روداوي نيسراو ميعراج: كه له راستي دا روداويكي گرنگو
موعجيزه يه كي گوره ي پيغه مبهردا نيسلامه ﷺ.

۲- باسي چيروكي نه ته وه ي نيسرائيل ده كا له حالي صه لاجو حالي
فهادييان دا، باسي نه وه ده كا: كه له حالي راستي و پابه ندوبونيان دا خودا
سهره ي پي دان، مالو مندالي زوري پي به خشين. كه پشتيان له په يامي
خودا هه لكرود له خودا ياخي بوون له زيدو نيشتماني خويان وه درنران گوندو
شارو خانوبه رهيان به دهستي خويان روخاندن، مزگوتيان ويران كران.

پاشان جاريكي تر سهرله نو و يستيان پيغه مبهردا له شاري مه دينه در
بكن، وه كوو ده فهرموي: ﴿وان كادوا ليستفزونك من الارض ليخرجوك
منها﴾ الاسراء/۷۶.

۳- بری بد لگهی کهونی له سەر به توانایی خوداو گه ورهیی و تاکو ته نهایی ده هیئتیه وه وه کوو ده فرموی: ﴿وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَتَيْنِ﴾ الاسراء/۱۲.

۴- هه ندی بیه مای ژبانی کۆمه لایه تی دامه زراو له سەر ره وشتی به رزو جوان راناندوه وه کوو له نایه تی ﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ﴾ تا ده گاته نایه تی (۳۹).

۵- هه ره شهو گۆره شهی توندو تیژ ده رحق به وانهی ده لێن: خودا کچی هه زو پێیان وایه فریشته کان کچی خودان، وه کوو ده فرموی: ﴿إِنَّمَا أَصْفَاكُمْ﴾ رېكَم بِالْبَنِينَ وَاتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنَاثًا، انکم لتقولون قولاً عظيماً الاسراء/۴۰. هه ره شهی توندیان ئاراسته ده کا له سەر نه وه: که ده لێن: چهند خودایه کی تر هه ن له گه ل خودادا (نایه تی ۴۱-۴۴).

۶- نه وه شهی تیدا رون کراوه ته وه: که بۆچی په روه ردگار داواکاری کافره قۆره یشیه کان ده رباره ی نازلکردنی هه ندی موعجیزه ی ماددی جی به جی ناکا، (نایه تی ۵۹) هه روا نه ندازه ی سووربوو په لپ گرتنی قۆره یشیه کان بۆ نازلبوونی شهو موعجیزانه ی داویان کردبوو وه کوو نه وه مه که که بیته شوینیکی کشتو کالی و جۆگه و جۆباری تیدا بکشین باخو باخاتی تیدا پره خستین، یان چهند پارچه یه ک له ناسمان بکه ویته خواری، یان وه فدی فریشته بێن بۆ سه ریان، یان پێغه مبه ر ﷺ خانوکی له زیر دروستکراومان بۆ به دی بێنی، یان به چاوی خۆیان بێنن پێغه مبه ر سه ربکه وێ بۆ ناسمان! (۸۹-۹۷)

۷- هه ندی باسی پیروزیی قورئانو کاریگه ری له سەر دلو ده روونه کان ده کا (نایه تی ۸۲) نه وه ش راده گه یه نی که هه موو ئاده میزادو جندۆکه ناتوانن که لامیکی ناوا بخه نه رو (نایه تی ۸۸).

۸- رێزداریی ئاده میزاد راده گه یه نی به وه: که فه رمانی به فریشته کان کرد: که سوژده بۆ ناده م به رزو شه یتان شه م فرمانه ی شکاند (نایه تی ۶۱-۶۵).

۹- باسکردنی نیعمه‌ته‌کانی خودا به‌سهر ئاده‌میزاددا (۱۲ و ۱۷)
سهرزه‌نشتکردنی ئاده‌میزاد له‌سهر ته‌وه: که سوپاسی خودا ناکه‌نو سپله‌و
پینه‌زانن (۸۳).

۱۰- به‌رامبه‌ریکردنی دنیا و ستازو قیامت خواهان. (نایه‌تی ۱۸ و ۲۱).

۱۱- فرمان به‌پیغه‌مبه‌ر ﷺ به‌نه‌نجامدانی شه‌ونوئژو خودا په‌رستی.
(نایه‌تی ۷۸-۷۹).

۱۲- به‌شیک له‌چیرۆکی حه‌زره‌تی موسا له‌گه‌ل فیرعه‌ونو نه‌ته‌وه‌ی
ئیسرائیل‌دا ده‌گیرته‌وه. (نایه‌تی ۱۰۱-۱۰۴).

۱۳- حیکمه‌تی نازل‌بوونی قورئانی به‌ وه‌جبه‌ وه‌جبه‌ به‌گوێره‌ی روداو
ریئوس‌ت روون کردۆته‌وه. (نایه‌تی ۱۰۵-۱۰۶).

۱۴- کۆتایی سوپه‌ته‌که‌شی به‌پاکو مونه‌زه‌هی خودا له‌هاوه‌لو خیزانو
مندال هیناوه. (نایه‌تی ۱۱۰-۱۱۱).

باسی شه‌وره‌وی پیغه‌مبه‌رو نازل‌کردنی ته‌ورات بو سهر موسا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سُبْحَنَ الَّذِي أَسْرَىٰ بِعَبْدِهِ ۚ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ
إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا الَّذِي بَنَيْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنَ الْإِسْنَاءِ إِنَّهُ
هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿١﴾ وَآتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَاهُ
هُدًى لِّبَنِي إِسْرَءِيلَ ۖ أَلَّا تَتَّخِذُوا مِن دُونِي وَكِيلًا ﴿٢﴾
ذُرِّيَّةً مِّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ ۚ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا ﴿٣﴾

ده‌چوونی، هه‌ندئێ کەس هاتن پلسو پایەیی پیغه‌مبەراییەتی و مەقامی
ئولوھییەتیان تیکەلاو بەیەک کردن، بیرو باوەری سێ خودایی و عیسا خودایی
داهات!!

بەم شیۆیە بیرو باوەری نیسلامی بەپاکنو خاوینی و ئاسایی و دوور
لەھەموو شیرکۆ شوپھەو تیکەلاو پیکەلییەک دەمیئیتەو.

لەلایەکی ترەو و شەیی (أسری) بەمانا شەوڕەویە کەواتە: مانای شەو
لەوشەکەدا ھەیە، ئەدی بۆچی و شەیی (لایلاً) ھینا؟! لەوہ لام‌دا دەگوترێ:
و شەیی (لایلاً) بەنەکیڕەیی تەقلیل دەگەینە واتە: شەوڕەویەکە لەماوەیەکی
کەم کورتی شەودا بوو و زۆری نەخایاندو.

و ھەکوو لەمەوپیش ئاماژەمان پیکرد دەربارەیی ئیسراو میعراجی
پیغه‌مبەر خیلانۆ راجیایی ھەیە:

۱- ھەندئێ دەئین: ئیسراو میعراجەکی بەگیان بوو، ئەم رایە
لەحوزەیفەو عایشەو موعاوییەو ریوایت کراو.

۲- زوربەیی زانایان کۆکن لەسەر ئەو: کە ئیسراو میعراج بەجەستەو
گیان بوو، چونکە خودا دەفرموی: (أسری بعبده) و شەیی عەبدیش ناوہ بۆ
جەستەو گیان، کەوابێ دەبێ دان بەوہدا بنیین: کە شەوڕەوی بەرزبوونەو بۆ
ئاسمانەکان بەجەستەو گیان بوو. چونکە ئەو فرمودو ھەیە لەئەنەسی کۆری
مالیکەو ریوایت کراو، فرمودو ھەیە کە مەشھورەو لەکتیبە صەحیحەکانی
ھەدیثدا ریوایت کراو.

بەکورتی نایەتەکە ئیرە بەروونی ئیسرا دەچەسپینێ، نایەتی سوره‌تی
(النجم) یش بەنگەییە لەسەر راستی میعراج و رۆدانی...

﴿الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ﴾ شەوڕەویمان بەبەندەیی خۆمان کرد لەمەکەوہ بۆ
مزگەوتی قودس: ئەو مزگەوتەیی کە دەورو بەرە کەیمان کردۆتە خێرو بەرە کەت
بۆ دانیشتوانی، ژبانو رزقو رۆژیو کێلگەو دارو درەختی، ئاوو ھەواو

بەرۆبوومی هه‌مووی هه‌ر خێرو به‌ره‌که‌ته‌، بۆ دینو دنیا شوینیکی پیروژه‌ له‌باره‌ی نایینه‌وه‌، چونکه‌ مه‌لبه‌ندی پیغه‌مبه‌رانه‌، له‌باره‌ی دنیایشه‌وه‌ چونکه‌ ولاتیکی به‌پیتو به‌ره‌که‌ته‌، پره‌ له‌دارو دره‌ختی به‌ردارو به‌روبوومی جو‌راو جو‌ر.

شەۋرە ھويمان پيكرىد ﴿لنريه من آياتنا﴾ بۆلەۋى بەلگە تەك ۋ تەنھايى ۋ خودايەتى خۇمان نیشان بەندەى بەرئزمان بەدەين. بەلگەى بەھىزو پيژ لەسەر بەتوانايى ۋ دەسلەتلى بى سنوورى خۇمانى نیشان بەدەين! ﴿ئانە ھو السميع البصير﴾ بىگومان ئەو خودايەى شەۋرەۋى بەبەندەى خۇى خۇى كرد ، شەنەۋايە بەو قسەو قسەلۇكانەى موشرىكەكانى مەككە دەريارەى ئيسراۋ ميعراجى پيغەمبەر دەيكەن، بينايە بەكردارەكانيانو لەسەر زەۋى ۋ لەئاسمانەكاندا ھىچى لى گوم نابى ۋ ئاگادارى ھەموو ھەلئسو كەوتىكيانە ، ھەموو زانىيارەكى دەريارەيان ھەيەو بەھەموو جۆرىك كۆنترۇلى كردونو ھەموو شتىكيان لەسەر تۆمار دەكاو سزاۋ پاداشيان براۋ پر دەداتەۋە .

دواى ئەوھى باسى ريزگرتنى ھەزرەتى موحەممەدى كرد :كە لەمەككەوھ
شەوپەويى پىي كرد بۆ قودس و لەوئ پيش نوئىژى پيغەمبەرائى كرد .بەرزى
كرد ھە بۆ ئاسمانەكانو عالەمى بالائى پىي بينى، ئەمجار لەم ئايەتەدا باسى
ريزدارى ھەزرەتى موسا دەكا : كە لەپيش ھەزرەتى موحەممەد ريزى لى
گىراوھ .دەفەرموئ : ﴿وآتيناً موسى الكتاب وجعلناه هدى لبني اسرائيل الا
تتخذوا من دوني وكيلا﴾ لەوھپيش بەخشيومانە بەموسا كتيبى پيروژى
تەورات: كە ھىدايەتو رينومايى بە بۆ بەنوئيسرائيلى . پيمان گوتن جگە
لەخودا كەسى تر مەكەنە وەلىو دوستو پشت پىي بەستوى خوتان، خاوەنى
بوونەوەر بناسنو، ئەو پەرسەتنو پشت بەئەو بەستەن، كەسى تر بەخودا
مەزانن . ھەلەتە ئەمە پەيامپەكە پەرەردگار بەگوئى ھەموو پيغەمبەريكى

داداوه، فرمانی به‌همه‌مویان کرده: که به‌ت‌نیا خودا بپدرستن و هاوه‌لی بۆ به‌روا مه‌زائن له‌همه‌موو شتی‌کندا پشت به‌ئو به‌ستن.

ئه‌مجار په‌روهر دگار ئه‌وه روون ده‌کاته‌وه: که ریزی له‌نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل گرتوه، نیعمه‌تی خۆی بۆ ته‌واو کردن، هه‌لینارن بۆ ئه‌وه‌ی شوین په‌یامی پیغه‌مبه‌ران بکه‌ون ده‌فرموی: ﴿ذَرِیةً مِنْ حَمَلِنَا مَعَ نُوحٍ﴾ ئه‌ی نه‌ته‌وه‌و و ه‌چه‌ی ئه‌و که‌سانه‌ی له‌گه‌ڵ نوح‌دا له‌خنکان رزگارمان کردن، هیدایه‌تمان دان بۆ زیبازی یه‌کتا په‌رستی و حه‌ق و خێرو راست. ئیوه‌ش چاو له‌با و کتو باپیری خۆتان بکه‌ن، ئیوه له‌همه‌موو که‌س شی‌او ترن به‌په‌یره‌و کردنی ئایینی یه‌کتا په‌رستی و شوین که‌وتنی ریبازی پیغه‌مبه‌ران، له‌سه‌رق هه‌مو یانه‌وه باب‌ه گه‌وره‌تان هه‌ز رته‌ی نوح ﷺ ﴿اِنَّهٗ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا﴾ بی‌گومان نوح به‌نده‌یه‌کی سوپاسگوزار بوو، زۆر زنده‌په‌وه‌ی ده‌کرد له‌سوپاسگوزاری‌دا، هه‌موو ئه‌ندامی‌کی جه‌سته‌ی له‌و شته‌دا به‌کار ده‌هینا که بۆی دانراوه! به‌زویان ذیکری خودای ده‌کرد، به‌عه‌قل و ناوه‌ز بیری له‌دروست‌کراوانی خودا ده‌کرده‌وه، به‌چاو له‌بونه‌وه‌ر ده‌فکری...هتد.

ئیب‌نو مه‌رگه‌وه‌یه‌ی له‌معازی کوری ئه‌نه‌سی جو‌ه‌نی ری‌وایه‌ت ده‌کا: ده‌لی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ که ئی‌واره‌و به‌یانی لی ده‌هات دی‌فرموی: (سُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ).

ئیب‌نو جه‌ری‌رو به‌یه‌قه‌ی و حاکم له‌سه‌لمانی فارسی‌یه‌وه ده‌گیریت‌ه‌وه: ده‌لی: هه‌ز رته‌ی نوح که پۆشاک‌یی‌کی له‌به‌ر ده‌کرد یان خواره‌مه‌نیه‌کی ده‌خوارد سوپاسی خودای ده‌کرد، بۆیه نانراوه به‌به‌نده‌ی سوپاسگوزار.

وه‌صف کردنی هه‌ز رته‌ی نوح به‌(عبد) و ه‌صف کردنی پیغه‌مبه‌ری ئیسلام به‌(عبد) به‌لگه‌یه له‌سه‌ر پله‌و پایه‌ی پیغه‌مبه‌ران، ئه‌ویش پله‌و پایه‌ی به‌ندایه‌ت‌کردنی خالی‌صانه‌یه بۆ خودا، ئاده‌میزاد تا زی‌اتر به‌ندایه‌تی خودا بکا و

دلسۆز بی له به‌ندایه‌تیکردنه‌که‌ی‌دا لای خودا پله‌و پایه‌ی به‌رزتر ده‌بیته‌وه. که‌وابی موعجیزه‌ی ئیسراو میعراج نابی به‌پیچه‌وانه‌ی خویان وه‌صف بکری‌ن، هه‌روه‌ها نابی پیغه‌مبه‌ران به‌خرینه‌ شوینی‌که‌وه جیگای خویان نه‌بی، پله‌و پایه‌ی پیغه‌مبه‌ران به‌ندایه‌تیکردنی خالی‌سانه‌یه‌ بۆ خودا، [نابی پیغه‌مبه‌ر به‌خریته‌ پله‌و پایه‌ی خودایه‌تییه‌وه، وه‌کوو مه‌سیحی‌یه‌کان عیسیان بردۆته‌ پله‌و پایه‌ی خودایی‌یه‌وه به‌خودای ده‌زانن، سه‌ریان له‌خۆشیان و خه‌لکانی تریش شیواند، تاوانی خویانو ته‌وانه‌ی پییان هه‌لخه‌له‌تاوان له‌ئه‌ستۆیان‌دايه‌.

مه‌به‌ست له‌ئیسراو میعراج ئه‌وه‌ بووه: خودا ویستویه‌تی به‌لگه‌ی گه‌وره‌و نیشانه‌ی خودایه‌تی خۆی تاکو ته‌نهایی و ده‌سه‌لاتی به‌فراوانی نیشانی به‌نده‌ی خۆی هه‌زهره‌تی موحه‌مه‌د بدا، هه‌ندێ له‌و نیشانانه‌ دۆزه‌خ به‌هه‌شته‌و چۆنیه‌تی ئاسمانه‌کان و کورسی و عه‌رش و فریشته‌کانن، ته‌مانه‌ی نیشان دان بۆ ئه‌وه‌ی دونیای له‌پیش چاوان بی نرخ ببی، چونکه‌ که‌سی‌ک که‌ ئه‌م بوونه‌وه‌ره‌ گه‌وره‌و فراوانه‌ ببینی، دیاره‌ دونیای له‌پیش چاوان که‌مبایه‌خ ده‌بی، ئاماده‌باشی تیدا به‌هێز ده‌بی بۆ به‌ره‌نگار بوونه‌وه‌ی هه‌موو ته‌نگۆ چه‌له‌مه‌یه‌کو له‌خۆبوردن و جیهاد و هه‌لو تیکۆشان. ئه‌وه‌ بوو له‌و شه‌وه‌دا و له‌و ماوه‌ کورته‌دا ئه‌و هه‌موو شته‌ عه‌جایه‌بو سه‌رسوڕه‌ینه‌رانه‌ی بینین، یه‌که‌ یه‌که‌ پیغه‌مبه‌رانی چا و پیکه‌وتن و قسه‌و ئاخاوتنی له‌گه‌ل ئه‌نجام دان.

له‌لایه‌کی تره‌وه‌ شه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌مه‌که‌وه‌ بۆ به‌یتوله‌قدیس و پیشنوێزی کردنی بۆ پیغه‌مبه‌ران له‌وی، ئاماژه‌یه‌ بۆ یه‌کیه‌تی پیغه‌مبه‌ران له‌مه‌به‌ستی سه‌ره‌کی‌دا، ئه‌وه‌یش روکردنه‌ خودایه‌و خوداناسی‌یه‌و یه‌کتاپه‌رستییه‌، برابوونه‌ به‌پیغه‌مبه‌رایه‌تی و هاتنی رۆژی قیامه‌ت. به‌لێ پیغه‌مبه‌ران یه‌ک ئایینیان هه‌یه‌، یه‌ک هه‌لوێست و یه‌ک مه‌به‌ستن، هه‌رچه‌نده‌ رووگیان جیایی. شه‌ریعه‌ته‌کانیان جوداوازی تیدا بی، رۆژگار درێژه‌ی کیشابی و سه‌رده‌میان زۆر لیک جیابوینه‌وه!! هه‌ر له‌یه‌که‌م پیغه‌مبه‌ره‌وه: که‌

حه‌زرتی ناده‌مه، تا خاته‌می پیغه‌مبه‌ران: که حه‌زرتی موحه‌ممه‌ده ﷻ هه‌موویان بانگه‌وازی یه‌کتاپه‌رستی و خوداپه‌رستییان کردوه، ویستوو یانه کۆمه‌لگای ناده‌میزاد ری‌یک بخه‌ن، هه‌ولیان داوه تاکو کۆمه‌ل به‌به‌خته‌وه‌ری بژین، هه‌ولیان داوه ری‌بازی کاروانی ناده‌میزاد راست بکه‌نه‌وه، له‌سه‌ر بناغه‌ی حه‌قو عه‌دآله‌تو ئه‌خلاقی به‌رزو ره‌وشتی جوان کۆمه‌لگا دابمه‌زژینن.

پیویسته ناماژه به‌وه‌ش بکری: که ناده‌میزادییه‌تی پیغه‌مبه‌ر پیویستی به‌ئوکسجین له‌به‌رزایی و له‌عاله‌می بالادا نه‌بوونه له‌مپه‌رو کۆسپ بۆ ته‌واو کردنی گه‌شته ناسمازییه‌که‌ی. چونکه قودره‌ت و ده‌سه‌لاتی خودا پیویستیاتی ئه‌وه‌گه‌شته‌ی بۆ دابین کردبوو، پیویستی به‌وه نه‌بوو ئوکسجین و پیویستیاتی تری پی بۆ! وه‌کوو رووادی فه‌ضای ئیستا: که ئوکسجین له‌گه‌ل خۆیان ده‌بن! له‌هه‌مان کاتدا چوونه سه‌ر مانگۆ مه‌ریخو غه‌زوی فه‌ضا له‌م چه‌رخه‌دا به‌لگه‌یه‌کی به‌هیزه له‌سه‌ر راستی ئیسراو میعراج. به‌راستی جیگای خۆیه‌تی بلین: حه‌زرتی موحه‌ممه‌د یه‌که‌م رائیدی فه‌ضایه‌و به‌تیژه‌وترین ده‌سه‌لاتو له‌کوترین ماوه‌دا گه‌شتی فه‌ضای نه‌نجام دا.

حال و چۆنیه‌تی به‌نو ئیسرائیلی له‌میزوودا

وَقَضَيْنَا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ فِي الْكِتَابِ لُتُفْسِدُنَّ فِي الْأَرْضِ
مَرَّتَيْنِ وَلَنَعْلُنَّ عُلُوًّا كَبِيرًا ﴿٤﴾ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولَاهُمَا بَعَثْنَا
عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَّنَا أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ فَجَاسُوا خِلَالَ الدِّيَارِ
وَكَانَ وَعْدًا مَّفْعُولًا ﴿٥﴾ ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكُرَّةَ عَلَيْهِمْ

وَأَمَدَدْنَكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَجَعَلْنَكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا ﴿٦﴾
 إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ وَإِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا فَإِذَا جَاءَ
 وَعْدُ الْآخِرَةِ لِيَسْتَوْفُوا وُجُوهَكُمْ وَلِيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ
 كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيُتَبِّرُوا مَا عَلَوْا تَتْبِيرًا ﴿٧﴾
 عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يَرْحَمَكُمُ وَإِنْ عُذْتُمْ عُدْنَا وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ
 حَصِيرًا ﴿٨﴾

دوای نهوهی په روه ردگار باسی نيعمه ته جوړاو جوړه کانی خوږی به سهر نه ته وهی ئیسرائیل دا کرد، له وانه نازل کردنی ته ورات: که هیدایه ته و نورو ره حمه ته بو نه و نه ته وهیه. نه مجار لیره دا باسی نه وه ده کا: که نه و نه ته وه سپله و پینه زانه شوین هیدایه ته ته ورات نه که و تن، به لکو و فسادیان بلاو کرده وه، پیغه مبه رانیان شه هید کردن خوین پر ئی بیان ده ست پی کرد، تیر خودا بابلیه کانی به سهر و کایه ته به ختونه صر به سهر دا زال کردن، هیرشی کرده سهریانو کوشتن و برینی تیدا پیدا کردن، ژماره یه کی زورو بی شماری لی کوشتن مالو سامانی داگیر کردن، مزگه و تی قودسی روخاندن، ژزو مندال کانیانی گرتن و مژکی به ندایه ته به سهر دا دان، نه وه یه که م فساد و ناشوب بو که به سهریان دا هیندراو یه که م توله بوو لییان کرایه وه!

پاشان: که توبه یان کرد و په شیمان بوونه وه، خودا جاهو ده سه لاتی بو گیرانه وه، مالو سامانی پی دانه وه، سهر له نوی بوونه وه به خاوه نی ژزو مندالو نازادی سهر به سستیان به ده ست هی نایه وه، که چی دووباره سهر له نوی ده سستیان دایه وه خراپه کاری و یاخی بوونو فساد بلا و کرده وه و تاوان نه نجامدان!

حه‌زره‌تی زه‌که‌ریباو هه‌زره‌تی یه‌حیاان شه‌هید کردن، ولاتیان شیواندو
ئه‌خلاقیان روخاندو جیهانیان له‌خۆیان تیکنداو ژیانیان له‌خۆیان تالّ کرد،
ئه‌مجار له‌تۆلّهی ئه‌وه‌دا ئه‌مجاره‌یان خودا فارسه‌کانی به‌سه‌ردا زالّ کردن،
شمشیریان لیّ وه‌کار خستن، زۆریان لیّ کوشتو برکردن، مالّو سامانیان لیّ
داگیر کردن، ژنو منداآلیان بوونه رفیندراو کۆیلهو داگیر کراو، جاریکی تر
مزگه‌وتی قودسیان بۆ روخاندنه‌وه.

ئه‌مجار خودا له‌سه‌ر زمانی پیغه‌مبه‌ره‌کیان به‌لّینی پیدان به‌وه ئه‌گه‌ر
پابه‌ندی فرمانه‌کانی بن، یارمه‌تیان ده‌داو ئه‌گه‌ر سه‌رپیچی فره‌مانی بکه‌ن
به‌ئاگری دۆزه‌خ سزایان ده‌دا!

ده‌فرموی: ﴿وَقُضِيَ اِلٰى بَنِي اِسْرٰٓئِیْلَ فِی الْکِتٰبِ لَتَفْسِدَنَّ فِی الْاَرْضِ
مَرَّتَیْنٍ وَلَتَعْلَنَ اَعْلَٰؤُا کَبِیْرًا﴾ به‌نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیلیمان راگه‌یانندو نیگامان بۆ
کردنو له‌ته‌وراتدا که بۆ موسامان نازلّ کردبوو برپاری خۆمانمان بۆ
رونکردنه‌وه، هه‌واڵیکی راستمان له‌سه‌ر زمانی ئه‌و پیغه‌مبه‌ره‌ پیّ دان: که
ئه‌وان دووجار سه‌رپیچی فره‌مانی خودا ده‌که‌ن، دووجار له‌خودا یاخی ده‌بن،
فه‌ساد ده‌خه‌نه سه‌ر ئاخی شامو فه‌له‌ستین، یان خاکی میصر، یان هه‌ر خاکو
ولاتیکی پیّ تیده‌خه‌ن، دوو جار سه‌رپیچی فره‌مانی خودا ده‌که‌ن، دوو جار
به‌پیچه‌وانه‌ی شه‌ریعه‌تی ته‌ورات کار ده‌که‌نو له‌خودا یاخی ده‌بن:

۱- یه‌که‌میان سه‌رپیچی کردنی فره‌مانی ته‌وراتو گۆرانکاری تی‌یداو
شه‌هید کردنی بزّی له‌پیغه‌مبه‌ران: وه‌کوو ئه‌وه هه‌زره‌تی ئه‌شعیاان شه‌هید
کرد (ئیرمیا) که له‌ناپ‌دزانه‌ندی خودا ترساندنی: له‌جیاتیی ئه‌وه‌ی گۆی بیسی
نامۆژگارییه‌کانی بن به‌ندیان کرد.

۲- دووه‌میان: شه‌هیدکردنی هه‌زره‌تی زه‌که‌ریباو هه‌زره‌تی یه‌حیاوو،
هه‌روه‌ها هه‌ولیان دا هه‌زره‌تی عیسا شه‌هید بکه‌ن.

سهریاری نه‌وه‌ش پشت له‌تاعه‌تی خودا ده‌که‌ن، ته‌که‌بورو فیزو یاخی بوون نه‌نجام ده‌ده‌ن، سته‌مکاریه‌کی نه‌ستمم ده‌ست پی ده‌که‌ن؛ زنده‌په‌وی ده‌که‌ن له‌سته‌مکاری‌دا، نه‌په‌پری یاخی بوونو سته‌مکاری ره‌چاو ده‌که‌ن.

جا ﴿فاذا جاء وعد اولاهما﴾ که وه‌ختی یاخی بوونو فساد بلاوکرده‌وی جاری یه‌که‌میان هات، نازاوه‌و ناشویان به‌ریا کردو کاتی نه‌وه هات عیقابیان بده‌ینو تۆله‌یان لی بستین، ﴿بعثنا علیکم عبداً لنا اولی بأس شدید فجاسوا خلال الدیار﴾ ره‌وانه‌مان کردو زالم‌ان کرد به‌سهر ئیوه‌دا نه‌ی نه‌ته‌وه‌ی جوله‌که! چنده‌ بنده‌یه‌کی خۆمان؛ چنده‌ ناده‌میزادی‌ک: که خاوه‌نی هه‌لمه‌تو زه‌برو زه‌نگ بوون، دارایی ژماره‌ی شه‌پرکهری زۆرو نامیری کاریگهری جه‌نگ بوون: که بریتی بوو: له‌بابلیسه‌کان به‌سهرۆکایه‌تی سنحاریب (به‌ختونه‌صر) هه‌لمه‌تیان بۆ بردنو ولاتیان کۆنترۆل کردن، له‌شکرو سوپایان کهوتنه‌ ویزه‌یانو مال به‌مالو گه‌ره‌ک به‌گه‌ره‌ک مالنۆزییان لی کردن، به‌ناو خانوو مالیان‌دا بلاووبونه‌وه، شمشیریان لی وه‌کار خستنو کوشتو بریان کردن، مالو پیاو ماقوله‌کانیان کوشتن، ته‌وراتیان سوتاند، مزگه‌وتی قودسیان روخاندو ویرانیان کرد، ژماره‌یه‌کی زۆر له‌ژنو مندالیان کرانه‌ کۆیله‌و خزمه‌تکار. نه‌م به‌لینه‌ی خودا هاته‌ دیو گه‌رانه‌وه‌ی نه‌بوو!

قه‌تاده ده‌فه‌رموی: خودا طالوتی بۆ سه‌رناردن، نه‌و خۆی نه‌ته‌وه‌که‌ی خاوه‌ن هه‌لمه‌تو زه‌برو زه‌نگ بوون، ده‌ستیان کرد به‌کوشتار لییان.

موجاهید ده‌لی: نه‌وانه‌ی جاری یه‌که‌م نه‌و ده‌رده‌یان به‌سهر به‌نوئیسرایلی هیئا، له‌شکری فارسه‌کان بووه. به‌لام رای یه‌که‌م په‌سندتره‌و جیگای متمانه‌یه.

جا که‌به‌نوئیسرایلی ئیشو نازاری ژیر ده‌سته‌یی و کۆیله‌ییان چه‌شتو به‌لاو موصیبه‌ت داخی کردنو به‌هۆش خۆی هیئانه‌وه، ئیتر تۆبه‌یان کردو بۆ لای خودا گه‌رانه‌وه، حالو وه‌زعی خۆیان چاک کردو سودیان له‌و به‌لاو

تەنگانەو زەبرو زەنگە بینى، لەلایەكى تریشەو گەلە سەرکەوتوو داگیرکەرەکان بەهێزو بازوی خۆیان نازینو ئاوانیش طوغيانیان کردو فەسادو ئاشوییان لەسەر زەوی بلاو کردەو، ئیتر خودا نگینى لى ستاندنەو و چەرخى گەردوونی لى وەرگیرانو دنیاىان لى سوڤا، سەرکەوتوو داگیرکەری ژێرخستن و ژێر دەستەو چەوساوە کانی بەهێز کردنەو و گوروتینی تیدا رەخساندەو ەایان لى هاتەو شیاوی ئەو بن: دەسلالتو فەرمانپەروایی وەرگیرنەو!

﴿ثم ردنا لكم الكرة عليهم وأمددناكم بأموال وبنين وجعلناكم أكثر نفيراً﴾ پاشان جارىكى تر سەرلەنوئ لەپاساوی ئیستیقامەو خوداپەرستى و گەڕانەوتان بۆ لای خودا، دەسلالتو فەرمانپەرواییمان بۆ گیرانەو، هێزو شکۆمەندیمان بۆ رەخساندەو، دوژمنەکانتانمان بەهیلەکت بردن، مالدو مندالو کەسو کارمان بۆ زۆر کردەو، چەکو سیلاحى زۆرو زەبەندەمان بۆ رەخساندەو، ژمارەى پیاوی بەکارو جەربەزەو شەڕکەرمان لەجاران بۆ زیاتر کردەو، سەرلەنوئ بوونەو بەهێزى سام لىکراو و حیساب بۆ کراو و خواوەن دەسلالت! ئەمە دابو نەپىتى پەرورەدگەرە لەبوونەو وەردا وەکوو لەشوینىكى تردا دەفەرموئ: ﴿وتلك الايام نداولها بين الناس﴾ آل عمران/ ۱۶۰. کورد و تەنى : دونیا هەر رۆژەى یارى یەکیکە. یان دەلێن: دونیا دەسڕۆکەیه هەر رۆژەى بەدەست یەکیکەو یە.

جا پێش ئەوێ سییاقى ئایەتەکان، هەوالە وادە پێدراو و راستەکە تەواو بکەن، قاعیدەیهکی کردەو و پاداش دەکاتە ناوخنێ دەقەکو لەگەڵ هەوالە غەیبیه که جۆشى د: داو. : فەرموئ: ﴿ان أحسنتم أنفسكم وان أسأتم فلها﴾ جا ئەگەر ئیوه کردەو و هەلوێستان بەرامبەر خوداو پەيامى خودا جوانو رێک بپێک بێ، پابەندى فەرمانى خودا بن بەگوێرەى فەرمانو جەلەوگیریەکانى هەلسو کەوت بکەن، خوداپەرستو راستال بن ئەو چاکەتان لەگەڵ خۆتان کردو، پاداشى باشتان بۆ خۆتان دەستەبەر کردو، چونکە ئیوه

به طاعت و خود ابراستی سوودمه‌ند ده‌بن، خودا ده‌رگای خیرتان لی
 ده‌کاته‌وه، به‌ره‌کته‌تی ئاسمانتان به‌سهردا ده‌ریژی. له‌دونیدا خراپه‌ی
 خراپه‌کارانتان لی دوور ده‌خاته‌وه، له‌قیامه‌تدا پاداشی باشو نه‌پراوه‌تان
 ده‌داته‌وه. خو نه‌گهر خراپه‌بکه‌ن، نه‌وه خراپه‌تان له‌گه‌ل خودی خو‌تان کردوه،
 چونکه ئیوه به‌تاوانکردنو خراپه‌کاری زیان به‌نه‌فسی خو‌تان ده‌گه‌یه‌ن.
 له‌شومو تۆله‌ی نه‌و تاوانو سه‌رپنجیکردنه‌تاندا، په‌روه‌رگار به‌جۆره‌ها سزا
 تۆله‌تان لی ده‌ستینیه‌وه؛ له‌جیهاندا دوژمنتان به‌سهردا زال ده‌کا، ژیر
 ده‌سته‌و ریسواتان ده‌کا، مال داگیر کراوو ژنو مندا‌ل براو ده‌بن،
 له‌قیامه‌تیشدا سزای ریسواکهره‌و به‌نیشتان به‌سهردا ده‌دا.

نه‌مه‌ دابو نه‌رپیتی خودایه‌ له‌بونه‌وه‌ردا، ههر کاته‌ی به‌نده‌کانی لی
 یاخی بن، تووشی کوشتنو تالانو برۆیان ده‌کا، ژیر ده‌سته‌و یه‌خسیره‌و ده‌س
 به‌سه‌رو ریسوایان ده‌کا، ههر کاته‌ی په‌شیمان ببه‌سه‌وه تۆبه‌و نیستیغفار بکه‌ن
 نه‌و ده‌ردو به‌لایانه‌یان له‌سه‌ر لاده‌با، سه‌لته‌نه‌تو شکومه‌ندیان بو
 ده‌گیرپته‌وه!!

یاسای خودایه‌و له‌دونیاو قیامه‌تدا گۆرانکاری به‌سهردا نایه‌. یاسایه‌که
 وا دامه‌زراوه‌ کرده‌وه‌ی ئاده‌میزاد تیییدا هه‌مووی بو خۆیه‌تی، به‌روبووم
 ناکامی، خۆی سودی لی وهرده‌گرئ، پاداش ناکامیکی سروشتیه‌ بو کار،
 له‌وه‌وه‌ به‌روبووم په‌یدا ده‌بی، باشو زۆری که‌می به‌گویره‌ی کرده‌وه‌که‌و
 چۆنیه‌تی نه‌نجامدانیه‌تی. یاسایه‌که‌ وا ده‌کا ئاده‌میزاد به‌رپرسیار بی له‌خودی
 خۆی، بیه‌وی چاکه‌ی له‌گه‌ل ده‌کا، بیه‌وی خراپه‌ی له‌گه‌ل ده‌کا. که‌وابی کاته‌ی
 ئاده‌میزاد تووشی عیقابو سزا ده‌بی با ههر سه‌ره‌زنشتی خودی خۆی بکا!!
 چونکه بو خۆی سته‌می له‌خۆی کردوه ﴿وما ربک بظلام للعبید﴾ فصلت/۴۶.

جا که‌ نه‌م یاسا ره‌سایه‌ی دامه‌زرا‌ندو رایگه‌یاندا، سییاقه‌که‌ دیتوه‌ سه‌ر
 ته‌واو کردنی هه‌وا‌له‌ غه‌یبی یه‌ راسته‌که‌و ده‌فه‌رموی: ﴿فاذا جاء وعد

الآخره ﴿ که کاتی سزاو عیقابیی جاری دووهم هات، وهختی تۆلهی فساد خستنهوهو پرکیشکردنی کاری خرابو کوشتنی پیغه مبهراڻ (زه که ریباو یه حیا) هات دوژمنه کانتان ده نیرینه سهر و ناحه زانتان به سمرتانا دا زال ده که یین بتانچه وسیننه وه ﴿لیسوؤا و جو هکم﴾ بۆ نه وهی ناثاری نازارو نه شکه نجه و غم خه ففت به سهر دهو چاوتانه وه ناشکراو نومایان بی، (چونکه شتیکی ناشکرایه دیارده کانی دهروون له دهو چاودا رهنگ دهده نه وه، خوشی و شادی تهرو تازهیی تیدا دروست دهکا، غم خه ففت سیسی و ژاکانو بزراواری تیدا دهره خستینی!).

﴿ولید خلوا المسجد کما دخلوه اول مرة﴾ بۆ نه وهی دوژمنه کانتان جارێکی تر مزگهوتی قودس کۆنترۆل بکه نه وهو دیکه دیکه ی ئیوه بدهن به سهرکه و تووی داگیر بکه نه وهو ئیوه بخه نه وه ژیر دهستی خویان، وه کوو چۆن جاری یه که م به هه مان شیوه کۆنترۆلیان کردو روخاندیان. ﴿ولیتبروا ما علوا تبتیرا﴾ بۆ نه وهی ههرچی نیشانهی ژیارو ژیار ههیه ویرانو خاپوری بکهن، ههرچی بیناتان کردوه و کۆتان کردۆته وهو پهزمه نده تان کردوه بیروختین، له ناوی بهرن یتیکی بدهن ناداری به سهر پاداریه وه نه مین و ولاتان خاپور بکریو بایه قوش تیدا بخوینی!

به کورتی :

به ختونه صر بۆ یه که مجار هیرش بکرده سهر نه ته وهی ئیسرا ئیلو مزگهوتی قودسی روخاند، ئەمه له سهرده می ئیرمییدا بوو، کتیبه میژوویه کانی جوله که ئەمه یان له روپه ری خویاندا چه سپاندوه. له جاری دووهمدا به گۆرهری تهفسیری به یضای نه وهی هیرش کردنه سهر ناوی (بیردوس) بوو پاشای بابل بوو. وه لی میژووی جوله که ده لی: قه یصهری رۆم بوو ناوی (ئهسبیانوس) بوو. له نیتوان نه و دوو هیرشه دا نزیکه ی (۵۰۰) پینج سه د سال بووه.

ئه‌مجار سییاقی قورئان به‌شوئین راگه‌یاندنن ئه‌و هه‌وآله‌ غه‌یبی‌یه‌و به‌لئینه‌ ئه‌نجام‌دراوه‌ (وعداً مفعولاً) دا ده‌رگای هیسوا له‌سه‌ر به‌نوئیسرائیلی‌یه‌کان ده‌کاته‌وه‌، هیوای ئه‌وه‌یان ده‌خاته‌ دلّه‌وه‌: که‌ له‌وانه‌یه‌ ئه‌و ولات وێرانی و ده‌ردو مه‌ینه‌ته‌، ریخۆشکه‌ر بی‌ بۆ ره‌حمه‌ت و سۆزی خودا، ده‌فه‌رموئ: ﴿عسی ربکم أن یرحمکم﴾ ئه‌ی نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل! له‌وانه‌یه‌ خودا ره‌حمو به‌زه‌یی پێتان‌دا بێته‌وه‌، دوا‌ی ئه‌وه‌ی له‌جاری دووه‌م‌دا به‌و به‌لاو موصیبه‌تانه‌ له‌بۆته‌ی دانو تۆله‌ی لی‌ ستاندنو ته‌مبێ خواردوی کردن، ئه‌گه‌ر تۆبه‌ بکه‌نو واز له‌تاوانو سته‌م بێنن، ئه‌و زه‌لیلێ و ژێرده‌سته‌ییه‌تان له‌سه‌ر لا‌به‌ری؛ بێگومان خودا وه‌فای به‌واده‌ی خۆی کرد، دوا‌ی زه‌لیلێ شانۆ شکۆی پێ به‌خشینه‌وه‌، مو‌لکئو سه‌لته‌نه‌تی پێ به‌خشینه‌وه‌، پێغه‌مبه‌ری تێدا نارده‌نه‌وه‌، چه‌ند پێغه‌مبه‌ریان تێدا هه‌لکه‌وته‌وه‌، سه‌رله‌نوئ له‌ژێدو نیشتمانی خۆیان‌دا ژیا‌نیان به‌ئارامی و سه‌ره‌ستی به‌سه‌ر برده‌وه‌!

جا ئه‌گه‌ر به‌نو ئیسرائیلی بایان‌دایه‌وه‌ بۆ سه‌ر عاداتی کۆنیان و ده‌ستیان کرده‌وه‌ به‌فه‌ساد بلاو کردنه‌وه‌ له‌سه‌ر زه‌وی، ئه‌وه‌ سزای خودا حازرو له‌مسته‌و دابو نه‌رپیتی خودا نه‌گۆرپه‌و هه‌مان تاسو جه‌مامه‌!!

ده‌فه‌رموئ: ﴿وان عدتم عدنا﴾ ئه‌ی نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل! هه‌ر کاتێ ئێوه‌ پاش ئه‌م جاری دووه‌مه‌؛ پاش ئه‌وه‌ی له‌جاری دووه‌م‌دا رزگار بوونه‌وه‌ ئارامیتان تێکه‌وته‌وه‌ و که‌وته‌نه‌وه‌ خۆشی و هه‌رزانییه‌وه‌. ئه‌مجار بۆ سییه‌مجار گه‌رانه‌وه‌ بۆ سه‌ر ره‌وشتی ناباری و خراپه‌کاریتان ده‌ست پێک‌رده‌وه‌، ئاشوبو فیتنه‌بی‌تان هه‌لگیرسانده‌وه‌، ئیمه‌یش ده‌گه‌رپێنه‌وه‌ بۆ سه‌ر دابو نه‌رپیتی خۆمان و یاسا ئه‌زه‌لییه‌که‌ی خۆمان‌تان به‌سه‌ردا ده‌ده‌ینه‌وه‌، ئاگری فیتنه‌و ئاشوب ده‌کوژێنینه‌وه‌، قارو غه‌زه‌بی خۆمان ده‌پێژین به‌سه‌ر ئه‌وانه‌دا ناپاکئو ئاشوب‌گیرن..

بیگومان جوله‌که جاریکی تر گه‌پانه‌وه بۆ سەر ره‌وشتی فسادو ناشوب
 بلاو کردنه‌وه، په‌روه‌ردگار موسولمانانی به‌سهردا زال کردنو له‌نیوه دوورگه‌ی
 عه‌ره‌ب وه‌ده‌ریان نان، پاشان جاریکی تر روویان کرده‌وه فیتنه‌گیرو ناشوب
 نانه‌وه، خودا که‌سانی تری به‌سهردا زال کردن، هه‌تا چه‌رخ‌ی بیستم هاته
 پیشه‌وه نه‌مجاره‌ش هیتله‌ری نه‌لمانی نازی به‌سهردا زال کردن، نه‌وه هه‌موو
 قه‌تل‌و عامه‌ی تیدا کردن، فرمانی قه‌لاچۆکردنی ده‌رکردن، ملیونه‌ها که‌سی
 تاوانبارو بی‌تاوانی لی‌کوشتن.

نه‌مپۆش: که‌ سالی (۱۹۹۹) ی زاینیه‌ وا په‌نجا سال تیده‌په‌ری به‌سهر
 دامه‌زاندی ده‌وله‌تۆکه‌ی ئیسرائیل‌دا، که‌ هه‌ر له‌روژی دامه‌زاندیه‌وه وێپرای
 فیتنه‌یی و ناشوب‌گیران لێره‌وه‌وه‌ی، کاریکیان به‌عه‌ره‌بی فه‌له‌ستینی کرده‌وه با
 به‌ده‌واری شری نه‌کرده‌وه، له‌هه‌ر چوار لای جیهانه‌وه جوله‌که‌ی بیانی کیش
 ده‌که‌ن بۆ فه‌له‌ستینو عه‌ره‌به‌ خاوه‌ن زه‌وی و زاره‌کانی لی‌وه‌ده‌ر ده‌نی‌نو
 خۆیانی تیدا نیشته‌جۆی ده‌که‌ن، مال‌له‌خاوه‌ن مال‌حه‌رامه‌وه‌وه‌ نه‌م دیارده‌وه
 ناشیرینه‌ روژانه‌ به‌رده‌وامه‌، بیگومان ده‌بی‌روژی‌ک بی‌خودا که‌سانیک
 به‌خسینی‌ تالای نه‌مه‌یان پی‌به‌پۆژنو جاریکی تیش واده‌ی خودا بێته‌وه‌جۆ.
 نه‌مه‌ واده‌ی خودایه‌وه‌ هه‌ر ده‌بی‌بێته‌ دیو زۆری نه‌ماوه‌، که‌سی نه‌مه‌ری
 ده‌یی‌نی!! نه‌مه‌ سه‌رباری نه‌وه‌ عه‌زابو عیقابه‌ی له‌قیامه‌ت تووشیان دی!!
 بۆیه‌ کۆتایی ئایه‌ته‌که‌ی به‌وه‌ هی‌نا: که‌ فه‌رمووی: ﴿وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ
 حَصِيرًا﴾ نه‌م جۆره‌ سزادانه‌ی که‌ باسما‌ن کرد هی‌ دونیا‌یانه‌ بۆ روژی
 قیامه‌تیش دۆزه‌خمان کرده‌وه به‌شوینو جیگایانو له‌هه‌موو لایه‌که‌وه‌ ئاگر
 ده‌وری کافرو بی‌پروایان ده‌دا، فیتنه‌و ناشوب‌گیران داده‌گری‌وه‌ که‌سیان ناتوانی
 له‌و شوراو په‌رژینه‌ به‌چێته‌ ده‌ری!

مه‌به‌سته‌کانی قور ئانی پیروژ هیدایه‌ت و مزگینى و ترساندنه
 إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ
 الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا ﴿٩﴾
 وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٠﴾
 وَيَدْعُ الْإِنْسَانَ بِالْشَّرِّ دُعَاءُهُ بِالْخَيْرِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا ﴿١١﴾

له‌ه‌پیش باسی ریزلینانی له‌پیغه‌مبەر ﷺ کرد به‌وه شه‌وره‌وی پیکردو
 نیشانه‌ی قودره‌تو خودایه‌تی خۆی نیشان دا، باسی ریز لینانی موسای کرد
 به‌وه: که ته‌وراتی بۆ نازل کردوه مایه‌ی هیدایه‌تبوو بۆ نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل،
 ئاماژه‌ی به‌به‌سه‌ره‌اتی ئه‌و نه‌ته‌وه‌ سته‌مکاره‌ کرد: چیشان کردو خودا چۆن
 تۆله‌ی لى ستاندن، ئه‌مجار باسی ئه‌و دیارییه‌ پیروژه‌ گرنگه‌ ده‌کا: که بۆ
 هه‌زره‌تی موحه‌مه‌دی ناردوه که قورئانی پیروژه‌و ناسیخی هه‌موو نامه
 ئاسمانیه‌کانی تره‌، پره‌ له‌مه‌به‌ستی جۆراو جۆرو به‌رزو پیروژ، هۆکاریکی
 گرنگو ناوازه‌یه‌ بۆ هیدایه‌تدانی ئاده‌میزاد بۆ رێبازی حه‌قو به‌خته‌وه‌ری،
 مژده‌ دانه‌ به‌وانه‌ی به‌ندایه‌تی بۆ خودا ده‌کهن، ترساندنی کافرو بى‌ پرواکانه
 له‌عه‌زابی سه‌ختی دۆزه‌خ، ده‌فه‌رموی: ﴿إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ
 أَقْوَمُ﴾ ئه‌ی نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل! بۆچی بپروا به‌قورئان ناکهن، خۆ قورئانیش
 وه‌کوو ته‌ورات خودا نازلئ کردوه بۆ هیدایه‌تدانی ئاده‌میزاد، بیگومان ئه‌م
 قورئانه‌ ئاده‌میزاد هیدایه‌ت ده‌دا بۆ رێبازی پته‌وو حه‌قو راست و کاریگه‌ر
 له‌عاله‌می هه‌ستو شعوردا، دلۆ ده‌روون راده‌چله‌کینى، عه‌قیده‌یه‌کی واضیحو
 بى‌ گرتو گۆلى هیناوه‌، بیرو باوه‌رێکی دوور له‌خه‌یاڵو ئه‌فسانه‌و خه‌رافیات

را ده‌گه‌یه‌نی، ئاده‌میزاد خه‌میده‌و خه‌مۆش ناکا، هه‌ستو تواناکانی به‌په‌للا ده‌کا بۆ ئه‌وه‌ی به‌کاریان بی‌نی بۆ کرده‌وه‌ی چاک‌وو بینا کردنو گه‌شه‌دان به‌ژیانو ولات، ئاده‌میزاد هه‌لده‌نی بۆ ده‌سته‌به‌ر کردنی ژبانی به‌خته‌وه‌ری دونیاو قیامت، یاسای سروشتی بوونه‌وه‌رو سروشتی ئاده‌میزاد پیکه‌وه گری ده‌دا، فرمان به‌به‌نده‌کانی ده‌کا: که له‌بوونه‌وه‌ر بفکرنو پێیدا بگه‌رێنو که‌لکی لی وهر بگرنو بۆ به‌رژوه‌ندی خۆیان به‌کاری بین!

قورئان ئاده‌میزاد هیدایه‌ت ده‌دا بۆ رێبازی‌ک راستترین رێگایه‌ بۆ ته‌نسیق خستن له‌نیوان دیوی ده‌ره‌وه‌ی ئاده‌میزادو دیوی ناوه‌وه‌ی؛ له‌نیوان هه‌ستو هه‌لۆستی‌دا، له‌نیوان باوه‌رو کرده‌وه‌ی‌دا، ئاواو به‌و جو‌ره‌ قورئان هه‌موو لایه‌نه‌کان؛ مادی و مه‌عنه‌وه‌ی پیکه‌وه گری ده‌داو په‌یوه‌ستیان ده‌کا به‌ عوروه‌ تولو‌ثقای په‌روه‌ردگار هه‌، په‌یوه‌سته به‌و قودره‌ته‌ له‌بن نه‌هاتوه‌ ئیلاهییه‌و ده‌ستی به‌و حه‌بله‌ مه‌تینه‌ گرتوه‌و چاو له‌ئاسمانو دڵ پڕ له‌هیواو قاچ له‌سه‌ر زه‌وی چه‌قیو، هیچ شتی‌ک نایه‌جولێنی و کێوی نه‌له‌بورزه، هه‌رچی ده‌یکا ده‌بیته‌ مایه‌ی خو‌شی و به‌خته‌وه‌ری و جی‌گای ره‌زامه‌ندی خودا، کاسبی ده‌کا عیباده‌ته‌، خۆی به‌خێو ده‌کا خودا په‌رستییه‌، هه‌ول ده‌دا ژبانی به‌خته‌وه‌ری بۆ خۆی دابین بکا به‌خودا په‌رستی بۆی ده‌نووسری.

قورئان ئاده‌میزاد هیدایه‌ت ده‌دا بۆ رێبازی‌ک راستترین رێبازه‌ له‌بواری عیباده‌تو خودا په‌رستی‌دا، مووازه‌نه ده‌کا له‌نیوان ئه‌رکه‌کانو هی‌زو توانادا، زیاد له‌توانا ئه‌رک ناخاته‌ سه‌ر که‌س وای لی بی نه‌توانی نه‌نجامی بدا، ئه‌وه‌نده‌ش ئاسانکاری ناکا ئاده‌میزاد هه‌ست به‌به‌په‌للایی و ره‌خواه‌ت بکاو بی‌ته‌ گالته‌بازا. ئه‌هه‌یه‌کی مام ناوه‌ندی داناهه‌ بۆ په‌په‌وه‌کردن؛ نه‌شیش به‌سو‌تی و نه‌که‌باب!!

هیدایه‌تی ئاده‌میزاد ده‌دا بۆ رێبازی راست له‌په‌یوه‌ندی نیوان ئاده‌میزاده‌کانو تاکه‌کانی کۆمه‌ل بپێکیان به‌پێکیانه‌وه، گه‌لو نه‌ته‌وه له‌گه‌ل

هی ترو، حکومته‌تو ده‌ولت له‌گه‌ل ده‌ولتو حکومته‌تی تردا، ئەم
په‌یه‌ندیو عه‌لاقاتانه داده‌مه‌زرینێ له‌سه‌ر بنه‌مای پته‌وو تۆکمه‌و واقعی،
هه‌واو ئاره‌زو چ روژیکیان تیدا نابینن، به‌رژه‌وه‌ندی تایبه‌تی و مه‌به‌ستی
تایبه‌تی به‌رچاو ناگیرن.

هیدایه‌تیاں ده‌دا بو ژبازی راستو له‌بار له‌بوارى فرمانی‌ه‌واییو
ریک‌خستنی یاسای ئابوریو یاسای کۆمه‌لایه‌تیو یاسای ئیو ده‌ولته‌تی شیاو
به‌جیهانی ئاده‌میزاد.

هیدایه‌تیاں ده‌دا بو ژبازی راست له‌هه‌لبژاردنی ئایینی ئاسمانیو
چۆشدانی له‌گه‌ل ئایینه‌کانی ترداو ریزگرتن له‌موقه‌ده‌سساتو به‌ها
پیرۆزه‌کانیاو پاراستنی شوینه ریزداره‌کان و دێرو که‌نیه‌کانیاں!

به‌ئێ: ئەم قورئانه ئاده‌میزاد شاره‌زا ده‌کا بو راستترین رێگا که ئایینی
به‌رزی ئیسلامه‌و له‌سه‌ر بنه‌مای یه‌کتا په‌رستی دامه‌زراوه ﴿وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ
الَّذِينَ يَعْلَمُونَ الصَّالِحَاتِ أَنْ لَهُمْ أُجْرًا كَبِيرًا﴾ مزگینى ده‌دا به‌خاوه‌ن باوه‌ران؛
ئه‌وانه‌ی کرده‌وه‌ی باش ئەنجام ده‌دن، مزگینیان ده‌داتى، به‌وه که پاداشی
گه‌وره‌یان هه‌یه.

﴿وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ اعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا﴾ هه‌روه‌ها
هه‌ره‌شه ده‌کا له‌وانه‌ی برۆیاى به‌قیامه‌ت نیه، برۆیاى به‌خودا نیه، برۆیاى
به‌عه‌زایی به‌ئیشو دژواری دۆزه‌خ نیه.

واته: په‌روه‌ردگار دو جوړ موژده به‌موسوڵمانان ده‌دا، یه‌که‌میان
پاداشدانه‌وه‌ی خاوه‌ن باوه‌ران، دووهم سزادانی دوژمنانیان. ئەمه‌ یاسای
په‌روه‌ردگاره، قاعیده‌یه‌کی بنه‌په‌تییه له‌باره‌ی کردارو پاداشه‌وه، یاساکه
له‌سه‌ر بنه‌مای ئیمانو کرده‌وه‌ی باش داده‌مه‌زرینێ، ئیمان به‌بی کرده‌وه
بایه‌خی نیه‌و کرده‌وه بی ئیمان وه‌کوو نه‌بوو وایه. ده‌بی ئیمانو کردار پیکه‌وه

بنو هاوکارینو یه‌ک بگرن نه‌مجار به‌پیکو پیکو ژیان به‌پرتوه ده‌چی،
 به‌یه‌کدیگیر بوونی نیمانو کرده‌وه به‌یه‌که‌وه هیدایه‌تدانی قورئان ده‌چه‌سپی.
 جا نه‌وانه‌ی به‌هیدایه‌تی قورئان نایه‌نه سمر ریگای راست، نه‌وه شوین
 هه‌واو هه‌وه‌سی خویان که‌وتوون، هه‌واو ناره‌زو رابریانه وای بو که‌سانیک!
 شوین هیدایه‌تی قورئان ناکه‌ونو شوین هه‌واو هه‌وه‌سی خویان ده‌که‌ون.
 بیگومان ناده‌میزاد بو‌خوی نه‌زانه‌و چاکه‌و خراپه‌ی خوی نازانی، زو
 هه‌لده‌چی و زو خوی له‌خو ده‌گژی. ﴿ویدعوا الانسان بالشر دعاء بالخیر
 وکان الانسان عجولاً﴾ ره‌وشتی ناده‌میزاد به‌په‌له‌یی و به‌تالوکه‌ییسه، جاری
 وا ده‌بی رقی هه‌لده‌ستی نزا له‌خوی ده‌کا به‌شپر، نزا له‌مندالو مالو خیزانی
 خوی ده‌کا، نزیان لی ده‌کا به‌مردن به‌تیداچونو به‌فتاره‌چون، به‌زیان
 پیگه‌یشتن، جاری وا ده‌بی ناده‌میزاد دوعای شهر له‌خوی ده‌کا وه‌کوو چون
 دوعای خیر ده‌کا بیگومان ناده‌میزاد ره‌وشتی به‌په‌له‌یی تیدایسه. به‌تالوکه‌یسه،
 ناگاداری سهره‌نجامو ناکامی کاره‌کان نیه، دوعای شهر له‌خوی ده‌کا و په‌له
 ده‌کا له‌زوو به‌دیها‌تنی ناکامی نزاکه‌ی، نازانی نه‌وه زیانی بو خودی خوی
 هدیسه هیچ بیر له‌ناکامه‌که‌ی ناکاته‌وه. یان ده‌زانی به‌لام خوی پی ناگیرئ خو
 نه‌گهر خودا نزاکه‌ی لی وهرگری به‌هیلاک ده‌چی، به‌لام خودا خاوه‌نی فه‌ضلو
 ره‌حمه‌ته، به‌فه‌ضلو ره‌حمه‌تی خوی دوعاکان پاشگوی ده‌خاو لییان وهرناگری،
 وه‌کوو له‌نایه‌تیکی ترده‌ده‌فرموی: ﴿ولو یعجل الله للناس الشر استعجالهم
 بالخير لقضي اليهم اجلهم﴾ یونس/۱۱.

نه‌بو داوود له‌جابیردو: ریوایه‌ت ده‌کا ده‌لی: پیغه‌مبهر ﷺ فرموی:
 (لاتدعوا على أنفسكم، ولا على أموالكم أن توافقوا من الله ساعة اجابة،
 يستجيب فيها) نه‌که‌ن له‌کاتی ته‌نگه‌تاوی هه‌لچون‌دا دوعای شهر له‌خوتان
 یان مالو مندالتان بکه‌ن، نه‌وه‌کوو نزاکه‌تان بکه‌ویتسه کاتیکه‌وه: که‌خودا
 دوعای تیدا گیرا ده‌کا و ده‌عاکه‌تان گیرایی.

نیشانه‌ی ده‌سه‌لاتی په‌روه‌ردگارو نیعمه‌ته جوراوجوره‌کانی خودا
به‌سه‌ر ناده‌میزاددا

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَتَيْنِ فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ
النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِّتَبْتَغُوا فَضْلًا مِّن رَّبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ
السِّنِينَ وَالْحِسَابِ وَكُلُّ شَيْءٍ فَضْلُنُهُ تَفْصِيلًا ﴿١٢﴾ وَكُلَّ
إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَلْعُهُ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ كِتَابًا
يَلْقَاهُ مَنشُورًا ﴿١٣﴾ أَقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا
﴿١٤﴾ مَّنْ أَهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِ لِنَفْسِهِ وَمَن ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ
عَلَيْهَا وَلَا نُزِرُ وَاِزْرَةً وَلَا نُزِرُ وَاِزْرَةً وَلَا نُزِرُ وَاِزْرَةً وَلَا نُزِرُ
رَسُولًا ﴿١٥﴾ وَإِذَا أَرَدْنَا أَن نُّهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا
فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَرْنَاهَا تَدْمِيرًا ﴿١٦﴾ وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِّنَ
الْقُرُونِ مِن بَعْدِ نُوحٍ وَكَفَىٰ لِرَبِّكَ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَيْرًا بَصِيرًا ﴿١٧﴾

نه‌مجار دواى ناماژه‌کردن بۆ شه‌وره‌وی کردن به‌پیغه‌مبه‌رو ناماژه‌کردن
بۆ نوح و نه‌وانه‌ی له‌گه‌لی‌دا رزگاربان‌بوو، ناماژه‌بۆ چیرۆکی نه‌ته‌وه‌ی
ئیسرائیلو، ناماژه‌کردن بۆ یاسای کردارو پادا‌شو و ه‌صف‌کردنی قورشان
به‌وه‌ی: که ه‌یدایه‌ت‌ده‌ره بۆ رییازی راستو‌ه‌ق، ده‌گو‌یزیت‌ه‌وه بۆ نیشانه

که‌ونی‌یه‌کان، بۆ نیشانه‌ی گۆرانکاری له‌بوونه‌وه‌ردا؛ گۆرانی شه‌وو روژ به‌شوین
یه‌که‌داو په‌یوه‌ستکردنی جه‌و جۆلی ئاده‌میزادو سزادو پاداشی به‌جه‌و جۆلی
بو‌نه‌وه‌ره‌وه.

ده‌فهرموی: ﴿وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَاتٍ﴾ شه‌وو روژمان کردوه به‌دوو
نیشانه‌ی ئاشکراو هه‌ست پیکراو له‌سهر قودره‌تو ده‌سه‌لاتی ره‌های خۆمان،
نیشانه‌ی ده‌ست ره‌نگینی و کارسازیمان، گۆرانی شه‌وو روژو به‌شوین یه‌که‌تردا
هاتنیان بۆ ده‌سته‌به‌ر بوونی به‌رژه‌وه‌ندی ئاده‌میزاده به‌تایبه‌تی و بۆ
گیانله‌به‌رانی تره به‌گشتی، شه‌و کاتی هه‌سانه‌وه‌ ئارامگرتن و خۆ هه‌شاردانه،
روژ وه‌ختی کارو کاسبی و جه‌و جۆلو هاتوچۆیه به‌ناو زه‌وی‌دا بۆ ده‌سته‌به‌ر
کردنی بژیوو پێداویستی ژیان. بۆیه ﴿فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ
مَبْصُورَةً﴾ کاتی شه‌وو روژمان وا لی کردوه: که به‌گونجی بۆ ده‌سته‌به‌رکردنی
به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی ئاده‌میزاد، له‌شه‌ودا تازیکی ئه‌نگوسته‌چاو، گونجاوه بۆ
تیدا نوستره‌و ئارامگرتن، له‌روژدا روناکی بآلی خۆی به‌سهر بوونه‌وه‌ردا
ده‌کیشی گونجاوه بۆ جه‌و جۆلو هاتوچۆ، که‌وابی که له‌شه‌ودا هه‌موو
گیانله‌به‌ریک خۆی هه‌شار ده‌داو جه‌و جۆلو هاتوچۆ که‌م ده‌بی‌و شتی تیدا
نابیندری، له‌ روژدا شته‌کان پێچه‌وانه ده‌بنه‌وه هه‌موو شتی که ده‌بیندری
بو‌نه‌وه‌ر روناکو گونجاوه بۆ تیدا هه‌ول‌دانو جه‌و جۆل: ﴿لَتَبْتَغُوا فَضْلًا مِّنْ
رَّبِّكُمْ﴾ بۆ ئه‌وه‌ی هه‌ولێ فه‌ضلو ره‌حمه‌تی خودایان تیدا بده‌ن، بزانه‌ن چۆن
کاره‌کانتان ئه‌نجام ده‌ده‌ن، ده‌می‌ک بۆ کارو کاسبی و کاتی که بۆ هه‌سانه‌وه‌و
پشودان ته‌رخانه‌ن بکه‌ن، به‌گویره‌ی گۆرانی شه‌وو روژو وه‌رزه‌کانی سال (به‌هارو
هاوین و پایزو زستان) کورتی شه‌وو درژی روژو به‌پێچه‌وانه‌وه، ئیوه کاره‌کانتان
ریک به‌خه‌نو به‌رنامه‌ی ژیا‌نتان دا‌برێژن، کاتی ئیشه‌کانتان بزانه‌ن: بزانه‌ن که‌ی
وه‌ختی ئیش کردنه‌و که‌ی کاتی پشودانو نووستنه، که‌ی وه‌ختی کیلانزو
چاندنه‌و که‌ی کاتی دروینه‌و به‌ره‌م هه‌لگرته‌ن...هتد.

هروه ها ﴿وَلَتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابِ﴾ گوران کاریمان خستوته
 نیوان شهوو روژ هوه بو نه وهی نیوه ژماره و چندیهت و چونیته و حیسابی
 روژ و ههفته و مانگو سال بزائن. وهرزه کانی کیلان و چاندنو رواندنو درویننه و
 رنیز و چین بزائن، کاتی قهرزو قولّه و زه کاتدان و به کاردانو کرپزو فروشتن
 دیاری بکهن. کاتی نه نجامدانی نوژ کردنو روژ و گرتزو وهرزی هه جو عومره
 بزائن، نه گهر شهوو روژ نه بویه ناده میزاد نهیده زانی چون و مامه له له گه
 بونه وهردا بکا؛ نمونه ی نه نایه ته چند نایه تیکی تره که ده فرموی: ﴿قُلْ
 اَرَاَيْتُمْ اِنْ جَعَلَ اللّٰهُ عَلَیْکُمُ اللَّیْلَ سَرْمَدًا اِلٰی یَوْمِ الْقِیَامَةِ، مِنْ اِلٰهِ غَیْرِ اللّٰهِ
 یَا تَیْکُمْ بَضِیْآءٌ؟ اَفَلَا تَسْمَعُوْنَ؟ قُلْ: اَرَاَيْتُمْ اِنْ جَعَلَ اللّٰهُ عَلَیْکُمُ النَّهَارَ سَرْمَدًا
 اِلٰی یَوْمِ الْقِیَامَةِ، مِنْ اِلٰهِ غَیْرِ اللّٰهِ یَا تَیْکُمْ بَلِیْلٌ تَسْكُنُوْنَ فِیْهِ؟ اَفَلَا تَبْصُرُوْنَ؟
 وَمِنْ رَحْمَتِهِ جَعَلَ لَکُمُ اللَّیْلَ وَالنَّهَارَ لِتَسْكُنُوْا فِیْهِ، وَلِتَبْتَغُوْا مِنْ فَضْلِهِ
 وَلَعَلَّکُمْ تَشْكُرُوْنَ؟﴾ القصص/۷۱-۷۳. یان ده فرموی: ﴿وَهُوَ الَّذِیْ جَعَلَ
 اللَّیْلَ وَالنَّهَارَ خَلْفَ لَکُمْ اِذْ اَنْ یَذْکُرْ، اَوْ اَرَادَ شُکُوْرًا﴾ الفرقان/۶۲. یان
 ده فرموی: ﴿وَهُوَ الَّذِیْ جَعَلَ الشَّمْسُ ضِیَآءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ
 لِتَعْلَمُوْا عَدَدَ السِّنِّیْنَ وَالْحِسَابِ مَا خَلَقَ اللّٰهُ ذٰلِکَ اِلَّا بِالْحَقِّ، یَفْصِلُ الْاٰیٰتِ
 لِقَوْمٍ یَعْلَمُوْنَ﴾ یونس/۵.

﴿وکل شیء فصلناه تفصیلاً﴾ هه رچی شتیکی نیوه پیویستتان بی بو
 بهرزه وهردی ژبانی دونیا و قیامهتتان که لکی لی وهرده گیر، نیمه رونمان
 کردوته وه، به ته وای بومان شی کرد وونه وه، وه کوو له شوینیکی تردا
 ده فرموی: ﴿مَا فَرَطْنَا فِی الْکِتَابِ مِنْ شَیْءٍ﴾ الانعام/۳۸. یان ده فرموی:
 ﴿وَنَزَّلْنَا عَلَیْکَ الْکِتَابَ تَبْیَانًا لِّکُلِّ شَیْءٍ﴾ النحل/۸۹. به کورتی هیج شتیکی
 له بونه وهرده دا، به ریکه وتو صودفه نیه، به هه وانه و بیهوده نه هاتوته وجود؛
 کارسازی ریکه پیکی نهو یاسایه شهوو روژ ده گور، به زوبانی حال ده ست
 رهنگینی خاوهنی شهوو روژ شی ده کاته وه، به لگه و نیشانه ی به ده سه لاتی و

خودایه‌تیه‌تی، شایه‌تو گواهیده‌ره له‌سەر تاکتو ته‌نهایی خودای بوونه‌وه‌ر!!
 هەر به‌گویره‌ی ئەم یاساکه‌ونی‌یه ورده، کرده‌وه‌و پاداش به‌یه‌که‌وه
 ده‌به‌ستری‌نه‌وه‌و په‌یوه‌ستی یه‌کترین.

﴿وکل انسان الزمان طائرہ فی عنقہ﴾ کرده‌وه‌ی هه‌موو
 ناده‌میزادی‌کمان خستۆته ئەستۆی خۆی پییه‌وه لکاوه‌و لی‌ی نابیته‌وه، وه‌کوو
 گه‌ردنبه‌ندو گلا‌ده وایه له‌ملی‌دا ئە‌گه‌ر کاری خیر بی، وه‌کوو کۆتو زنجیر
 وایه له‌ملی‌دا ئە‌گه‌ر شه‌ر بوو!

مه‌به‌ست به‌ (طائر) لی‌ره‌دا کرده‌وه‌ی ناده‌میزاد خۆیه‌تی. له‌زمانی
 عه‌ره‌بی‌دا ئە‌گه‌ر شتی‌ک به‌شتی‌که‌وه به‌ستری‌و پیوه‌ی په‌یوه‌یست بی ده‌لین:
 له‌ملی‌دایه، فلان‌که‌س ئە‌و نه‌رکه‌ی خراوه‌ته ئە‌ستۆی، وا فلان نه‌رم‌خسته
 ئە‌ستۆی تو ده‌بی ئە‌نجامی بده‌ی!

ئە‌و یاسایه‌ی خودا: که‌ کرده‌وه‌ له‌ئه‌ستۆی بکه‌ره‌که‌دایه‌و، هەر که‌سه
 کرده‌وه‌ی خۆی له‌عو‌ده‌ی خۆی‌دایه‌و خۆی به‌پرسیاره له‌کرده‌وه‌کانی، یاسایه‌کی
 خودایی و برپاری‌کی براوه‌ی ئە‌زه‌لییه، گۆرانکاری به‌سه‌ردا نه‌هاتوه‌و نایه‌و
 به‌شی‌که له‌دابو نه‌ریتی خودا له‌بوونه‌وردا ﴿ولن تجد لسنة الله تبديلاً﴾.

ئهمه‌ش ئە‌وه ناگه‌یه‌نی: که‌ ناده‌میزاد موجه‌ره‌و چی له‌چاره‌ نووسراوه
 برپاوه‌ته‌وه‌و ویستو ئیختیاریک که‌ ده‌بیته‌ مایه‌ی شو‌ابو عیقاب نه‌یماوه،
 نه‌خه‌یر ئە‌وه ناگه‌یه‌نی، به‌ل‌کوو هه‌موو ناده‌میزادی‌ک موخه‌یی‌ه‌ره
 له‌هه‌ل‌بژاردنی کارو کرده‌وه‌یه‌ک بۆ‌خۆی که‌ هۆی پاداشی باشه، یان هه‌ل‌بژاردنی
 کاری‌ک: که‌ ببیته‌ هۆی سزای توندو دژوار!!

﴿ونخرج له يوم القيامة كتاباً يلقاه منشوراً﴾ له‌وه به‌ولاوه له‌روژی
 قیامه‌تدا نامه‌ی کرده‌وه‌کانی بۆ ده‌ردینین و ده‌یخه‌ینه به‌رده‌ستی خۆی
 بۆ‌خۆی تۆماری کرده‌وه‌کانی دونیای ده‌بینی و بۆی ده‌رده‌که‌مۆی ئە‌و تۆماره
 هه‌موو کارو کرده‌وه‌یه‌کی ئە‌وی تیدا تۆمار کراوه.

ئیبنو جهریر له حه‌سه‌نی به‌صری‌یه‌وه فهرمووده‌یه‌کی قودسی گیراوه‌ته‌وه ده‌لّی: ﴿قال الله: يا ابن آدم، بسطنا لك صحيفة، وكل بك ملكان كريمان: أحدهما عن يمينك والآخر عن يسارك، فأما الذي عن يمينك فيحفظ حسناتك، وأما الذي عن شمالك فيحفظ سيئاتك فاعمل ما شئت أقلل أو أكثر حتى إذا مت طويت صحيفتك، فجعلت في عنقك معك في قبرك، حتى تخرج يوم القيامة كتابا يلقاه منشورا كفى بنفسك اليوم عليك حسيبا﴾.

جا تۆمارى کرده‌وه‌کانى به‌بلا و کراوه‌یى ده‌خه‌ینه به‌رده‌مى و پى‌ئى ده‌گوترى: ﴿اقرأ كتابك كفى بنفسك اليوم عليك حسيبا﴾ ده تۆمارى کرده‌وه‌کانى ژبانى دونیات بخوینه‌وه، بزانه: فریشته‌کانى لای راستو لای چه‌پت چییان بۆ نووسیویو چییان له‌سه‌ر تۆمار کردوی. بۆ خۆت داد‌گایى خۆت بکه، جا حه‌سه‌نی به‌صرى که‌ئه‌مه‌ی ده‌خوینه‌ده‌وه، ده‌یفه‌رموو: ئه‌ی ئاده‌میزاد! به‌راستى عادل و خاوه‌ن و یژدانه ئه‌و که‌سه‌ی خۆتى کردوه به‌لیکۆله‌ره‌وه‌و دادوهر به‌سه‌ر خۆته‌وه، بۆ خۆت حوکمی خۆت بده‌و پى‌ویست به‌شایه‌دو به‌لگه‌ی تر نیه!

جا که ئاده‌میزاد بۆ خۆی به‌پرسیاریی له‌کرده‌وه‌کانى خۆی، ﴿من اهتدى فانما يهتدى لنفسه﴾ که‌سیک هیدایه‌تى وهرگرتو ریگای حه‌قى دۆزیه‌وه‌و شوین شه‌ریعه‌تى خودا که‌وتو په‌یره‌وى پیغه‌مبه‌رى ئیسلامى کرد، ئه‌وه سودو قازانجی بۆ خۆیه‌تى و خۆی لى‌ئى سودمه‌ند ده‌بی. ﴿ومن ضل فانما يضل عليها﴾ که‌سى گومرا‌بیی و له‌ریگه‌ی حه‌ق لابدا، برپای به‌خودا نه‌بی، شوین په‌یامى پیغه‌مبه‌ر نه‌که‌وئ ئه‌وه زیان به‌خۆی ده‌گه‌یه‌نى و به‌دبه‌ختی به‌سه‌ر خۆی دا ده‌هینى و سزای کرده‌وه‌کانى له‌سه‌ر خۆیه‌تى و تۆله له‌خۆی ده‌سه‌ندریته‌وه، چونکه برپاری خودایه‌و یاسای ئه‌زه‌لى خۆیه‌تى ده‌رحه‌ق به‌به‌نده‌کانى: که ﴿ولا تزر وازرة وزر اخرى﴾ هیچ ئاده‌میزادیکی تاوانبار

تاوانی یه‌کیکی تر هه‌لناگری، به‌لکوو هه‌موو نه‌فسی‌ک تاوانی خوی له‌سه‌ر
خویه‌تی و که‌س گونا‌هی که‌س هه‌لناگری!

ئه‌مه ره‌تدانه‌وه‌یه‌کی ناشکراو نوما‌یانه بۆ ئه‌وانه‌ی: که‌ خه‌ل‌کی تر
هه‌ل‌ده‌نین بۆ گو‌مرا‌بوونو کافر بوون، پ‌ی‌یان وایه ئه‌وان ده‌توانن ئۆ‌یالی ئه‌و
گو‌مرا‌بوانه به‌خه‌نه ئه‌ستۆ‌ی‌خۆ‌یان.

ئ‌ی‌بنو عه‌بباس ده‌فه‌رمۆ‌ی: ئه‌م نایه‌ته ده‌رباره‌ی وه‌لیدی کوری مو‌غه‌یره
نازل بووه: که‌ گوتی: ب‌پ‌وا به‌مو‌حه‌مه‌د مه‌که‌نۆ گونا‌هه‌که‌تان له‌ئه‌ستۆ‌ی‌من!
هه‌روه‌ها ره‌تدانه‌وه‌ی ئه‌و کافرا‌نه‌شه که‌ ده‌یان‌گوت: ئ‌یمه سزا نادر‌یین.
ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌ر تۆ‌ل‌مو عیقا‌ب‌یش هه‌ب‌ی ئه‌وه ئۆ‌یالی ئ‌یمه له‌ئه‌ستۆ‌ی‌باو‌کو
با‌پ‌یر‌مانه، ئ‌یمه لاسایی که‌ره‌وه‌ی ئه‌وان‌ینو چاو له‌ئ‌ه‌وان ده‌که‌ین، وه‌کو‌و
له‌شو‌ن‌یی‌کی تردا ده‌فه‌رمۆ‌ی: ﴿قل: لات‌سألون ع‌ما ا‌جر‌م‌نا، ولا ن‌سأل ع‌ما
ت‌ع‌مل‌ون﴾ س‌با/ ۲۵.

هیچ دژایه‌تی‌ه‌ک له‌نی‌وان نایه‌ته‌که‌ی ئ‌یره‌و نایه‌تی سوره‌تی (الف‌ل) دا
نیه که‌ ده‌فه‌رمۆ‌ی: ﴿ل‌ی‌ح‌م‌ل‌وا ا‌وزار‌هم ک‌ام‌ل‌ة ی‌وم‌ الق‌ی‌ام‌ة، و‌من ا‌وزار الذ‌ین
ی‌ض‌ل‌ون‌هم ب‌غ‌یر ع‌لم﴾ الف‌ل/ ۲۵. هه‌روه‌ها نایه‌تی ﴿و‌ل‌ی‌ح‌م‌ل‌نْ ا‌ث‌قال‌هم و‌ا‌ث‌قالاً
م‌ع‌ ا‌ث‌قال‌هم﴾ الع‌ن‌ک‌ب‌وت/ ۱۳. چون‌که ئه‌وانه‌ی بان‌گه‌وازی خه‌ل‌ک ده‌که‌ن بۆ
گو‌مرا‌بوونو کوفر، ئه‌وه تاوانی گو‌مرا‌یی خۆ‌یان له‌سه‌ره، تاوانی تری‌شیان
له‌سه‌ره به‌هۆ‌ی گو‌مرا کردنی خه‌ل‌کی تر. به‌ب‌ی ئه‌وه‌ی تۆز‌قا‌ل‌یک له‌تاوانی
تاوان‌کاره‌کان که‌م ب‌ی‌ته‌وه.

ب‌ی‌گومان به‌شی‌ک له‌ره‌حه‌ته‌و فه‌ض‌لی خودا ئه‌وه‌یه: که‌ ئاده‌م‌یزاد
به‌ر‌پ‌سیار نا‌کا‌و نایان‌گری تا پ‌ی‌غه‌م‌به‌ریان بۆ نه‌ئ‌یری ﴿وما ک‌نا م‌ع‌ذ‌بین ح‌قی
ن‌بع‌ث ر‌س‌ولاً﴾ ئ‌یمه به‌گو‌ی‌رده‌ی عه‌د‌ل‌و ح‌یک‌مه‌ته‌و ره‌حه‌تی خۆ‌مان هیچ گه‌لو
نه‌ته‌وه‌یه‌ک سزا ناده‌ین له‌سه‌ر کردنی کرده‌وه‌ی ناله‌بار‌یان نه‌کردنی کاری
باشو پ‌ی‌ویست، هه‌تا پ‌ی‌غه‌م‌به‌ریان بۆ نه‌ئ‌یرین، تا تر‌س‌ینه‌رو مو‌ژده‌پ‌یده‌ریان

بۆ نه‌ئیرینو سه‌رپیچی په‌یامه‌که‌ی نه‌که‌ن، ئیمه‌ که‌س عیقاب ناده‌ین. بۆ
 هه‌موو گه‌لو نه‌ته‌وه‌یه‌ک پیغه‌مبه‌رمان ره‌وانه‌ کردوه‌ په‌یامی ئیمه‌ی پی
 راگه‌یاندون، ئیقامه‌ی به‌لگه‌ی له‌سه‌ر کردوون، مو‌عجیزه‌و نیشانه‌ی راستی
 پیغه‌مبه‌رایه‌تی خۆی نواندوه‌، ئه‌حکامی حه‌ل‌لا‌ئو هه‌رامی بۆ شی کردوونه‌وه‌،
 موژده‌ی پاداشی باشی به‌هه‌شتی پیداون، له‌سزای خراپه‌کاری ترساندونی، جا
 که‌ گوتیان به‌په‌یامه‌که‌ی نه‌داب‌ئو به‌درویان خستییته‌وه‌ ئه‌و کاته‌ ئیمه‌ ئه‌و
 سه‌رپیچیکارانه‌مان سزاداون! وه‌کوو له‌نایه‌تیکی ترده‌ فهرموئ: ﴿کَلِمَا الْقِي
 فُوج سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ؟ قَالُوا: بَلَىٰ قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا
 مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ﴾ الملك/ ۸-۹. یان ده‌فهرموئ: ﴿وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ
 يَأْتِكُمْ رَسُلٌ مِنْكُمْ يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ، وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا،
 قَالُوا: بَلَىٰ، وَلَكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ﴾ الزمر/ ۷۱.

به‌لێ: له‌م باره‌وه‌ نایه‌تی قورئان زۆرن: که‌ ئه‌وه‌ ده‌چه‌سپینن په‌روه‌ردگار
 که‌س ناخاته‌ ناو دۆزه‌خه‌وه‌ تا پیغه‌مبه‌ری بۆ نه‌ئیرئو بانگه‌وازی نه‌کرئ بۆ
 ئیمان هێنازو نه‌ترسیندری له‌خراپه‌کاری!!

ئه‌مجار پاش ئه‌وه‌ی په‌یامی خودای پی راگه‌یه‌ندراو سه‌رپیچی فهرمانی
 په‌روه‌ردگاری کرد شیوه‌ی عه‌زاب‌دانه‌که‌یان له‌دو‌نیادا به‌م جو‌ریه‌: که‌
 ده‌فهرموئ: ﴿وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ
 عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَرْنَاهَا تَدْمِيرًا﴾ که‌ کاتی له‌ناو‌بردنی گه‌لو نه‌ته‌وه‌یه‌ک نزیک
 بووه‌وه‌و ویستمان ریشه‌کیشیان بکه‌ین، فهرمان به‌خاوه‌ن نازو نیعمه‌ته‌کانیان
 ده‌که‌ین به‌به‌ندایه‌تیکردن بۆ خوداو ئه‌نجامدانی کاری خێرو سودمه‌ند بۆ
 دو‌نیاو قیامه‌تیان، جا: که‌ سه‌رپیچی فهرمانه‌کانی ئیمه‌یان کرد، په‌ره‌یان
 به‌خراپه‌کاری خۆیان داو فیسقو فجوریان بلاو کردوه‌وه‌ یاخی بوونو رو‌چوون
 له‌گومراییی دا، ئه‌وه‌ شیاوی ئه‌وه‌ ده‌بن له‌ناو بیرین، عه‌زابی ریشه‌که‌ریان بۆ

پیوست ده‌بی، ئیستر تیکیان ده‌شکینزو به‌ته‌واوی ریشه‌کیشیان ده‌که‌ینزو دوا‌براو ده‌بن، له‌قیامه‌تیش‌دا سزای دۆزه‌خ چاوهر‌ییانه.

﴿مترفون﴾ واته به ناز په روه رده و خاوه نازو نيعمهت: ثم تاقم پيړه له هه موو گه لو نه ته و هيه كندا پيړي كاريه ده ستانو ده و له مهنه داني دلره قو دارو ده سته كانيانن؛ ته وانه ي مالو دارايي زړو زه بنده و خزمه تكارو كاره كهر يان هغو له راحتو خوش رابوار دندان، خاوه نه ده سلا تو خولي سره وه و چه وسينه روه و، هينده زيده پړه وي له خوش رابوار دندا ده كهن تا دلو د هرونيان په ستو بي هه ست ده بي، خو ده د نه فيسكو فجو رو خوار دزو خودار دنه وه ي له نه دازه به ده ر! نه خلاقو رهوشتيان د هروخي، گالته به هه موو به هايه كي پيړزو موقه ده س ده كهن، چنگ ده خه نه نامووسو شه رهي يه كترييه وه، گوي به حه رامو حه لال نادن، كو له پيشيل كردني هيچ قيسه مو رهوشتيكي به رز ناكه نه وه. جا ثم جوړه پيړو تاقمانه تا جلوه يان بو شل بكرئ نه وان زياتر رو د چن له بي رهوشتي دا، كه كه س ده ستي نه گرتنو به گزيان دا نه چوه وه و پييان دا هله نه شاخا، نيتر د نه مكي فسادو بي رهوشتي، فيسكو فجو رو له سر زه وي به رپا ده كهن، نه خلاقى ناشيرينو رهشتي نرم له ناو كو مه لدا بلاو ده كه نه وه، رهوشته به رزه كان ده پوخينو ريزيان ناگرن، نهو رهوشته به رزانه ي كه كو مه ل بي نه وان هله نكا نهو تاقمه پيشي ليان ده كه نو ده يان پوخينو، پياوه تي و مهردايه تي ناخيلن، ژياني ناژه ل ناسا په پړه ده كهن، نيتر نهو گه لو نه ته و هيه كه نه مه حالي كاريه ده ستو گوره پياواني بي، نه مه رهوشتي ده و له مهنه د قسه رويسته و كاني بي، روشنبير و زانو رهشه خه لكه كه ش ليان بيده ننگ بن، كه س ده ستيان وه بهر ده ستي نه هيني، نهو گه لو نه ته وه مورانه و خم خوركه لي ده داو داده پزيو زيندويه تي تي دا ناميني و هو كاري هيرو توانا و مانه وه ي له كيس ده چي و سلار ده بيته وه و لاپه رهي ژياني ده پيچريته وه و ده چي ته تووني نه مانه وه.

قیرائه تیگ هیه میمی (أمرنا) تی یدا موشه ده ده، له سر نهو قیرائه ته
 نیبنو عه عباس ده فهرموی: مانای ﴿أمرنا مترفیها، ففسقوا﴾ بهم جوریه:
 پیاو خراپو هه تیومچه کانیاں ده کهینه بالاده ستو فرمانپهوا به سهریانه وه،
 له خودا یاخی ده بن، جا: که وایان کرد خودا به سزای توند له ناویان ده با،
 نموونه ی نه م نایه ته نایه تیگی تره که ده فهرموی: ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا قِيَّ
 قَرِيَةَ أَكْبَرُ مَجْرِمِهَا لِيَمْكُرُوا فِيهَا﴾ الانعام/۱۲۳.

نه مجار پهروه ردگار کافره کانی قوریه شو هاوینه کانیاں ده ترسینی و
 هه په شه ی توندیان لی ده کا له وه ی پیغه مبهه به درو بخه نه وه، سه ره نجیان
 راده کیشی بو نه وه ی که زور له گه لو نه ته وه کانی پیشوو به هوی تاوانو
 خراپه کاریانه وه خودا له ناوی بردونو عه زابی سهختی به سهردا داو؛
 ده فهرموی: ﴿وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ﴾ چند گه لو نه ته وه مان
 له پاش روژگاری نوح له ناو بردونو ئاسه وارمان برپنه وه!! کاتی یاخی بوونو
 سه ریچیان کردو ئینکاری ئایاتو نیشانه کانی هه بوونو خودایه تی خودایان
 کردو پیغه مبهه رانیان به درو خسته نه وه.. وه کوو چون ئیه ئیستا پیغه مبهه
 به درو ده خه نه وه، دلنیا بن ئیه لای خودا لهو گه لو نه ته وه به درو خه ره وانه
 ریزدار تر نین، ئیه گه وه ترین پیغه مبهه به درو ده خه نه وه، که وایی سزادانی
 ئیه پیویست ترو له پیش تره!

قه تاده و هه سه ن قیرائه تیگ ریوایه ت ده کهن میمی (أمرنا) تی یدا
 مه کسوره نهو کاته (أمرنا) به مانا زور کردنه.

نه مه هه په شه یه له وانه ی پیغه مبهه به درو ده خه نه وه، له هه موو
 روژگاریکدا، چ له سهرده می ژبانی پیروزی دا یان دوا کۆچکردنی و مالتا وایی
 کردن له دنیا.

نه مه به لگه یه له سهر نه وه: که ئاده میزادانی نهو چه رخانه ی نیوان
 هه زه ته ئاده هه هه زه ته نوح له سهر نایینی ئیسلام بوون!

ئیبو عه بباس ده فهرموئ: رۆژگاری نئوان ئاده مو نوح ده سده بووه،
 هه موویان له سهر ئایینی ئیسلام بوون!
 ﴿وَكُفِيَ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَيْرًا بَصِيرًا﴾ ئه ی پیغه مبهرا! به سه که خودای
 تو ئاگادارو بینایه به تاوانی به نده کانی، ده زانی: چی ده که نو هه موو
 تاوانه کانیان له سهر تو مار ده کا، هیچی لی گوم نابی، به سهر کرده وای
 موشریکه کازو غه یری موشریکه کازدا ئاگاداره، زانایه به هه موو کرده وای
 ئاده میزادان به چاکو خراپیه وه، هیچ نه ئینی به کی لی گوم نابی، شنه وای بینایه
 به هه موو کارو کرده وایه کیان! له سهر زه وای ناسمانه کازدا تاقه گهر دیله یه ک،
 به لکوو پچوکتیشی لی هون نابی، ئایه ته که بهرونی شه وه ده گه یه نی که
 تاوان هۆکاری ولات ویرانبون و له ناوچوونی گهلو نه ته وه یه.

ئایه تی ﴿وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولًا﴾ به لگه یه له سهر شه وه
 نه هلی فیتره ت؛ نه وانه ی په یامی پیغه مبهرا نیان پی نه گه ییشته وه مردو نو
 بانگه وازیان به گو ئچکه دا نه درا وه، وه کوو ئاده میزادانی سهر ده می جا هیل و
 نمونه یان له ئاده میزادی شه و دوورگه دوورانه ی: که تا ئیستا ئایینی
 ئیسلامیان نه گه ییشته ئی شه وانه هه موویان به هه شتین، ههروه ها مندالی
 موشریکو کافره کان: که به مندالی بمرن، هیشتا نه گه ییشته ئیته ته مه نی
 ته کلیف. ههروه ها شیتو کهرو پیری خه ره فاو! ئیمامی عه زالی ده فهرموئ:
 ئاده میزاد دوا ی ره وانه کردنی هه زه ته ی موحه محمد سی تاقمن:

۱- تاقمیکیان بانگه وازی ئیسلامیان پی نه گه ییشته وه، نه وانه
 به هه شتین.

۲- تاقمیکیان بانگه وازی ئیسلامیان پی نه گه ییشته وه، مو عجیزه و
 نیشانه ی راستی پیغه مبهرا یه ته که یان دیوه و بیسته وه، به لام پروایان پی
 نه کرده، وه کوو شه م کافرا نه ی رۆژگاری ئیمه، نه وانه دۆزه خین.

۳- تاقمی سیهه میان نه وانه که بانگه وازی ئیسلامیان به شیوه یه کی
 ناراستو ئیکه له به درۆ پیگه ییشته وه، نه وانه هیوا وایه به هه شتی بن!!

پاداشی هه ریه ک له وانهی دونیا ویستن، یان هه ولی قیامت دده ن! مَن کَانَ یُرِیدُ الْعَاجِلَةَ عَجَّلْنَا لَهُ فِیْهَا مَا نَشَاءُ لِمَن نُّرِیدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ یَصْلٰیْهَا مَذْمُومًا مَّدْحُورًا ﴿۱۸﴾ وَمَن أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعِیْهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعِیُّهُمْ مَّشْكُورًا ﴿۱۹﴾ کُلًّا نُّمِدُّ هَؤُلَاءِ وَهَؤُلَاءِ مِن عَطَاءِ رَبِّکَ وَمَا کَانَ عَطَاءُ رَبِّکَ مَحْظُورًا ﴿۲۰﴾ أَنْظِرْ کَیْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ وَلِلْآخِرَةِ الْکِبْرُ دَرَجَاتٍ وَاکْبِرُ تَقْضِیًّا

په یوه ندى ئه م نایه تانه به پېشه وه یان ناشکراو نومیانه، ئه وه تا دواى ئه وه ی په روه ردگار په یوه ندى هه موو ئاده میزادانى به کرده وه کانیانه وه چه سپاندو ئه وه ی راگه یاند: که کرده وه ی هه موو که سیکن له نه ستوی خوی دایه وه ئه مجار ئاده میزادان ده کاته دوو به ش: به شیکیان دونیای ده ویو کارى بو ده کا، ئه وه سهره نجامی ناگرى دوزه خه. به شیکی تریان قیامه تی گهره که وه هه ولی بو ددها سهره نجامی ئه مانیش به هه شتی به رینه. هه ر دو به شه که ش له دونیادا خودا رزقو رژیان ددها، چونکه به خششى خودا له دونیادا گشتی یه بو هه موو که سه هه رچه نده جوداوازی هه یه له نیوانیاندا له باره ی هه ژاریو سامندارییه وه.

په‌روه‌ردگار لهم نایه‌تانهدا ئاده‌میزادان پۆلین ده‌کاو ده‌یانکاته دوو تاقم؛
تاقمیکیان دنیا ویستو تاقمیکیان قیامت ویست.

ده‌فه‌رموی: ﴿من کان یريد العاجلة عجلنا له فیها ما نشاء لمن نرید﴾
که‌سیک هه‌ولئ دنیای بی وه‌فا بدا، دنیا مه‌به‌ستو ئاواتی سه‌ره‌کی بی،
هه‌موو هه‌ولئ تیکۆشانیک ی بۆ ده‌ستکه‌وتنی دنیا بی، قیامه‌تی
له‌بیرچوو بیته‌وه، خودا به‌گویره‌ی ویستو ئیراده‌ی خۆی بۆ که‌سانیک مه‌یلی
لی بی، رزقو رۆژی خوشگوزه‌رانیان بۆ دابین ده‌کا، جا وه‌نه‌بی هه‌ر
که‌سیک هه‌ولئ دنیا بدا، دنیای ده‌ستگیر بی، به‌لکوو ده‌بی ئیراده‌و
مه‌شینه‌تی خودای له‌گه‌لدا بی، مالو سامان پیدانی دنیا، دابینکردنی
خوشگوزره‌انی په‌یوه‌سته به‌دوو شته‌وه؛ ده‌بی خودا مه‌شینه‌تی له‌سه‌ر بی نه‌ک
به‌نده، بۆ که‌سانیکه خودا بیه‌وی نه‌ک بۆ هه‌موو که‌س.

که‌وابی دنیا په‌رستو ماده‌ه ویسته‌کان هه‌رچی بیانیه‌وی له‌دنیادا
نایاندیشتی، بریکیان ئاره‌زوو ویسته‌مه‌نیان بۆ دابین ده‌کری، زوربه‌ی زۆریان
به‌هه‌ژاری ژیان به‌سه‌ر ده‌بن، له‌دونیای قیامه‌تدا بی به‌شو بارن، خوشی
نه‌دیته‌وی هه‌ردو جیهان. ﴿ثم جعلنا له جهنم یصلاها مذموماً مدحوراً﴾
پاشان بۆ هه‌موو ئه‌رانه‌ی دنیا ویستو ماده‌ه په‌رستن، له‌جیهاندا به‌ناکامی
خۆیان گه‌ییشت بن یان ئاومید بوین، دۆزه‌خمان بۆ ئاماده‌کردن،
هه‌ریه‌که‌یان به‌کۆلی تاوانی خۆیه‌وه ده‌چیته‌ ناوی ئه‌و عه‌زابه‌ ده‌چیژی،
سه‌ریاری ئه‌و عه‌زابه‌ به‌ئیشه‌ سه‌ره‌نشتکراون و له‌هه‌موو لایه‌که‌وه لۆمه‌یان
ده‌کری، له‌ره‌حمه‌تی خودا دوور خراوه‌زو به‌زه‌یی خودا نایانگریته‌وه. ئه‌م
سزایه‌ی دنیا ویستان سی تابه‌تمه‌ندی هه‌ن؛ به‌رده‌وامی سه‌ره‌نشتو
سوکیه‌تی پیکردن، دورخستنه‌وه له‌ره‌حمه‌تی خودا!

بېگومان هم نایه ته هره شهیه کی توندو تیژه بو کافره ماده پهرسته کان
تهوانه هی هه موو هیواو ناواتو مهبه ستيکیان بو وه ده ستهینانی دونیا یه و
زور جارش زوریه یان پی ناکهن و هیچیان ده ست ناکه وی..

ئیمامی نه حمده فهرمووده یه کی له خاتو عائیشه وه ریوایه ت کرده
ده فهرموو: (الدنيا دار من لادار له، ومال من لامال له، ولها یجمع من
لاعقل له).

نه مجار دیته سهر باسی تا قمی دووه م؛ تا قمی خودا پهرستو هه ولده ر بو
به خته وه ری ژیا نی قیامه ت. ده فهرموو: ﴿ومن اراد الآخرة وسعی لها سعيها
وهو مؤمن فأولئك كان سعيهم مشكورا﴾ كه سیك قیامه تی مهبه ست بی،
هه ولو ته قه لای بو وه ده ستهینانی ژیا نی به خته وه ری قیامه ته. پابه ندی
فهرمازو جله و گیرییه کانی پهروه رد گاره، چی له توانا دابی ده یکا بو
نه نجامدانی ئه رکی سهرشانی، له هه مان کاتدا خواهن باوه رو خودا پهرستو
دل پر له هیواو ناوات بو روژی دوا یی، پروای تهواوی به خوداو به پیغه مبه رازو
زیندو بوونه وه ی روژی دوا یی هه یه. تهوانه هه ولو تیکو شانیان جیگای پادا شو
ریژلینانه، خودا پاداشی باشیان ده داته وه، به لام ده بی سی مهر جیان تیدابن:

۱- ده بی به کرده وه کانی مهبه ستي قیامه ت بی، مهبه ستي ره زامه ندی
خودا بی، نه گهر هم مهبه سته ی نه بی کرده وه کانی بی سووده. له قیامه ت مایه
پوچ ده بی..

بوخاری و موسلیم فهرمووده یه کیان له ئیمامی عومه ره وه ریوایه ت کرده.
ده فهرموو: (انما الأعمال بالنیات وانما لكل امرئ ما نوى) کره وه کاتیك
سوده خشه بو ژیا نی قیامه ت، كه نیه تی رازی کردنی خودا بی.

۲- ده بی کرده وه كه کرده وه یه کی خودا په سندن بی، کاریکی به تالو پوچ
نه بی.

۳- ده بی کرده که به ئیمانوه بکری، مه بهستی ره زامه ندی خودابی،
بروای به پاداشو سزا هه بی!

هه ندی له زانایانی سه له فی صالح فهرموویانه: که سیگ سی شتی
تیدانه بن، سود له کرده وه نابینی: ئیمانیک دانه زراو، نییه تو مه بهستی
راستو دروست، کرده وی په سندنو سود به خوش!

ئه م تاقمه موسولمانه راستالانه قیامه تیان هه لباردوه و گرنگی به دونیا
ناهن، نه گهر خودا له دونیادا شتیکی پیدان سوپاسی ده که نو نه گهر نهشیان
درایه صبر ده گرنو رازی ده بن به بهشی خزانو دلنیا له وهی خودا نه وه ندی
بۆ برپونه وه نه وه ژاری نه بونییه له بهر ژوه ندی نه وانوه خودا باش ده زانی
شیایو چهنندن! واته: رازین به بهشی خودا.

ئه مجار په روه ردگار نه وه دیاری ده کا: که رزقو رۆژی هه ردو تاقمه که
دهسته بهر کراوه ده فهرموئ: ﴿كَلَّا غَدَ هَؤُلَاءِ وَهَؤُلَاءِ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ
وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا﴾ واته: په روه ردگار هه ردو تاقمه که:
دونیا ویسته کانو قیامت ویسته کان، له رزقو رۆژی منداو سامان بی بهش
ناکا، هه که سه به گویره خوی (کافر، یان موسولمان) رزقو رۆژی ده داتی،
مالو مندالی پی ده به خشی، چونکه له دونیادا عطاو به خشی خودا له کهس
یاساغ ناکری، بۆ هه موو کهس پیداوستی زیان دابین ده کا. به لام جوداوازی
ههیه له نیوان ئاده میزاده کاندا ﴿أَنْظِرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا عَلٰی بَعْضٍ﴾ سهیر بکه و
بروانه حالی ئاده میزادان: ههیه ده و له مهنده مان کرده، ههیه هه ژارو نه دارایه،
ههیه مام ناوه ندییه، خودا بۆ خوی ده زانی و هه نه وهش له بهر ژوه ندی
ئاده میزاده. و دکوو ده فهرسوئ: ﴿وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ،
وَلَكِنْ يَنْزِلُ بِقَدَرٍ مَّيْشَاءَ، اِنَّهٗ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ﴾ الشوری/۲۷. یان
ده فهرموئ: ﴿نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا، وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ
فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ. لِيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا سَخِرَاءَ﴾ الزخرف/۳۲. یان

دەفەر موی: ﴿ورفع بعضکم فوق بعض درجات، لیبلوکم فیما آتاکم﴾ الانعام/ ۱۶۵.

ئەمە نیشانەى بى باكى خودایە، نیشانەى خودایەتى و بى ئاتاجیەتى، بەنەیسەت خودایەتى ئەووە جوداوازی لەنیوان کافرو موسولماندا ناکا، زۆر جار مالو سامانیکی زۆرو لەژمارە نەهاتوو دەدا بە کافرکی بەدپروشت لەهەمان کاتدا زۆر موسولمانی وا هەیه لەپەنا پاساریکار لەبرسا دەمرئ، واش دەبى موسولمانیکی باش هەزار قاتی کافره کان مالو سامانی پى دەبەخشی!

هۆی ئەم جوداوازییە دوو شتی سەرەکییە:

۱- هۆکاری روالەتی، وەکوو ئەو هەندى کەس زیرەکتو بەسەلیقەو تیکۆشەرن لەبۆاری مامەلەو بازرگانی و کشتو کالو چۆداری ئەم جۆره شتاندەدا، تیکۆشاوونو تیکۆشانە کەیان بەرەهەمی بسووە. ئەمانە هۆکاری عەدەتی و روالەتینو نیختیاری ئادەمیزاد رۆلى هەیه تێیاندا.

۲- هۆکاری پەنامە کینو ویستو ئیرادەى خودایان لەسەرەو جگە لەخودا کەسى تر هۆکارە کان نازانى.. عەقلى ئادەمیزاد تێیاندا کۆلە.

ئەمە جوداوازی نیوان ئادەمیزادە لەجیهاندا ﴿وللاخرة اكبر درجات واکبر تفضیلاً﴾ بێگومان جوداوازی نیوان ئادەمیزاد لەقیامەتدا زۆر بەر فراوانتر و بەر چاوترە. هى وا هەیه لەبنکلى دۆزەخدا دەستو قاچ پێوەندکراو ریسوابوو، هى وایش هەیه لەشۆنە هەرە بەرزەکانى بەهەشتدا رادەبۆیى جوداوازی نیوان ئەم بەدبەختو ئەو خودا پێداوێ عاسمانو رێسمانە!

ئەمجار دۆزەخییە کان لەناوخیاندا بەرزو نزمیان هەیه، هەیه لەبنکلى دۆزەخو (أسفل السافلین) دایەو کوشندەترین سزاو نازار دەچێئ، هەیه نازارى کەمترەو لەجیگایە کى ئەهوەنتردایە، هەرەچەندە ئەهوەنترین شوینی دۆزەخو

سوکت‌ترین سزای دۆزه‌خیان شه‌ویه کابرا تا شه‌ژنۆی له‌ئاگرادیه‌و می‌شکی ده‌کۆلی!!!

هه‌روا به‌هه‌شتیه‌کانیش جوداوازییان له‌نیوان دا هه‌یه؛ هه‌یانه له‌ئه‌علا عیلیین‌دایه‌و خۆشترین مه‌قام شوینی له‌به‌هه‌شت دا پی دراوه، هه‌یشه پله‌و پایه‌ی نزم‌تره‌و ناگاته شه‌وانه‌ی له‌ئه‌علا عیلیین‌دان! هه‌رچه‌نده نزم‌ترین پله‌و پایه‌ی به‌هه‌شت به‌جۆریکه نه‌به‌زمان ده‌گوتریو نه‌به‌پینۆس ده‌نووسری! چار نه‌پینۆه‌و به‌سهر دلۆ ده‌روونی که‌س دا رانه‌بردوه.

له‌حه‌دیشی ص: حیح‌دا هاتوه ده‌فهرمۆ: (ان اهل الدرجات العلا لیرون اهل علیین کما ترون الکوکب الغابر فی أفق السماء).

ئیبنو عب‌دولبه‌ر له‌حه‌سه‌نی به‌صریه‌وه ریوایه‌ت ده‌کا؛ ده‌لی: کۆمه‌لیک له‌خه‌لک له‌به‌ر ده‌رگای مائی عومه‌ری کورپی خه‌تتاب کۆبونه‌وه، سه‌وه‌یلی کورپی عه‌مری قورپه‌یشی (که یه‌کیک بوو له‌پیاو ماقولانی قورپه‌یش) هه‌روا شه‌بو سه‌فیانو هه‌ندێ ریش سه‌پی تری قورپه‌یشیان له‌ناودا بوون، ریگا درا به‌صوه‌یه‌بو بیلاو هه‌ندێ له‌هاوه‌لانی (به‌در) که عومه‌ر زۆری خۆش ده‌ویستن، ریگیان درا چوونه خزمه‌تی، شه‌بو سو‌فیان وتی: هه‌رگیز روژگاری ئاوا ناخۆشم نه‌دیوه! ریگا به‌و کۆیلانه ده‌دری بچنه ژوره‌وه، ئیمه‌ش دانیه‌شتوین چاوه‌نوارین، که‌س به‌پیاومان نازانی، سه‌وه‌یل که له‌هه‌موانیان عاقل‌تر بوو، وتی: خزمینه! شه‌وه چیتانه ده‌لی رقتان هه‌ستاوه؟ رقتان له‌خۆتان هه‌ستی، خه‌تای خۆمانه شه‌وان بانگ کران بو ئمانه‌پیان، ئیمه‌یش بانگ کران. شه‌وان زوو به‌پیر بانگ‌کرده‌که‌وه چوون، ئیمه ته‌مه‌لیمان کرد، ته‌مه‌ش ده‌رگای عومه‌ره، شه‌ی ده‌بی جوداوازیمان له‌قیامه‌تدا چۆن بی؟؟ جا که شه‌مۆ له‌به‌رده‌گای مائی عومه‌ر حه‌سوودی به‌مانه به‌رین، شه‌وه پله‌و پایه‌ی قیامه‌تیان زۆر به‌رزترو شکۆمه‌ند تهر!

بنده‌ماکانی ریگ‌خستنی کومه‌لگای موسولمان:
یه‌کتابه‌رستی بناغه‌ی باوهره، یه‌کیه‌تی و ته‌بایی خیزان
کوله‌که‌ی کومه‌لگایه

﴿۲۲﴾ وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَنًا إِمَّا
يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا
أُفٍّ وَلَا تَنْهَرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ﴿۲۳﴾ وَأَخْفِضْ
لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي
صَغِيرًا ﴿۲۴﴾ رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ
فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّيْبِ غَفُورًا ﴿۲۵﴾ وَءَاتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ
وَالْمَسْكِينِ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا ﴿۲۶﴾ إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ
كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا ﴿۲۷﴾ وَإِمَّا تَعْرِضْ عَنْهُمْ أِتِّعَاءَ رَحْمَةٍ مِّنْ رَبِّكَ تَرْجُوهَا فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا
مَّيْسُورًا ﴿۲۸﴾ وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا
كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا ﴿۲۹﴾ إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ

لَمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿٣٠﴾ وَلَا تَقْلُوبُوا
أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةً إِمَّا لَقِيْتُمْ نَحْنُ نَرْزُقْهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قُلُوبَهُمْ كَانَتْ
خِطَاءًا كَبِيرًا ﴿٣١﴾

په‌یوه‌ندی نهم کۆمه‌له‌ نایه‌ته به‌نایه‌ته‌کانی پېشه‌وه په‌یوه‌ندییه‌کی پته‌وو
تۆکمه‌یه. چونکه له‌وه‌پېش ناده‌میزادانی کردن به‌دوو تاقم؛ تاقمیکیان دونیا
ویستو ماده‌ پهرست، تاقمیکیشیان خوداپهرستو قیامه‌تویست، سزای شه‌وان
ناگری دۆزه‌خه‌و ریسوا بوونه، پاداشی شه‌مانه به‌هه‌شتی رازاوو پازو به‌رینه.
به‌لام بۆ تاقمی خوداپهرست مهرجی دانان سییهم مهرجیان شه‌وه بسوو:
فهرموی: ﴿وهو مؤمن﴾ واته: خاوه‌ن بپروا بی، به‌شوین شه‌وه‌دا حه‌قیقه‌تی
نیمانی رون کرده‌وه‌و شه‌وه‌ی راگه‌یاند: که کاکله‌ی نیمانو کۆله‌که‌ی سه‌ره‌کی
باوه‌ر یه‌کتابه‌رستییه؛ شه‌مجار ده‌ست ده‌کا به‌روون کردنه‌وه‌ی شه‌عائیری
نیمانو مهرجه‌کانی، به‌دیاری کردنی کۆله‌که‌و هۆکاری ریکه‌خستنی کۆمه‌لگای
نیسلامی.

له‌لایه‌کی تره‌وه له‌وه‌پېش فهرموی: ﴿ان هذا القرآن یهدی للتی هی
اقوم﴾؟ هه‌روه‌ها فهرموی: ﴿وکل شیء فصلنا تفصیلاً﴾.

شه‌مجار لی‌ره‌دا هه‌ندی فهرمانو جلّه‌وگیری قورئان راده‌گه‌یه‌نی‌و هه‌ندی
قاعیده‌و یاسای پیکه‌وه‌نانی کۆمه‌لگای خاوه‌ن باوه‌ر راده‌نوینی‌و فهرمان ده‌کا
به‌په‌یره‌وکردنیان، بۆ شه‌وه‌ی کۆمه‌لگایه‌کی خاوه‌ن باوه‌ر ته‌باو هه‌مناه‌نگ
پیک بی، کۆمه‌لگایه‌ک بی هاوه‌ل بۆ خودا دانه‌نی، خوداپهرست بی، ریزی
باوکۆ دایکی تیدا بگیری، یارمه‌تی هه‌ژارو نه‌بوانی تیدا بدری، باربووی
ری‌وارو لیقه‌وما‌نی تیدا بکری. به‌لام به‌شیوه‌یه‌کی مام ناوه‌ندیانه، هه‌روا
یاسا‌گکردنی له‌ناوبردنی مندا‌لۆ زارۆک له‌ترسی هه‌ژاری، یاسا‌گکردنی

داوینپسی و یاساگردنی ئاده‌میزاد کۆشتن به‌ناپه‌وا، سه‌روکاریکردنی مالی هه‌تیو. به‌شیوه‌یه‌کی باشرو سود به‌خش، وه‌فا به‌عه‌هدو په‌یمان، ریک‌خستنی شامیری پێوانه‌و کیشان، چه‌سپاندنی حه‌قو راستی و جله‌وگیری کردن له‌خۆیه‌زلزانی و فیزو لوتبه‌رزیی.. ده‌فه‌رموئ: ﴿وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَقْعَدَ مَوْتًا مُّخْذِلًا﴾ خیطابه‌که‌ رو ده‌کاته پێغه‌مبهر ﷺ حه‌قیقه‌تی ئیمانی راسته‌قینه‌ی فێر ده‌کا: که‌ بریتیه‌ له‌یه‌کتا په‌رستی و دانه‌نانی هاوه‌ل بۆ خودا، مه‌به‌ستیش ئاده‌میزاده به‌رپرسیاره‌کانی ئومه‌ته‌که‌یده‌تی، چونکه‌ ئهو کاته‌ی ئه‌م خیطابه‌ نازل بووه، پێغه‌مبهر باوک‌و دایکی نه‌ماوون! جله‌وگیریه‌که‌ له‌هاوه‌لدانانه‌ بۆ خوداو ترساندنی ئاده‌میزادانه‌ له‌ئاکامه‌که‌ی! فه‌رمانه‌که‌ گشتی‌یه‌ به‌لام ئاراسته‌ی تاک کراوه، بۆ ئه‌وه‌ی هه‌موو که‌سیک هه‌ست بکا: که‌ فه‌رمانه‌که‌ به‌تایبه‌تی ئاراسته‌ی ئهو کراوه‌و ئهو مه‌به‌سته. عه‌قیده‌و بیرو باوه‌ر مه‌سته‌له‌یه‌کی شه‌خصیه‌و هه‌موو که‌سیک بۆ خۆی له‌خۆی به‌رپرسیاره‌و سه‌ره‌نجام له‌ئه‌ستۆی خۆیه‌تی.

پوخته‌ی مانای نایه‌ته‌که‌ به‌م جوژه‌یه‌: ئه‌ی ئاده‌میزادی پێگه‌یه‌شتوو! نه‌که‌ی هاوه‌ل بۆ خودا دابنێی، نه‌چی جگه‌ له‌خودا که‌سیکی تر به‌خودا بزانی و به‌ندایه‌تی بۆ بکه‌ی! چاک بزانه‌و دُنیا به‌ جگه‌ له‌خودا که‌سیکی تر شیایو په‌رستن نیه، جا ئه‌گهر تۆ ئه‌ی ئاده‌میزاد له‌گه‌ل خودادا که‌سیکی تر په‌رستی ده‌بیته‌ جیگای سه‌ره‌نشستو لۆمه، ریسو ده‌بی و که‌س یارمه‌تیت نادا، خودا پشتت لی ده‌کا و ده‌تداته ده‌ست ئه‌وانه‌ی به‌ندایه‌تیت بۆ کردوونو ئه‌وانیش هه‌یچیان له‌ده‌ست نایه!!

ئیمامی ئه‌حمه‌دو ئه‌بو داودو تیرمیزی له‌عه‌بدوللای کورپی مه‌سعود وه‌ ریوايه‌ت ده‌کهن، ده‌لێ: پێغه‌مبهر ﷺ فه‌رمووی: (مَنْ أَصَابَتْهُ فَاقَةٌ فَأَنْزَلَهَا بِالْإِنْسَانِ لَمْ تَسُدْ فَاقَتَهُ، وَمَنْ أَنْزَلَهَا، بِاللَّهِ، فَيُوشِكُ اللَّهُ لَهُ بَرْزُقٌ عَاجِلٌ أَوْ آجِلٌ) که‌سیک هه‌ژاری یه‌خه‌ی گرتو پێویستی به‌یارمه‌تیدان هه‌بوو پشتی

به ناده میزاد به ستو خودای له بیر چوه وه، پیوستی به که ی جی به جی ناکری،
که سیک په نا بو خودا به ری له وانه یه خودا فریای که وی زو یان دره نگ رزو
روژی ده داتی!

به کورتی :

یه که م بنه مای دامه زrandنی کومه لگای موسولمان یه کتاپه رستی
په روه ردگار، به روه و نه زانینی هاوه لو هاوشانه بو زاتی پاکي!
﴿وقضى ربك ألا تعبدوا الا اياه﴾ خودای تو فرمانی کرده به وه: که
له زاتی خوی به ولا، که سی تر نه پرستن، به ندایه تی و پرستش هر بو خودا
نه انجام بدن، خوتان له به ندایه تی کردن بو غیری خودا بیارین، چونکه
عیبادت کردن نه وپه ری ته قدیسو ریزلینانه، جگه له خودای خاوه ن نیعمه تو
ده سلات که سی تر شیایو نه و ریزو ته قدیسه نیه.

نایه ته که به جه ختکردنه وه فرمان ده کا به یه کتاپه رستی، فرمانه که
به وشه ی (قضى) ناراسته ده کا، فرمانیکه وه ده بی ته نفیذ بکری، وشه که
مانای جه ختکردنه وه ده گیه نی، نه و کورت ه لئینانه ی نه فی و چه رتکردنه که
ده یگه نی جه ختکردنه وه یه کی تر ده خاته پاژ ته عبیره که، هموشی ده بیته
ته نکیدو گرنگی پیدان: یه کتاپه رستی! به راستی هر له قورنان جوانه
ته عبیری ناوا ناراسته بکاو رسته ی ناوا داپری!

جا که بناغهی کومه لگای موسولمانی دامه زrand: که یه کتاپه رستی به
نه مجار دیته سهر نه که پیوسته کانی تر و ناویته ی خوداپه رستی یان ده کاو
ده یانکاته به شیک له پیکهاته ی ثیمان! شه و تا دوابه دوی فرمان
به یه کتاپه تی و عیبادت کردن بو خودا، فرمان به ناده میزاد ده کا: که له گه
باوکنو دایکیاردا چاکه کارین، چونکه پاش په روه ردگار نه وان هوکاری رواله تی
په یدابوونی ناده میزادن، مندان به هو ی هه بوونی دایکنو باوکه وه دیته وجود،
نه وان به وپه ری عه طفو خویه ختکردنه وه به ختوی ده کهن، زور نه رکو

ماندوبوون ده‌کیشن له‌پیناو په‌روړده‌کردنو پېگه‌یشتنی منداډا که‌وابی
رابطې یه‌که‌م دوا رابطو په‌یوه‌ندی عه‌قیده رابطې خیزانه، بویه نایه‌ته‌که
چاکه‌کردن له‌گه‌ل باوکو دایکو په‌یوه‌ست ده‌کا به‌خودا په‌رستی یوه، نه‌و ریزو
نرخه تایه‌تیه‌ی پی ده‌به‌خشی!

ده‌فرموی: ﴿وبالوالدین احساناً﴾ واته: په‌روړدگار به‌جه‌خته‌وه
فرمانی کردوه و بریاری داوه: که چاکه له‌گه‌ل باوکو دایکتان بکه‌ن، وه‌کوو
له‌شوی‌نیک‌ی تردا ده‌فرموی: ﴿ان اشکری ولوالدیک الی المصیر﴾ لقمان/۱۴.
چونکه باوکو دایک نه‌وپه‌ری توانای خویان به‌خه‌رج داوه بزو په‌روړده‌کردنو
پاراستنو پېگه‌یاندنی منداډه‌کان، که‌وابی جی‌گای خویه‌تی وه‌فاو
نه‌مه‌کدانه‌ویه له‌لایه‌ن نه‌و منداډه‌وه: که چاکه‌ی باوکو دایکی له‌به‌رچاوان بی
و چاکه‌یان بدا‌ته‌وه، به‌ه‌لسرو که‌وت کردنی جوان له‌خزمه‌تیا‌ن‌دا، به‌گو‌پرایه‌لی
فرمانه‌کانیان بزو دابین‌کردنی پیوستیه‌کانیان، ه‌مول بدا به‌دلی شه‌وان
بجو‌ل‌یته‌وه، کاریک نه‌کا پی‌ی دل‌گران بن، نه‌گه‌ر پیوستیان به‌یارمه‌تی بدا
مادی بوو نه‌ویش ه‌بوو بوو یارمه‌تیا‌ن بدا.

﴿اما یبلغن عندک الکبر أحدهما أو کلاهما فلا تقل لهما أف ولا
تنهرهما وقل لهما: قولاً کریماً﴾ نه‌ی ناده‌میزادی ژیر هر کات‌ی باوک و
دایک یه‌کی‌کیان یان ه‌ردوکیان گه‌یشتنه ته‌مه‌نی پیرو که‌نه‌فتی و که‌وته
لای توو پیوستیان به‌یارمه‌تی توو بوو؛ وه‌کوو چو‌ن نه‌تو به‌مندا‌لی پیوستیت
به‌شه‌وان بووه، نه‌وه ده‌بی ره‌چاوی نه‌م پینج خالانه بکه‌ی ه‌مول بده‌ی به‌وردی
جی به‌جیان بکه‌ی!

۱- ﴿فلا تقل لهما أف﴾ ه‌رگیز له‌خزمه‌تیا‌ن‌داو به‌رو‌پویان وشه‌ی توف
نه‌لی‌ی، وشه‌یه‌کت لی نه‌بیسن وه‌پزبوونی توو له‌وان بگه‌یه‌نی. هیچ کات‌یک
ناب‌ی به‌روی‌ان‌دا ه‌ل‌شاخی و قسه‌ی ناخوشت لی بیسن، به‌تایه‌تی له‌حالی
پیرو په‌که‌وته‌بیان‌دا، چونکه نه‌و کاته پیوستیان به‌یارمه‌تی و دل‌نه‌وایی

زۆر تر هه‌یه، دلیان ناسک بۆته‌وه‌و به‌که‌مترین شت توپه ده‌بن، به‌که‌مترین سه‌ریچی کردنی تو بۆیان دل‌گران ده‌بن.

نیمامی موسلیم فرموده‌یه‌ک له‌ئەبو ھوړه‌ی‌ه‌وه‌ ریوایه‌ت ده‌کا؛ ده‌لی: پیغه‌مبەر ﷺ فرموی: (رغم أنفه، رغم أنفه، رغم أنفه، قيل: من یا رسول الله؟ قال من أدرك والديه عند الکبر، أحدهما أو کلیهما ثم لم یدخل الجنة) تیرمیزیو حاکم ئەم فرموده‌یه‌یان له‌ئەبو ھوړه‌ی‌ه‌وه‌ به‌شیوه‌یه‌کی دریۆتر ریوایه‌ت کردوه.

۲- ﴿ولا تهرهما﴾ نه‌که‌ی کرده‌وه‌یه‌کی ناشیرین له‌روی‌ان‌دا نه‌نجام بده‌ی سه‌ریچی فرمائی‌ان بکه‌ی، به‌گۆیان‌دا بچیه‌وه، لی‌یان توپه‌ بی‌ی، به‌درۆیان به‌خیه‌وه، رقه‌به‌ری‌یان له‌گه‌ل بکه‌ی، واده‌ی درۆیان پێ بده‌ی!

۳- ﴿وقل لهما قولاً کریماً﴾ به‌نهرمو نیانیو به‌شیوه‌ی ریز لی‌گرتنو ئەده‌بو حیشمه‌ته‌وه‌ ئاخاوه‌تییان له‌گه‌ل‌دا بکه‌، به‌شهرمو حه‌یاوه‌ هه‌لسو که‌وتیان له‌گه‌ل‌دا بکه‌ به‌شیوه‌ی دایه‌ گیان! باب‌ه‌ گیان! بانگیان بکه‌، نه‌چی به‌ناوی خۆیان‌ه‌وه‌ بانگیان بکه‌ی، له‌خزمه‌تیان‌دا ده‌نگ به‌رز بکه‌یتسه‌وه‌ به‌پێنێ، به‌چاوی مۆزو سوکایه‌تی سه‌ریان بکه‌ی، قیزیان لی بکه‌ی، روی گرژ بی له‌خزمه‌تیان‌دا.

۴- ﴿واخفض لهما جناح الذل من الرحمة﴾ به‌کرده‌وه‌ پچوک‌ی خۆتیان بۆ بنۆینه، بآلی به‌ندایه‌تیو خزمه‌ت‌جیه‌تی خۆتیان بۆ بکه‌ره‌وه‌، به‌دل خزمه‌ت‌کاریان به‌و له‌ناخه‌وه‌ ریزیان بگره‌. نه‌ک له‌به‌ر لۆمه‌و ره‌خنه‌ی ئەم‌و ئەو.

۵- ﴿وقل: رب ارحهما کما ربیانی صغیراً﴾ داوای ره‌حمه‌تو به‌زه‌یی خودایان بۆ بکه‌، بۆیان بپارێوه‌، له‌کاتی پی‌ریو له‌دوا مردنیان دوعاو پارانه‌ودیان بۆ له‌په‌روه‌ردگار بکه‌، بلی: خودایه‌! ره‌حمیان پێ بکه‌، خودایه‌! به‌ره‌حمه‌تو چاکه‌ی خۆت دایان‌پۆشه‌، وه‌کوو چۆن ئەوان له‌کاتی من‌دالیم‌دا چاکه‌یان له‌گه‌ل کردوم، به‌خیریان کردوم، پێیان گه‌یاندوم، خودایه‌ له‌تاوانیان

خۆش به، خێرو خۆشیان له‌چاره بنووسه، بیانخهره بهر بارانی ره‌حمه‌تی خۆت!

چاکه کردن له‌گه‌ڵ باوکۆ دایکدا له‌حالی ژیا‌نیان‌داو له‌پاش مردنیشیان ده‌بی، به‌لگه‌شمان نه‌و فرموده‌یه‌ی پیغه‌مبه‌ره ﷺ: که نه‌حمه‌دو نه‌بو داودو نیبنو ماجة له‌مالیکی کوری ره‌بیعه‌وه ریوایه‌تیان کردوه؛ ده‌لی: له‌کاتی‌کدا نه‌من له‌خزمت پیغه‌مبه‌ردا دانیشتبوم پی‌او‌یکی نه‌نصاری هاته‌ خزمه‌تی، وتی: نه‌ی ره‌وانه‌ کراوی خودا! نایا پاش مردنی باوکۆ دایکم شتی‌ک هه‌یه‌ من چاکه‌یان پی له‌گه‌ڵ بکه‌م؟؟ پیغه‌مبه‌ر ﷺ فرموی: (نعم، خصال أربع؛ الصلاة علیهما، والاستغفار لهما وانفاذ عهدهما واکرام صديقهما، وصلة الرحم التي لا رحم لك الا من قبلهما فهو الذي بقي عليك من برهما بعد موتهما) به‌لی چوار جۆر کرده‌وه هه‌یه‌ ده‌توانی له‌ری‌گه‌یان‌ه‌وه چاکه‌یان له‌گه‌ڵدا بکه‌ی: دوعایان بۆ بکه‌ی، داوای لی‌خۆش‌بوونی تاوانه‌کانیان بۆ له‌خودا بکه‌ی، عه‌هدو په‌یمان‌ه‌کانیان جی به‌جی بکه‌ی، ریزی دۆسته‌کانیان بگری، صیله‌ی ره‌حم له‌گه‌ڵ نه‌وانه‌دا نه‌پچرینی که به‌هۆی نه‌وانه‌وه په‌یوه‌ندیان به‌تۆوه هه‌یه‌. ئهم شتانه‌ن که له‌سه‌رت پتویسته‌ پاش مردنیان له‌ری‌گه‌یان‌ه‌وه چاکه‌یان له‌گه‌ڵ بکه‌ی!

جا نه‌گه‌ر باوکۆ دایک کافر بوون نه‌وه هه‌ر ده‌بی ریزیان بگری بۆ خراپه‌ نه‌بی ده‌بی گو‌ی بیسی فرمانه‌کانیان بی، چاکه‌یان له‌گه‌ڵ بکا، به‌نه‌رمو نیانی له‌گه‌ڵیان بجووتیه‌وه، تا له‌ژیان‌دان دوعایان بۆ بکا خودا هیدایه‌تیان بدا، بیانخاته‌ سه‌ر ریزیان ئایینو خودا‌په‌رستی، که ئیمانیشیان هی‌نا داوای ره‌حمو به‌زه‌یی خودایان بۆ بکا، به‌لام پاش مردنیان به‌کافری نابی دوعایان بۆ بکا، چونکه‌ قورئان به‌روونی جله‌وگیری له‌وه کرده‌وه: که دوعا بۆ کافر بکری با خزمو که‌سو کاریش بن ده‌فرموی: ﴿ما كان للنبي والذين آمنوا ان يستغفروا للمشركين ولو كانوا اولي قربى﴾ التوبة/۱۱۳.

سیر بکه قورئانی پیروز بهم ناخاوتنه شیرینو نوسلو به جوانو
له سه‌رخویه، هستی چاکه کردنو سۆز له‌دلی کورپو کچدا بهرام‌بهر باوکئو
دایک ده‌جولئینی، هه‌لیان ده‌نی بۆ خزمه‌ت کردنیان، بۆگویی بیس بوونی
فرمانه‌کانیان، جا چونکه باوکئو دایک به‌سروشت ناماده‌باشییان تئیدایه بۆ
خزمه‌تکردنی منداله‌کانیان، بۆ خۆبه‌ختکردن له‌پیناویاندا قورئانی پیروز شه
فرمانه‌ی ئاراسته‌ی مندالی کردوه بهرام‌بهر باوکئو دایکی ئاراسته‌ی شه‌وانی
نه‌کردوه بهرام‌بهر منداله‌کانیان!

سه‌یری بکه چون گژوگیای تازه شین بوو هه‌رجی فیتامیناتو بژئوی ناو
ده‌نکه تۆمه‌که هه‌یه هه‌لی ده‌مژئو خۆی پی‌په‌روه‌رده ده‌کا تا وای لی دئ
ده‌نکه تۆم ده‌بیته قرویلکئو هه‌چی تئیدا نامئینی، یان بیچو له‌ناو هه‌یلکه‌دا
ورده ورده هه‌موو فیتامیناتی ناو هه‌یلکه‌که هه‌له‌ده‌مژئو خۆی پی‌په‌روه‌رده
ده‌کا تا وای لی دئ هه‌یلکه‌که تویکله‌که‌ی ده‌میئیته‌وهو به‌س!

هه‌ر به‌و جوهره‌ش مندال هه‌موو هه‌یزو توانایه‌کی باوکئو دایک هه‌له‌ده‌مژن،
شه‌م باوکئو دایکه هه‌رجی له‌توانایان‌دایه بۆ پی‌گه‌یانندی منداله‌کانیان
به‌خه‌رجی ده‌ده‌ن، کاتییک به‌خۆیان ده‌زانن پیرو که‌نه‌فت بوونو پۆل‌کاون،
که‌چی له‌گه‌ل شه‌وه‌ش‌دا خۆیان به‌به‌خته‌وه‌ر ده‌زانن!

وه‌لی مندال که پی ده‌گاو خۆی ده‌ناسی هه‌موو شه‌و خۆبه‌ختکردنه‌ی
باوکئو دایکی له‌بیره‌چیته‌وه، له‌بهر خاتری هاو‌پیکانی یا ده‌ستگیرانو
خه‌یزانی خۆی و مندالی؛ واز له‌باوکئو دایکی ده‌هه‌ینیو فراموشیان ده‌کا، بۆیه
باوکئو دایک پیو‌ستیان به‌ناموژگاری نیه بۆ چاکه‌کردن له‌گه‌ل منداله‌کانیان،
به‌لکوو کورپو کچه‌کان پیو‌ستیان به‌راچله‌کینی و‌بژدان هه‌یه، بۆ هوشیار
کردنه‌وه‌و پی‌زانینی شه‌وه‌ره‌که‌ی له‌سه‌ر شانیه‌نه بهرام‌بهر شه‌و باوکئو دایکه‌ی
گولی ته‌مه‌نی خۆیان‌یان له‌پیناو شه‌ماندا خه‌رج کردوه، ماندو نه‌ناسانه به‌شه‌وو
روژ خۆیان به‌خت کردوه بۆ په‌روه‌رده کردنو پی‌گه‌یانندیان. شه‌و باوکئو دایکه‌ی

خۆیانیان له پێناو ئەماندا پیرو کەنەفت کردو، هەموو هەولێو تەقەللا یەکیان داوێ له پێناو بەختەوهری منداڵەکانیاندا. بۆیە فەرمان بەچاکە کردنەکە ئاراستەیی منداڵێ کراو، ئاراستەیی چینی تازە پێگەییشتوو کراو بەرامبەر چینی پیشوو.

ئەبو بەکری بەزاز لەبەریدووە لەباوکییەوێ ریوایەت دەکا؛ دەلی: پیاویک دایکی لەکۆلێ کردبوو تەوافی کەعبەیی پێ دەکرد، کە تەواو بوو، پرسیری لەپێغەمبەر کرد ﷺ وتی: ئەی پێغەمبەر خودا! ئایا چاکەیی دایکەم دایەو؟ پێغەمبەر فەرموو: نەخەیر، هێشتا پاساوی مەندوبوونی هەناسەییکی نەوت نەداو تەو.

ئیرمیزی لەعەبدوللای کورپی عومەرەوێ فەرموو یەک ریوایەت دەکا؛ دەفەرموو: (رضا الله في رضا الوالد، وسخط الرب في سخط الوالد). رەزەمەندی خودا لەرەزەمەندی باوکۆ دایکندایە ناپەزایی خودا لەناپەزەمەندی باوکۆ دایکندایە.

ئەمجار پەرورەدگار هەپەشە لەوانە دەکا: کە کەمتەرخەمی دەکەن لەچاکەکردن لەگەڵ باوکۆ دایکیاندا. دەفەرموو: ﴿ربکم أعلم بما فی نفوسکم﴾ ئەی ئادەمیزادینە! باش بزانی: خودای ئێوێ زۆر زانیە بەوێ لەدلێو دەروونتاندایە، دەزانی تاج ئەندازەییەک بەدڵسۆزی یا بۆ ریایی و لەترسی لۆمەیی خەلک ریزی باوکۆ دایکتان دەگرن، بەلکۆو زۆر باشتەر لەخۆتان ئاگاداری مەبەست و هەلسو کەوتتانه، رێ دەکەوێ یەکیکتان بەهەلێ کارێک دەکا دەبێتە هۆی دڵگرانی باوکۆ دایکتان ئەوێ خودا لەسەر ئەوێ سزاتان نادا بەمەرچی نییەتتان باش بێ چونکە ﴿ان تکنونوا صالحین فانه کان للأوابین غفوراً﴾ ئەگەر ئێوێ خۆتان صالح و راستال بکەن، بەئەنقەست ئەزێتێ باوکۆ دایکتان نەدەن، فەرمانبەرداری پەرورەدگار بن، لەوێ فەرمانی پێ کردون کەمتەرخەمی نەکەن، ئەوێ خودا عیقابیی نادا، بێگومان

پەرۆەر دگەر زۆر لێخۆشبوونی هەبە بۆ ئەوانە ی لەتوان پەشیمان دەبنەو، لەو کردەو خراپانە تۆبە دەکەن کە بەئەنقەست ئەنجامیان داوون! دەست دەکەنەو بەکرەوێ چاکو هەولێ زەمامەندیی خودا دەدەن!

ئەمە هەر شەبە ئەوانە کە مەترخەمی دەکەن دەربارە ی چاکەکاری ئەگەڵ باوکو دایکیان، بەئەنقەست ئەزەتیان دەدەن. وادەو بەلێنی خودایە بۆ ئەوانە بەدڵسۆزی خزمەتی باوکو دایکیان دەکەن!

ئەمجار پاش فەرمان کردن بەچاکەکردن لەگەڵ باوکو دایکدا فەرمان بەچاکەکردن دەکا لەگەڵ ئادەمیزادی تر؛ دەفرموی: ﴿وَأَتِذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ﴾ ئە ی ئادەمیزادی خاوەن داراییو بەرپرس! ببەخشەو دەستی یارمەتی درێژ بکە بۆ کەسو کاری هەژارت، مافی خۆیان بدەری؛ صیله ی رەحمیان لەگەڵ مەبچرینە، هەلسو کەوتی باشیان لەگەڵ بکە، لەمال بەخشین و یارمەتی بێ بەشیان مەکەن، هەرۆها یارمەتی هەژاری تریش بدە کۆمەگی بەریبارو داپراو لەمالو حالێ خۆی بکە، قسە ی خۆشیان لەگەڵ بکە، بەیارمەتی مالیو بەدابیئکردنی پێداویستی ژیان فرایان بکەو، تیشووی سەفەر و راحیلەیان بۆ دا بین بکە تا دەگاتەو زێدو نیشتمانی خۆی.

هەلبەتە ئەم خیطابە بە پێغەمبەرەو مەبەست ئومەتە کە یەتی لەپاش خۆی..

ئەبو داود لەبە کری کورپی حاریشی ئەنصارییەو فەرمودە یە کت ریوایەت دەکا دەربارە ی ئەوانە ی: کە پێویستەو لەپێشەوێ بۆ چاکە لەگەڵ کردن. دەفرموی: (أَمْكُ وَأَبَاكُ، ثُمَّ أَدْنَاكَ أَدْنَاكَ).

بوخاری و موسلیم ئەنەسەو ریوایەت دەکەن؛ دەلێ: پێغەمبەر ﷺ فرموی: (مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَبْسُطَ لَهُ فِي رِزْقِهِ وَيَنْسَأَ لَهُ فِي أَثَرِهِ، فَلْيَصِلْ رَحْمَةً).

فرمانی نایه‌ته‌که به‌لای تهبو حنیفه‌وه بۆ وجوبه و خرمی مه‌حره‌م ده‌گریته‌وه، وه‌کوو خوشکۆ براو دایکۆ باوک، به‌لای شافعییه‌وه بۆ نه‌دبه. له‌لای جه‌ماوه‌ری زانایان ته‌نیا نه‌فه‌قه‌ی بنه‌چه‌و وه‌چه‌ پیویسته، جگه‌ له‌وان نه‌فه‌قه‌یان ناکه‌وێته‌ سه‌ر ئینسان، به‌لای نیمامی نه‌حه‌مه‌ده‌وه نه‌فه‌قه‌ بۆ هه‌موو خزمیک واجب. یارمه‌تیدانی هه‌ژارو ریبواران به‌صه‌ده‌قه‌ی سوننه‌ت ده‌ژمیردرئ.

مامۆستا سه‌یید ده‌فرموئ: لیڤه‌دا نایه‌ته‌که راستیه‌ک ده‌چه‌سپینئ: ته‌ویش نه‌وه‌یه: که خرمو هه‌ژارو ریبوار مافیان له‌سه‌ر ئاده‌میزاد هه‌یه، حه‌قیان له‌سه‌ر هه‌بوو خاوه‌ن دارایی هه‌یه، به‌مالبه‌خشین ته‌و حه‌قه‌یان له‌نه‌ستۆدا ده‌مالئ، یارمه‌تیدانو مالبه‌خشین به‌خرمو هه‌ژارو ریبوار جیگای منه‌کردن نه، به‌لکۆو مافیکه‌ له‌نه‌ستۆی دایه‌و خودا له‌سه‌ری فه‌رز کردووه ته‌نجامی ده‌دا، حه‌قیکه‌ ده‌یدا به‌خاوه‌ن حه‌قو ذیممه‌ی پاک ده‌بیتسه‌وه، خۆشه‌ویستی له‌نتیوان به‌خشنده‌و پئ به‌خشارودا په‌یدا ده‌بئ.

به‌لام ده‌بئ مالبه‌خشاروه‌که‌ی به‌سروکه‌ت بئو زیده‌ره‌وی تیدا نه‌کا، بۆیه دوا به‌دوای فه‌رمان به‌مالبه‌خشین فه‌رموئ: ﴿وَلَا تَبْذُرْ تَبْذِيرًا﴾ به‌میانهره‌وی نه‌بئ مال مه‌به‌خشن، له‌خرابه‌کاری دا خه‌رجی مه‌که‌ن، بیده‌ن به‌وانه‌ی: که شیایو مال پئ به‌خشین!

میانهره‌وی له‌مالبه‌خشین دا سیاسه‌تیکی نه‌گۆری سه‌ره‌کی ئایینی ئیسلامه‌ له‌روێ ئابووری کۆمه‌لایه‌تیو ئایینی‌یه‌وه، ته‌وه‌تا له‌شوئینیکی تردا قورئان ده‌فرموئ: ﴿وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يَسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا، وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا﴾ الفرقان/ ۶۷.

عوسمانی کوپی ته‌سه‌ود ده‌فرموئ: له‌گه‌ل موجاهیددا سه‌رگه‌رمی ته‌وافی که‌عبه‌ بووم، له‌پرتکا سه‌ری به‌رز کردووه سه‌یری کۆی تهبو قویه‌یسی کردو فه‌رموئ: وه‌للاه‌ی ته‌گه‌ر یه‌کیک باره‌ستایی ته‌و کیه‌و له‌طاعه‌تی

خودادا خه‌رج بکا به‌موسریف ناژمی‌دری، نه‌گهر دیره‌همی‌ک خه‌رج بکا له‌خراپه‌کاری‌دا ده‌چیته پی‌ری موسریفه‌کانه‌وه.

نیمامی‌علی ده‌فه‌رموی: نه‌وه‌ی خه‌رجی ده‌ک‌ی بۆ مالو مندالت به‌شیوه‌یه‌کی میانه‌په‌وی نه‌وه‌ی ده‌یبه‌خشی به‌موحتاجان، نه‌وه به‌شی‌تۆیه‌و سودی لی وهرده‌گری، نه‌وه‌ی ده‌یبه‌خشی به‌شیوه‌ی ربابازی بۆ ناو و شۆره‌ت نه‌وه به‌شی شه‌یتانه‌و بی‌هوده‌یه، هه‌ندئ له‌زانایانی ئیسلام زیده‌په‌ویان کرد له‌مالبه‌خشین‌دا، پێیان گوترا: خێرو چاکه له‌زیده‌په‌وی‌دا نیه، له‌ولام‌دا گوتی زیده‌په‌وی له‌خیردا نیه! واته چه‌ندی‌ک له‌ری‌گای خیردا مال به‌خشی به‌موسریف ناژمی‌دری.

عه‌بدوللای کوری عومه‌ر ده‌لی: پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ به‌لای سه‌عددا تیپه‌ری نه‌وخه‌ریکی ده‌ست‌نوێژ شتن بوو، پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ پی‌ی فه‌رموو: نه‌م زیده‌په‌وییه‌ چه‌یه نه‌ی سه‌عد! له‌ده‌ست‌نوێژ‌گرتن‌دا؟ بۆ نه‌وه‌نده‌ ناو به‌کار ده‌هێنی؟ سه‌عد وتی: جا بۆ له‌ده‌ست‌نوێژ‌گرتن‌دا زیده‌په‌وی هه‌یه؟ پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموو: به‌لی، ته‌نانه‌ت نه‌گهر له‌سه‌ر چه‌می‌کی ره‌وانیش بی!!

ئیمام نه‌حمه‌د له‌نه‌ه‌سی کوری مالی‌که‌وه ریوايه‌ت ده‌کا: ده‌لی: کابرایه‌کی ته‌میمی هاته‌ خزه‌مت پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ وتی: نه‌ی ره‌وانه‌ کراوی خودا! من خاوه‌نی مالو سامانیکی زۆرو زه‌به‌نده‌م، مندالو خیزانیکی زۆرم هه‌یه، پیم به‌فه‌رموو: چۆن مالی خۆم به‌خشم، هه‌لسرو که‌وتم چۆن بی، چی بکه‌م باشه؟! پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموو: (تخرج الزکاة من مالک ان کان، فانها طه‌رة تطه‌رک، وتصل اقرباءک، وتعرف حق السائل والجار والمسکین) وتی: نه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا! بۆم که‌م بکه‌ره‌وه، فه‌رموو: ﴿فَاتِذَا الْقَرْبٰی حَقَّهٖ وَالْمَسْکِیْنِ وَابْنِ السَّبِیْلِ وَلَا تَبْذُرْ تَبْذِیْرًا﴾ وتی: نه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا! به‌سمه، نه‌گهر من زه‌کاتی مالو سامانم بده‌م به‌کاربه‌ده‌سته‌ ئیردراوه‌کانی تۆ نه‌وه من نه‌رکی سه‌رشانی خۆم به‌جیه‌ی‌ناوه‌و خوداو پی‌غه‌مبه‌رم له‌خۆم رازی

کردوه؟ پیغه مېهر ﷺ فرمووی: بهلئ: نه گهر زه کاتی ماله کهت دا به پایوی نیردراوی من نهوه نمرکی خۆت به جیپهیناوو پاداشی خۆت ههیه، نهو که سه تاوانی له سه ره که نه م یاسایه بگۆری.

نه مجار پهروهر دگار دیمه‌نی ناشیرینی زیده‌پ‌وی دهرده‌خواو زیده‌پ‌ه‌وان
به‌برای شه‌یاتینی‌یه‌کان ناو زهد ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿ان المبذرين كانوا اخوان
الشیاطین﴾ بیگومان نه‌وانه‌ی مالو سامانی خوین له‌تاوانکاری دا ده‌به‌خشن،
له‌پیناو ره‌زامه‌ندیی خودادا نایه‌خشن؛ نه‌وانه پیرو تاقدی شه‌یتان، هاوه‌لر
هاونشین شه‌یاتینی‌یه‌کان، وی چوو نمونده‌ی شه‌یاتیتیان له‌ره‌وشتو
کرده‌وه‌دا، وه‌کوه له‌نایه‌تیکی تر دا ده‌فرموی: ﴿ومن یعش عن ذکر الرحمن
نقیض له شیطاناً فهو له قرین﴾ الزخروف/۳۶.

لہذا منی عمر ہی دا ہر کہ سیٹک ریو رہ سمنی تا قمنیک پدیرہو بکا،
بہ برای نهوان دہ ژمیردری.

﴿وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا﴾ واته: شهیتان نعيمه ته کانی خودای له بهر چاو نه بوو، پټيان کافريو، سوپاسی نهو نعيمه تانه ی خودای نه کرد، سپله یی نواند، فرمانی خودای شکاندو روی کرده خرابه کاری و سهر پیچی کردن، خوی ته رخا ن کرد بو نه نجامدانی تاوازو بلاو کردنه وی فساد له سهر زه وی و گو مراه کردنی خه لک.

شیخی که رخی ده‌لی: همر که سیّک خودا مالّو سامازو شکومه‌ندی
پیداو له‌پیناو ره‌زامه‌ندیی خودادا خه‌رجی نه‌کرد، شه‌وه کافره به‌نیعمه‌تی
خوداو وه‌کوو شه‌یتان وایه له‌ره‌وشتو کرداردا.

دابو نه پرتی عهده به کان وا بوو مالو سامانیان له ریگه ی تالانو
داگیر کردنو چه پاو کردنه وه کو ده کرد وه، پاشان له پیڼاو خو هه ئانه وه وه
به خو نازین دا خه رجیان ده کرد، موشریکه کانی قورپه شیش مالو سامانی خو یان
له پیڼاو ریگه گرتن له موسولمانبوونی خه لکندا خه رج ده کردو به هوی مالو

سامانیان سوکایه‌تییان به‌موسولمانان ده‌کردو یارمه‌تی دوژمنانی نی‌سلامیان ده‌دا، نیتر نه‌م نایه‌ته‌ نازل بوو بۆ هۆشیار کردنه‌وه‌ی نه‌وان له‌وکاره‌ ناشیرینه‌یان.

﴿واما تعرضن عنهم ابتغاء رحمة من ربك فقفل لهم قولاً ميسوراً﴾ هه‌تا تو‌ خاوه‌نی دارایی، به‌گوێره‌ی توانا ئاتاجان بۆ به‌ش مه‌که، جا نه‌گه‌ر جارێک له‌جاران داوایان لێ کردی یارمه‌تییان بده‌ی نه‌تۆش مالتیکی وات له‌ژێر ده‌ستا نه‌بوو بتوانی یارمه‌تییان بده‌ی، پشتت لێیان هه‌لکرد له‌وه‌ی شتیان پێ بده‌ی، چاوه‌پوانی نیعمه‌تو ره‌حمه‌تی خودای خۆت بووی بۆت بۆ، به‌هیوای شتیک بووی بێته‌ ژێر ده‌ست، نه‌وه‌ به‌گفتو ئاخاوتنیک شیری و لا‌میان بده‌روه، عوزریان بۆ بێنهره‌وه، به‌شێوه‌یه‌ک جوابیان بکه‌ له‌دلی نه‌گرن.

نه‌مجار په‌روه‌ردگار فه‌رمان به‌ئاده‌میزاده‌کان ده‌کا: که‌ رێبازی په‌سندو نموونه‌یی بگرنه‌به‌ر له‌ماله‌به‌خشین‌دا. ده‌فه‌رموێ: ﴿ولا تجعل يدك مغلولة الى عنقك ولا تبسطها كل البسط فتقعد ملوماً محسوراً﴾ ده‌ستت به‌گه‌ردننه‌وه‌ شه‌ته‌ک مه‌ده، واته: نه‌وه‌نده‌ رژوو چروک مه‌به، خۆت دوور به‌خه‌يته‌وه‌ له‌خێرو خیراتو به‌جیه‌ینانی یاسای خزمایه‌تی و پیاوه‌تی و به‌خشنده‌یی به‌جوێرێک سودت بۆ خۆتو خزمو که‌سو کارو ئاتاجان نه‌بۆ، صیله‌ی ره‌حم به‌جی نه‌هینی و هیچت لێ هه‌لنه‌وه‌ری!

هه‌روه‌ها نه‌وه‌نده‌ش ده‌ست بلاو به‌خشنده‌ مه‌به‌ زیاد له‌توانای دارایی خۆت بۆ، نه‌وه‌نده‌ ده‌ست بلاو بی هیچ له‌ده‌ستی خۆت‌دا نه‌هێلته‌وه‌.. به‌کوێتی و پوختی بنه‌مای ماله‌به‌خشین بریتیه‌ له‌میان‌ه‌په‌وه‌ی له‌بواره‌کانی ژبان‌دا، میان‌ه‌په‌وه‌ی له‌ماله‌به‌خشین‌دا، به‌بۆ ده‌ست قوچاندن‌و ده‌ست بلاوکردن؛ رژدی زیده‌په‌ویه‌ له‌خوگرتنه‌وه‌ له‌به‌خشین، ده‌ست بلاویش بریتیه‌ له‌زیده‌په‌وه‌ی له‌به‌خشین‌دا، هه‌ردوکیان ناپه‌سندن، باشترین کار نه‌ویه‌ مامناوه‌ندی بۆ.

نیمام نه حمده له ئیبنو مه‌سعوده وه ریوایه‌ت ده‌کا ده‌فهرموئ: پیغه‌مبهر ﷺ فهرموئ: (ماعال من اقتصد) که‌سیک په‌پره‌وی ئیقتیصاد بکا هه‌زار نابی.

به‌یه‌ه‌قی له‌ئیبنو عه‌باسه‌وه ریوایه‌ت ده‌کا ده‌فهرموئ: پیغه‌مبهر ﷺ فهرموئ: (الأقتصاد في النفقة نصف المعيشة) ده‌یله‌می له‌موسنه‌دی (الفردوس) دا له‌نه‌سه‌وه ریوایه‌ت ده‌کا؛ فهرمویه‌تی: (التدبير نصف العيش، والتودد نصف العقل، والهم نصف الهرم، وقلة العيال أحد اليسارين) ته‌گبیرو پیلاندانان بۆ به‌پتیه‌چون نیوه‌ی بژیوه، خۆ خۆشه‌ویست کردن نیوه‌ی عاقل مه‌ندییه، غه‌م نا‌په‌حه‌تی نیوه‌ی پی‌رییه، که‌می خیزان نیمچه ده‌وله‌مه‌ندییه‌که.

هه‌ردو پی‌ری فهرمووده له‌ئه‌بو هه‌ره‌په‌وه ریوایه‌ت ده‌که‌ن ده‌فهرموئ: پیغه‌مبهر ﷺ فهرموئ: (ما من يوم يصبح العباد فيه الا وملكان ينزلان من السماء، يقول أحدهما: اللهم اعط منفقا خلفا، ويقول الآخر: اللهم اعط ممسكا تلفا) هه‌چ رۆژیک نیه: که‌به‌نده‌کانی شه‌وی تیدا به‌روژ ده‌که‌نه‌وه ئیلا دو فرشته دینه سه‌ر زه‌وی، یه‌کی‌کیان ده‌لێ: خودایه! به‌خشه به‌وانه‌ی به‌خشنده‌ن، شوینی به‌خشینه‌که‌یان بۆ پر بکه‌ره‌وه، نه‌وی تریان ده‌لێ: خودایه! نه‌وه‌ی نابه‌خشێ مالوێرانی بکه.

نیمام موسلیم له‌ئه‌بو هه‌ره‌په‌وه فهرمووده‌یه‌کی به‌مه‌رفوعی هه‌ناوه ده‌فهرموئ: (ومن تواضع لله رفعه الله) مال به‌به‌خشین لی‌ی که‌م نا‌کا، هه‌ر به‌نده‌یه‌ک به‌خشنده‌ بی‌ خودا شکۆمه‌ندی ده‌داتێ و پله‌و پایه‌ی به‌رز ده‌کاته‌وه، که‌سیک له‌به‌ر خاتری خودا خۆی به‌که‌م بزانی و موته‌واضیع بی‌ خودا به‌رزی ده‌کاته‌وه و ریزی نرخی له‌ناو خه‌لکدا بۆ زیاد ده‌کا.

ئه‌بو داود له‌عه‌بدوللای کو‌ری عومه‌ره‌وه به‌مه‌رفوعی فهرموده‌یه‌ک ریوایه‌ت ده‌کا: ده‌فهرموئ: خۆتان له‌رژدی و چروکی به‌ارزین، چونکه رژدی سوو

به هوی له ناو بردنی گه له پیشینه کان فرمانی پی کردن به به خیلی نه وانش
به خیلی یان نواند، فرمانی پی کردن به پچراندنی صیله ی ره حم به گوتیان کرد،
فرمانی پی کردن به فیسقو فجور نه نجامیان دا!

نه مجار پهروه دگار نه وه راده گه یه نی: که رزقو رژی و ده له مه ندیی و
هه ژاری بهنده کان په یوهنده به ویستو نیراده ی خودا له بهر حکمه تیگ که
هر خوی ده یزانی و بهس! له روانگه وه ته سه لای پیغه مبهرو موسولمانان
ده داته وه، پیان ده زانی نی: که ته نگ کردن وه ی رزقو رژی له سهر چند
که سانیگ نشانه ی نه وه خودا رقی لیانه، به لکو ویستی خودای خاوه
رزقو رژی و دارایی وایه و حکمه تیگی تیدایه هر خوی ده یزانی..
ده فرموی: ﴿ان ربك یسط الرزق لمن یشاء ویقدر﴾ بیگومان خودای تو
نه ی موحه مده! رزقو رژی زور زه بنده ده کا بو که سانیگ مه یلی لی بی،
هروه ها بو هندی کیش که می ده کاته وه، ده سگورتو نه دارایان ده کا، خودا
بو خوی یاسایه کی داناوه له جیهان دا، دابو نه رتیگی تایبه تی بو خوی
داناوه به گویره ی نه دابو نه رته بونه وه ره له ده سورنی.

﴿انه بعباده خیراً بصیراً﴾ بیگومان خودای تو: که خاوه نی بوونه وه ره
زاناو ناگاداره؛ ده زانی به ره وه ندیی هه مو ناده میزادیک له چی دایه، کی
شیای ده وه له مه ندیی، کی شیای هه ژاریه جوداوازی نیوان ناده میزادان
له باره ی ده وه له مه ندی هه ژاریه وه له بهر رژی و چروکی نیه، به لکو
به ره وه ندیان وا ده خوازی هندی کیان هه ژار بن هندی کیان ده وه له مه ند!
له فرموده ی پیغه مبهر هاتوه ده فرموی: هندیگ له بهنده کانم هه ته نیا
هه ژاریان بو باشه، نه گهر ده وه له مه ندیان بکه م تاینه که یان لی ده شیوی،
هندی کیشیان ته نیا ده وه له مه ندی بویان باشه، نه گهر هه ژاریان بکه م
تاینه که یان تیگ ده چی.

جاری وایش هدی ده وله مەندی بۆ هەندێ کەس نیستیدراجو له خسته
بردنه، هه ژاری سزاو تولهیه.

به کورتی :

خودا بۆ خۆی (ره ببولعهاله مینه) به خێوکهری ئاده میزاده ده زانی چی
باشه بۆیان، چی خراپه بۆیان، به گوێره ی پتویست داراییان ده داتی، بۆ
هه ندیک زۆرو بۆ هه ندیک کهم، چونکه نه وه له بهرژه وهندیانه له هه موو
حالیکیشدا فەرمانیان پێ ده کا میانه رهوین، له سنووری ئاسایی تیه پ نه کهن،
نه زۆر ده ست قوچاوین نه زۆر ده ست بلاو!

بنه مایه کی تری گرنگ بۆ یاسای کۆمه لگای ئیسلامی

وَلَا تَقْتُلُوا

أَوْلَادَكُمْ خَشِيَةَ إِمْلَاقٍ تَنْحَنُ نَرْزُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنْ قَتَلَهُمْ كَانَ
خِطَاً كَبِيراً ﴿٣١﴾ وَلَا تَقْرَبُوا الزَّيْفَ إِنَّهُ كَانَ فَحِشَةً وَسَاءَ
سَبِيلًا ﴿٣٢﴾ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ
قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيهِ سُلْطَانًا فَلَا يَسْرِفُ فِي
الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا ﴿٣٣﴾ وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي
هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَتْ
مَسْئُولًا ﴿٣٤﴾ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ

ذَٰلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٣٥﴾ وَلَا تَقِفْ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ
 إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا ﴿٣٦﴾
 وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَن تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَن تَبْلُغَ
 الْجِبَالَ طُولًا ﴿٣٧﴾ كُلُّ ذَٰلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا ﴿٣٨﴾
 ذَٰلِكَ مِمَّا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا
 ءَاخَرَ فَتُلْقَىٰ فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا ﴿٣٩﴾

لهو پيش پدرو دگار فەرمانی به ناده میزاد کرد به پینج شت:
 (یه کتابه رستی، خودا په رستی به دلسوزی، خواراستن له هاوه لدانان بو خودا،
 چاکه کردن له گه له باوکتو دایکندا، کومه کی کردن به که سو کاری هه ژارو
 هه ژارانن تر و ریبواران، نه گهر توانای کومه کیششت نه بوو به قسه ی خوش
 ولامیان بده یه وه) دواي نهم پینج بنه ما سهره کییانه بو ریک خستنی کومه لگا،
 قیری چونیته تی مالبه خشینی کردینو فەرمانی پی کردین میانه ره و بین.
 نه مجار جله و گیریمان لی ده کا: له سی شت: له کوششتنی به ناحق،
 له داوینپسی، له نزیک بوونه وهی مالی هه تیو به شیوه ی ناپه سند!

نه مجار فەرمانمان پی ده کا به سی شتی گرنگ که برپه ی ژیانن
 کومه لاتین، نه وانیش وه فا به عه هه و به لیزو ریکو پیک کردنی نامیری
 پیوانه و کیشانه یه به هه موو جوهره کانیه وه. نه مجار جله و گیریمان لی ده کا
 له سی شت: شوینکه تنی کویرانه، خویه زلزانینو فیزه ونی، هاوه لدانان بو خودا.

به‌کورتی خودای میهره‌بان لهم نایه‌تانه و نایه‌ته‌کانی پیشووی‌دا بیستو پینج جور ته‌کلیفی خسته سهرشانمان به‌فهرمان به‌یه‌کتاپه‌رستی ده‌ستی پیکردو به‌فهرمان به‌یه‌کتاپه‌رستی کوتایی هیئا.

ده‌فهرموی: ﴿وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ﴾ نه‌ی ناده‌میزادینه! نه‌چن کچه‌کاناتان زینده به‌چال بکه‌ن له‌ترسی هه‌زاری یان له‌ترسی نه‌وی ببینه هوی سوکایه‌تی پی کردن بۆتان. ﴿فَنَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ﴾ ئیمه بۆیو انه‌وانیشو ئیوه‌ش فراههم دینین: ئیمه رزقو روژیان ده‌دینه‌ی نه‌ک ئیوه، وه‌کوو چۆن خه‌زینه‌ی ره‌حمه‌تی خۆمان ده‌که‌ینه‌وه بۆ کوپه‌کانو رزقو روژیان بۆ دابین ده‌که‌مین، بۆ کچه‌کانیش به‌همان شیوه رزقو روژی فراههم ده‌هینین. که‌وابوو هیچ بیانوتان به‌ده‌سته‌وه نیه بۆ له‌ناو بردنیا! خۆتان له‌و تاوانه‌ بپاریزن ﴿إِنْ قَتَلْتُمْ كَانُ خَطْئاً كَبِيراً﴾ بیگومان زینده‌به‌چالکردنی نه‌وانه تاوانیکی زۆر گه‌وره‌یه، زهره‌رو زیانیکی زۆر ترسناکی لی ده‌که‌ویتته‌وه، به‌ده‌ستی خۆتان گه‌راو گه‌رچه‌کی خۆتان ده‌کوژننه‌وه، به‌شیکی گرنگی ناده‌میزاد که‌ نافرته‌وه نیوه‌ی کۆمه‌له‌و دایکی دوا روژه، ئیوه به‌ساوایی قه‌لاچۆی ده‌که‌ن، ناهیلن پی بگاوه‌به‌ر بی، نه‌وانه گولی ژیانن، ئیوه به‌چروییو به‌ناسکی قتیان ده‌که‌ن!!

له‌سه‌حیحی موسلیمو بوخاری‌دا هاتوه: عه‌بدوللای کوری مه‌سعوود ده‌فهرموی: عه‌رزى پیغه‌مبه‌رم کرد چ تاوانیک زۆر دژوارو گه‌وره‌یه؟ پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌ولام‌دا فهرموی: (إِنْ تَجْعَلَ لِلَّهِ نداً وَهُوَ الَّذِي خَلَقَكَ) نه‌وه‌تا تو هاوه‌ل بۆ خودا دابنێ و پیت وابی جگه‌ له‌خودای گه‌وره‌و میهره‌بان خودای تر هه‌ن، له‌حالیک‌دا هه‌ر خودا تو‌ی دروستکردوه. گوتم: پاشان چ تاوانیک گه‌وره‌یه؟ فهرموی: (إِنْ تَقْتُلْ وَلَدَكَ خَشْيَةَ أَنْ يَطْعَمَ مَعَكَ) نه‌وه‌یه جگه‌رگۆشه‌ی خۆت بکوژی له‌ترسی نه‌وه‌ی خواردنت له‌گه‌ل ده‌خوا، واته: له‌ترسی به‌خیوکردنی زینده‌به‌چالێ بکه‌ی. گوتم پاش نه‌وه چ تاوانیک

زۆر گه‌وره‌یه؟ فەرمووی: (ان تزنی بجليلة جارك) ئەو‌یه داوین پیسی
له‌گه‌ڵ هاوسه‌ری جیرانه‌که‌ت بکه‌ی!!

به‌کورتی :

زینده به‌چال‌کردنی زاپۆکی مێینه‌ نه‌گه‌ر له‌ترسی هه‌ژاری بی ئەوه
نیشانه‌ی ئەوه‌یه: گومانی خراپتان به‌خودا هه‌یه‌و له‌بی ئیمانی و بی
یه‌قینیتانه‌وه‌ سه‌رچاوه‌ی گرتوه‌. خۆ نه‌گه‌ر له‌به‌ر جو‌ره‌ غیره‌تو نامووسی بی
که‌ له‌دابو نه‌پیتی ئیوه‌دا هه‌یه‌، ئەوه‌ هه‌ول‌دانه‌ بۆ له‌نا‌بردنی ره‌چه‌له‌کی
ئاده‌میزاد و وێران‌کردنی عاله‌م. یه‌که‌میان پیشیل‌کردنی فەرمانی خودایه‌و
دووه‌میان پێچه‌وانه‌ی یاسای شه‌فه‌قه‌تو به‌زه‌یی هاتنه‌وه‌یه‌ به‌و زاپۆکه‌ بی
ده‌سه‌لاتانه‌دا، هه‌ردووکیان ناپه‌سندن! بیانه‌و کانتان بۆ زینده به‌چال‌کردنیان
عوزری نامه‌عقولو بیانووی بی سه‌رو به‌رن!

پێگومان دابو نه‌پیتی عه‌ره‌به‌کانی سه‌رده‌می نه‌فامی وابوو میراتیان بۆ
مێینه‌ دانه‌ده‌نا، میرات هه‌ر به‌شی نێرینه‌ بوو به‌س. وا ده‌بوو کابرا منداڵی
مێینه‌ی ده‌بوو هه‌ر خێرا به‌زیندویی زینده به‌چال‌ی ده‌کرد! به‌بیانووی ئەوه‌ی
هه‌ژاره‌و پێی به‌خێو ناکرێ، خۆ نه‌گه‌ر ئەم کچه‌ گه‌وره‌ش ببی کارو کاسی
ناکا، ناتوانی وه‌کوو کوپ تالانزو برۆ بکا، راوو روتو چه‌ته‌یی پێ ناکرێ،
ئه‌مجار چونکه‌ هه‌ژاره‌ هاوشانی خۆی نایه‌ته‌ داخوازی و ناچار ده‌بی بیداته‌
ناهاوشان، ئەمه‌ش له‌ککه‌یه‌ بۆ شانی و پێی ناخۆشه‌ کچه‌که‌ی بدا
به‌ناهاوکوف، به‌م بیانه‌و بی جێانه‌ پرکێشی زاپۆکی تازه‌ له‌دایکبووی ده‌کردو
ده‌بیرد به‌زیندویی ژێر خاکی ده‌کرد!

خویندەری هیژا! رێزنه‌گرتنی مێینه‌و سوکایه‌تی پێکردنی و پیشیل‌کردنی
مافه‌کانی له‌زوربه‌ی کۆمه‌لگا‌کانی نه‌وسادا با‌و‌بووه‌و به‌جو‌ریک له‌جو‌ره‌کانی
چه‌وساندنه‌وه‌و زینده به‌چال‌کردن سوکایه‌تی پێکردن مافی ئافه‌رت پیشیل
ده‌کراو ده‌چه‌وسێنرایه‌وه‌، ئیسلام هات ئەم حقه‌ی بۆ چه‌سپاندنه‌وه‌، مافی
ته‌فسیری ره‌وان

سروشتي خڙي پڻ ڏاڍو ه. سهيري ميڙوي ڪهوناري ٿاڊه ميزاد بڪهن، پرواننه
سههراڇو ڪاني ميڙوي ڪڙمه لايهتي ٿاڊه ميزاد، لههر شويئيڪ ٿيسلام
نه بوئي ڇهوسانڌنهوي ٿافرهت بهرجهسته بووه، هر ڪاتي ٿيسلام
(شهريهتي خودا) بدرقهار نه بوئي مافي ٿافرهت پيشيل ڪراوه!!

ئەوانەش لە ژێر درووشمی غەیری ئیسلامدا بە دەم داوای مافی ئافەت دەکەن پەرو پاگەندە ی حیزبێکەتی و چەواشەکردنی خەڵکانی سافیلکەو تێنەگەییشتوو. ئەگینا ئەوانە: کە ئیستا داوای مافی ئافەت دەکەن بۆ مەبەستی تایبەتی خۆیانە، دەیانەوێ کۆمەڵ بڕووخێنن، خێزان پەرتەوازە بکەن: ئەمجار بۆ خۆیان لەناوی قوربانی ماسی بگرن!

ئەگینا كىي دىويەتىو كىي بىستويەتى كاكى تىكۆشەر داواى مافى ئافرەت بكاو، كۆرۈ فېستفال بىم بۆنەوە ساز بكا كەچى بۆخۆى خىزانى ئازار لەگەل چەشتووى خۆى بىمەرە لا بكاو ژنى مېردار داگىر بكا!! كىي دىويەتى كابرا خۆى بە تىكۆشەرو جانفېداى گەلو ولات بزانى ياساواڭو گەوا دەكانى بىنېرى لەفەرمانگەو خويندنگادا يا لەمالو خانەو لانەى خۆى دا كچى رو سوورى دەست لى نەدراو يان ژنى خاوەن مېردى جوانو جور بېقىنن بۆ كاكى تىكۆشەر لەگەلى رابوېرى، تەعەددای ناموسى لى بكا، خۆ ئەگەر ئافرەتى بى دەسەلات (معارضە) بوو تىرۆرى بكا!!!^(۱)

خوینەری هیژا! سەیری وردی تەعبیری قورئان بکەو بە دل سەرنجی
 بەدەرئ! لیڤە دا رزقو روژی منداڵی پیش رزقو روژی باوکان خستوو
 دەفەرموئ: ﴿لَنُزِقَهُمْ وَإِيَّاكُمْ﴾ کەچی لە سورەتی (الأنعام/ ۱۵۱) دا رزقو
 روژی باوکانی پیش هی منداڵەکانی خستوو دەفەرموئ: ﴿لَنُزِقَكُمْ

(۱) بۆ زېده معلومات سەيرى كىتەبى چىشتى عىتور بىكەن، ھەروەھا تەماشاي كىتەبى (كىت ابنا للرئيس) دانراوى (الطيف يعنى) بىكەن سەيرى نووسراوى حىزىەكانى كوردستان بىكەن بەتايىبەتى لەكاتى شەيرى ئىعلامىدا بىروانى چۆن بەردە لەسەر بەكتەرى ھەل دەدەنمۇ!!!

وایاهم ﴿ هؤی ئەم پاشرو پیش خستنه ئەوهیه: لەنایەتەکە ی ئیڕەدا خیطاب
ناراستە ی دەولەمەندەکان کراوە ئەوانە ی کچی خۆیان زیندە بەچال دەکرد
لەترسی هەژاری، دەترسان ئەگەر کچەکانیان بەیڵنەوه هەژار ببین، بۆیە رزقی
مندال پیش خراوە، لەسورە قی (الانعام) دا خیطابە کە ناراستە ی باوکانی هەژار
کراوە، ئەوانە ی کچی خۆیان زیندە بەچال دەکرد چونکە بەفیعلی هەژار بسوون،
بۆیە رزقی خۆیانی پیش هی مندالەکانیان خستوه.

ئەمجار لەجەڵە و گیرکردن لەکوشتنی مندالەوه دەگوێزێتەوه بۆ
جەڵە و گیرکردن لەداوێن پیسی، چونکە لەراستی دا زینا زیندە بەچال کردنه
بەجۆریک لەجۆرەکانی زیندە بەچال کردن، یان بۆی: زیندە بەچال کردنه لەچەند
رویه کەوه، زیندە بەچال کردنه لەم رووه: ئەو دۆلە ئاوه: کە مادە ی ژیانە
دەپرژێتە غەیری شوینی خۆیەوه، زوریه ی کات دوا بەدوای کارە کە هەول
دەدرێ خۆ لەناکامەکی رزگار بکری، بەم جۆرە هەول دەدرێ (جەنینه کە)
پیش دروست بوونی یان دوا دروستبوونی پیش لەدایکبوونی یان دوا
لەدایکبوونی لەناو ببری و خۆیانی لێ رزگار بکەن! خۆ ئەگەر لەبەر هۆیەکی
لەهۆیەکان ئەو زارۆکە لەناو نەبری ئەوه بەرەلای ناو ژیانیکی کولەمەرگی و
چەرەسەری دەکری، زوریه ی کات ئادەمیزادی پەیدا بوو لەزینا بەچاویکی بێ
ریزو سوکایەتی یەوه سەیری دەکری، بەزۆر ناکەس بەچە دەژمێردری، هەموو
ساتیکی مردنەو هەموو رۆژیکی تەمەنی جۆرە کوشتنیکە! لەلایەکی ترهوه
زینا کوشتنی کۆمەلە، کوشتنی ئەو کۆمەلگایەیه: کە زینای تیدا بلاو
دەبێتەوه، خۆینەکان تیکەل و پیکەل دەبن کەس نژادو رەچەلەکی خۆی
ناناسیتهوه، بتمانە لەناموسو وەچەو نەوه دا نامینی، کۆمەل دادەپزینی،
هۆکاری پەیوەندیان لیک دەپچرینی و مردنی کۆمەل بەدی دینی!

زینا کوشتنی کۆمەلە لەم رووهوه: کە ئاسانکاری بۆ ئەنجامدانی کاری
جینسی لەریگە ی ناشەرعییەوه وا دەکا ژیان ی ژنو مێردایەتی شرعی گرنگی

پئی نه دری، بهشتیکی زیاده و ناپیویست بژمی دری، پیکه وه نانی خیزیانی
 شهرعی پیویست نه بی، نه مه له کاتیکن دا خیزان باشتیرین لانه یه بژ
 پیگه یاندنی مندالی ساوای ئیستاو پیای دوا رۆژ! جا له بهر نه مه په یوه نندییه ی
 نیوان زینده به چال کردنی مندالو زینا کردن: که ههر دوکیان ده بنه هوی
 له ناو بردنی ئاده میزاد دوا به دوا ی جله و گیر کردن له زینده به چال کردنی مندال،
 جله و گیریی له زینا کردو و فرمود: ﴿وَلَا تَقْرَبُوا الزَّانَا اِنَّهٗ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ
 سَبِيلًا﴾ وریابن، ئاگاتان له خو بی، به هیچ شیوه یه که نریک زینا مه بنه وه،
 خوتان بپاریزن لهو شتانه ی سهر ده کیشن بژ زینا، هیچ کاریک مه کن راتان
 کیشتی بژ زینا کردن، بیگومان زینا کرده وه یه کی ناشیرین و تاوانیکی گه و ره
 ریگایه کی زۆر سامناکو دژواره، روخینه ری خیزانو کومه له، ده ستریزیکردنه
 بژ سهر ناموسی خه لک، تیکه لا و بوونی نژادو ره چه له کی لی ده که یتسه وه،
 ده ستریزیکردنه بژ سهر مافی خه لک، هۆکاری بلا و بوونه وه ی ئاژاوه و
 پشیوییه، نه خو شی سامناکو کوشنده ی لی ده که یتسه وه.

ئیبنو نه بی دنیا له هه بیبی کوری مالیکی طائی یه وه فرموده یه که
 به مه رفووعی له پیغه مبه ره وه ﷺ ریوایه ت ده کا، ده لی: فرموده تی: (ما من
 ذنب بعد الشرك أعظم عند الله من نطفة وضعها رجل في رحم لا يحل
 له) هیچ تاوانیک دوا ی هاوه لدانان بژ خودا له وه گه و ره تر نیه پیوانیک دلۆپه
 ناوی خوی بخاته رهحه میک که بوی حه لال نیه.

پیغه مبه ره ﷺ له فرموده یه کی دا که ئیمامی نه حمه د ریوایه تی کرده،
 وانه یه کی زۆر دلگیرو کاریگه ری به کورپکی گه نج فرمود: تی ی گه یاند: که
 چۆن تو پیئت ناخۆشه که سانی دیکه زینا له گه ل دایکت یان خوشکو کچو
 پورت بکن، خه لکی تریش پی تی ناخۆشه تو زینا له گه ل دایکو خوشکو کچو
 پوریان بکه ی!

ئەمجار پاش ئەوەی بەو شیوە کاریگەرە تاوانی زینای بۆ رون کردەو،
 دەستی پیرۆزی خستە سەرشانى کۆرە گەنجەکەو دوغای بۆ کردو فەرمووی:
 (اللهم اغفر ذنبه، وظهر قلبه، وأحصن فرجه) ئیتر دوغاکەى پێغەمبەر
 واگیرابوو لەوهدا ئەم گەنجە بەهیچ جۆریک روى لەو شتانه نەکردەو!

بێگومان هەر گەلو ولاتیکی زینای تیدا بلاییتەو بەرەو روخانو
 تێکچوونی یاسای کۆمەلایەتی دەروا، خیزانی تیدا دەروخی، کۆمەلگای
 تووشی نەخۆشی سامناک دەبێ، نەخلاقو رهوش تیاندا پێشیل دەکری، زوو
 یان درەنگ ئەو کۆمەلگایە بەرەو نەمان دەروا، چونکە لەکۆمەلگای ئاوادا
 نەخلاقو رهشت قەلاچۆ دەکری، هەر گەلو نەتەوێهە کیش نەخلاقى جوانو
 رهشتی بەرزى نەما، بەنەبوو حیسابه.

بۆیە قورئان جەلەوگیری ئەک لەخودی زینا بەلکۆو لەنزیکیبۆنەوێ
 داخوازییه‌کانیشی دەکا، ئەمەش ئەوپەری جەلەوگیری و خۆپاراستنە لەو
 تاوانە، چونکە نزیکیبۆنەوێ لەداخوازییه‌کانی زینا دەبنە هۆی پەیدا‌بوونی
 زەختیکی زۆر لەسەر ئادەمیزادو زۆر زەحمەتە لەکاتی پەیدا‌بوونی ئەو
 زەختەدا خۆی پێ لەو تاوانە بپاریزری! بۆیە ئیسلام بەهەموو جۆریک دەیهوێ
 هۆکارو داخوازییه‌کانی زینا بنێر بکا، ئەوەتا بۆ زەرورەت نەبێ رێگا نادا ژنو
 پیاو تێکە‌لاوین، کۆیونەوێ ژنو پیاوی نامە‌حرەم قەدەغە دەکا. دەر‌خستنی
 شوینی جوان و هەوێس ئاوێری لەنا‌فرەتدا مەنع کردو، ئەوانەى توانای
 ژن‌هێنانیان هەیه هە‌لیان دەنێ بۆ ژن ماره کردن، ئەوانەى توانای ئەو کارە
 پیرۆزەیان نیه، داوایان لێ دەکا بە‌رۆژوبزو بە‌هۆی رۆژووە هەوێس و ئارەزووی
 خۆیان کەم بکە‌نەو، هەول دەدا: ئەو کۆسپو لە‌مپە‌پانەى دەبنە رێگر
 لە‌بەر دەم ژن هێناندا قە‌لاچۆیان بکا، یان کە‌میان بکا‌تەو، ئادە‌میزاد
 هە‌لدەنێ زیدەرەوێ لە‌سارە‌یی‌دا نە‌کەن، پە‌لپى نابە‌جێ لەو کچو کۆ‌پانە نە‌گرن
 کە دەیانەوێ لانه‌ی ژنو مێ‌ردی پێ‌کە‌وێن. هەول دەدا ترسو بیمی هە‌ژار

بوون به‌هۆی ژنه‌پنانو منداڵ زۆر بوون بژه‌وینیتسه‌وه، ده‌له‌مه‌ندو خاوه‌ن سامانان هه‌له‌ده‌نی که یارمه‌تی نه‌وانه‌ بدن که ده‌یانه‌وێ خێزان دروست بکه‌نو نامووسی خۆیان بپاریزن، له‌هه‌مان کاتدا گه‌وره‌ترین سزاو تۆله‌ی داناوه له‌سه‌ر نه‌وانه‌ی تاوانی زینا نه‌نجام ده‌دن. هه‌روه‌ها سزای توندی داناوه له‌سه‌ر نه‌وانه‌ی به‌بی به‌لگه‌ی ناشکرا بوختان به‌نافره‌تی موحصه‌نو داوینپاک ده‌که‌ن.... به‌کورتی هه‌موو جوژه وه‌سیله‌یه‌کی گونجاوی به‌کار هێناوه بۆ پاراستنی خێزانو کۆمه‌لگای ئیسلامی له‌و نه‌خۆشییه سامناکه روخینه‌ره.

ئه‌و ولاتو کۆمه‌لگایانه‌ی له‌روژه‌لاتو روژئاوادا زینایان له‌ناودا شتیکی ئاساییه، نه‌وانه‌ گرنگی به‌تیکه‌لاو‌بوونی نژادو ره‌چه‌له‌ک ناده‌ن، شتیکی که پێی ده‌گوترێ: نامووسو عیرض لای نه‌وان نه‌ماوه، ئه‌م به‌ها ره‌وشتیانه لای نه‌وان نیه، نه‌وان به‌لایانه‌وه نافرته کالایه‌که‌و بۆ له‌زه‌ت لی وەرگرتنه‌و به‌س! ئه‌مه‌ش دیارده‌یه‌کی ترسناکه‌و هه‌لگیرانه‌وه‌ی سروشته‌و پێچه‌وانه‌ی فیه‌رته‌ی ئاده‌میزادیه‌..

چونکه مه‌به‌ست له‌نافره‌ت ته‌نها دامرکانده‌وه‌ی شه‌هوه‌تو ئاره‌زو نیه، به‌لکوو له‌نایینی ئیسلامدا مه‌به‌ست له‌نافره‌ت نه‌وه‌یه بپێته هاوسه‌ری پیاوو هاوکاری ژیا‌نی، پێکه‌وه لانه‌ی خیزان پێکه‌وه‌نین، پێداویستی ژیا‌ن دا‌بین بکه‌ن، هه‌ریه‌که‌یان نه‌رکی گونجاوی سه‌رشانی خۆی نه‌نجام بدا، منداڵ به‌دی به‌هێنو له‌و لانه‌ سروشته‌یه‌دا په‌روه‌رده‌ی بکه‌ن، خیانه‌تی ژنو مه‌یردایه‌تی له‌یه‌کتری نه‌که‌ن، جا که خیزانه‌کان به‌م جوژه پێک هاتن، هه‌له‌به‌ته ئه‌و کۆمه‌لگایه‌ی له‌و خیزانه پاکو سروشتیانه پێک دی کۆمه‌لگایه‌کی خاویزو پا‌قژ ده‌بی. کۆمه‌لگایه‌کی ب‌موونه‌و په‌سند ده‌بی، کۆمه‌لگایه‌ک ده‌بی تاکو خیزان تییدا به‌خته‌وه‌ر ده‌بی، خۆشی له‌ژیا‌ن ده‌بین!!

ئه‌م‌جار دوابه‌دوا‌ی جله‌و‌گیریی کردن له‌کوشتنی منداڵو له‌زینا کردن، جله‌و‌گیری له‌کوشتن ده‌کا به‌گشتی؛ مه‌گه‌ر کوشتنه‌که ره‌وا بی، ده‌فه‌رموی:

﴿وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ تهی ناده میزادینه! نه‌که‌ن پرکیشی کوشتنی نه‌و نه‌فسانه بکه‌ن: که خودا کوشتنه‌که‌یانی یاساغ کرده، مه‌گه‌ر به‌حه‌قتیکی شرعی بی. شرع ریگای کوشتیان بدا، نه‌ویش له‌سی حال دایه؛ که‌سیک له‌نایین پاشگه‌ز بیته‌وه، پیاو ژنی هینابی‌و زینا بکا یان نافرته شوی کردبی‌و زینا بکا. که‌سیک به‌نه‌نقه‌ست موسولمانتیک بی تاوان بکوژی، نه‌مانه شرع ریگای داوه بکوژتین. وه‌کوو له‌فهرموده‌ی پیغه‌مبه‌ردا ﷺ هاتوه که بوخاریو مسلم له‌ناینو مه‌سعوده‌وه ریوایه‌تیان کسروه فهرمویه‌تی: (لَا يَحِلُّ دَمُ امْرَأٍ يَشْهَدُ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَإِنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ إِلَّا بِأَحَدٍ ثَلَاثٍ النَّفْسُ بِالنَّفْسِ، وَالثِّبُوبُ الزَّانِي، وَالتَّارِكُ لِدِينِهِ الْمَضَارِقَ لِلْجَمَاعَةِ).

هه‌ل‌به‌ته نایینی نیسلام نایینی ژیانو ناشتی‌یه، کوشتنی ناده‌میزاد له‌و نایینه‌دا تاوانتیک گه‌وره‌یه دوا هاوه‌لدانان بو خوداتاوان له‌وه گه‌وره تر نه، چونکه خودا خو‌ی ژیانی به‌و ئاده‌میزاده به‌خشیوه، نه‌و جه‌سته‌و گیانه شاکاری ده‌ستی په‌روه‌ردگاره، به‌بی ئیزنی خودا بو‌که‌س نه‌و نه‌و گیانه له‌ناویه‌ری و نه‌و قه‌لایه بروخینی! هه‌موو ناده‌میزادیک خو‌ی‌و گیانی پاریزراوه، نابج ده‌ستی بو درژ بکری مه‌گه‌ر به‌حه‌ق.

له‌سونه‌نی تیرمی‌زیو نه‌سائی‌دا له‌ناینو عومره‌وه فهرمووده‌یه‌ک ریوایه‌ت کراوه ده‌فهره‌وی: (لِزَوَالِ الدُّنْيَا عِنْدَ اللَّهِ أَهْوَنُ مِنْ قَتْلِ مُسْلِمٍ) ویرانبوونی دونیا لای خودا ئاسانتره له‌کوشتنی موسولمانتیک بی تاوان!

کوشتنی به‌ناحق تاوانتیک زور گه‌وره‌و سامناکه، چونکه ه‌وی ناشوب نانه‌ویه، ده‌ستدرژی‌کردنه، تیکدانی ئاساییشی گه‌لو ولاته، له‌گریژه‌بردنی جه‌مسهری کۆمه‌لایه‌تییه، ه‌وکاری قه‌لاچۆکردنی ناده‌میزاده!

نه‌مجار پاش نه‌وه‌ی په‌روه‌ردگار به‌رسته‌ی (الا بالحق) هه‌ندئ حاله‌تی کوشتنی چهرت کرد، مافی تۆله‌ی‌دا به‌خوینگره‌وه‌کانی کوژراوو حه‌قی تۆله

کردنه وهی بۆ چه سپاندون، به لām له ژیر چاودیری ده ولته داو ده بۆ کوشتنه وه که
ته نیاو ته نیا رویکاته بکوژو بهس! فرمووی: ﴿وَمَنْ قَتَلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا
لَوْلِيهِ سُلْطَانًا﴾ که سیئک به بۆ تاوان بکوژی بیگومان ده سه لاتیکی
به فرراوانمان داوه به خوینگره کانی، ده توانن تۆله له بکوژ وهریگرنه وه، بکوژ
بکوژنه وه، یان عه فوی بکه، یان خوین وهریگر، له هه موو حاله کاندا ده بۆ
له ژیر چاودیری قاضی دا بنو نابۆ سه ربه خو ئهم تۆله وهریگرنه وه، خو ئه گهر
کوژراو بیکهس بوو میراتگرو خوینگری نه بوون، شه وه فرمانپه و ده بیته
میراتگرو خوینگری کوژراو، تۆله له بکوژ ده ستینی!

ئه بو داودو نه سائی له ئه بو شوره یحی خوزاعیه وه ریوایهت ده که نه ده لۆ:
پیغه مبه ر ﷺ رۆژی رزگار کردنی مه که که فرموویه تی: (من قتل له بقتیل
بعد مقالتی هذه، فأهله بين خيرتين: اما أن يأخذوا العقل - أي الدية -
أو يقتلوا) که سیئک به ناپه وایه کیکی لی کوژرا دواى ئهم وتهیدی من، شه وه
میراتگره کانی سه رپشکن: یان خوین وهریگر، یان بکوژ بکوژنه وه!

ده سه لاتیکی به فرراوانیان دراوه تی؛ کهس ناتوانی ده ستیان بهر ده ست
بینی، به ویستی خۆیان کام جوړه تۆله یه یان به لاوه په سندن بوو شه وه یان
هه لده بژیرن.

وه لی ئهم ده سه لاتنه به فرراوانه: که دراوه به وه لی کوژراو، باپه نه ده
به مه رجی زیده په وهی نه کردن له تۆله ستاندنه وه که دا، ﴿فَلَا يَسْرِفُ فِي الْقَتْلِ﴾
نابۆ خوینگری کوژراو زیده په وهی له کوشتنه وهی بکوژدا بکا، بهم جوړه وپرای
کوشتنه وه که ی ته تکیشی بکا، یان بچۆ غهیری بکوژ بکوژیته وه. وه کوو له ناو
کۆمه لگا دواکه وتوه کانی پیش نیسلاو شه مپۆشدا باوه، هه ندۆ بنه ماله و
هۆزو عه شیرته: که روداوێکی ئاوا رو ده دات ده چن وپرای بکوژ کۆمه لیک
له خزم که سو کاریشی ده کوژنه وه، یان ده چن پیاوماقو لیک له جیاتی
کوژراوه که ی خۆیان ده کوژنه وه، به مهش سه رپچی فرمانی خودا ده که نه و

حیکمه‌تی قیصاص پوچه‌ن ده‌که‌نه‌وه، هەر بۆیه‌شه کوشتنه‌وه که کاریگر نابێ، چونکه زۆر جار بکوژ و هک به‌مرزه‌کی بانان بۆی ده‌رده‌چیو پیاویکی ریش سپیو بێ تاوان ده‌بیته قوچی قوربانی!!

با خاوه‌ن خوین (وه‌لی کوژراو) زیده‌پ‌ه‌وی نه‌کا له‌په‌په‌وه‌کردنی شه‌وه‌سه‌لاته‌ی پێی دراوه ﴿انه کان منصوراً﴾ بێگومان که‌سو کاری کوژراو (وه‌لی کوژراو) له‌لایه‌ن خوداوه یارمه‌تیدراوه، مافی تۆله‌ی بۆ چه‌سپانده‌وه، له‌دuniaو قیامه‌تدا پاداشی باشی بۆ داناوه، تاوانه‌کانی ده‌سپه‌ته‌وه، بکوژیش به‌ناگری دۆزه‌خ سزا ده‌دا.

نایه‌ته‌که ناماژه‌ی شه‌وه‌ی تێدایه که باشتروایه بۆ وه‌لی کوژراو خوین وه‌ریگری، یان بکوژ مه‌ره‌خه‌س بکا، وه‌کوو له‌نایه‌تێکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿فمن عفى له من اخيه شيء فاتباع بالمعروف واداء اليه باحسان﴾ البقرة/۱۷۸. یان ﴿وان تعفوا اقرب للتقوى﴾ البقرة/۲۲۷.

شه‌مجار پاش شه‌وه‌ی سییاقی نایه‌ته‌که حورمه‌تی ناموسو نه‌فسی راگه‌یانندو جله‌وگێری له‌ده‌ستدرێژیکردنه سه‌ریانانی ناراسته‌کردو مافی خوینگرو که‌سو کاری کوژراوو سزای بکوژی رونکرده‌وه، باسی حورمه‌تی مالی هه‌تیو ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿ولا تقربوا مال الیتیم الا بالتي هي أحسن، حتی یبلغ أشده﴾ نزیک مالو سامانی هه‌تیو مه‌که‌ونه‌وه به‌مه‌به‌ستی خواردنی یان فه‌وتاندنی، ناگاداری خۆیو مالو سامانه‌که‌ی بن، ته‌صه‌روف له‌مالی هه‌تیواندا مه‌که‌ن مه‌گه‌ر به‌جۆرێک له‌به‌رژه‌وه‌ندیی هه‌تیوه‌کان بێ، کاتی‌ک ته‌صه‌روف له‌مالی هه‌تیویدا بکه‌ن به‌ناشکرا به‌رژه‌وه‌ندی شه‌وه‌ی تێدا بێ، به‌م جۆره بیخه‌نه مامه‌له‌وه‌و پارێزگاری بکه‌ن گه‌شه‌ی پێ بکه‌ن، تا هه‌تیوه‌که پێ ده‌گاوه‌قلو هۆش په‌یدا ده‌کاوه‌رسیده ده‌بیو ده‌بیته‌ پیاو ده‌توانی مالو سامانی خۆی ره‌دام بێنیو سه‌روکاری بکا.

نه گهر ره سیده بوو به لام بی عه قلو گیل بوو، نه وه ده بی له ژیر چاودیری
 سه پر رشتیارد! بمینیتته وه، نابی مالو سامانی بخریته وه به رد هست!
 نایینی نیسلام نایینی مروقیاتی و ناشتیخوازی و هه مائه نگیسه.
 خوین و ناموس و مالی موسولمانو غهیری موسولمانی تیدا پاریزراوه.
 پیغه ممبر ﷺ ده فهرموی: (کل المسلم علی المسلم حرام دمه و عرضه
 و ماله) ^(۲) وه لی بۆ مالی هه تیو زیاتر جه ختی له سهر پاراستنی کردوته وه،
 ته نانه ت جله وگیری له وه کرده که لی نزیك ببنه وه، مه گهر بۆ بهرژه وه ندی
 مالی هه تیوه که بی! چونکه هه تیو توانای رهام هینانو سهروهر کردنی مالی
 خوی نیه و ناتوانی پاریزگاری بکا، گه شهی پی بکا. بۆیه کومه لی موسولمانان
 بهر پرسن: که چاودیری هه تیو بکن، ماله که ی بۆ بیارین، بۆی به ختیو بکن،
 بۆی به خنه بازرگانی و مامه له وه گه شهی پی بکن!

خوینهری هیژا! پروانه فهرمانو جله وگیریسه کان؛ نهوانه ی نه رک ی تاکه
 که سین فهرمانو جله وگیریسه کان به تاکی (مفرد) ناراسته کراون. نه و فهرمانو
 جله وگیریانه ی نه رک ی جه ماوه رین به شیوه ی کو ناراسته کراون. بۆ نمووه
 ده رباره ی نیحسان له گهل باوکتو دایکدا، ده رباره ی مال به خشین به هه ژارو
 خزمو که سو کار، ناموژگاری بۆ ره چاودردنی مامناوه ندیی له مال خهرج
 کردن دا، پابه ندبوون به حه قو راستییه وه، خو پاراستن له فیزو خویه زلزانین
 هه موو نه مانه به شیوه ی موفرده ناراسته کراون، که چی ده رباره ی جله وگیری
 له کوشتنی منداو زینده به چال کردنیان، جله گیری له زیناو داوینپسی،
 جله وگیری له کوشتنو پرینی ناوختی ناده میزاده کان، ده رباره ی فهرمان
 به پاریزگاری کردنی مالی هه تیوو گه شه پیکردنی، ده رباره ی وه فا به واده
 به لئین. جله وگیری له ته رازوبازی و دزی و فزی نامیری پیوانو کیشاندا به شیوه ی

(۲) بوخاری و موسلیمو مالیکتو نهو داودو تیرمیزی و یوایه تیان کرده.

کۆ ئاراسته کراون. چونکه پابه‌ندبوون بهو فرمانو جله‌وگیریه‌نه ئهرکی سهرشانی تیکرای کۆمه‌لن، په‌یره‌و کردنیان سودی گشتی تیدایه‌و پیشیل کردنیان زیانی گشتی تیدایه‌و، بۆیه لی‌ره‌دا جله‌گیری له‌نزیکبوونه‌وه له‌مالی هه‌تیوی به‌شیوه‌ی کۆ هی‌نا، تا تیمان بگه‌یه‌نی: که پارێزگاریکردنی هه‌تیوو مالی هه‌تیو ئهرکی سهرشانی کۆمه‌له‌و ده‌بی هه‌موو که‌س له‌عاست خۆیه‌وه خۆی به‌به‌رپرس بزانی، جا چونکه سهرپهرشتیکردنی مالی هه‌تیو په‌یمانیکه‌و له‌ئه‌ستۆی کۆمه‌ل‌دایه‌و ده‌بی هه‌ر که‌سه له‌ئاست خۆیه‌وه پابه‌نددی ئه‌م په‌یمانه بی‌ بۆیه دوا به‌دوای ئه‌وه فهرمووی: ﴿وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا﴾ پابه‌نددی واده‌و به‌ئینی خۆتان بن، ئه‌و عه‌ده‌و په‌یمانه‌ی به‌یه‌کتری ده‌دن، ئه‌و سه‌وداو مامه‌لانه‌ی دایان ده‌به‌ستوو له‌سهر خۆتانیان پێویست ده‌که‌ن وه‌کوو کپیزو فروشتوو نیجاره‌و ره‌هن...هتد لێیان پاشگه‌ز مه‌بنه‌وه، وه‌کوو له‌ئایه‌تیکێ تردا ده‌فه‌رموی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ﴾ المائدة/۱. چونکه عه‌ده‌و په‌یمانو سه‌وداو مامه‌له‌ شتیکی گرنه‌گۆ بایه‌خ پێدراون، خودا لێیان ده‌پرسێته‌وه: پرسیار له‌خاوه‌نه‌کانیان ده‌کا، پاشگه‌زبووه‌کان سزا ده‌دا، سه‌رزه‌نشوو لۆمه‌یان ده‌کا، که‌سی وه‌فا به‌عه‌ده‌و په‌یمانی خۆی نه‌کا به‌سه‌رپێچیکار ده‌ژمی‌دری!

عه‌ده‌و په‌یمان فه‌ضیلو میثاقه‌، سه‌وداو بریاردان له‌سهر فروشتوو کپینی شتیکی پابه‌ندبوو په‌یوه‌ست بوونه‌، به‌رده‌وام بوون له‌سه‌ریان نیشانه‌ی ئیستیقامه‌و بتمانیه‌، نیشانه‌ی پاکو خاوینی دلو ده‌رووو سروشتی ئه‌و که‌سانه‌یه‌ که پابه‌ندن پێیان‌ه‌وه. هه‌له‌وه‌شاندنه‌وه‌ی عه‌ده‌و په‌یمان خیانه‌تو دو‌روویی‌یه‌، ژێوان بوونه‌وه له‌سه‌وداو مامه‌له‌ له‌ده‌ستدانی بتمانو پیشل کردنی مافی خه‌له‌که‌، پێویسته‌ جێ به‌جێیان بکاو پێیان‌ه‌وه پابه‌ندبی، که‌سیک بی‌ واده‌و به‌ئینی بی‌ وه‌فا به‌عه‌ده‌و په‌یمانی خۆی نه‌کا، پابه‌ندی بریارو سه‌وداو

مامه لای خوی نه بی خاوه نی قسه ی خوی نه بی تاوانبارو سه ریچی فه رمانی خودای کردوه.

عه هدی په یمان شتیکی عامه و هه موو په یوه ندییه کی نیوان ئاده میزاد له گهل خودادا یان له گهل خوی و خه لکندا ده گرتیه وه.

عه قد بریتییه له و سه وداو فو تو یانه ی ئاده میزاد له سه رخوی پیویست ده کا، وه کوو سویندو نه زرو سه ودا ی فروشتنو کرینو نیجاره و صولحو ژن ماره کردنو شو کردن... هتد، جا ئه م عه ده ده عه هدی تاک بی، عه هدی کو مه ل بی، عه هدی حکوم مه ت بی، عه هدی حاکم بی، عه هدی مه حکوم بی، پابه ند بوون پییه وه واجبه !!

پیگومان فه رمان به پابه ندبون به عه هدی په یمان و عوقود له قورئانو فه رموده ی پیغه مبه ردا به جوړه ها شیوه و شیواز ئاراسته کراون و. جه خت کراوه ته وه | له سه ر پابه ندبون پییانه وه. ده فه رموی: ﴿والموفون بعهدهم اذا عاهدوا﴾ البقرة/ ۱۷۷. یان ده فه رموی: ﴿والذین هم لاماناتهم وعهدهم راعون﴾ المؤمنون/ ۸. یان ده فه رموی: ﴿واحل الله البيع وحرم الربا﴾ البقرة/ ۲۷۵.

وه فا به عه هدی عه قد یانی جی به جی کردنی ناوه رکیانو پابه ندبوون پییانه وه به شیوه یه کی شه رع ی و په سند!

ئه مجار له فه رمان به وه فا کردن به واده و به لئین: ده گرتیز ته وه بو فرمان کردن به ریک خستنی ئامیری پیوانه و کیشانه و دزی و فزی نه کردن تییان دا، ده فه رموی: ﴿وأوفوا الکیل اذا کلتم وزنوا بالقسطاس المستقیم﴾ ته گهر شتتان به که سانی دیکه فروشت به ته وای بویان کیشانه و پیوانه بکن، لییان که م مه که نه وه، ئامیری پیوانه و کیشانه ریکو پیک بکن، که و کورپیان تیدا نه بی، مافی خویان به تیرو ته سه لی بده نی، ته گهر بوختان ده کیشا یان ده پیوا مه هیلن حقی که سانی دیکه تان به لادا بی، ته گهر له حقی خوتان که م

بکه نهوه قهیناكا، به تهرازووی راستو عه دل شت کیشانه بکه ن، دزیو فزی
تیدا نه بی، هه موو خه لک پیویستی به مامه لهو شت گۆرینه وهو کرپنو فروشتن
ههیه، تهرازوبازی سستم کردنه له کۆمه له تاوانیکی گهوره به فتاره دهره،
خوتانی لی بیارین!

﴿ذلك خیر، وأحسن تأویلاً﴾ وه فا کردن به عه هلو په یمانو بهرده وام
بووتتان له سه رپا به ندبوون به واده به لئینو ریکخستنی ئامیری پیوانه و کیشانه
زۆر باشه بۆ ئیوه له دونیاو قیامه تدا سه ره نجامی باشی ده بی بۆتان؛
له دونیادا رمبینی مامه له تان زیاتر ده بی، ناوی باشه و چاکه تان به ناو خه لکدا
بلاوه بیته وه، له قیامه تیشدا شیای پاداشی باشن.

له قورئانی پیروژدا زۆر نایه ت له م باره وه هه ن؛ وه کوو ده فهرموئ:
﴿واقیموا الوزن بالقسط ولا تخسروا المیزان﴾ الرحمن/۹. یان ده فهرموئ:
﴿ولا تبخسوا الناس اشیاءهم، ولا تعثوا فی الأرض مفسدین﴾ الاعراف/۸۵.
یان ﴿ویل للمطففین الذین اذا اکتالوا علی الناس یستوفون، واذا کالوهم او
وزنوهم یخسرون﴾ المطففین/۱-۲.

بیگومان وه فا به عه هلو پابه ندبوون به بریارو به لئینو ریکخستنی تهرازوو
حوققه و کیلۆو مه ترو قسناغو مه نو دۆلکه وه موو ئامیریکی پیوانه و
کیشانه دابو نه پیتیکی خوادپه سندو دیاردهیه کی کۆمه لایه تی پیشکه وتوو
به رزو پیروژه، بناغهیه کی توندو تۆلی پیکه ینانی کۆمه لگای به خته وهرو
هاریکارو هه مئا هه نگه. هۆکاری بلابوونه وهی بتمان بهیه ک کردنو ئارامی
گه لو کۆمه له، نیشانه ی گه شه کردنی په یوه ندی کۆمه لایه تییه. زۆر جار
کابر'یه کی هه ژار به هۆی ده ستپاکی و مامه له دروستی یه وه دونیا روی تی
کردوه بووه ته خاوه نی سهروه ته و سامانیکی زۆرو لی تی حه ساوه ته وه.

﴿ولا تقف ما ليس لك به علم﴾ نهی ناده می‌زاد! شوین شتیک مه‌کوه:
 که زانیاریت دهریاره‌ی نیه، به‌هوانته‌و به‌بی زانیاری راست، حوکم مه‌ده،
 له‌خۆته‌و مه‌لێ نه‌وه وایه‌و نه‌وه وایه، به‌بی به‌لگه‌ پرپار مه‌ده!
 نایه‌ته‌که جله‌گیری له‌کافره‌کان ده‌کا شوین بیرو باوه‌ری فاسید نه‌که‌ون،
 له‌بواری نیلاهییاتو نبواتدا نه‌بنه‌ لاسایی کهره‌وه‌و شوین هه‌واو هه‌وه‌س
 نه‌که‌ون! وه‌کرو له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموئ: ﴿ان يتبعون الا الظن وما تهوى
 الانفس﴾ النجم/۲۳.

هه‌روه‌ها نایه‌ته‌که جله‌گیری له‌شایه‌تیدانی به‌درۆو بوختانکردن به‌ژنو
 پیای داونپاکتو درۆ هه‌لبه‌ستزو تانه‌و ته‌شه‌ردان له‌موسولمانانو
 هه‌لگیرانه‌وی حه‌قائیقی عیلمی و هه‌والی چه‌سپاو... هتد ده‌گریته‌وه، ره‌وا نیه‌و
 نابێ ناده‌میزاد له‌خۆیه‌وه شت بلێ: یان کار بکا به‌ربازێک که زانیاری
 دهریاره‌ی نیه، یان ذه‌می که‌سیک بکا؛ به‌نه‌زانی و شتیک یان بدا که تی‌یدا
 نه‌بێ!

زۆر به‌داخه‌وه به‌هۆی لاوازیونی ئیمان و روخانی ره‌هشته‌وه ئهم ره‌هشته
 ناشیرینه‌ی که ئاماژه‌مان پێ کرد به‌شیوه‌یه‌کی به‌رفراوان له‌ناو موسولماناندا
 ته‌شه‌نه‌ی کردوه، وای لێ هاتوه‌وه ره‌مل هه‌ویشته‌و قسه‌ هه‌لبه‌ستزو
 بوختانکردن دیاره‌یه‌کی بلوو به‌رچاوه‌ له‌ناو موسولماناندا، کابرا به‌ناره‌زۆی
 خۆی درۆ هه‌لده‌به‌ستو بلاویان ده‌کاته‌وه، ئه‌مجار که‌سانی دیکه‌ دین شییان
 ده‌که‌نه‌وه، به‌لگه‌وه ده‌لیلیان بۆ ده‌هیننه‌وه، تا وای لێ دێ راستی هون ده‌بی و
 ئاسه‌واری نامینێ! بۆیه‌ قورئانی پیروژ له‌و دیاره‌ ناشیرینه‌ ده‌مانترسین و
 ده‌فه‌رموئ: ﴿ان السمع والبصر والفؤاد كل اولئك كان عنه مسوؤلاً﴾
 بیگو‌مان گۆچکه‌و چاوو دل دهریاره‌ی هه‌موو نه‌مانه‌ پرسیار
 له‌خواه‌نه‌کانیان ده‌کری: له‌چیدا به‌کاری هینان؟ چۆن به‌کاری هینان؟
 چونکه‌ چاوو گۆچکه‌ هۆکاری زانیاری حیسی و تاقیکردنه‌وه‌ن، ئهم جو‌ره

زانپاریانه له‌ریگه‌ی ئەوانه‌وه په‌یدا ده‌بن، زانیاری‌یه عه‌قلیه‌کانیش به‌هۆی دڵه‌وه ده‌سته‌به‌ر ده‌بن.

جا که‌وابێ ئە‌گه‌ر ئاده‌میزاد گوێی له‌شتیکی حه‌رام گرت، یان سه‌یری شتیکی حه‌رامی کرد، یان دڵی خۆی خه‌ریک کرد به‌زانیاری حه‌رامو شتی پ‌رو پ‌وچ، ئە‌وه کابرا به‌رپرسیاره‌و تاوانی کردوه، چونکه ئە‌و نامیرانه‌ی له‌شتی حه‌رامدا به‌کارهێناون، که ده‌بوا‌یه له‌خودا‌په‌رستی و شتی به‌سوودا به‌کاریان ب‌ینێ.

ئێبنو عه‌بباس له‌مانای ئە‌م نایه‌ته‌دا ده‌فه‌رموێ: هه‌رچی نه‌یه‌ینی و نه‌یه‌یسی، یان لێ دڵنیانه‌بێ، شایه‌دی لێ مه‌ده‌.

قه‌تاده ده‌لێ: ئە‌گه‌ر شتیکت نه‌یه‌ستبێ مه‌لێ بیستومه، شتیکت نه‌دی‌بێ مه‌لێ دیومه، شتیکت نه‌زانی مه‌لێ ده‌یزانم.

هه‌ندی جله‌و‌گیری نایه‌ته‌که‌ رو ده‌کاته ئە‌وه کابرا له‌زانیاری‌یه‌وه قسه نه‌کا، به‌لکو له‌گومانو وه‌همه‌وه بلێ ئە‌وه وایه‌و ئە‌وه وا نیه، واته: شوێن گومان ده‌که‌ون وه‌کو له‌شوێنیکی تردا ده‌فه‌رموێ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ أَثْمٌ﴾ الحجرات/۱۲. پ‌یغه‌مبه‌ر ﷺ له‌فه‌رموده‌یه‌کی‌دا که ئیمامی بوخاری له‌ئە‌بو ه‌و‌ره‌یره‌وه ر‌ی‌وا‌یه‌تی کردوه فه‌رمویه‌تی: (ایاکم والظن، فان الظن اکذب الحديث) خۆتان له‌گومان ب‌پار‌زن چونکه درۆترین قسه ئە‌وه‌یه بلێ: وا پ‌ی‌ده‌چی، گومانم وایه.

شه‌که‌لی کو‌ری حومه‌ید ده‌لێ: چوومه لای پ‌یغه‌مبه‌ر ﷺ عه‌زم کرد: ئە‌ی پ‌یغه‌مبه‌ری خودا! دوعایه‌کم پ‌ی ب‌فه‌رمو: بۆ خۆپاراستن له‌شه‌ر ب‌یخوینم، ئە‌و‌یش ده‌ستی گرت‌ه‌و فه‌رموێ: بلێ: (أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ سَمْعِي وَشَرِّ بَصَرِي، وَشَرِّ قَلْبِي، وَشَرِّ مَنِي) خودایه! په‌ناده‌گرم له‌شه‌ر خراپه‌ی بیستم له‌شه‌ری دیتنم، له‌شه‌ری گومانی دلم، له‌شه‌ری هه‌واو ئاره‌زو‌ی شه‌ه‌ه‌ت‌بازیم.

﴿وَلَا تَمْسُ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا﴾ به‌فیزو خۆبه‌زلزانیسه‌وه به‌سهر زه‌وی دا هاتو چۆ مه‌که، چونکه تۆ بۆخۆت دروستکراویکی زه‌بونو لاوازی، چه‌ندیک به‌خۆت بنازیو خۆت به‌به‌هیز بزانی هیشتا دروستکراوی له‌تۆ به‌هیزترو گه‌وره‌تر زۆرنو تۆ له‌چاویاندا ههر هیچ نی، پروانه له‌ژیر قاجتدا زه‌وی هه‌یه به‌و هه‌موو پازو پۆپه‌وه، سه‌یری ئەم لاو ئەولای خۆت بکه‌ چه‌ند کتیی بلّندو زه‌به‌للاح ده‌بینی ﴿إِنَّكَ لَنْ تَخْزُقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طَوْلًا﴾ ئەتۆ چه‌ندیک زلو به‌هیزی ناتوانی زه‌وی شەق بکه‌ی، به‌ئه‌ندازه‌ی کتیه‌کانیش به‌رزو بلّندو سه‌رکەش نی! ده‌ی که‌وابی ئەو ته‌که‌بورو خۆبه‌زلزانیسه‌ت له‌چی‌یه؟ بۆ وه‌نده به‌خۆت ده‌نازیو له‌خۆت رازی؟ چه‌ندیک خۆت به‌قۆزو ئازاو زیره‌کئو هه‌لکه‌وتوو بزانی، زۆر که‌س له‌وانه‌ی ئیستا له‌ژیر خاکدان له‌و ره‌وشانه‌دا له‌تۆ له‌پیشتر بونو شکۆمه‌ندتر بون. کاتیکیان به‌خۆ زانیوه سلاریونه‌وه‌و چوونه‌ توونی نه‌مانه‌وه، ها‌کا رۆژیکیش مه‌رگ یه‌خه‌ی پێ گرتیو خوسته‌ی لی بێ!!!

﴿كُلْ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئَةً عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا﴾ هه‌موو ئەو ره‌وشانه‌ی بۆمان شی کردیه‌وه به‌فرمانو به‌جله‌وگیری: که‌ بیستو پینج ره‌وشتن ئەوه‌ی جله‌وگیریمان لی کردوه ره‌وشتی ناشیرینو ناپه‌سندنو خراپیه‌که‌یان لای خوایه‌و ناخۆشی ده‌وتنو هه‌رکه‌سه‌ی بیانکا سزای ده‌داو جیگای ناپه‌زاهه‌ندی خودانوئیوه‌ش به‌هه‌موو جوړیک خۆتانیان لی بیاریزنو توخنیان مه‌که‌ون.

﴿ذَلِكَ مِمَّا أَوْحَى إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ﴾ ئەوه‌ی فه‌رمانمان پێ کردی له‌ره‌وشتی ناشیرین ئەوانه هه‌موویان به‌شیکن له‌و نیگایه‌ی بۆمان ناردووی ئەمی موچه‌مه‌مه‌! بۆ ئەوه‌ی به‌ئاده‌میزادانی رابگه‌یه‌نیو بۆیان شی بکه‌یه‌وه‌و قیریان بکه‌ی!

﴿وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتُلْقَى فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا﴾ خودایه‌کی تر بپارمه‌ده‌و مه‌یکه به‌هاوه‌لی خودا، که‌س مه‌به‌ره هاوشانی خودای تاکو

تهنیا، نه گەر وا بکه یو هاو هل بۆ خودا دابنێی، ئەو سزای سەخت دەدرێی و دەخرێیە نا دۆزەخەو، سەر زەنشە دەکریی و لەرەحمەتی خودا دور دەخرێیەو، لەهەموو خێرو خوشی یەک بێ بەش دەبی!

تێبینی :

لەئایه تی ﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ﴾ ئەوەمان بۆ دەردەکهوی: کە دروستە حوکم بە (قیافە) بکری چونکە هەر شتێک نەدەمیزاد زانیاری پێ هەبێ، یان گومانی غالبی هەبێ دروستە حوکم بەو زانیارییە بکا. هەروەها دروستە حوکم بە قورعەش بکری چونکە ئەویش بەشیەکە لەخەرساندزو تەخمین! سەرناس (قائف) منداڵ وەپال باوکی دەدا بەهۆی لێکچونی نێوانیانەو، وەکوو شەرەزان قیاسی فەرە دەکا بۆ سەر ئەصل بەهۆی لێکچونی نێوانیانو هەبوونی عیله تی حوکم لەهەردوکیاندا..

پێغه مبه ر ﷺ کارکردنی بەزانیاری قیافەو سەرناسی لەبۆاری چەسپاندنی نژادی ئوسامە (کە رەش پێست بوو) بۆ زەیدی کۆری حاریشە (کە سپی پێست بوو) بەرەوا داناه.

لەصەحیحی موسلیمدا فەرموودە یەک لەخاتو عائیشەو رێوایدەت دەکری دەفەرموو: رۆژێک پێغه مبه ر ﷺ هاتەو بۆ لای من، زۆر کەیفخۆش بوو، دەم چاوی گەشابووە فەرمووی: (أَلَمْ تَرِيْ اَنْ مَجْزَا) مەبەستی کابرایەکی قائف بوو. سەیری زەیدی کۆری حاریشەو ئوسامە ی کۆری کرد هەردوکیان جەستەیان دا پۆشرا بوو تەنها قاچیان دیار بوو. وتی: ئەم قاچانە لێک دەکەن. جەماوەری زانیانیشت ئەم خۆشحالییە پێغه مبه ریان بەوتە ی کابرای سەرناس کردۆتە بەلگە لەسەر راستی بپاری قائف.

سهرزه نشتی کردن ده مکو تانه وهی نه وانه ی مندال و
هاوه ل بو خودا داده نین (۴۰-۴۴)

أَفَاصْفَكُمْ

بِالْبَيِّنَاتِ وَاتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنشَاءً إِنَّكُمْ لَقُلُونَ قَوْلًا عَظِيمًا ﴿٤٠﴾

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِيَذَكَّرُوا وَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا نُفُورًا ﴿٤١﴾

قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذَا لَا بُدَّغُوا إِلَىٰ ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا

﴿٤٢﴾ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا ﴿٤٣﴾ تَسْبِيحٌ لَهُ السَّمَوَاتُ

السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ

لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٤٤﴾

له وه پیش پیره ردگار ناماژی به سه ریچی نه وانه کرد: که هاوه ل بو
خودا داده نین، نه مجار به شون نه وه دا سه رزه نشتی نه وانه ده کا: که مندال
وه پال خودا ده دهنو ده لین: خودا کچی هه ن، کورو کج بو خویان داده نین، به لام
بو خودا ته نیا کج به ره وا ده زانن، نه مه له کاتی کدا ده زانن خودا که مالی
موطلقی هیه، نه وه پری شکو مه ندی جه لالی هیه.

نه مجار نه وه راده گیه نی: که له قورتان دا چه ند پهنو مه ته لی بو
کافره کان هیئا ونوه بو نه وه پیان پهن نامیز بنو به خویان دا بچنه وه، که چی
نه پهنو مه ته لانه زیاتر شیلگیری کردنو هینده ی تر تارونو له ربازی حق
لایان دا.

ده‌فهرموی: ﴿أَفَأَصْفَاكُمْ رَبُّكُم بِالْبَنِينَ وَاتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنَاثًا؟﴾
 پرسیاره‌که پرسیارِیکی ئینکار ئامیزه‌و بۆ سه‌رزه‌نشتکردنی ئه‌و کافرانیه‌: که
 ده‌لین: فریشته‌کان ره‌گه‌زی مَینهنزو کچی خودانه‌سره‌نشتی ئه‌وانه‌ ده‌کا: که
 هاوه‌لو مندال بۆ خودا داده‌نین، ئه‌وان بۆخویان به‌چاوی سووک ده‌پواننه‌ کچو
 به‌پله‌ی نزمتر له‌پله‌ی کوپ حسیبی ده‌که‌ن، بۆخویان له‌ترسی هه‌ژاری
 عه‌بیداری زینده‌به‌چالیان ده‌که‌ن، که‌چی بی شمرمانه‌ وه‌پال خودایان ده‌ده‌ن.
 جا که خودا بۆخوی کوپو کچ ده‌به‌خشی به‌ئاده‌میزاد ئایا ده‌گونجی و عه‌قل
 په‌سندی ده‌کا کوپ. دا به‌ئیه‌و بۆ خوی کچ هه‌لبژیری؟ ئایا ده‌گونجی خودا

ریزی ئیه‌و بگری و هه‌ر ئیرنه‌ به‌خشی پیتانو بۆ خۆشی کچ دابنی؟

ئه‌مه‌ جوړیکه‌ له‌به‌دمه‌وه‌دانو موجاراتکردنی کافره‌کان، بۆ ئه‌وه‌ی بی
 بناغه‌یی و پووچی باوه‌ره‌که‌یان ده‌ریکه‌وی، ئه‌گینا قه‌ضیه‌که‌ له‌ بناغه‌وه‌:
 ناپه‌سنده‌و نامه‌عقوله‌و هه‌رگیز خودا هاوه‌ل و مندالی نیه‌و نه‌بوه‌و نای بی!
 ﴿وَإِنكُمْ لَتَقُولُونَ قَوْلًا عَظِيمًا﴾ ئیه‌و به‌و هه‌لوئسته‌تان به‌و قسه‌یه‌تان: که
 هاوه‌ل بۆ خودا داده‌نینو فریشته‌ به‌کچی خودا ده‌زانن. قسه‌یه‌کی گه‌وره‌
 ده‌پرمین! تاوانیکی گه‌وره‌ ئه‌نجام ده‌ده‌ن، خۆتان شیای سزایه‌کی سه‌ختو
 دژوار ده‌که‌ن، چونه‌ به‌ج عه‌قلیک کوپ بۆ خۆتان داده‌نینو کچ وه‌پال خودا
 ده‌ده‌ن؟ به‌راستی دابه‌شکردنیک سته‌مکارانه‌یه‌... وه‌کوو له‌ئایه‌تیک تری
 ده‌فهرموی: ﴿الْأَنذَرْتُكُمْ الذِّكْرَ وَلَهُ الْأَنْثَى؟ تِلْكَ إِذَا قَسَمَ ضِيزَى﴾ النجم/۲۱-۲۲.

نموونه‌ی ئه‌م ئایه‌ته‌ ئایه‌تیک تری: که ده‌فهرموی: ﴿وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ
 وَلَدًا، لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا، تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ،
 وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا أَنْ دَعَا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا. وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا،
 أَنْ كُلٌّ مِنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتَ الرَّحْمَنُ عَبْدًا لَقَدْ أَحْصَاهُمْ وَعَدَّهُمْ
 عَدًّا، وَكُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَرْدًا﴾ مریم/۸۸-۹۵.

به لئی ئیوه بهو بوختانه گهوره تان: که کچ پال خودا ده ده ن قسه یه کی زور
 گهوره ده کهن، تا بلئی ناشیرینو نه گونجاوو بی بناغه و وی نه چوو. هیچ
 ته صه ورو ته صدیقیک بیرۆکه ی ئاوا ناهینیتته کایه وه، قسه یه کی هینده
 گه ورو بوختانیکی نه ونده زه به للاحه کهس ناویرئ نه نجامی بدا نه دی ئیوه
 به چ عه قلیکه وه، به چ بیرو بۆچونیک نه و قسه گه ورو ده درکینن؟ هه رگیز
 نه ده بو ئیوه قسه ی ئاوا بی بناغه بکه ن، نه ده بوو روتان بی شتی وا بلین.

﴿ولقد صرفنا في هذا القرآن ليعدوا وما يزيدهم الا نفورا﴾
 بیگو مان ئیمه له م قورئانه دا هه موو ئامۆژگاریو به لگه و ده لیلیکمان رو ن
 کردۆته وه، په ندو مه شه لمان بۆ ئاده میزاده کان هیئا ونه وه، ترساندومان
 هه ره شه مان لی کردو ن، هه لمان ناو ن بۆ چاکه کردو ئیمان هیئا نو خودا په رستی،
 چیرۆکمان بۆ گپرا ونه وه، نمو ونه ی زۆر مان له میژوو بۆ هیئا ونه وه بۆ نه وه ی
 په ند ئامیز بب ن، واز له بته پرستی و بوختان کردو سته و سه ریچی کردن بهینن،
 که چی نه و هه موو بیرخستنه وه و په ندو ئامۆژگاریانه کاریان تی نا که ن زیاتر
 گو مپرا ده بنو له حه ق دوور ده که ونه وه هه لده تیزینن! بیگو مان قورئان
 مه نه ه جی ئایینی یه کتاپه رستییه و بۆ چه سپاندو رو نکرده وه ی نه و مه به سته
 پیروژه زور رێبازی جیا جیا ره چاو کردو ن، جۆره ها ئوسلوبی به کار هیئا نو ن،
 بۆ نه وه ی ئاده میزاده کان وا لی بکا بیر بکه نه وه، به خۆیان دا بچنه وه، چونکه
 یه کتاپه رستی شتیکی فیطری یه و له سروشتی ئاده میزادایه، هه ر پێویستی
 به بیر کردنه وه یه، به ته نها گه رانه وه ی بۆ یاسای سروشتو مه نطیقی سروشت، بۆ
 بیر کردنه وه له نایه ته که ونی یه کازو نیشانه کاریان، بر وای یه کتاپه رستی پهیدا
 ده بی و په رده له سه ر بر وای فیطرییه که هه لده درێته وه و پاکو خا وینو بی
 گه رد نمایان ده بی، که چی نه نه فامانه به پیچه وانه وه ن، هه تا قورئانیان بۆ
 بخویندرێته وه، تا زیاتر نه و که لاهه پیروژه ببیسن زیاتر پشت هه لده که ن، پتر
 گو مپرا ده بن، یان بلین: خۆیان گو مپرا ده که نو له بهر قورئان هه لدینو

گوئچکه‌ی دلیان داده‌خن له‌ترسی نه‌وه‌ی نه‌وه‌کوو ده‌ستکه‌وته ماددییه‌کانیان له‌کیس بچن، نه‌وه‌کوو بیرو باوه‌ری پرو پووچیان بنبر بکری!!

نه‌مجار جاریکی تر بۆ موجاراتکردنی موشریکه‌کانو به‌ده‌مه‌وه‌دانیان ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذَا لَابَتُوا إِلَىٰ ذِي الْعَرْشِ سِيبًا﴾ ئه‌ی موحه‌مه‌ده! به‌و موشریکانه‌ بلّی: که له‌ته‌ک خودادا خودای تر داده‌نن، شتی تر به‌خودا ده‌زانن، پتییان بلّی: نه‌گه‌ر نه‌و بیرو باوه‌زه‌ی ئیه‌و راست بوایه، نه‌وه‌ی ئیه‌و ده‌یلتن گونجاو بوایه نه‌گه‌ر له‌ته‌ک خودادا خودای تر هه‌بونایه (وه‌کوو ئیه‌و ده‌یلتن) دلتیابن نه‌و به‌خودا دانراوانه‌ی ئیه‌وش به‌ندایه‌تییان بۆ خودای خاوه‌ن عه‌رش ده‌کرد، هه‌ولیان ده‌دا به‌به‌ندایه‌تیکردنو په‌رستش، خۆی لیّ نزیک بکه‌نه‌وه، هه‌میشه به‌ندایه‌تی خۆیان راده‌گه‌یانوو گه‌ردنکه‌چی ده‌بون.

وشه‌ی (لو) وه‌کوو نه‌حوی ده‌یلتن: (حرف امتناع لامتناع) که‌وابوو هه‌ر له‌سه‌ره‌تاوه قه‌ضیه‌که یاساغه‌و نه‌بوه‌و نابۆ ببی، هه‌یچ شتیک نیه هه‌وه‌لی خودا بی، خودا بی هه‌وه‌لو بی مندا‌لو بی وینه‌و نه‌ظیره. نه‌و شتانه‌ی موشریکه‌کان به‌خودایان ده‌زانن دروستکراویکی خودان، جا نه‌و شته نه‌ستیره بی، یان ئاده‌میزاد بی، یان ئاژه‌ل بی، گیانه‌به‌ر بی یان بی گیان بی، هه‌موویان به‌گویره‌ی یاسای که‌ون به‌ندایه‌تی خودا ده‌که‌زو ملکه‌چی وسته ئیراده‌ی زاتی په‌روه‌ردگارن!

﴿سُبْحَانَہٗ وَتَعَالٰی عَمَّا یَقُولُونَ اَعْلَٰ کِبَرًا﴾ پاکو مونه‌ززه‌ی بۆ خودا له‌و شتانه‌ی که شیای زاتو صیقاتی نه‌و نیه، به‌رزیو پیروزیی بۆ زاتی پاکی له‌وه‌ی نه‌و موشریکانه وه‌پالی ده‌دن، په‌روه‌ردگار زۆر له‌وه به‌رزو پیروزتره: که هه‌وه‌لو مندا‌لی هه‌بی، نه‌و ئاتاجی به‌هه‌وه‌لو مندا‌ل نیه، خودایه‌کی تاکو ته‌نهاو بی ئاتاجه له‌که‌س نه‌بوه‌و که‌سی لیّ نه‌بوه‌و که‌س هاوشانی نیه.

به‌دوو وشه‌ی (علواً کبیراً) ئامارّه بۆ هه‌بوونی جوداوازیسه‌کی زۆر به‌رفراوان له‌نیوان زاتو صیفات‌ی خودا و نیوان وه‌پاڵدانی هاوشانو منداڵو شه‌ریک بۆ خودا، جوداوازیسه‌که هه‌ینده به‌رفراوانو ناشکراو نمایانه، ته‌سه‌وور ناکرێ، ده‌بی جوداوازی نیوان خودایه‌کی نه‌زه‌لی بی سهره‌تا له‌گه‌ڵ دروستکراویکی تازه په‌یداوو چون ته‌سه‌وور بکری؟! بۆیه له‌شوێنیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿تکاد السموات يتفطرن منه وتنشق الأرض، وتخر الجبال هداً ان دعوا للرحمن ولداً﴾ مریم/ ۹۰-۹۱.

ئه‌مجار په‌روه‌ردگار گه‌وره‌یی خۆی شکۆمه‌ندیو به‌رفراوانی ده‌سه‌لاتی رون ده‌کاته‌وه ده‌فه‌رموی: ﴿تسبح له السموات السبع والأرض ومن فيهن﴾ جه‌وت ئاسمانه‌کانو زه‌وی به‌هه‌موو جه‌شامه‌تیکیانوه‌وه ئه‌وه‌ی تێیان‌دايه له‌دروستکراوان هه‌موویان تیکراو به‌به‌رده‌وامی شایه‌تی تاکو ته‌نه‌هایی بۆ خودا ده‌دن، گه‌واهیده‌ری ربوبییه‌تو ئولوھییه‌تی زاتی په‌روه‌ردگارن، هه‌موویان خه‌ریکی ته‌قدیسو ته‌نزیه‌ی به‌دییه‌نسه‌ری خۆیانن. هه‌موو گه‌ردیله‌یه‌کی ئه‌م بوونه‌وه‌ره گه‌وره‌یه خه‌ریکی ته‌سبیحاتی خودایه، هه‌موو بوونه‌وه‌ره به‌یه‌که‌م شایه‌تی ده‌دا: که خودا تاکو ته‌نهاو بی وینه‌و بی هاوه‌لو منداڵه.

هه‌موو به‌ردو دارێک، هه‌موو ده‌نکی تۆم په‌لکه گه‌لایه‌ک هه‌موو گۆلو به‌روبومو میوه‌یه‌ک، هه‌موو خشۆکوو بالنده‌و پێڕویه‌ک، هه‌موو گیانه‌به‌ریکی ئه‌م بوونه‌وه‌ره له‌وشکانی بی، یان له‌ناو ئاودا بی یان له‌هه‌وادا بی، دانیشه‌توانی ئاسمانه‌کانیشه‌یان له‌گه‌ڵدا بی، هه‌موویان سه‌ری به‌ندایه‌تییان داخستوه‌و ته‌سبیحاتی زاتی پاکی ده‌که‌نه‌هه‌موو شتیکی ئه‌م بوونه‌وه‌ره نیشه‌نه‌ی تاکو ته‌نه‌هایی خودای بی هاوتایه.

ئه‌مجار جه‌خت له‌سه‌ر رسته‌ی پیشوو ده‌کاته‌وه‌و ده‌فهرموئ: ﴿وَأَنْ مِّنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبَحُ بِحَمْدِهِ﴾ هه‌رچی شت هه‌یه له‌بوونه‌وه‌ردا هه‌موویان ته‌سبیحاتی خودا ده‌کهن، جا یا به‌زویانی حال یان به‌زویانی مه‌قال!!
 ﴿وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ﴾ وه‌لئ ئیوه له‌ته‌سبیحاته‌که‌پیان حالئ نابن، نازانن: شته‌ جو‌راو جو‌ره‌کانی بوونه‌وه‌ر چۆن ته‌سبیحاتی خودا ده‌کهن! چونکه ته‌سبیحاتکردنه‌که‌یان به‌زویانیکه ئیوه لی‌ی حالئ نابن!
 له‌سه‌حیحی بوخاری‌دا فهرمووده‌یه‌ک هه‌یه له‌ئینبو مه‌سه‌عوده‌وه ریوایه‌ت کراوه ده‌فهرموئ: (كُنَّا نَسْمَعُ تَسْبِيحَ الطَّعَامِ وَهُوَ يُوَكِّلُ).
 قه‌تاده ده‌لئ: هه‌موو شتیک گیانی تئیده‌وه ته‌سبیحاتی خودا ده‌کا.

﴿إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا﴾ بی‌گومان په‌روه‌ردگار زۆر به‌حیل‌وو له‌سه‌ره‌خۆیه، په‌له له‌سزادانی ئه‌وانه‌ ناکا که ئی‌ی یاخی ده‌بن، هاوه‌لئ بۆ داد‌ه‌نین. مۆله‌تیان ده‌دا بۆ ئه‌وه‌ی له‌تاوانه‌کانیان په‌شیمان ببنه‌وه، تۆبه بکه‌ن، به‌خۆیان‌دا بچنه‌وه! لی‌خۆشبوو لی‌بورده‌وه بۆ ئه‌وانه‌ی تۆبه ده‌که‌نو ده‌گه‌رپنسه‌وه بۆ لای خودا!

ئیمامی ئه‌حمه‌دو ئینبو مه‌رده‌وه‌یه‌ی له‌ئینبو عومه‌ره‌وه ریوایه‌ت ده‌کهن ده‌فهرموئ: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فهرمووی: (أَنَّ نُوْحًا عَلَيْهِ السَّلَامُ لَمَّا حَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ قَالَ لِابْنَيْهِ: أَمْرُكُمَا بِسُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ فَإِنَّهَا صَلَاةُ كُلِّ شَيْءٍ، وَبِهَا يَرْزُقُ كُلُّ شَيْءٍ).

زانایانی ته‌فسیر راجیاییان هه‌یه ده‌رباره‌ی عومومییه‌تی نایه‌تی ﴿وَأَنْ مِّنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبَحُ بِحَمْدِهِ﴾ نایه‌ته‌که ته‌خصیص روی تی ده‌کا یان نا؟ کۆمه‌لیک ده‌لئین: عومومییه‌تی نایه‌ته‌که باقییه‌وه مه‌به‌ست ته‌سبیحاتی مه‌جازیه، واته: هه‌موو دروستکراوێک نیشانه‌ی ئه‌وه‌یه: که خودا تاکو ته‌نهایه. وه‌کوو ئه‌بو نوئاس ده‌لئ: (وَفِي كُلِّ شَيْءٍ لَّهُ آيَةٌ تَدُلُّ عَلَى أَنَّهُ وَاحِدٌ).

کۆمه‌لیکی تر ده‌فهرموی: ته‌سبیحات کردنه که حه‌قیقی یه وه‌موو شتی‌ک به‌زوبانی خۆی ته‌سبیحاتی خودا ده‌کا به‌لام ئاده‌میزاد نایبسی!

کۆمه‌لیکی تر ده‌فهرموی: (من شيء) له‌نایه‌ته‌که‌دا عامه‌و مه‌به‌ست خاصه، واته: شتی زیندوو گه‌شه‌دار ده‌گریته‌وه شتی بێ گیانو بێ نه‌شو نما ناگریته‌وه. هه‌ر بۆیه‌شه عی‌کریمه ده‌فهرموی: داری ته‌ر ته‌سبیحات ده‌کا و داری وشک ته‌سبیحات نا‌کا. له‌فهرموده‌ی پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ دا پشتگیری بۆ ئه‌م رایه ده‌ست ده‌که‌وی: ئه‌وه‌تا: له‌ئینو عه‌بباسه‌وه گیر دراوه‌ته‌وه ده‌فهرموی: پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ به‌لای دوو گۆردا تی‌په‌ریو فهرموی: (انهما ليعذابان وما يعذبان في كبر اما احدهما فکان يمشي بالنميمة، واما الآخر فکان لا يستبرئ من البول) نیت پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ لقه‌داریکی ته‌ری هینا و کردی به‌دو له‌ته‌وه و هه‌ر له‌ته‌ی له‌سه‌ر گۆری یه‌کیان چه‌قاند فهرموی: (لعله يخفف عنهما ما لم ييبسا)^(۳) فهرموده‌ی پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ که ده‌فهرموی: (ما لم ييبسا) ئاماژه‌یه بۆ ئه‌وه ئه‌و دو لقه‌داره هه‌تا ته‌راییان تێدابی ته‌سبیحات ده‌که‌ن، هه‌ر کاتێ وشک بوون ده‌بنه جه‌مادو له‌ته‌سبیحات کردن ده‌که‌ون.

زانایانی ئیسلام له‌ژێر روشنایی ئه‌م فهرموده‌دا هاتوونه سه‌ر ئه‌م رایه: که رواندنی دره‌خت له‌سه‌ر گۆرستان و خۆبندنی قورئان له‌سه‌ر گۆر سوودی بۆ مردوه‌کان هه‌یه. چونکه ئه‌گه‌ر به‌لقه‌داریکی ته‌ر سزا له‌سه‌ر مردو سووک بێ، چۆن ده‌بێ به‌خۆبندنی قورئان له‌لایه‌ن موسو‌لمانێکه‌وه سزای مردوو و سووک نه‌بێ؟!

(۳) به‌شیکه له‌و حه‌دیثه‌ی بوخاری له‌باسی ده‌ستوێژدا ژماره (۲۱۶) (باب/۵۵) (من الکبائر ان لا یستر من بوله) ر‌ی‌وایه‌تی کردوه. موس‌لیم له‌باسی (الطهارة) دا ژماره (۲۹۲) (باب/۳۴) (الدلیل علی بغاسه البول ووجوب الاستبراء منه) ر‌ی‌وایه‌تی کردوه.

هر له روانگه شه‌ویه: که زانایان ده‌فرمون: هر خیر و خیراتیک
بکری بۆ مردو پی‌ده‌گا. زانایانی هر چوار مه‌ذهب شه‌م رایه‌یات به‌لاوه
په‌سند.

پاراستنی پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌ئه‌زیه‌تی موشریکه‌کانی مه‌که

له‌کاتی خویندنی قورئان دا (۴۵-۴۸)

لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٤٤﴾ وَإِذَا قَرَأْتَ

الْقُرْآنَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا

مَسْتُورًا ﴿٤٥﴾ وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ

وَقْرًا وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ وَلَوَّا عَلَى أَدْبَارِهِمْ نُفُورًا

﴿٤٦﴾ مَخْنُوعًا أَعْلَمُ بِمَا يَسْتَمِعُونَ بِهِ إِذْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ وَإِذْ هُمْ نَجْوَى

إِذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا ﴿٤٧﴾ أَنْظِرْ

كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا ﴿٤٨﴾

دوای شه‌وی ده‌رباره‌ی مه‌سائیلی نیلاهییات دواو بیرو بۆچونی
موشریکه‌کانی ره‌تکرده‌وه‌و په‌ندو شه‌مثالی هینانه‌وه‌ بۆ به‌ره‌رچدانه‌وه‌یان،
دیه‌ سه‌رباسی پیغه‌مبه‌رایه‌تی و راستی پیغه‌مبه‌ریه‌تی جه‌زه‌تی موچه‌مه‌د
ده‌چه‌سپینیی و گالته‌ به‌عه‌قلی شه‌وانه‌ ده‌کا که نایانه‌وی له‌قورئان حالی بنو
گویی خۆیانی لی که‌ر ده‌که‌ندو پابه‌ندی فه‌رمانو جله‌وگیریه‌کانی نابزو
گالته‌ی پی‌ده‌که‌ن، شه‌زیه‌تی پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌دن، بوختانی بۆ هه‌لده‌به‌ستن؛
ته‌فسیری ده‌واز

ده‌لین: کاهینه، جادویاز، شیته، شایهره، خوی قورئانی داناوو به‌ناوی خوداوو بلاوی ده‌کاتموه.

دەربارەى نايەتى ﴿واذا قرأت القرآن...﴾ ئىبنو لمونزىر لە ئىبنو شەھابى زوھرىيەمۇ رىوايەت دەکا دەلى: ھەر کاتى پىغەمبەر ﷺ قورئانى بۆ موشرىکەکانى مەککە بخویندايەو ە بانگەوازی بکردنايە گالتەیان پى دەھاتو دەیانگوت: ﴿قلوبنا في اكله مما تدعونا اليه، وفي اذاننا وقر ومن بيننا وبينك حجاب﴾ فصلت/ ۵. پەرورەدگار نايەتى ﴿واذا قرأت القرآن جعلنا... الآية﴾ نازل کرد.

ریش سپیو گهوره کانی قوردهش گویان له قورئان خویندنی پیغه مبهرا ۷
ده گرت: به لام بهه موو جوریک هه ولیان ده دا کاریان تینه کا، دلیان پی پی
دانه خور پی، بهر بهره کانی فیتره تو سروشتی خویان ده کردو خویان لی کیل
ده کرد، بهر بهر دگار قاری لی گرتزو دلی مۆر کردنو گوچه که یانی هاخنی و
سودیان لهو نورو روناکی و ره حمه ته و نه گرتو بهر نیمونیه کانی بههره مه ند
نه بوون! وه کوو ده فرموی: ﴿وَإِذَا قرآن القرآن جعلنا بینک و بین الذین
لایؤمنون بالآخرة حجاباً مستوراً﴾ نهی پیغه مبهرا! کاتیک تو قورئان بو
موشریکه کان ده خوینییه وه، ئیمه له نیتوان توو نهو کافره بی باوه پانه دا
بهردیه کی داپوشهر ده گیرین! بهر ده به ک: که به چاو نابینری.

واته: بههوی کرده وهی ناپهسندی خوڤان کاریکی وایان له گهڙ ده کهین تو
نهاسن، ههست بهو به لگهو نیشانانه نه کهن: که ده بنه شایه دی راستی
پیغه مبهرایه تی تو! له مانای قورئان ورد نابنه وه، نه گهر لیشی ورد بینه وه
نایانه وی تی بی بگهن. ﴿وَجَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمُ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ﴾ به سمر
دله کانیاندا پهرده ی نهستور ده گیرین به جوریک هیچ تیگه ییشتتیک
دهرباره ی قورئان نه چیته ناو دلیانه وه، له هیچ حالئ نه بن، هیچ زانیاری
حوکمو نه ینو مه بهستو ئاکامیکی به سود رو له دلیان نه کا. ﴿وَفِي آذَانِهِمْ

وقراً گيرا ومانه له گويچه که یان دا گوی گرانو و که پی، هیچ نابیس، هرچی سودی هه بی ناچیتته ناو گویچه که یانه وه. نیبو نیسحاق له کتیبی به ناوبانگی خوی دا ریوایه تیکی دورو دریژ له موحه ممدی کوی موسلیمی کوی شیهاب شهویش له زوهریه وه ریوایه ده کا ده لی: کومه لیک له سهرانی قوره یش هر که سه له مالی خویه وه شهو یک له شموان خو ده دزیته وه دئ گوی له قورئان خویندنی پیغه مبر بگری: که شموانه له مالی خوی له ناو نویتژدا ده یخویند، ههریه که یان له په نا پاساری که وه به بی شهوه ی شهویریان پی بزانی، خوی گرتو گویچه که یان کلور کردو تا به یانی گویان لی گرت، جا که به یانی ههریه که یان گه رایه وه بو مالی خوی له ریگه دا به یه کتر ده گهنو لوتیان ده بی به لوتی یه کتریه وه ده ست ده کهن به سمرز هشتکردنی یه کتری ده لین: کوره ده خیل جاریکی تر شتی وا مکهن، نه گهر گهنه کانمان شتی واتان لی بیسن ده که ونه گومانه وه ده باره ی نایینه که یازو له وانه یه هه لبخه له تین جا: که شهوی دووهم دادی خویان پی ناگیری، ههریه که یان خو ده دزیته وه دیته وه شوینی خوی وه ک شهوی پیشوو خویان مه لاس ده ده نه وه هه تا به یانی گوی له قورئان خویندنی پیغه مبر ده گرنه وه، که ده گه پینه وه بو ماله وه له ریگه دا تووشی یه کتری ده بنه وه هه مان ناموزگاری شهوی پیشوو یه کتر ده که نه وه، که شهوی سییه م دادی هه مان رفتار نه نجام ده ده نه وه، که به یانی دادی ده گه پینه وه بو مال، له ریگه یه کتر ده گرنه وه، نیتر هه ندیکیان به هه ندیکیان ده لین: ورن با په یمان به یه کتر بده ین: که ههرگیز جاریکی تر نه یه ینه وه بو گویگرتن له قورئان خویندنی موحه ممد. په یمان به یه کتر ده ده ن: که جاریکی تر نه و کاره نه که ن

جا که دونیا روناک بو وه کیشته نگاو دا هات نه خه سی کوی شوریه ی گزچانی ده ست دایه ده چی بو مالی نه بو سوفیانو پی ده لی: پیم بلئ: تو رات چیه ده باره ی شهوه ی له موحه ممدت بیست؟ شهویش ده لی: هه ندی شتم

بیستو تیشی گه‌ییشتمو زانیم مده‌ست چیه، هه‌ندی شتیشم بیست نه‌تی ی گه‌ییشتمو نه‌زانیم مده‌ست چیه. (نه‌خنه‌س) یش ده‌لی: ده‌سا منیش هه‌روه‌کوو تو وا بووم. نه‌مجار له‌وئ هه‌لده‌ستی و ده‌پوا بو مالی نه‌بو جه‌هل هه‌مان پرسیری ئاراسته ده‌کا. نه‌ویش ده‌لی جا چیم لی بیستوه؟؟

ئیمه و خیلی عه‌بدولمه‌ناف له‌کۆنه‌وه به‌ریسه‌ره‌کانیمان له‌نیوان دا هه‌بووه. له‌سه‌ر پیاوه‌تی و شکۆمه‌ندی پشبرکیمان کردوه: میواندری خه‌لکیان کرد ئیمه‌ش کردمان، ولاغی سواریان دا به‌خه‌لک ئیمه‌ش دامان، یارمه‌تی خه‌لکیان دا ئیمه‌ش کردمان؛ تا وامان لی هات پیکه‌ل پیک بوینو وه‌کوو یه‌کمان لی هات. ئیستا نه‌وان ده‌لین: ئیمه پئغه‌مبه‌ریکمان تیدا هه‌لکه‌وتوه له‌ئاسمانه‌وه نیگای بو دئ. ده‌ی ئیمه‌ که‌ی ده‌گه‌ینه نه‌و پله‌و پایه؟ سویندبئ هه‌رگیزاو هه‌رگیز بروای پی نه‌که‌یزو قه‌ت ئیمانی پی نه‌هینین ئیتر نه‌خنه‌س هه‌لده‌ستی و به‌جی دلی. (۴)

ئاواو به‌و جوړه‌قورئان کاری ده‌کرده سه‌ر دل و ده‌روونی نه‌وانه‌ی گوئیان لی ده‌بوو، هه‌ستی ده‌جولاندزو له‌وه‌ته‌ری هه‌ساسی ده‌دان، به‌لام نه‌وان خویان لی گیل ده‌کردو خویان لی دوور ده‌خسته‌وه و لی ده‌تارانه‌چونکه ده‌یانزانی ئایینی تازه له‌به‌رژوه‌ه‌ندییه‌کانیان ده‌داو پله‌و پایه‌ی دونیاییان: که به‌ناپه‌وا بۆیان فه‌راهه‌م هاتبوو نامینی، فیزو خو‌به‌زلزانیان تیدا ده‌چی، کۆتایی به‌مله‌وری و ده‌به‌گایه‌تیان دئ.

﴿وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ وَلَوَّا عَلَى أَدْبَارِهِمْ نُفُورًا﴾ هه‌ر کاتی تو نه‌ی موحه‌مه‌د! له‌قورئان خویندنتدا باسی په‌روه‌ر دگارت به‌تاکنو ته‌نه‌ایی به‌که‌ی و بلی: (لا اله الا الله) و نه‌لی (واللات والعزی) پاشه‌و پاش ده‌گه‌رینه‌وه و بلاوه‌ی لی ده‌که‌ن به‌توره‌یی و رق هه‌لساوی به‌فیزو ته‌که‌بورو

خویه زلزانییه وه ده گه پرنه وه، بیزاری خویان درده برن لهوتی تاکو ته نهایی خودا، چونکه پییان وایه: چه سپاندنی ئالای (لا اله الا الله) کۆتایی هاتنی مله پوری ئهوانی پیوهیه. نه گینا ئه و پیاوماقوئو سه رو کانه ی قورپه ش ئه وه نده که و ده زو نه فام نه بوون جودا وازی ئیوان بیرو با وه پری پوچی خویانو ئایینی ئیسلامی پیروژ نه که ن! ئهوان به یه کتاپه رستی قه ئس ده بوونو پییان خوش نه بوو وشه ی (لا اله الا الله) بیسن وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فهرموی: ﴿واذا ذکر الله وحده اشمزت قلوب الذين لا يؤمنون بالآخرة﴾ الزمر/۴۵.

﴿نحن أعلم بما يستمعون به﴾ ئیمه نه ی موحه ممه د! ده زانین باش ناگامان لییه چۆزو به ج شیوه یه ک گوی ده گرن ﴿اذ يستمعون اليك﴾ ئه و کاته ی گوی له تو ده گرن، به شیوه ی گالته کردنو لاقرتی پی کردنو به درو خستنه وه ت گوی ده گرن. ئیمه زانترین به و نه ئینی و قسه په نامه کیانه ی ئهوان له ئیوان خویان دا به گویچه کی یه کتری دا ده چرپینن ده یاره ی توو قورئان، ﴿اذ يقولوا الظالمون﴾ ئه و کاته ی بی با وه پرو موشریکه کان ده ئین: ﴿ان تتبعون الا رجلاً مسحوراً﴾ ئیوه ته نیا شوین پیاوئیکی جادولیکراو که وتون شوین پیاوئیک ده که ون سه نته ری عه قلی له ده ست دا وه، ئایا ده گونجی ئیوه شوین پیاوئیکی شیتو ویت بکه ون؟ یان شوین پیاوئیکی جادوباز ده که ون، به جادوبازی ئاده میزاده کان هه لده خه له تین. جا که ئیوه شوین موحه ممه د بکه ون ئه وه شوینی پیاوئیکی له و جوړه ده که ون!

ههر له و وته که یانه وه درده که و ی: که قورئان رایچه کاندون، ههستی بزواندون، ئهوان له ناخه وه هاتوونه سه ر ئه وه که: قورئان که لامیکی ئاسایی نیه وه هه ست، ده که ن: قورئان شتیکی تیدایه هی ئاده میزاد نیه، بویه وه پالی سیحرو جادوبازی ده دن، که وایی ئهوان قه ناعه تیان په یدا کردوه: که قورئان قسه ی موحه ممه د نیه. ده ی ئهوان نه گهر و یژدانیان هه بوایه ده بوو یه کسه ر بلین: ئه مه که لامی خودایه، نه مه نیگایه و له خودا وه هاتووه.

﴿انظر: كيف ضربوا لك الأمثال﴾ سهرنج بدهو لهه‌لوئستو بیرو
 بۆچوونی شهو مله‌ورو نه‌فامانه ورد به‌روه چۆن ره‌وشتو سیفه‌تی سه‌یرو
 جؤراو جؤرت بۆ بریار ده‌دهن: ده‌می‌ک ده‌لین: شیته، تاویکی تر ده‌لین:
 جادوبازه، جاختیکی تر ده‌لین شاعیره، نه‌خه‌یر کاهینه، نا قیل‌بازه ده‌چی لای
 کهسانی تر شه‌مه ده‌خوینی‌و دی به‌ئیمه‌ی ده‌گه‌یه‌نی ﴿فضلوا﴾ به‌راستی
 نه‌وانه گومراپونو له‌ربازی حق لایان داوه، شاره‌زای ربازی هیدایه‌ت نه‌بون
 به‌سه‌رلی شی‌واوی ماونه‌وه ﴿فلا يستطيعون سیلاً﴾ ناتوان هیچ ربازی‌ک
 بگرنه بهر، ریگای هیدایه‌ت ناگرن، ناشتوان بایس بۆ هه‌لوئسته شپ‌پ‌یوه‌که‌ی
 خویان به‌ئینه‌وه. هه‌یرانو په‌ش‌وکاوو گومراو سه‌رلی شی‌واوو به‌ده‌ختی دونیاو
 قیامه‌تن!! هه‌رجی ده‌لین درۆیه، هه‌رجی ده‌یکه‌ن هه‌له‌یه، که‌س به‌حالی
 نه‌وان نه‌بی.

ئینکاریکردنی موشریکه‌کان بۆ زیندوبوونه‌وه و
 ره‌کردنه‌وه‌ی ئینکاریکردنه‌که‌یان

وَقَالُوا آءِذَا كُنَّا عِظْمًا وَّرُفًّا آءِنَّا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا ﴿٤٩﴾
 ﴿قُلْ كُونُوا حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا ﴿٥٠﴾ أَوْ خَلْقًا مِّمَّا يَكْبُرُ فِي
 صُدُورِكُمْ فَسَيَقُولُونَ مَن يُعِيدُنَا قُلِ الَّذِي فَطَرَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ
 فَسَيُنْغِضُونَ إِلَيْكَ رُءُوسَهُمْ وَيَقُولُونَ مَتَى هُوَ قُلْ عَسَى أَن
 يَكُونَ قَرِيبًا ﴿٥١﴾ يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْجِئُونَ بِحَمْدِهِ
 وَتُظَنُّونَ إِن لَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٥٢﴾﴾

وه‌کوو ناشکرایه نهو مه‌سه‌له گرنگانهی له‌قورئاندا باسیان لیوه ده‌کری
 به‌ئوسلویی جؤراو جؤر دووباره و سیبارهیان ده‌کاته‌وه چوار مه‌سه‌له‌ی گرنگو
 سه‌ره‌کین: که بریتین له‌ئیلاهیاتو پیغه‌مبه‌رایه‌تی و زیندوبونه‌وه و قه‌زاو
 قه‌ده‌ر. جا له‌وه‌پیش باسی ئیلاهیاتی کردو به‌شوین نه‌وه‌دا باسی نهو ره‌خنه‌و
 شوبه‌انه‌ی کرد: که ئا‌راسته‌ی پیغه‌مبه‌رایه‌تی کراونو رهی کردنه‌وه و پوچه‌لی
 کردنه‌وه. نه‌مجار له‌م نایه‌تانه‌دا باسی شکو گومانی کافره‌کان ده‌کا
 ده‌رباره‌ی زیندوبونه‌وه و پا‌داشو سزای کرده‌ی ئاده‌میزدان، گومانه‌کانیان
 ده‌ره‌وینیتیه‌وه و پوچه‌لیان ده‌کاته‌وه، به‌جۆریک نه‌گهر خاوه‌ن ویزدان سه‌یری
 بکا د‌ل‌نیا ده‌بی‌و ده‌زان‌ی: که داواکه شتیکی راستو حقه‌و یه‌کسه‌ر بر‌وای پی
 ده‌کا! قسه‌ی کافره‌کان راده‌نوین‌ی و رتدانه‌وه که‌ش راده‌گه‌یه‌نی‌و ده‌فه‌رموی:
 ﴿وَقَالُوا أَإِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرِفَاتًا أَعْنَا لِمَبْعُوثِينَ خَلْقًا جَدِيدًا؟﴾ نه‌وانه‌ی بر‌وایان
 به‌زیندو بوونه‌وه‌ی رۆزی قیامت نیه‌و ئینکاری هاتنی نه‌و رۆژه ده‌که‌ن،
 کاتی‌ک گو‌ییان له‌قورئان‌خویندنی تۆ ده‌بی‌ نه‌ی موحه‌مه‌دو باسی زیندو
 بوونه‌وه‌ی تیدایه، به‌شیوه‌ی پرسیری ئینکار ئامیزو به‌سه‌ر سو‌رمانه‌وه و تیان:
 ئایا ئیمه کاتی‌ک مردینو بوینه ئیسقو پروسقی لی‌ک ترازاو لی‌ک
 هه‌ل‌وه‌شاو رزیو بوینه‌وه به‌گل‌و خۆل، ئایا ئیمه پاش نه‌و نه‌مازو رزینو
 پۆل‌کانه‌ی به‌سه‌رماندا دی جاریکی دی سه‌رله‌نوئ دروست ده‌کری‌ینه‌وه و
 جه‌سته‌مان وه‌کوو پیش مردمانی لی‌ ده‌کری‌ته‌وه؟؟ واته: نه‌خه‌یر شتی وا
 ناب‌ی و نا‌کری، نموونی نه‌م نایه‌ته نایه‌تیکی تره: که ده‌فه‌رموی: ﴿يَقُولُونَ
 أَئِنَّا لَمَرْدُودُونَ فِي الْحَافِرَةِ؟ أَئِذَا كُنَّا عِظَامًا نَخْرَةً، قَالُوا تِلْكَ إِذْ أَكْرَا
 خَاسِرَةٌ﴾ النازعات/ ۱۰-۱۲. یان ده‌فه‌رموی: ﴿وَضَرْبَ لَنَا مِثْلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ،
 قَالَ مَنْ يَحْيِي الْعِظَامَ، وَهِيَ رَمِيمٌ، قُلْ: يَحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ
 بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ﴾ یس/ ۷۸-۷۹.

ئه مجار پهروه دگار فرمان به پیغه مبر ﷺ ده کا: که ولامیان بداته وه،
 ده فره موی: ﴿قُلْ: کونوا حجارة أو حديدًا، أو خلقاً مما یکبر فی صدورکم﴾
 ئه ی موحه ممه د! پییان بلئ: زیندو کړنه وه ی مردوو بؤ خودا کاریکی ئاسانه،
 چ ماندوبوئیکی تیدا نیه، زور له دروست کړنی یه که مجارتان ئاسانتره (واته):
 له ته صه ورو بسیرو بؤ چونی ئیمه ی ئاده میزادا، ئه گینا به نیسبت خودا وه
 هم موو کاریک وه کوو یه ک ئاسانه و کاری ئاسانو کاری گران لای نه و چون
 یه که) چونکه هم موو ماده یه کی لیک دراو و پیکه اتو ئه گهر توخمه کانی ده ست
 که و تنو خاصیه ته کانی زاندرانو ناسران به ئاسانی شتی هاو وینه ی لی
 دروست ده کړیته وه. جا ئه گهر له فره زیکدا ئیوه ئه ی بی باوه ران؛ ئه ی
 موشریکه کان! ئه گهر دوا ی مردنتان بینه شتیک که زور دور بی قبولی گیان
 بکا، بینه به ردو ئاسن که بهر و آلت ئه وانه له ئیسقانه رزیوو گل و ځول ناته هل
 ترن بؤ گیان به بهر اکردن، یان هر دروست کړاویکی تر: که له ته صه ورو عه قلی
 ئیوه دا ناگونجاو تره بؤ قبول کړنی گیان، وه کوو ئاسمانه کانو زه ویو کیوه کان.
 ئه وه دلنیا بن خودا ده توانی سهر له نوی زیندوتان بکاته وه. واته: ئیوه دوا ی
 مردنتان بینه هر شتی نه ک ئیسقانه رزیو: که بؤئیکی گیانی لی دئو
 روژگاریک بووه قبولی گیانی کړدوه و گیانی تیدا بووه. خودا زیندوتان
 ده کاته وه بؤ ده شتی مه حشر کیشان ده کاو حیسابو لیکولینه و هتان له گه ل
 ده کاو سزاو پاداشی کړدوه و کانتان وهرده گړنه وه.

هه لبه ته ئه وان توانای ئه وه یان نیه بینه به ردو ئاسن یان هر شتیک تر.
 وه لی ئه مه وه کوو بهر لی برینه وه وایه و مویا له غه کړدنه له ره هایو بهر فراوانی
 ده سه لاتی خودا دا. له هه مان کاتدا ئاماره ی سوکه سهر زه نشتر کړدنیکی تیدایه
 به وه ی: که ئه وانه وه کوو به ردو ئاسن بی هوشو ههستن!

ئه مجار دوا ی ئه وه ی زیندوبوونه و ه یان به دوور زانی، به دووریشی ده زانن:
 که سیک هه بی، ئه وان بینه به ردو ئاسنو زیندویان بکاته وه! ﴿فسیقولون من

یعدنا؟ ﴿نهی موحه ممد! نه مجار نه وان ده لئین: باشه، کی ده توانی نیمه به و حاله وه زیندو بکاته وه. نه گهر نیمه مردینو بوینه بهردو ناسن، یان دروستکراوینکی تر کی ده توانی نیمه بینیته وه حاله قی ژیان؟﴾
 ﴿قل الذي فطرکم أول مرة﴾ پتیا بلای: زیندو کهره وه تان نه وه که سهیه یه که مجار نیوه ی له نه بو وه هینا نه وه ته وجود. نه وه که سهی نیوه ی له گل و خولیک که هیشتا بونی ژیا نی نه کرد بو بهدی هینا وه، له نه بو وه نیوه ی دروست کرد وه، هیچ نه بونو هینا نیه گزیه پانی ژیا نو پی گه یان دنو به سهر زهوی دا بلاوی کرد نه وه، نا نه وه خودایه ده توانی نیوه سهر له نو ی زیندو بکاته وه.. وه کوو له شوینیک تر دا ده فرموی: ﴿وهو الذي یبدا الخلق، ثم یعیده وهو اھون علیه﴾ الروم/۲۷.

نه وه ی چاوه روان ده کری له کاتی بیستنی نه و لاهه گورچک به دا نه وه یه: ﴿سینفضون الیک رؤسهم﴾ که سهر بۆ ده له قین، لاقرتیت پی ده کهن، به مه بهستی گالته پی کردن و به دروخستنه وه سهریان ده له قینو نه مجار پرسیار ده کهنو ﴿ویقولون متی هو؟﴾ ده لئین: جا نه وه زیندو بوونه وه که ی ده بی؟ مه بهستیان نه وه یه: هاتنی روژی قیامت شتیکی نامه عقوله وه عه قل به دووری ده زانی. وه کوو له نایه تیکی تر دا هاتوه ده فرموی: ﴿ویقولون: متی هذا الوعد ان کنتم صادقین﴾ الملک/۲۵.

﴿قل: عسی أن یكون قریباً﴾ نهی موحه ممد! پتیا بلای: نیوه لهو روژه بترسن چونکه نزیکه بی و هردی گوماتان له هاتنی دا نه بی، چونکه هه موو هاتو یک نزیکه، هه شتیکی هاتنی موحه قه بی نزیکه با زوریش بوه غری! وه کوو له شوینیک تر دا ده فرموی: ﴿انهم یرونه بعیداً ونراه قریباً﴾ المعارج/۶-۷.

شایانی باسه کاتی هاتنی قیامت نهینی یه کی یه زدانو که سی لی ناگادار نه کرد وه، نه فریشته کانی نزیک باره گای نه قدس نه پیغه مبهرا، کهس

ناگاداري و زانياري ده رباري هاتني قيامت نيه. به لام پيغه مبر هموالي پي داوين: كه هاتني نزيكه، له فهرمووده يه كي دا: كه نه حمه دو موسليمو بوخاريو تيرميذي له نه نه سه وه ريوايه تيان كرده ده فهرموي: (بعثت أنا والسعة كهاتين) نامارهي به قامكه شاده و قامكي ناوه راستي كرد.

وشه ي (عسي) له نايه ته كه دا بو ره جاو نوميد نيه، به لكوو به ماناي ته نكي دو چه سپاندني هاتنه كه يه تي.

نه مجار پهروه ردگار هاتني روژي قيامت به شيويه كي سوكتو ناسان ده خاته بهرگوټچكي ناده ميزادانو ده فهرموي: ﴿يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْتَجِيبُونَ بِحَمْدِهِ﴾ زيندوبونه وتان روژيك ده بي پهروه ردگار بانگتان لي ده كا، ئيوهش هه مووتان له گوټه كاتتان راست ده بنه وه فهرمان بهر دارو ده ست به سينگه وه و ملكه چو پابه ند به فهرمانو سوپاسگوزارو سده ناخوان.

بري له زاناياني ته فسير پييان وايه: مده ست به و بانگكراوانه خاوه ن باوه پانن، به لگه شيان سوپاس كردنه كه يانه كه له وشه ي (بحمده ي) وهرده گيري. ظاهيري نايه ته كه نه وه ده گه يه ني: هاتن به ده مه وه كه گشتي به لام ههر بي پرواكان مده ست چونكه سياقي نايه ته كه باسي نه وانه و بو نه وانه هيندراوه. به هه ر حال ديمه نه كه سه رسور هينه رو هه ست بزوينه، ديمه ني كه وينه ي نه وانه ده كيشي كه له دونيادا پروايان به و روژه نه بو، كه چي ئيستا ناوا به ده م بانگكردنه كه وه دينو دم به و يردو سوپاسو سه نا! به راستي ولا مدانه وه يه كي سه رسور هينه ره، هاتن به ده نگه وه يه و ئيعتيرافو داننانه له لايه ن كه سانيكه وه: كه له وه پيش ئينكاري نه و روژه يان كرده، ئينكاري خودايان كرده، نه و روژه: كه بانگ ده كرڼ هيج ولا ميكيان نيه جگه له وه ي پر به ده ميان ده لين: (الحمد لله، الحمد لله).

ئيتر نه و روژه كه بير له ژباني دونيايان ده كه نه وه، وه كوو سي به ري ماوه كورتو تارمايي يه ك ديتوه ياديان ﴿وَتُظَنُّونَ أَنْ لَبِثُمْ إِلَّا قَلِيلًا﴾ وا

گومان ده بن: که ماوهیه کی زور کورت ژیاو نو ژیا نی دونیا یان ساته وه ختیکی بووه، ئیواره یه ک یان چیشته نگاویک بووه و رابردوه. وه کوو له شوینیکی تردا ده فـهرموی: ﴿كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضُحَاهَا﴾ النازعات/۴۶. یان ده فـهرموی: ﴿نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ، إِذْ يَقُولُ أَثْلَهُمْ طَرِيقَةً إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا يَوْمًا﴾ طه/۱۰۴. یان ده فـهرموی: ﴿وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُقْسِمُ الْمُجْرِمُونَ مَا لَبَثُوا غَيْرَ سَاعَةٍ﴾ الروم/۵۵. هه لبه ته وینه کیشانی دونیاو ته صهور کردنی بهو شیوه بوئه وه یه نرخه له دلی ئاده میزاداندا کهم بیته وه. گرنگی پی نه ده نو هه ولی قیامت بهن!!

هه ندیک پیا یان وایه: مه بهست به مانه وه که مه که یان که له نایه ته که دا ئامازه ی پی ده کا مانه وه ی نیوان دوو فووکردن به صوره که دایه، چونکه وه کوو ده لئین: له نیوان دوو فووکردنه که دا (ما بین النفختین) ئازاری گۆر هه لده گیرئ وه هه موو که س خه ویان لی ده که وئو بی ئاگان، ماوه که شعی چل سآله، که له سوره تی (یس/۵۲) دا ده فـهرموی: ﴿مَنْ بَعَثْنَا مِنْ مِرْقَدُنَا﴾ ئامازه به وه ده کا. که وایی ئه م گومان بردنو مانه وه به کهم زانینه تایبه ته به کافره کانه وه. مواهید ده لی: پیش هاتنی رۆژی قیامت کافره کان سه رخه ویک ده شکینزو ماوهیه ک خه ویان لی ده که وئو له زه ته ی خه ده چیژن، جا که بانگ له مردوان ده کری بو زیندوبونه وه به په شوکاوی لیه له رزه راست ده بنه وه.^(۵)

(۵) تهفسیری قورطوبی ج ۵/ ۲۹۹۵-۲۹۹۶.

دابو نه‌پیتی موحاده‌له‌کردنو ده‌مه‌ده‌می

وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ

أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ بَيْنَهُمْ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ

عَدُوًّا مُّبِينًا ﴿٥٣﴾ رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِكُمْ إِنْ يَشَأْ يَرْحَمْكُمْ أَوْ إِنْ يَشَأْ

يُعَذِّبْكُمْ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ﴿٥٤﴾ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ

بِمَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ

وَعَايَنَّا دَاوُدَ زُورًا ﴿٥٥﴾

ئه‌مجار سییاقی نایه‌ته‌کان واز له‌ره‌تدانه‌وه‌ی ئه‌و کافرو موش‌ریکانه ده‌هینی: که بر‌وایان به‌زیندوبونه‌وه نیه‌و لا‌قرتی به‌واده‌و هه‌په‌شه‌ی په‌روه‌ردگار ده‌که‌نو له‌کاتی خویندنه‌وه‌ی قورئان به‌سه‌ریان‌داو باس‌کردنی روژی قیامت بزیان سه‌ریان ده‌له‌قینزو گالته‌یان پی‌دی، رو له‌وان وه‌رده‌گی‌پژی ووده‌کاته به‌نده بر‌واده‌ره‌کان، فه‌رمان به‌پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌کا که دابو نه‌پیتی موحاده‌له‌و ده‌مه‌ده‌می فیر ببنو بزنان چۆن دانو سان له‌گه‌ل به‌رامبه‌ره‌که‌یان‌دا ده‌که‌ن، ده‌فه‌رموی: ﴿وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾ ئه‌ی موحه‌مه‌ده‌! به‌به‌نده موس‌ولمانه‌کانم بلێ: پییان رابگه‌یه‌نه له‌هه‌موو کاتو شوینی‌ک‌دا به‌رامبه‌ر به‌موش‌ریکو دژه‌کانیان قسه‌ی جوانو شیرینو پرمانا بکه‌ن، قسه‌یه‌ک بکه‌ن له‌دل‌دا جی‌ی ببیته‌وه، ئیقناع نامیز بی، به‌لگه‌ی ره‌تدانه‌وه‌یان تیکه‌لاوی جنی‌وو قسه‌ی ناب‌ه‌جی نه‌بی. هه‌موو ده‌و گو‌فتار جوانو زمان شیرین بن، قسه‌په‌رین و قسه‌ ترن نه‌بن، هه‌موو قسه‌یه‌ک بگیژنو ببیژنو قه‌فسیری ره‌وان (۱۰۰)

نه‌مجا بییژن، بزائن چ ده‌لینو بۆچی ده‌یلین: وه‌کوه له‌نایه‌تیکی تردا فرمان به‌پیغه‌مبهر ده‌کاو له‌ریگه‌ی ئه‌میشه‌وه بۆ هه‌موو بانگخوازانی خاوه‌ن باوه‌ڕ ده‌فرموی: ﴿ادع الی سبیل ربک بالحکمة والموعظة الحسنة، وجادلهم بالتي هي احسن﴾ النحل/۱۲۵. یان ده‌فرموی: ﴿ولا تجادلوا اهل الکتاب الا بالتي هي احسن﴾ العنکبوت/۴۶. چونکه ئه‌گهر له‌ئاخاوه‌تن‌دا کاراماو لی‌زان نه‌بن، گفتو گۆتان خۆش نه‌بێ، ئه‌وه ﴿ان الشیطان یزغ بینهم﴾ بی‌گومان شه‌یتان ئارامی و ئاشتی نیوان موسوڵمانانو بێ پروایان تی‌ک ده‌داو فیتنه‌و ئاژاوه‌یان ده‌خاته ئیوانه‌وه، به‌گۆیه‌کدا ده‌چن، شه‌ڕو هه‌را به‌ریا ده‌بێ، رۆلی دانو سانو گفتو گۆ وه‌لا ده‌نری؟ چه‌ک وه‌کار ده‌خری، هه‌ر کاتی‌کیش چه‌ک وه‌کار خراو ئاگری فیتنه‌ به‌ریا بوو، کوژانده‌وه‌ی ئه‌سته‌مه، زۆر شت که له‌ریگه‌ی دانو سانوه ئه‌نجام ده‌دران له‌کیس ده‌چن، شه‌یتان هه‌ل به‌ده‌ست دینێ و کاری خۆی ده‌کا، چونکه شه‌یتان دوژمنی سه‌ره‌کی ئاده‌م ئه‌وه‌کانیه‌تی، دوژمنایه‌تیه‌که‌ی بۆیان ئاشکراو نمایانه. بۆیه پیغه‌مبهر ﷺ جلّه‌وگیری له‌وه ده‌کا: که ئاده‌میزاد چه‌ک به‌ره‌و روی برای موسوڵمانی رادێڕی چونکه نازانی له‌وانه‌یه شه‌یتان له‌ده‌ستی ده‌رچوینی و توشی تاوانی گه‌وره‌بێ.

ئیمام ئه‌حمه‌د و موسلیم و بوخاری له‌ئهبو هوره‌یره‌وه ریه‌یاته ده‌که‌ن، ده‌لێ: پیغه‌مبهر ﷺ فرموی: (لا یشرن أحدکم الی أخیه بالسلاح، فانه لا یدري أحدکم لعل الشیطان أن ینزغ فی یدیه فیقع فی حفرة من النار). دوژمنایه‌تی شه‌یتان بۆ ئاده‌میزاد دوژمنایه‌تیکی کۆنو دامه‌زراوه له‌کۆنه‌وه شه‌یتان دوژمنایه‌تی بۆ به‌ره‌ی ئاده‌میزاد راگه‌یاننده وه‌کو له‌شوێنیکی تردا له‌سه‌ر زوبانی ئه‌و ده‌فرموی: ﴿ثم لا یتینهم من بین ایدیهم ومن خلفهم وعن ایمانهم وعن شماثلهم﴾ الاعراف/۱۷.

هه‌ر کاتی ئاده‌میزادان له‌ناوخۆیان‌دا ئاخاوتیان نه‌رمو نیان بوو، دانو سانیان زانستانه‌و له‌سه‌رخۆ بوو، خۆیان له‌قه‌سه‌ی ره‌قو زیرو تپن پاراست،

ریگای نه‌وه ده‌به‌ستن: که شه‌یتان بتوانی ناوانیان تی‌ک بدا، شه‌یتان نیوانی برایان تی‌ک ده‌دا به‌وته‌ی زی‌رو ره‌ق که له‌ده‌م ده‌رده‌چی‌و ولامی ناشیرینی ده‌دری‌ته‌وه، له‌م قسه‌یه‌ک‌و له‌و ولامی‌ک کاتی‌ک ده‌زانی ناشتی شی‌واو ناک‌و‌کی په‌یدا‌بو، شهر به‌ریا بو، دوژمنایه‌تی هاته کایه‌وه. قسه‌ی جوانو شیرین برینی دل ده‌رمان ده‌کا، گه‌شه‌و نه‌شه ده‌خاته‌وه نیوان ئینسانه‌کانه‌وه. پی‌ویسته نه‌وه بزانشی: مه‌به‌ست له‌و فرمانو نام‌وژگاریانه نه‌وه نیه چا‌پ‌و‌شی له‌ناه‌ه‌قو سته‌م‌کاری بکری، واز له‌نام‌وژگاریو جله‌و‌گیرکردن له‌خرابه‌کاری به‌ی‌نری‌و دلی بی‌ پروایان و خرابه‌کاران نه‌په‌نجیندری، نه‌خه‌یر مه‌به‌ست نه‌وه نیه. به‌ل‌کوو پی‌ویسته به‌پی‌ی تواناو گون‌جان جله‌و‌گیری له‌خرابه‌کاریو تاوان بکری، به‌لام ده‌بی بان‌گ‌خ‌وا‌زانی ئی‌سلام ئوسلو‌یی‌ک به‌کار به‌ی‌نن خرابه‌کار له‌خرابه‌کردن ب‌گیرنه‌وه نه‌ک بیتارینزو وای لی‌ ب‌ک‌ه‌ن زی‌اتر سوور بی‌ له‌سه‌ر خرابه‌کاری. وه‌کوو ده‌لین: (الکل مقام مقال) پی‌اوی زاناو دانا ده‌زانی چۆن قسه ده‌کاو بو‌کی‌ی ده‌لی.

﴿ان الشيطان كان للانسان عدواً مبيناً﴾ بی‌گومان شه‌یتان بو‌ ئاده‌میزاد دوژمنی‌کی ناش‌ک‌راو راسته‌قینه‌یه، هه‌میشه له‌هه‌ول‌و ته‌قه‌ل‌ل‌ای تی‌ک‌دانی نیوان ئاده‌میزاده‌کان دایه! به‌وشه‌ی جوانو گو‌فت‌اری شیرین ده‌ر‌گ‌ای لی‌ ده‌گیری‌و به‌ریه‌ستی خرابه‌کاری لی‌ ده‌کری‌و ناتوانی نیوان ئاده‌میزاده‌کان تی‌ک بدا.

نه‌م‌جار سی‌اقی نایه‌ته‌کان ده‌گه‌ر‌ی‌ته‌وه بو‌ ئاکامو سه‌ره‌ن‌جامی نه‌و خه‌ل‌که‌ی له‌گو‌ره‌کانیان راست ده‌ک‌ری‌نه‌وه بان‌گی‌شی ده‌شتی مه‌حه‌شه ده‌ک‌ری‌ن، بۆیان ده‌رده‌که‌و‌ی هه‌موو شتی‌ک به‌ده‌ست خودایه‌و که‌س نیه بتوانی ده‌ستی به‌رده‌ست بی‌نی!

﴿ربکم أعلم بکم، ان یشأ یرحمکم أو ان یشأ یعذبکم﴾ خودای ئی‌وه نا‌گاداره به‌ئیه، هه‌موو حال‌و وه‌زعی‌کتان ده‌زانی، نه‌گه‌ر مه‌یلی بی‌نی

ره‌حمتان پی ده‌کا به‌وه توفیق‌تان ده‌دا بۆ ئیمان‌هێنانو نه‌نجامدانی کرداری باش، یان نه‌گهر بیه‌وی هیدایه‌ت‌تان ناداو به‌بی بروایی ده‌مردن و شیایوی عه‌زابی دۆزه‌خ ده‌بن.

واته پتویسته به‌و شیوه قسه له‌گه‌ڵ موشریکه‌کان بکری، نه‌ک به‌قسه‌ی ره‌قو توندو تیژ پێیان بڵێن: ئیوه دۆزه‌خینو ئیوه بی پروانو به‌دبه‌ختو مالتۆزانو نه‌گبه‌تن، چونکه ئهم جوړه قسانه زیاتر رقیان هه‌ڵده‌ستینیو سووریان ده‌کا بۆ به‌رده‌وام بوون له‌سه‌ر کوفر.

نایه‌ته‌که ناماژه‌ی نه‌وه‌ی تیدا‌یه: که پتویسته موسولمانان به‌چاری سووک سه‌یری موشریکه‌کان نه‌که‌زو به‌قه‌طعی پێیان وانه‌بی نه‌وانه دۆزه‌خین، چونکه چاره‌نووس نادیاره‌و ههر خودا به‌نده‌ی خۆی ده‌ناسی، کێ نالێ نه‌وه‌ی تۆ به‌ئه‌هلی دۆزه‌خی له‌قه‌ڵم ده‌ده‌ی پێش غه‌رغهره‌ی مردن تۆیه ناکاو خودا لی‌ی خوش نابێ؟!

سه‌رباری ئه‌وه‌ش ئه‌و جوړه قسانه ده‌بنه هۆی ناکۆکی و دلی خه‌ڵک کریمی ده‌کاو چ سودیکیشی نابێ!

ئه‌مجار خیطاب ئاراسته‌ی گه‌وره‌ترین ئاده‌میزاد ده‌کا: که هه‌زهره‌تی موحه‌ممده ﷺ بۆ نه‌وه‌ی ئوممه‌ته‌که‌یشی چاو له‌وبه‌که‌زو ده‌فه‌رموی: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ وَكِيلاً﴾ ئه‌ی موحه‌ممده! ئیمه تۆمان بۆیه نه‌ناردوه به‌ زۆره ملی خه‌ڵکی بێنییه سه‌ر رێگای ئیسلامو زه‌برو زه‌نگ به‌کار بێنی، ئه‌تۆ به‌رپرسو ره‌قیبی ئه‌و خه‌ڵکه‌ نی، به‌ڵکوو مژده‌ده‌رو ترسینه‌ری، له‌گه‌ڵیان هه‌ڵبکه‌و رقیان هه‌ڵمه‌سینه به‌نرڤ نیانی و گوشتاری شیرینو دانو سان له‌گه‌ڵیان بجوتیره‌وه، فه‌رمان به‌هاوه‌لانیشت بکه ئه‌و رێبازه ره‌چاو بکه‌ن، چونکه ئه‌و شیوه هه‌ڵسو که‌وته کاریگه‌رتره بۆ ئیمان‌هێنانی خه‌ڵک به‌په‌یامی ئیسلامو شۆنکه‌وتنت!!

﴿وَرَبِّكَ أَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ خۇدای تۆ زانایه به‌هەرچی له‌ئاسمانه‌کانو زه‌وی‌دا هه‌یه. ئاگای له‌هه‌لێسو که‌وتی هه‌موو فریشته‌و پیغه‌مبه‌رانو ئاده‌می و جندۆکه هه‌یه. به‌لکوو ئاگای له‌شتی و هه‌یه هه‌ر خۆی ده‌زانێ چیه‌و چی نیه. ئاگاداری حالۆ وه‌زعو ژماره‌و شه‌ندازه‌و قه‌باره‌و چه‌ندیه‌تو چۆنیه‌تیانه. هه‌روه‌ها ده‌زانێ کێ شیایو پیغه‌مبه‌رایه‌تی‌یه‌و کێ شیایو پیغه‌مبه‌رایه‌تی نیه، وه‌کوو له‌شوئینیکی تردا ده‌فهرموی: ﴿إِلَّا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ؟ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ﴾ الملك/۱۴. خۇدا له‌هه‌موو که‌س باشتەر ده‌زانێ: شانیان چ هه‌لده‌گرێ، هه‌ر به‌و زانیاریه‌ موطلعه‌ ره‌هایه: که ئاگای له‌هه‌موو کاروباریکی به‌نده‌کانیه‌تی هه‌ندی له‌پیغه‌مبه‌رانی رێزدار تر کردوه له‌هه‌ندیکیان، ده‌فهرموی: ﴿وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّنَ عَلَى بَعْضٍ﴾ بیگومان هه‌ندیک پیغه‌مبه‌رمان به‌سه‌ر هه‌ندیکیان‌دا ته‌فضیل داوون برێکیان زیده رێزو تایبه‌تمه‌ندیان پێ به‌خشییون، بۆ نمونه ئیبراهیممان کردوه به‌دۆستو خۆشه‌ویستی خۆمان، موسامان کردوه به‌قسه‌ له‌گه‌ل کرازی خۆمان، موحه‌ممه‌دمان کردوه به‌سه‌رده‌سته‌ی پیغه‌مبه‌رانو دوا پیغه‌مبه‌ر، قورئانمان به‌نیگا بۆ ناردوه، موعه‌جیزه‌ی ئیسراو میعراجمان بۆ فه‌راهم هێناوه.

په‌روه‌ردگار به‌م ئایه‌ته‌ ره‌دی کافره‌کانی دایه‌وه: که ده‌یانگوت: زۆر دووره‌هه‌تیوه‌که‌ی ئه‌بو طالیب بپێته پیغه‌مبه‌رو ئه‌و پێ‌خواسو روتو برسیانه‌ی: وه‌کوو صوه‌ه‌یبو بیلالو خه‌باب، ئه‌وانه‌ صه‌حابه‌و هاوه‌ل بنو گه‌وره‌و پیاوماقوله‌کانی قورئه‌یشیش هیچ! جا: که ده‌فهرموی: (بِمَنْ فِي السَّمَوَاتِ) ئه‌وه ره‌دی ئه‌و قسه‌یانه: که ده‌یانگوت: ﴿لَوْلَا نَزَلَ عَلَيْنَا الْمَلَائِكَةُ﴾. که ده‌فهرموی: (فِي الْأَرْضِ) ره‌دی ئه‌و قسه‌یانه: که ده‌یانگوت: ﴿لَوْلَا نَزَلَ هَذَا الْقُرْآنُ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْقَرِيقَيْنِ عَظِيمٍ﴾ الزخرف/۳۱.

کۆرای زانیانی ئیسلام له‌سه‌ر ئه‌وه دامه‌زراوه: که ره‌سوله‌کان له‌نه‌بییه‌کان گه‌وره‌ترن، ئه‌وه‌له‌مه‌کانیان: که پێنجن له‌وانی تر رێزدارترن.

ئولولعه‌زم ئهو پيغه‌مبه‌رانه‌ن له‌سوره‌تی (الاحزاب/۷) و سوره‌تی (الشوری/۱۳) دا دیاری کراون له‌ناو ئولولعه‌زمه‌کانیش دا حه‌زه‌تی موحه‌مه‌د له‌هه‌موان گه‌وره‌تره، دواي ئهو حه‌زه‌تی ئیبراهیم نه‌مجار حه‌زه‌تی موسا نه‌مجار حه‌زه‌تی عیسا، نه‌مجار حه‌زه‌تی نوح دررودی خودایان لی بی.

﴿وَاتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا﴾ ئیمه زه‌بوورمان داوه به‌داود، به‌هۆی نازلکردنی زه‌بور بۆ سه‌ری ریزدارمان کردوه، واته: ریزو شکۆمه‌ندیی داود به‌هۆی ناردنی زه‌بور بووه بۆی، نه‌ک به‌هۆی پادشایی و ده‌سه‌لاته‌وه بووه! هه‌روه‌ها بۆ‌پدانی جوله‌که‌کانیشه‌و پێان ده‌فهرموی: ئیوه ئینکاری نازلکردنی قورشان بۆ سه‌ر موحه‌مه‌د مه‌که‌ن، چونکه وه‌کوو چۆن زه‌بوورمان ناردوه بۆ داودو ئیوه بروتان پێیه‌تی، ئه‌میش قورنانمان بۆ ناردوه و ئیمانی پێ به‌ینن!

بوچه‌لکردنه‌وه‌ی یه‌کی تری شو به‌ه‌ی کافره‌کانو

ره‌واندنه‌وه‌ی گومانه‌کانیان

قُلْ اَدْعُوا الَّذِيْنَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُوْنِيْهِۚ فَلَا

يَمْلِكُوْنَ كَشَفَ الضُّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيْلًا ﴿٥٦﴾ اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ

يَدْعُوْنَ يَبْغُوْنَ اِلٰى رَبِّهٖمُ الْوَسِيْلَةَ اَيُّهُمْ اَقْرَبُ وَيَرْجُوْنَ

رَحْمَتَهُ وَيَخَافُوْنَ عَذَابَهُۥٓ اِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُوْرًا ﴿٥٧﴾

وَ اِنْ مِنْ قَرِيْبَةٍ اِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوْهَا قَبْلَ يَوْمِ الْاٰلِیْمَةِ

اَوْ مُعَذِّبُوْهَا عَذَابًا شَدِيْدًا ۚ كَانَ ذٰلِكَ فِی الْكِتٰبِ مَسْطُوْرًا ﴿٥٨﴾

وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوَّلُونَ
 وَءَايَاتُنَا ثُمَّ دَاخِلًا مُبْصِرَةً فَظَلَمُوا بِهَا وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ
 إِلَّا تَخْوِيفًا ﴿٥٩﴾ وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا
 جَعَلْنَا الرُّيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ
 فِي الْقُرْآنِ وَنُخَوِّفُهُمْ فَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا طُغْيَانًا كَبِيرًا ﴿٦٠﴾

دوای نهوهی پهروهر دگار له نایه ته کانی پیشوودا هره په شوی له کافره کان
 کرد له سر نهوه نینکاری هاتنی قیامت ده که نو زیندو بوونه وه یان به لاوه
 درویه. لیره دا هاته وه سهریانو جارتیکی تر ناره زامه ندیی خوی دهره بری
 بهرام بهریانو هره شه یان لی ده کا له سر نهوه فریشته ده په رستن، جندو که
 ده په رستن، عیسا به خودا ده زانزو عوزه یر ده که نه کوری خودا، چونکه
 نهوانی نهوان به خودایان ده زانن بو خویان له خودا ده پارپنه وه، به ندایه تی بو
 ده که ن، له سزاو تولی ده ترسن. که وایی نهو که سه شیاوی به ندایه تی بو کردنه:
 که خاوه نی نهوانه، دارای سود که یاندنو زیانگه یاندنی هیه، نهو که سه
 خودایه: که به دیه پنه ره، زاناو داناو هه میشه زیندو خاوه ن ده سه لاته.

نه مجار هره په شوی له ناو بر دنیان لی ده کاو ده فهرموی: سهره نجامی شارو
 دیهاتی نیوه، ناکامی خوتانو مال حالتان له هی که له پیشینه کان باشت نابی،
 نه گهر به مرد هوام بن له سر لاساریو سهر پیچی دوور نیه وه کوو که له
 پیشینه کان قه لاچو نه کرین، یان سزا ده درین به کوشتنو فراندنو تالان کردن.

نه مجار رهدی نهو موشریکانه ده داته وه: که په لپی موعجیزه ی
 حیسی و مادی له پیغه مبر ده گرن، وه کوو قورئان لییان ده گیر پته وه

ده‌فهرموی: ﴿لَنْ نُّؤْمِنَ لَكَ حَتَّى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يَنْبُوعًا...﴾ الآية/الاسراء/۹۰-۹۳.

پیشان راده‌گه‌یه‌نی: که به‌جیه‌نیانی پیشنیاره‌کانیان له‌وانه‌یه بی‌یتسه هۆکاری له‌ناو‌چوونیان، چونکه نه‌گهر نیمه‌ئو موعجیزانه بده‌ینه پیغه‌مبه‌ر ﷺ پاشان ئیوه ئیمانی پی نه‌هینن، ئه‌وه به‌گویره‌ی دابو نه‌پیتی خودا له‌بونوه‌ردا ریشه‌کیش ده‌کرتینو تاقه‌وارتان لی نامینی!

جا هرچهنده به‌دییه‌نیانی موعجیزه‌ی پیشنیارکراو له‌به‌رژه‌وه‌ندیی کافره‌کان نه‌بوو، که‌چی ئه‌وان وه‌کوو (که‌ری دیژ) له‌قسه‌و لاساری خۆیان نه‌ده‌که‌وتن، به‌پیغه‌مبه‌ریان ده‌گوت: نه‌گهر تو راست ده‌که‌ی پیغه‌مبه‌ری له‌خوداوه نی‌درداوی، ئه‌و موعجیزانه‌ی داوامان لی کردوی ده‌تخستنه‌پو، وه‌کوو چۆن کاتی خۆی موسا و غه‌یری موسا: که داوای ئه‌و جوړه موعجیزانه‌یان لی کراوه خیرا خستویانه‌پو.

ئه‌مجار ئه‌وه روون ده‌کاته‌وه که شه‌وپه‌وی کردن به‌پیغه‌مبه‌رو می‌عراجی بۆ ئاسمانه‌کان تاقیکردنه‌وه‌ی ئاده‌میزاده‌کان بوو، ته‌رازوی ئیمان و باوه‌ریان بوو، وه‌کوو چۆن دره‌ختی زه‌قوم له‌ناو ئاگری دۆزه‌خدا تاقیکردنه‌یه بۆیان ده‌فهرموی: ﴿قُلْ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضَّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا﴾ ئه‌ی موحه‌مه‌د! به‌و موشریکه نه‌فامانه بلی: به‌وانه بلی: که غه‌یری خودا ده‌پهرستن، بلی: ده‌بانگ له‌و شتانه بکه‌ن: که به‌هاوه‌لی خودایان ده‌زانن، به‌ندایه‌تیان بۆ ده‌که‌ن، ئایا ده‌توانن و لا‌مبتان بده‌نه‌وه؟ ده‌له‌کاتی ته‌نگانه‌و به‌لا و موصیبه‌تدا هانایان بۆ به‌رنو لیان بپارینه‌وه، بزنان ئاخۆ به‌هاناتانه‌وه دین؟ به‌لا و ناخۆشیتان له‌سه‌ر لاده‌بن؟ ده‌توانن ئه‌و ناخۆشیه له‌ئیه‌وه دوور بخه‌نه‌وه، یان ده‌توانن بیخه‌نه سه‌ر یه‌کیکی تر؟ ئایا ده‌توانن ئه‌و ناخۆشییانه له‌شوینیکه‌وه بگوینه‌وه بۆ شوینیکی تر؟

بێگومان ئەوانەى ئەو موشرىكانە بەخودايان دەزانن، ناتوانن: هیچ شتێك بکەن، هیچیان لە دەست نایە، ئەوان دەسلالتى ئەوەیان نیە سوود بۆ خۆیان کێش بکەن و زیان لەخۆیان دوور بخەنەو، دەى چۆن بۆ غەیری خۆیان دەتوانن؟!

ئەو کەسەى توانای هەموو شتێكى هەیە و دەتوانى ئەو شتە بکا تەنها پەرەردگارى بێ هاوێڵو بێ نەظیرە، ئەو خودایەى بەدیھێنەر و رزقو رۆژیدەرە ھەر ئەو دەتوانى بەھانای لێقەوماوانەو بێ فریادەرەسیان بێ. ئێبنو عەبباس دەلى: موشرىکەکان دەیانگوت: ئێمە عیبادهت بۆ فریشتەو عیساو عوزەیر دەکەین چونکە ھەر ئەوان شیاوی پەرستش بۆ کردن و بانگیان لى دەکړئ.

ریوايەتکراوە کاتێک قورەیشییەکان گرانى و قاتو قریان بەسەردا ھات، چوونە لای پێغەمبەر و ھانایان بۆ ئەو برد، ئیتر پەرەردگار ئەم ئایەتەى دواى نازل کردو دەفەرموى: ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ﴾ ئەو مەخلوقاتانەى موشرىکەکان بانگیان لى دەکەن و داواى بەھاناچونیانەو لى دەکەن و بەخودايان دەزانن. لێیان دەپارێنەو و زیانیان لى دوور بخەنەو ئەوانە خودى خۆیان ھاوار دەکەنە خودا و لى دەپارێنەو، خۆى لى نزیک دەکەنەو سوورن لەسەر بەدەستھێنانى رەزامەندیى خودا، بەندایەتى بۆ دەکەن، لەھەوێڵو تیکۆشان دان بۆ ئەوێى خودا لەخۆیان رازى بکەن، عیبادهتو بەندایەتى ھەر بۆ خودا دەکەن، یەکتاپەستن.

تیرمىذى و ئێبنو مەردەوھىھى فەرمودەھەکیان لەئەبو ھورەیرەو رىوايەت کردو، دەلى: پێغەمبەر ﷺ فەرموى: (سَلُوا لِي اللَّهِ الْوَسِيلَةَ، قَالُوا وَمَا الْوَسِيلَةُ؟ قَالَ: الْقَرَبُ مِنَ اللَّهِ) ئەمجار ئەم ئایەتەى خوێندەو.

﴿أَيُّهُمْ أَقْرَبُ﴾ کێیان لەوانەى ئێو بەندایەتییان دەکەن و لەخودا نزیکە، کێیان لای خودا نزیکترەو پایەى بەرزترە، ھەولێ ئەو دەدا زیاتر لەخودا

نزیک بپیته‌وه، زیاتر به‌ندایه‌تی خودا بکا، جا که ده‌سته‌وه‌سانی و دامای
له‌باره‌ی لابرندی زیانو هینانی سوودو قازانج بوخویانو غه‌یری خویان ره‌وشتی
به‌رودوایان بی‌وه‌موویان له‌و بواره‌دا چون یه‌ک بن، نه‌دی ئیوه به‌ج عه‌قلێک
عیباده‌تیان بو ده‌که‌ن؟ چۆن به‌خودایان ده‌زانن؟

﴿ویرجون رحمته و یخافون عذابه﴾ نه‌وانه‌ی ئیوه به‌خودایان ده‌زانن
هه‌موویان له‌پیش‌برکێ‌ی نه‌وه‌دان خویان له‌خودا نزیک بکه‌نه‌وه، هه‌رده‌م
ده‌یان‌ه‌وێ له‌ریگه‌ی طاعه‌ت‌کردنه‌وه ره‌حه‌تی خودا به‌ده‌ست بینن، به‌ته‌مای
به‌زه‌یی په‌روه‌ردگارن، له‌سزاو تۆله‌ی ده‌ترسن خویان له‌لاساری سه‌رپیچی
فه‌رمانه‌کانی ده‌پاریزن! چونکه ﴿ان عذاب ربك کان محذورا﴾ بی‌گومان
سزاو تۆله‌ی خودای تۆ نه‌ی موحه‌مه‌د! سامناکه‌و شیایو نه‌وه‌یه لی‌ی
بترسینو حه‌ق وایه که‌س لی‌ی نه‌مین نه‌بی. پێویسته فریشته‌و پیغه‌مبه‌ران
پاشگوێی نه‌خه‌ن ترسیان لی‌ی هه‌بی، ج جایی نه‌وان.

نه‌مجار باسی سه‌ره‌نجامی جیهانو جیهانیان ده‌کاوه‌فرموی: ﴿وان
من قرية الا نحن مهلكوها قبل يوم القيامة او معذبوها عذاباً شديدا﴾ هه‌ج
شارو لادی‌یه‌ک نیه له‌و شارو گوندانه‌ی دانیش‌توانیان سته‌مکارو کافرن،
سه‌رپیچیکارو تاوانبارن مه‌گه‌ر ئیمه پێش هاتنی رۆژی قیامه‌ت ئاسه‌واریان
ده‌پێنه‌وه‌و ریشه‌کێشیان ده‌که‌یزو له‌ناویان ده‌به‌ین، یان سزایان ده‌ده‌ین
به‌سزای به‌لاو موصبیه‌تو کوشتنو برینو بلا‌وبونه‌وه‌ی نه‌خۆشی ترسناک،
ئه‌مه‌ش به‌هۆی سته‌م‌و سته‌مکاری خویان، وه‌کو له‌شوێنیکێ تردا ده‌فرموی:
﴿وما ظلمناهم ولكن كانوا انفسهم يظلمون﴾ هه‌و/۱۰۱. خویان تاوانبارنو
خویان به‌برسن!

﴿كان ذلك في الكتاب مسطورا﴾ نه‌وه‌ی گو‌ترا بریاریکێ گشتی و
چه‌سپاوه له‌زانیاری خودادا له‌له‌و حوله‌م‌ه‌حفوظدا تۆمار کراوه.

تیرمیذی له عوباده ی کوری صامیته وه ریوایت ده کا ده لئی:
له پیغه مبهرم ژنهوت ده یفه رموو: (ان أول ما خلق الله القلم، فقال له: اكتب، فقال ما اكتب؟ قال اكتب المقدر وما هو كائن الى يوم القيامة).

ئه مجار وه کوو ده گیر نه وه؛ ده لئین: کافره قوره یشیه کان چونه لای
پیغه مبهرو وتیان: ئه ی موحه ممه! تو پیت وایه له پیش تودا پیغه مبهری تر
هه بوون! هه یانبوو بهابوی موسه خمر بووو، هه یانبوو مردوی زیندو
کردوونه وه، جا ئه گهر ده تهوئ ئیمان پئی بهئین داوا له خودای خوت بکه
کیوی (صفا) مان بۆ بکا به زیر!! ئیتر خودای مه زن ئهم بۆچونه ی
ره تکرده وه وه فهرمووی: ﴿وما معنا ان نرسل الآيات الا ان کذب بها
الأولون﴾ هیچ شتی که نه بوه بیته به ره لستی ئیمه له وه ی ئه و موعجیزانه ی
موشریکه کانی مه که که په لپیان لئ گرتبوو بیانیه ئینه دی، جگه له وه ی که
گه له پیشینه کان ئه و جوړه په لپانه یان گرتزو پاشان که موعجیزه کانمان به دی
هینان بریایان پئی نه کردو ئیمانیا نه هینا ئیمه ش له ناومان بردن، جا که ئیمه
بۆ موشریکه کانی قوره یش هه مان هه لوئست بنوئینیزو په لپه کانیا نه بهئینه
دیو یه کسه ر ئیمان نه هینن، ئه وه به گویره ی دابو نه پرتی خو مان ده بی
له ناویان به رین، ئه وه ش ویستی ئیمه نه، چونکه ئهم په یامه په یامیکی
گشتی و هه میشه یی، ئه مان خوشیا ن ئیمان نه هینن مندا له کانیا ن نه وه کانیا ن
ئیمان ده هینن، بۆیه ئه و موعجیزانه ی داویان کردو پاشگوئیمان خستنو
نه ماهینانه دی.

برئ له و په لپانه ی موشریکه کانی مه که که له پیغه مبهریان گرتبوو ئه وه
بوو، وتیان: ده بی کیوی صفا بکه یه ئالتونو کیوه کانی ده وروبهری مه که که
دوور خرینه وه وه زه وییه که ی وای لئ بی به کاری کشتو کال بی و کانیای تیدا
بته قینو جوگه و جواری تیدا جاری بن.

ئەو موعجیزانەى گەلە پېشىنەکان داوایان لەپێغەمبەرەکانیان کردو
 دوایی: کە موعجیزەکان هاتنە دى برۆایان پێ نەکردنۆ ئیمەش بەهیلاکمان
 بردنۆ ئاسەوارمان برپنەووە زۆرو زەبەندنەن. یەکتی لەوانە وشتری صالح
 پێغەمبەرە: کە موعجیزەیه‌کی خودایی بوو هاتە دى، کەچی سەرباری ئەوێ
 کە ئیمانیان پێ نەهێنا وشترە کەشیان کوشتو سەریان بری. ئیتر بەعەزایی
 گرمەو نالەى زەندەقەبر لەناوبرانۆ ئیستاش شوینەواری لەناوچوونە کەیان
 ماوەو نزیکى سنوورى مەککەیه‌و ئەوان لەهاتووچۆى گەشتو گوزاریان دا ئەو
 شوینەوارانە دەبینن، وەکوو زانیمان پەرۆردگار چەند جارێک نامازە بەو
 روداو دەکاو بۆ نمونە موعجیزەى صالح پێغەمبەر ﷺ دەگیرێتەو،
 بۆیەش بەتایبەتی لێرەدا موعجیزەى ئەم پێغەمبەرە رادەنۆنێ چۆنکە خۆی
 گەلە کەى عەرەب بوونۆ روداو کە لای قورەیشییەکان ئاشکرا بوو
 بەریوایەتو عەنەعنات بۆیان گیردرا بوو.

دەفرموی: ﴿وَاتَيْنَا ثَمُودَ النَّاقَةَ مُبْصَرَةً﴾ بەخشیمان بەگەلى ئەموودئەو
 خوشترە بەناویانگەى کە بەموعجیزە لەبەردیكى رەقو تەق هینامانە دەری.
 بەلگەیه‌کی ئاشکراو نمایان بوو لەسەر بەدەسەلاتی ئیمەو نیشانەى تاکو
 تەنهایى ئیمە بوو، نیشانەى راستی پێغەمبەریتی پێغەمبەرە کەمان بوو،
 نیشانەیه‌کی بەرچاوو بینراو بوو، بەچاو دەبینراو بەعەقل هەستى پێ دەکرا،
 ﴿فَظْلَمُوا بِهَا﴾ برۆایان بەو موعجیزە گرنگە نەکردو پێى کافر بوون، ئاوی
 خواردنەویان لێ قەدەغە کردو پاشان کوشتیانۆ سەریان بری. ئیتر خودا
 ریشەکیشی کردنۆ ئاسەواری برپنەو.

﴿وَمَا نَرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلَّا تَخْوِيفًا﴾ ئیمە موعجیزەو نایات نائیرین ئیلا
 کە دەیاننیرین بۆ ترساندنێ ئادەمیزادە لەهاتنی عەزایی بەعەجەلەو دەست
 لەعاست. بۆ ئەوێ پەندنامیزینۆ بترسنۆ بەخۆیان دا بچنەو
 لەهەلۆیستە کەیان ژێوان بینەو، جا: کە موعجیزە کە هاتە دى ئەوان

ئیمانیا ننه هیئاو ترسیان لی نیشته ئه وه عه زابیان دیته سه رو له ناو ده برین،
ئه مه ش دابو نه پیتی خودایه و گۆرانی به سه ردا نایه!

بیگومان موعجیزه ی ئیسلام بریتیه له قورئان: که نامه یه کی
ناسمانی یه به رنامه یه کی کامل و گونجاوه بۆ ژبان، له گه ل بیرو عه قل و دڵ
ده دوی، داخوازی سروشت جی به جی ده کا، بۆ هه موو سه رده مه کان به کاردی و
کۆن نابێ، رۆژ له دوا ی رۆژ و سال و دوو سال و چهرخ دوا چهرخ چینه کانی
ئاده میزاد ده یخویننه وه و پروای پێ ده که نه ده یکه نه به رنامه ی ژبانی خۆیان.
جا چونکه ئایینی ئیسلام؛ ئایینی حه زره تی موحه ممه ده وه دوا ئایینه و
ته واو که ری ئایینه کانه و هه یج دینیکی تر نایه ئه م به سپرته وه. ده بی
به رنامه که شی به رنامه یه کی تۆکه به ی و بۆ هه تا هه تایێ بی.

به لام موعجیزه ی پیغه مبه رانی پێشوو بریتی بوون له خاریقه ی مادی و بۆ
کاتیکی دیاریکراو بوون له گه ل چینیکی دواو کاریه گریه که یان ته نیا بۆ ئه و
که سانه بوو: که موعجیزه که یان بینیه وه به س!

شایانی باسه هه موو ئه و بورکانو بومه له رزه و لافاوو زریانیه ی بهینه
نابه ی نیکی لێره له وێ رو ده دن هه مو یان موعجیزه و بۆ ترساندنی
ئاده میزاده، بۆ ئه وه ی په ند وهریگرنو به خۆیان دا بچنه وه.

له فهرمووده ی صه حیح دا هاتوه و بوخاری و موسلیم ریوایه تیان کردوه،
پیغه مبه ر ﷺ فهرمویه تی: (ان الشمس والقمر آیتان من آیات الله، وانهما
لا ینکسفان لموت أحد ولا لحياته ولكن الله عز وجل یخوف بهما عباده،
فاذا رأیتم ذلك فافزعوا الی ذکره ودعائه واستغفاره) بیگومان خۆرو
مانگ دوو نیشانه ن له نیشانه کانی په ره ردار، ئه وانه به هۆی مردنو ژبانی
که سه مه ناگیرین، به لکوو که ده گیرین ئه وه خودا بهنده کانی خۆی پێ
ده ترسینی. جا: که بینیتان خۆرو مانگ گیران په لاماری یادی خودا بدنه و

دهست بکهن به‌لی پارانوهو لالا ناوهو نووزانه‌وه داوای لیخوشبونو عه‌فوی
لی بکهن!

ئه‌مجار پیغه‌مبه‌ر فهرمووی: (یا أمة محمد! والله ما أحد أغیر من الله
أن یزنی عبده أو تزنی أمته، یا أمة محمد! والله لو تعلمون ما أعلم
لضحکتهم قليلاً ولبکیتم كثيراً).

پاشان په‌روه‌ردگار پیغه‌مبه‌ر ﷺ هه‌لده‌نی بۆ نه‌وه‌ی به‌رده‌وام بی له‌سه‌ر
چاونه‌ترسی خو‌یو بی په‌روا په‌یامه‌که‌ی خو‌ی بگه‌یه‌نی و له‌هیچ شتی‌ک
نه‌ترسی، فهرمووی: ﴿واذ قلنا لک: ان ربک أحاط بالناس﴾ ئه‌ی
موحه‌مه‌د! یادی ئه‌و کاته بکه‌روه: که نیگامان بۆ ناردیو پی‌مان
راگه‌یانندی: که خودای تو بالاده‌سته به‌سه‌ر هه‌موو ئاده‌میزادان داو به‌زانیاری
ئاگاداری خو‌ی هه‌مووی کۆنتڕۆڵ کردو‌و له‌ژێر ده‌سه‌لاتی ئه‌ودان، به‌بی
ویستو ئیراده‌ی خودا ناتوان هیچت لی بکه‌نو برپاری داوه له‌زه‌ره‌و زیانی
ئاده‌میزادان بته‌پارێزی و له‌ئاگامیشدا بالاده‌ستت بکا به‌سه‌ریاندا. وه‌کوو
ده‌فهرمووی: ﴿والله یعصمک من الناس﴾ المائدة/۶۷. یان: که مزگینی
سه‌رکه‌وتنی به‌دری پی دها ده‌فهرمووی: ﴿سیهزم الجمع ویولون
الدبر﴾ القمر/۴۵. یان ده‌فهرمووی: ﴿قل للذین کفروا ستغلبون وتحشرون الی
جهنم﴾ آل عمران/۱۲. هه‌روا گه‌لیک نایه‌تی تریش لهم باره‌وه له‌قورئاندا هه‌ن!
﴿وما جعلنا الرؤیا الی أریناک الا فتنهً للناس﴾ ئیمه ئه‌و شه‌وه‌په‌ویییه‌ی
به‌تۆمان کردو ئه‌و بیسترو دیتنه‌ گ‌رنگانه‌ی بۆت ده‌سته‌به‌ر بوو ئه‌و شته
عه‌جایه‌بانه‌ی به‌چاوی سه‌ر بینیتن: هه‌ر له‌به‌ر تا‌قی کردنه‌وه‌ی ئه‌و خه‌لکه‌ بوو
ویستمان ده‌ری بخه‌ین کۆ موسو‌لمانی ته‌واوه‌ کۆ بی باوه‌ره، ئه‌و شتانه‌ی
شه‌وی ئیسراو می‌عراج نیشانی تۆ دران بۆ ئیمتیحانو تا‌قی‌کرنه‌وه‌ی
ئاده‌میزاده‌کان بوو به‌نیسبه‌ت خو‌یا نه‌وه، نه‌ک بۆ ئیمه، ئیمه زانیاری به‌رو
دوامان هه‌یه ده‌زانین کۆ چیه‌و کۆ چی نیه، پی‌ویستمان به‌تا‌قی‌کردنه‌وه نیه.

به‌کورتی :

موعجیزه‌ی تۆ قورئانه، په‌یامی ئاده‌میزاده بۆ هه‌تا هه‌تایه، به‌رنامه‌ی هه‌موو نه‌جیاله یه‌ک به‌دوا یه‌کدا، بۆیه ئه‌و ئه‌زمونانه‌ی ئاده‌میزاد پێ‌یدا تپه‌پری، داخوازی ئه‌وه بوون ریساله‌یه‌کی بۆ بێ خاریقه‌ی مادی نه‌بی به‌لکوو ریساله‌یه‌کی گشتی و هه‌تا هه‌تایی بێ، ئه‌ویش قورئانی پیرۆزه، ئه‌و موعجیزه مادیانه‌ی بۆ پێغه‌مبه‌ر هاتوونه دی که هه‌ره گرنگیان روداوی ئیسراو میعراجه، نه‌کراوه به‌موعجیزه‌یه‌کی وا پێغه‌مبه‌رایه‌تی پێغه‌مبه‌ر بچه‌سپیی، به‌لکوو بۆ تاقی کردنه‌وه‌و لیک هه‌لاواردنی موسولمانو بێ باوه‌ران بوو. ئه‌وه‌بوو دوا ی ئه‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ر ﷺ باسی شه‌وپه‌وی میعراجی بۆ خه‌لکه‌که کرد، هه‌ندێ له‌وانه‌ی موسولمان بویوون پاشگه‌زبونوه، برێ موسولمان ئیمانی زیاتر به‌هێز بوو کافره‌کانیش پتر شیلگی‌ریوونو له‌سه‌ر کوفری خۆیان زیاتر سوور بوون، که‌وابوو ئه‌و بینینه‌ی له‌و شه‌وه‌دا خۆدا نیشانی پێغه‌مبه‌ری خۆی دا فیتنه‌ بوو بۆ ئاده‌میزاده‌کانو پێ‌ی تاقی کرانه‌وه، موسولمانی راستو ناراستی پێ که‌شف کرا، ئیحاظه‌دانی په‌روه‌ردگاریو به‌ئاده‌میزادان، ئه‌وه واده‌یه‌ک بوو له‌خوداوه بۆ پێغه‌مبه‌ر ﷺ به‌ئاگاداریی کردنو پاراستنی و به‌سه‌ر خستنی و زāl کردنی به‌سه‌ر دوژمنانی دا.

﴿وَالشَّجَرَةُ الْمَلْعُونَةُ فِي الْقُرْآن﴾ ئه‌و دره‌خته نه‌فرین لیکراوه‌ش که له‌قورئاندا باسما‌ن کردوه هه‌ر بۆ تاقیکرنه‌وه‌ی خه‌لکی باسما‌ن کردوه، بۆ ئه‌وه ده‌ری بخه‌ین کێ خاوه‌ن باوه‌ره‌و باوه‌ری زیاد ده‌کاو کێ بێ باوه‌ره‌و سووره له‌سه‌ر کوفرو بی‌دینی خۆی؟

ئه‌وه بوو خه‌لکه‌که کاتێ نایه‌تی ﴿إِنَّ الشَّجَرَةَ الزَّقُومَ طَعَامَ الْإِثْمِ﴾ یان بیست که‌وتنه مقۆمقۆو راجیایی‌یه‌وه، هه‌ندێکیان که موسولمان بویوون زیاتر ئیمانیان چه‌سپاو بریایان به‌هێزتر بوو، هه‌ندێکیان پێ‌ی شیلگی‌ری بوون زیاتر سوور بوون له‌سه‌ر کوفری خۆیان، بۆ نمونه ئه‌بو جه‌هل وتی: سه‌یر بکه‌ن (ابن

ابی کبشە) مەبەستی پێغه مەبر بوو، هەر شەتان لێ دەکا بەو دەلێ: ئاگری
دۆزەخ بەردە دەسوتینێ، کەچی لە هەمان کاتدا پێی وایە لەناو دۆزەخدا
درەختی ژەقنە موت هەیە!! ئیوەش بوختان باشباش دەزانن ئاگر چۆن درەخت
دەسوتینێ!!

عەبدوللای کورێ زەبەعرا وتی: سەیرە موخە مەد بەزە قوم
دەمانترسینێ، جا خۆ زە قوم بریتییه لە خورماو رۆنە کەرە، جا فەرمانی
بەکارە کەرەکی کرد: خورماو رۆنە کەرەیان بۆ هینا بە هاوریکانی گوت: وەرن
زە قوم بخۆن. بە مەش هەندێ لە نە فامان بە تەواوی گومارابوون!

ئەو نە فام گومارایانە بیریکیان لەو نە کردەو: کە لە دنیادا زۆر شت
هەیە ئاگر نایا پەسوتینێ، ئەو تا جۆرە حەریریک هەیە بە عەرەبی پێی
دەگوترێ: (الحریر الصخري) ئاگر کاری تێ ناکا، بە لکۆو تا لەناو ئاگردا بێ
زیاتر پالفتە دەبێ... بۆیە لەولاتە پێشکەوتوو هەمان ئاگر کوژنەکان ئەو جۆرە
پۆشاکە حەریرە دەپۆشن. ئەو تا بوختیان دەبینن حوشتە مورغ پشکو ئاگر
پارچە ئاسنی گەرم دەخواو هیچی لێ نایە. ئەو ئەو تا لە پێش چاوی خۆیان
درەختی مەرخو عیفار دەدریژن لەیە کتو ئاگریان لێ پەیدا دەبێ.

لە سەر زەوی زۆر شتی ئاوا سەر سوپەینەر هەن، لە هەسارەکانی تریش دا
هەروا، زەوی بۆ خۆی پرە، لە ئاگر، تەنیا توێکڵە کە سەرەوێ: کە ئێمە
لە سەر دەژین ئاگر نیه، هیچ درەختیک نیه ئاگری تیدا نەبێ، هیچ بەردیک
نیه ئاگری تیدا نەبێ، ئاوا بۆ خۆی مادە یەکی ئاگری یە، نزیکە هەشت
لە نۆیەشی ئوکسجینە، بە شە کە تری ئە درۆجینە، دەی ئوکسجین مادە یەکی
ئاگراوی بە نزیکناسایە. کەوابوو زەوی ئێمە ئاگرە، ئاوی ئاگرە داژ بەردی پزین
لە ئاگر!!

﴿وَنُخَوِّفُهُمْ، فَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا طُغْيَانًا كَبِيرًا﴾ کافرەکان بە هەر پەشەو عەزاب
دەترسین، بە عەزابی دنیاو قیامت دەیانترسین کەچی ترساندنە کە زیاتر

گومرايان دەكاو پتر سوور دەبن لەسەر كوفرو بیدینی خۆيان، جا كەسانێك ئەو هەڵو وەزعیان بێ چۆن بەبەجیھێنانی ئەو موەجیزە مادییانەى پەلپیان لى گرتوون ئیمان دەهێنن؟ ئەوان ئەگەر بەقورئان ئیمان نەهێنن چۆن بەموەجیزەو خاریقەى مادى ئیمان دەهێنن؟

بۆیە پەلپەكانمان نەهێنانە دى، حىكمەتو وىستو ئیرادەمان داخوازى ئەو نەبوو وەكوو گەلى نوحو هودو صالحو شوعەیب..... لەناویان بیهین. .
ئیتەر هەندى لەو بەدرۆخەرەوانە خۆيان موسولمان بوونو بوونە سەربازى دلسۆزى ئىسلام هەندىكیان بۆخۆيان بەكافرى مردن، بەلام وەچەو ئەوەكانیان موسولمان بوون.

سەرگوروشتەى ئادەم لەگەڵ شەیتاندا

فەرمان بەفریشتە بۆ كړنوش بردن بۆ ئادەم

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ
قَالَ اسْجُدْ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا ﴿٦١﴾ قَالَ أَرَأَيْتَ هَذَا الَّذِي
كَرَّمْتُ عَلَىٰ لَيْنٍ أَخَّرْتَنِ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَمَةِ لِأُحْتَنِكَ
ذُرِّيَّتَهُ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٦٢﴾ قَالَ أَذْهَبَ فَمَنْ يَبْعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ
جَهَنَّمَ جَزَاءُكُمْ جَزَاءً مَّوْفُورًا ﴿٦٣﴾ وَأَسْتَفْزِزُ مَنِ اسْتَطَاعَتْ
مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ وَأَجْلِبْ عَلَيْهِم بِخَيْلِكَ وَرَجِلِكَ وَشَارِكْهُمْ
فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ وَعِدْهُمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا

عُرُورًا ﴿٦٤﴾ إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ وَكَفَى
بِرَبِّكَ وَكِيلًا ﴿٦٥﴾

په یوه نډی نهم نایه تانی به هس پېشه وه له دوه و لاوه یه :

۱- گریدانو په یدا کردنی لیکچواندنیک له نیوان خه و خه فته تی پیغه مبه ر
ﷺ به ده ست موشریکه کانه وه خه و خه فته تی ئاده م به ده ست ئیبلیس وه. که
موشریکه کان به ره لستی پیغه مبه ریان کرد دهر باره ی پیغه مبه رایه تیه که ی و
به درو یان خسته وه، به تایبه تی که هه والی ئیسراو میعراجی پیدانو، باسی
دره ختی ژه قنه موتی بؤ کردن نه وه نده ی تر شیلگیر یوزو په لپی موعجیزه ی
جوړاو جوړیان لی گرت، هه سودییان پی برد، لوتبه رزیان نواند، دوا به دوا ی
نه وه گونجاو یو: که سه رگورشته ی هه زره تی ئاده م ئیبلیس نه فرین لیکراو
بیئتته گورپی: که نه ویش هه سودی و لوتبه رزی وای لی کرد، کړنوش بؤ ئاده م
نباو فرمانی خودا بشکینئ!

۲- نه وه یه: په روه ردگار له نایه تی پېشو دا فهرمو ی ﴿فما یزیدهم الا
طغیاناً کبیراً﴾ لیره دا بایسی طوغیان هه که دینیتته وه: که بریتیه له و ته ی
ئیبلیس که گوتی: ﴿لاحتکن زریته الا قلیلاً﴾.

به م جوړه له ژیر روشنایی نه و شته عه جایبانه ی پیغه مبه ر ﷺ شه وی
میعراج چاوی پیکه وتن، نه وه ی بینی که بینی له عالهمی بالا، دره ختی
نه فرین لیکراویشی بینی: که خوراکی شوینکه وتوانی شهیتانه: به شوین نه و:
سه رگورشته و رودا و دا دیمه نی ئیبلیس نه فرین لیکراو دینی: که هه پر هه
ده کا له نه وه ی ئاده م به گومرا کردنو له خسته بردنیا ن.

ده فهرمو ی: ﴿واذا قلنا للملائكة: اسجدوا لآدم﴾ نه ی پیغه مبه ری
خوشه ویست! سه رگوزه شته ی ئاده م ئیبلیس بؤ نه و خه لکه بگپړه وه، باسی

دوژمنایه تی شهیتان ده رحق به ناده مو نهوه کانی بو نوممه ته که ت بگپړه وه، پټیان رابگه یه نه: که دژایه تی نیوان ناده مو شهیتان کوژو چه سپاوه، لهو روژوه ناده م گیانی به بهر دا کراوه، هم دوژمنایه تی به بهر پابووه، تا د دنیا د دنیا به بهر ده وام ده بی!

نهوه بگپړه وه بو نوممه ته که ت: که نیمه فرمانان به فرشته کان کرد: کړنوشی ریزو خوشه ویستی بو ناده م بهرن، ریزو ته قدیری بو دابنن، نه ک سوژده ی عباد ته و ته قدیس.

﴿فسجدوا الا ابلیس﴾ هم موو فرشته کان جگه له شهیتان سوژده ی ریزو خوشه ویستیان بو ناده م نه نجام دا، شهیتان فرمانی خودای شکاند، لوت بهرزی نواند، چه سوود بوو، سوژده ی نه بهر دو فرمانی خودای ره تکرده وه. خو ی بهر زل زانی ناده می به هیچ له قه لم دا، به ته وسه وه وتی: ﴿الأسجد لمن خلقك طیناً؟﴾ آیا ده گونجی من کړنوش بهر م بو ناده م له کاتیک دا نهو له قوړ دروست کراوه من له ناگر دروست کراوم؟! وه کوو له نایه تی کی تر دا ده فرموی: ﴿قال: انا خیر منه خلقتني من نار، وخلقته من طین﴾ ص/۷۶. چه سودیه که ی شهیتان ناشکراو نمایانه؛ باسی نهوه ده کا: که ناده م له قوړ دروست کراوه بو نهوه ی له ریزی ناده م که م بکاته وه، وه لی باسی نهوه نا کا که نه قوړه نه فخره ی گیانی کی له خوداوه پی به خشاوه بهو نه فخره گیانی به شیاوی نهو ریزو نرخه بووه: که فرشته کانو شهیتانیش سوژده ی ریزو ته قدیری بو بهرن. چه سوودیو خو به زل زانی شهیتان گه یشته ناستیک فرمانی خودای شکاند، بهر بهر ده کانی په روه رد گاری کرد! به بهر پی جور ته و کوفره وه بهر ده نگاری خودا بووه وه ﴿قال: أرايتك هذا الذی کرمت علی؟﴾ وتی: پیم بلې: هو ی چیه هم زه لامه ت به بهر من دا ته فضیل داوه؟ بو ده بی من سوژده بو نهو بهر م؟ خو من لهو بهر تر م، که ی نه مه یاساو قانونه خاوه ن ریز کړنوش بو بی ریز بهر ی؟

ئەو تا شەیتان بەخەیاڵی خۆی ستمی پال خودا داو، پێی وایە ئەو
لەئادەم ریزدارترە، چونکە ئەو لەناگر دروست کراوە و ئادەم لەقور بەدی
هینراوە، قور لەناگر پەست ترە!! ئەمە بیروبوچوونی شەیتان بوو، ئەگینا ئەو
مادە شەیتانی لی دروست کراوە ئەو مادە ئادەمی لی دروست کراوە
هەموویان خودا دروستی کردوون خەلقنەدی خودانو هیچیان لەهیچیان
ریزدارتر نین، بەلکوو دەتوانین بڵین: گل بەسوود ترە گل عونصوریکی
سەرەکی بە بۆ کشتو کالۆ پیکهاتە یینا و ئاوەدانی، ئاگر هۆکاریکی
سەرەکییە بۆ سوتاندن و وێران کردن!

لەلایەکی ترەو شەیتان بی ناگا بوو لەوێ: کە ئادەمیزاد وەکوو چۆن
ئامادەباشی تێدا بە بۆ شەر، ئامادەباشی تێدا بە بۆ خێرو هیدایەت. بی
ناگا بوو لەو حالەتە ئادەمیزاد: کە پەیوەست دەبی بەخوداوە و بەرز
دەبیتمەو و شکۆمەندی بە دەست دینی و پارێزراو دەبی لەگومرایی! بیری بۆ
ئەو نەچوو: کە ئەمە زێدە ریزیکەو ئادەمیزاد بەرز دەکاتەو بەسەر
کەسیکدا کە خاوەنی یەک سروشتەو یەک جۆر ئامادەباشی تێدا بە.

﴿لئن أخرتني إلى يوم القيامة لأحتنكن ذريته الا قليلاً﴾ سۆیند بی
ئەگەر مۆلەتم بەدی و بمهیلێوە تا رۆژی قیامەت هەموو ئەو کانی ئادەم
گومرا دەکەم، رێگایان لی تیک دەدەم، سەریان لی دەشیوینم، مەگەر
کەمیکیان نەبی کە نەتوانم کاریان لی بکەم ئەگینا زۆریە زۆریان
هەلەخەلەتینم!

ویستو نیرادە خودا وا داخوایوو: کە رێگا بۆ مامۆستای شەر ئاچو
بکا، دەستی بەردەستی نەهینی و دەسلاتی تەواوی بداتی، هەموو هەولەکانی
بخاتە گەرچی بۆ دەکرێ بیکا. ﴿قال: اذهب فمن تبعك منهم فان جهنم
جزاؤكم جزاء موفوراً﴾ بۆ هەولێ خۆتیان لەگەڵ بەدە، بپۆ و نێزەم دای،
چیت بۆ دەکرێ دەربارە گومراکردنیان دەست بەکاربە. ئەوان عەقڵ و

ئیراده‌یان دراوه‌تی ده‌توانن به‌ویستی خویان شوینت بکه‌ون، یان پشتت تی بکه‌ن، جا هەر که‌سیکیان شوینت که‌وتو لایه‌نی گومپایی هه‌لباردو ریبازی هیدایه‌تی فراموش کرد، روی له‌بانگه‌وازی ره‌حمان وه‌رگیپاو ولامی بانگی شه‌یتانی دایه‌وه، چاوی خۆی له‌ئاست نایاتی بونه‌وه‌ر نوقاندنو گوچیکه‌ی خۆی له‌ئاست بانگی حق که‌ر کرد، نه‌وه‌ تۆش و شوینکه‌وتوانت باش بزانی دۆزه‌خ شوینو جیگاتانه، جه‌زای پراو پری کارو هه‌لویتتانه، به‌و ئاگره‌ سامناکه‌ تۆله‌ی گومپابوون له‌خۆتو نه‌وانه‌ی شوینت که‌وتوون وه‌رده‌گرینه‌وه، سزاتان بۆ سووک ناکه‌ینو لی‌ی که‌م ناکه‌ینه‌وه. وینه‌ی نه‌م نایه‌ته‌ نایه‌تیکی تره‌: که‌ ده‌فهرموی: ﴿فانک من المنظرین، الی یوم الوقت المعلوم﴾ الحجر/۲۷-۲۸.

هه‌سته‌ برۆ هەر له‌ئاستاوه‌ بکه‌وه‌ شه‌ر له‌گه‌لیان هه‌موو هی‌زو توانای خۆت به‌کار بینه‌ ﴿واستغزز من استطعت منهم بصوتک وأجلب علیهم بخیلک ورجلک﴾ هه‌موو هی‌زو توانایه‌کت بخه‌ره‌ گه‌ر بۆ بانگ کردنیان بۆ تاوانکاری و یاخی بوون له‌خودا، به‌هه‌موو جوړیک خه‌ریکیان به‌هه‌لیان خه‌له‌تینه‌، به‌وه‌سه‌سه‌و ختوکه‌دان، تاوانو تاوانکاریان له‌پیش چاو جوان بکه‌، هه‌موو وه‌سیله‌یه‌کی بۆ گومپایی و ده‌وره‌دانو زالبوون به‌سه‌ر دلو هه‌ستو شعوریاندا بخه‌ره‌ مه‌یدان.

﴿وأجلب علیهم بخیلک ورجلک﴾ هه‌رچی ده‌ستو دائیره‌ت هه‌یه‌، هه‌رچی له‌شکری سه‌ربازو سواره‌و پیاده‌ت هه‌یه‌، هه‌موویان بخه‌ره‌ گۆره‌پانی شه‌ره‌وه‌ دژی ئاده‌میزاد، نه‌مه‌ ئیستیعاره‌و ته‌میثله‌، مه‌به‌ست نه‌وه‌یه‌: هه‌رچی ده‌توانی بۆیان به‌کار بینه‌، هه‌رچی فرتو قیلو ته‌له‌که‌بازی هه‌یه‌ له‌دژیان بیخه‌ره‌کار. هه‌رچی هی‌زو توانات هه‌یه‌ هی‌چی مه‌هیلوه‌هه‌مووی بخه‌ره‌ کار. جا مه‌به‌ست به‌و له‌شکرو سواره‌و پیاده‌ی له‌شکره‌. گۆپرایه‌له‌کانی شه‌یتان بن له‌جندۆکه‌و ئاده‌می: نه‌وانه‌ی به‌ویستی نه‌و ده‌جوولینه‌وه‌. وه‌کوو ئیبنو

عه‌بباسو موجهاید و قه‌تاده ریوایه‌تیاں کردوه. یان مه‌به‌ست ده‌ستو
پتوه‌نده‌کانیه‌تی له‌تیره‌ی جندۆکه. به‌هر جورێک بێ مه‌به‌ست له‌و شیوه
فرمانه، هه‌ر شه‌ه کردنه له‌شه‌یتان نه‌ک فرمان کردنه، چونکه خودا فرمان
به‌خرابه‌کاری ناکا. واته: نه‌ی شه‌یتان! بپرو چیت له‌ده‌ست دێ بیخه‌ره گه‌ر،
سه‌ره‌نجامی خۆتو شوێنکه‌وتوانت دۆزه‌خه!!

﴿وشارکهم فی الأموال والأولاد﴾ هه‌و به‌شیان بکه له‌مالو مندالدا:
که هه‌ردوکیان کۆله‌که‌ی ژیاڤن، هه‌لیان بنێ بۆ مال کۆکردنوه‌و خه‌رجکردنی
له‌ریگای ناره‌واو سه‌ته‌مکاری دا، هه‌لیان بنێ بۆ دزی داگیرکردن و غه‌ششاشی و
ته‌رازوبازی و زیناکردن و زۆل خستنه‌وه‌و دوا‌یی کوشتیان و زینه‌به‌چال
کردنیان و له‌کۆل خۆ کردنه‌وه‌یان هه‌لیان بنێ بۆ قه‌لاچۆکردنی یاسای خودایی
ده‌رباره‌ی زه‌واج و ته‌لاق و شیره‌خۆری نه‌سه‌بو نه‌فه‌قه‌و به‌خێوکردن
په‌روه‌رده‌کردن.

هه‌و به‌شی کردن له‌مالو ساماندا وه‌کوو نه‌وه له‌سه‌رده‌می نه‌فامی دا
هه‌ندێ له‌ماله‌که‌یان ته‌رخان ده‌کرد بۆ به‌ته‌کانیان بکه ته‌مه له‌راستی دا به‌شی
شه‌یتانه! هه‌و به‌شی کردن له‌منداله‌کانیاندا نه‌وه بوو هه‌ندێ له‌منداله‌کانیان
ده‌کرده نه‌ذرو فۆتۆ بۆ به‌ته‌کانیان، یان ده‌یانکردنه کۆیله بۆ به‌ته‌کان، وه‌کوو
(عبد اللات) و (عبد المناف). جاری وا هه‌بوو هه‌ر راسته‌وخۆ ده‌یانکرده
کۆیله‌ی شه‌ینان وه‌کوو (عبد الحارث) هه‌ر مالو سامانی که له‌حه‌رامه‌وه هاتبێ
یان به‌ناحه‌ق ته‌سه‌روفی تیدا بکا، یان له‌حه‌رامدا خه‌رج بکری، هه‌ر
مندالێک له‌حه‌رامه‌وه په‌یدا بووبێ نه‌وه له‌راستی دا به‌شی شه‌یتانی تیدا به‌.

شه‌یتان ریگه‌ی پێ دراوه: که هه‌رچی هۆکار هه‌یه بیخاته گه‌ر ته‌نانه‌ت
واده‌و به‌لێنی رازاوه‌ش. ﴿وَعِذْهُمْ وَمَا يَعْهَدُ الشَّيْطَانُ الا غُرُورًا﴾ واده‌و
به‌لێنی درۆیان پێ ده‌به‌، پێیان بلێ: به‌ته‌کانتان شه‌فاعه‌تتان بۆ ده‌که‌ن، تاوان
بکه‌ن خودا غه‌فورو ره‌حیمه، لێتان خۆش ده‌بێ، مامه‌له‌ی سود و ریا بکه‌ن

ده‌وله‌مهند دهبن، زه‌کات مه‌دهن با هه‌زار نه‌که‌مون، په‌له له‌تۆبه کردن مه‌که‌ن به‌کاله‌خۆ هه‌شتا زووه‌و کاتی نه‌هاتووه. به‌ته‌ما شه‌فاعه‌تی په‌یغه‌مبه‌ر بنو گوئ مه‌ده‌نی، دونیا یخۆی حازره، گوئ مه‌ده‌نه قیامت هه‌شتا دووره... گه‌لی واده‌ی تری لهم جوړه. جا: که روژی قیامت دئی و داد‌گایی ده‌ست پی ده‌کاو درو‌کانی ده‌رده‌که‌مون ده‌لی: جا بلیم چی ﴿ان الله وعدکم وعد الحق ووعدتکم فاخلفتکم﴾ ابراهیم/۲۲.

بیگومان به‌هه‌زترین واده‌و هو‌کاری هه‌ل‌خه‌له‌تانندی ئاده‌میزاد له‌لایه‌ن شه‌یتانه‌وه واده‌ی عه‌فوو لی‌خۆشبوونی خودایه له‌تاوان، نه‌مه فراوان‌ترین ده‌رگایه شه‌یتان لی‌یه‌وه ده‌چته ناو دلی نه‌وانه‌وه: کاتی‌ک ناتوانی له‌روی تاوانی ئاشکراوه له‌خسته‌یان به‌ری، نه‌و کاته شه‌یتان بو نه‌م جوړه که‌سانه باری قیل‌که‌ی ده‌گوړی‌و به‌نه‌رمی ده‌چته ناو دلیانه‌وه، تاوانیان له‌پیش چاو جوان ده‌کاو ره‌حمه‌تو به‌زه‌یی خوداو لی‌خۆشبوونی زۆرو زه‌به‌نده‌و به‌رفراوانی راده‌نوینی‌و به‌م جوړه له‌خسته‌یان ده‌با.

﴿ان عبادي ليس لك عليهم سلطان﴾ بیگومان به‌نده راست‌اله‌کانی من پار‌یزراون، تو نه‌ی شه‌یتان! ناتوانی نه‌وانه له‌خسته‌به‌ری، ده‌سه‌لاتت به‌سه‌ریان‌دا ناشکی، که‌سی‌ک دلی په‌یوه‌ست بی به‌خوداوه، روب‌کاته خودا، ده‌ستی خۆی به‌(عوروه‌تولو‌ثقا) وه بگری، که‌سی‌ک نه‌فخه‌ی یه‌زدانی ناو دلی رونا‌ک کردی‌ته‌وه هه‌رگیز شه‌یتان ناتوانی کاری لی بکاوه‌لی خه‌له‌تینی، چونکه نه‌و دله رونا‌کی نوری نیمانی تیدایه. ﴿وکفی بربک وکیلاً﴾ کیفایه‌ته: که خودای تو پار‌یزه‌رو چاو‌دیر بی، یارمه‌تی موسو‌لمانان بدا نه‌هیلی شه‌یتان له‌خسته‌یان به‌ری؛ بیان پار‌یزی، خودا به‌توانایه فرتو قیل‌ی شه‌یتان پو‌وجه‌ل ده‌کاته‌وه.

نه‌مه به‌ل‌گه‌یه له‌سه‌ر نه‌وه: که پار‌یزراو که‌سی‌که خودا بی‌پار‌یزی، هه‌موو کاتی‌کیش ئاده‌میزاد ئاتاجی کۆمه‌کی په‌روه‌د‌گاره.

برئى له نعيمه ته كانى خودا به سهر ناده ميزاددا

رَبِّكُمْ الَّذِي يُزْجِي لَكُمْ الْفَلَكَ

فِي الْبَحْرِ لِيَتَّبِعُوا مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُمْ كَانَتْ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٦٦﴾
وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِلَٰهًا فَلَمَّا نَجَّكُمْ

إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُورًا ﴿٦٧﴾ أَفَأَمِنْتُمْ أَنْ يُخْصِفَ

بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ أَوْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ

وَكِيلًا ﴿٦٨﴾ أَمْ أَمِنْتُمْ أَنْ يُعِيدَكُمْ فِيهِ نَارَةً أُخْرَىٰ فَيُرْسِلَ

عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِّنَ الرِّيحِ فَيَغْرِقَكُمْ بِمَا كَفَرْتُمْ ثُمَّ لَا تَجِدُوا

لَكُمْ عَلَيْنَا بِهِ بَيْعًا ﴿٦٩﴾ وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ

فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِّنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَىٰ

كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا ﴿٧٠﴾

له نایه‌تی پیشوودا شه‌وی را گه یاند: که هر خودا خوی پاریزره رو
چاودیری به‌نده راست‌آله‌کانیه‌تی، له‌شهری شه‌یتان ده‌یان‌پاریزی، ریگه نادا
تووشی نه‌گبه‌تی بیان بکا. نه‌مجار به‌شوین شه‌ودا هه‌ندی نایه‌تی خوی به‌سهر
به‌نده‌کانی‌دا راده‌نوینی و شه‌ومان به‌گوئی‌چکه‌دا ده‌دا: که پیوسته ناده‌میزاد

هه‌موویان هه‌موو کات شوکرانه ژمیریوونایه‌و کوفرانی نیعمه‌ته‌کانیان نه‌کردایه.

ئه‌وه شه‌یتانه به‌خۆی هه‌لوێستییه‌وه، هه‌رده‌م بۆ ئاده‌میزاد له‌بۆسه‌دایه‌و ده‌یه‌وێ تووشی ئه‌زه‌یه‌تو نا‌ره‌حه‌تییان بکا، که‌چی وێ‌پای ئه‌وه‌ش که‌سانیک هه‌ن شوێن ئه‌و دوژمنه‌ سه‌رسه‌خته ده‌که‌وزو پا‌به‌ندی فه‌رمانه‌کاننی، گوێی بۆ ده‌گرن، به‌قه‌سه‌ی ئه‌و پشت له‌بان‌گه‌وازی خودا هه‌ڵده‌که‌ن، به‌پیر بان‌گه‌وازی ئه‌و خودایه‌وه نا‌چن که‌ به‌به‌زه‌یی‌یه‌ بۆیانو یارمه‌تییان ده‌دا، پێداویستی ژیانیان بۆ دابین ده‌کا، له‌کاتی ته‌نگانه‌و ناخۆشی‌دا به‌هانا‌یانمه‌وه دێو رزگار‌یان ده‌کا، ده‌فه‌رموێ: ﴿رَبِّکُم الَّذِي يُرْجِي لَکُمُ الْفَلَکَ فِي الْبَحْرِ لِنَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ﴾ خودای ئێ‌وه په‌روه‌ردگار‌یکێ ئه‌وتۆیه‌ که‌شتی و گه‌میکان ده‌پۆیه‌نی، به‌قودره‌تی له‌بن نه‌هاتووی خۆی هی‌زو هۆکاری رۆیان‌دنی ئه‌و گه‌می زه‌به‌للاحانه‌ی بۆ فه‌راهم هی‌ناون، خستویه‌تییه‌ دڵتانه‌وه: به‌هۆی وزه‌ی با، یان بوخار، یان کاره‌با، یان ئه‌تۆمه‌وه ئه‌و که‌شتیه‌ زه‌به‌للاحانه‌، له‌ولاتیکه‌وه بۆ ولاتیکی ترلی بخورن. خۆتانو کالاتانی پێی بگۆزنه‌وه، باز‌رگانی و گه‌شتو گوزار بکه‌ن، ﴿إِنَّهٗ كَانَ بِکُمْ رَحِیْمًا﴾ به‌راستی په‌روه‌ردگار بۆ ئێ‌وه به‌ره‌حمو به‌زه‌یی‌یه‌، سه‌رباری ئه‌و هه‌موو سپه‌له‌یی و کوفرانی نیعمه‌تو ناشکوریانه‌تان که‌چی خودا فه‌رامۆشتان نا‌کاو هۆکاری ژیان‌تان بۆ دابین ده‌کا. رزقو رۆژیتان ده‌دا، له‌ته‌نگانه‌دا به‌فریاتان ده‌که‌وێ.

ته‌عبیره‌ قورئانیه‌ که‌ له‌وه‌ته‌ری چه‌سه‌سه‌س ده‌دا، دڵ داده‌خورپێنی به‌ئاده‌میزادان ده‌زانینی: که‌ قودره‌تی خودایه‌ که‌شتییان بۆ ده‌پۆیه‌نی، پالی پێ‌وه ده‌نی، کێشی ده‌کا، به‌گه‌ڕی ده‌خا به‌سه‌لامه‌تی به‌ناو ده‌ریاو نو‌قیانووسه‌کان‌دا کالاو به‌روبوومی خۆیانی پێی ده‌گۆزنه‌وه!!

﴿وَإِذَا مَسَّکُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِلَٰهَ هَدَرَاتٍ﴾ له‌ده‌ریادا تووشی مه‌ترسییه‌ک بین، ته‌نگو چه‌له‌مه‌یه‌کتان بێته‌ پێش، جگه‌

له خودای تا کو تنهها هه موو نهو خودایانهی به ندایه تییان بو ده که نو به خه یالی؟
خوتان فریاد ره سن له بیرتان ده چنه وه هیچیان تنان به خه یالدا نایه. هیچتان هاوار
ناکه نه فریشته و بتو جندو که و عوزه یرو عیسا و نه مو نهو، هانا بو کارلو
می شیلو تیتوو که مال نه تا تور کو جه مال عبدالناصر.... هتد نابهن، جگه
له خودا کهستان به بیردا نایه و هه ره نهو بهر فریاد ره سن ده زانن. له کاتی تهنگانه دا
دله کان مشو مال ده کرین ده بنه حدقنارو حدقه رست.

ده گیر نه وه: ده لئین: عه کره مه ی کوری نه بو جه هل: که فه تحی مه که که
کرا له ترسی پیغه مبه ره له هاتو چوه سه ره دریاو سواری که شتی بوو
به پریتنه وه بو ولاتی حه به شه، له ناو ده ریادا ره شه بایه کی به هیزو شه پۆلی بی
نامان لی بی دانو که وتنه مه ترسییه وه: هه ندی له سه رنشینانی که شتییه که
وتیان: هیچ شتی که دادمان نادا جگه له وه هانا بو خودا به ریزو لی بی
بیاری نه وه. عه کره مه به خوی دا چوه وه وه له دلی خوی دا وتی: جا نه گهر
له ده ریادا جگه له خودا که س فریای نیمه نه که وی، نه وه له وشکانیشن دا جگه
له خودا که سی تر فریاد ره سن نیه. نه مجار وتی: خودایه! په یمان بی و به لئین
ده ده م نه گهر نه مجاره رزگارم بی یه کسه ره ده چم بو لای موحه ممه دو ده ست
ده خه مه ده ستییه وه و نیمان ده هینم! جا که له ده ریای رزگاریان بوو عه کره مه
واده ی خوی به جی هیناو چوو بو لای پیغه مبه ره و نیمانی هیناو موسولمانی کی
خودا په رستی راستالی لی ده ره چوو.

به کورتی:

نیوه که له ده ریادا تووشی تهنگانه یه ک دین هانا بو خودا ده به نو به دل
هاواری لی ده که نو به دلسوزی به ندایه تی بو راده گه یهنن، که چی ﴿فلما نجاکم
الی البر أعرضتم﴾ که خودا به هانا تانه وه هاتو رزگاری کردنو که وتنه
وشکانی و له تهنگانه که رزگار بوون روو له خودا په رستی و خودا ناسینه که تان

وهرده گپړنو ده گه پښه وه سهر حاله تى كوفرو بیدینی خوتان، ده ست ده كه نه وه به هاو هل دانان بو خدا!

﴿وكان الانسان كفوراً﴾ سروشتی ناده میزاد وایه كه زوزو نیعمه ته كانی خودای له بیر پښه وه، كوفرانی نیعمه ته جوړاو جوړه كانی خودا بكاو سپله و پښه زان بى!

نه مجار هره شه له ناده میزاد ده كاو ده فرموى: ﴿أفأنتم أن یخسف بكم جانب البر أو يرسل عليكم حاصباً ثم لا تجدوا لكم وكيلاً؟﴾ نایا ئیوه پیتان وایه: هر كه له دهریا رزگارتان بوو كه وتنه وشكانی ئیتر له توله و عذابى خودا رزگارتان بوو؟؟ نایا ئیوه پیتان وایه خودا نه گهر مه یلى لى بى ناتوانى سزاتان بدا؟ نایا ئیوه دلنیا له وهى: كه خودا به زه وى دا روتان چینی و به نمرزدا بتانباته خوارى؟ یان هر به زه ویه كه وه روتان بچینی؟ یان نه گهر مه یلى لى بى له ناسمانه وه به رده بارانتان بكاو به خړكه به رد بتانكوژى؟!

وه كړو نه وهى له گه لى لوطو كړد. وه كوو له ناتیكى تردا ناماژه ی پى ده كاو ده فرموى: ﴿انا ارسلنا عليهم حاصباً الا آل لوط نجیناهم بسحر﴾ القمر/۳۴. نه مجار كهستان ده ست نه كه وى هانای بو به رزو كه س نه بى رزگارتان بكا؟؟!

﴿إم أمنت أن یعیدكم فیہ تارة أخرى فیرسل علیكم قاصفاً من الریح فیغرقكم بما كفرتم ثم لا تجدوا لكم علینا به تبعاً﴾ نه ی پشت هه لكړد وه كان! نه ی نه وانه ی له كاتى ته نگانده ناعتیرافتان به خودایه تیمان كړدو، كه كه وتنه فهره حی و وشكانی یه وه ژیوان بوونه وه! نایا دلنیا له وهى جار یكى تر بتانباته وه بو ناو دهریا، جا له و كاته دا: كه ئیوه سواری كه شتى ده بن، ره شه بایه كى توندو تیژتان بوسهر بنیړى، هه رچى بكه ویته بهر، تیكى بشكینی و ویرانی بكا، نه مجار له ناكام دا تقوومى ناو دهریاتان بكاو

بتانخنکینئ، به‌هۆی کافر بوننانه‌وه! پاشان که‌ستان ده‌ست نه‌که‌وئ
داکوکیان لی بکا، داواکار بی لیمان به‌وهی به‌سهرمان هیئان!

بیگومان ئاده‌میزاد هه‌موویان، هه‌موو کاتیئک له‌هه‌موو شوئینیئک
له‌ده‌ریادا بن یان له‌وشکانی دا، له‌ده‌ست په‌روه‌ردگاردان، نه‌وان وه‌کوو چۆن
له‌ده‌ریادا له‌ده‌ست خودادان له‌وشکانیش دا به‌هه‌مان جسور له‌ژیر چنگی
قودره‌تی نه‌ودان. ده‌ی چۆن دُنیا ده‌بن له‌قارو غه‌زه‌بی نه‌و خاوه‌ن ده‌سه‌لاته
بی باکه؟ چۆن له‌وه ناترسین خودا به‌زه‌وی دا بتانباته‌ خوارئ، بومه‌له‌رزوه
بورکان له‌ژیر تانه‌وه هه‌لبستی، یان زریانو عاصیغه‌یه‌ک بنیئرئ بۆ سه‌رتان ئاوو
قورپو به‌ردو دارتان پیدادا؟ به‌فتاره‌تان به‌ریئو که‌س نه‌بی له‌سه‌رتان به‌جواب
بیئو داکوکیان لی بکا؟ یان چۆن دُنیا له‌وه‌ی: که‌ جاریکی تر سه‌رله‌نوئ
ناتانباته‌وه بۆ ناو ده‌ریاو نه‌و کاته شه‌پۆله‌ ره‌شه‌باو زریانان بۆ سه‌ر بنیئرئو
نقوو می ناو ده‌ریاتان بکا به‌هۆی بی باوه‌ریو بی ئیمانیتان؟

ئای له‌و بی ناگایی و نه‌فامییی ئاده‌میزاد تی‌یدیایه؛ رو له‌خودا
وه‌رده‌گیرنو پی کافرنو سوپاسی نیعمه‌ته‌کانی ناکهن، که‌چی له‌تۆله‌و سزاشی
نه‌مینن، له‌کاتی ته‌نگانه‌دا روی تیده‌که‌زو هانای بۆ ده‌به‌زو ده‌یناسن، که‌چی
که‌ له‌ته‌نگانه‌که‌ رزگاریان بوو هه‌لده‌که‌پینه‌وه، به‌خه‌یالی خۆیان جاریکی تر
موحتاجی خودا نابنه‌وه!

﴿ولقد کرهنا بني آدم﴾ بیگومان ئیمه‌ ریزمان له‌ئاده‌میزاد ناوه، به‌سه‌ر
زۆر له‌مه‌خلووقاتی خۆمان دا، باومان داوه‌تی، شیوه‌و روخساری جوانمان پی
به‌خشیوه، زانستو زانیاریمان فیر کردوه. له‌سروشتی دا گلۆ نه‌فخه‌ی یه‌زدانی
تیدیایه، ریزمان لیناوه به‌وه ناماده‌باشی نه‌وه‌مان تیدا به‌دی هیئاوه که‌ بتوانی
زه‌وی ئاوه‌دان بکاته‌وه، تی‌یدا هه‌لسورپۆ تیبکوشی بۆ وه‌ده‌ست هیئانی
پیداویستی ژیان، عه‌قلۆ هۆشمان پیداو په‌ی پشه‌سازی و کشتو کال کردنو
چبوداری و شتی تر بی ریزمان لیناوه به‌وه: که‌ فریشته‌کانو هه‌موو بونه‌وه‌ر

ئەو پيشوازىيە گەورەيان لەنادەم كرد، كړنووشيان بۆ برد، ريزمان ليناوہ بھوہ
ئەم ريزليناوہ مان لەنامەى خۆمان راگەياندوہو بەگوښچكەى بوونەوہرماندا
داوہ.

﴿وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ﴾ دەسەلاتى ئەوہمان پى بەخشىوہ هيۆ
تواناكانى ناوبوونەوہر بۆخۆى رام بكاو بۆ بەرژوہندى خۆى بەكارى بىنى.
لەوشكانىدا بەگوښەى رۆژگار دەتوانى سواری ولاغەبەرژوہ گوښدریۆو هيسترو
گاليسكەو ئوتومبيل و قەتار بىنى، لەهەوادا سواری تەياروہ ساروخ بىنى
لەدەريادا سواری كەشتىو گەمىى جۆراو جۆر بىنى!

﴿وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ﴾ رزقو رۆژيمان داوونى لەبەرئوبومى كشتو
كالۆ ميوہى درەختو گوشتو شيرى ئاژەل جۆرەها خواردەمەنىو خۆراكى تر،
هەروا شىوہو روخسارى جوانمان پى بەخشىون پۆشاكى جوانو رازاوہمان بۆ
قەراھەم هيئاوون.

بەكورتى: وشەى (الطيبات) ھەرچەندە خواردنو خواردنەوہى پاكئو بەتام
دەگەيەنى وەلى ھەموو جوانىو رازاوہيەكى ترى ژيان دەگریتەوہ.

﴿وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِّنْ خَلْقِنَا تَفْضِيلًا﴾ زیدە ريزمان داوونىو بەسەر
زوربەى دروستكراوانى خۆماندا پاساومان داوئەوہ، دەسەلاتى ئەوہمان داوہ
بەئادەمیزاد: كە دەتوانى زوربەى گيانلەبەرانى تر بۆ بەرژوہندى خۆى بەكار
بىنى، عەقلۆ ھۆشمان پىداوہ، پاداشرو جەزای كردەوہكانى دەدریتەوہ.

ريزمان داوونى بھوہ كردومانن بەئاوہدانكەرەوہى زەوى، ريزمان داوونى
بھوہ كە لەسروشتياندا ئامادەباشى جۆراو جۆرمان رسكاندوہ.

كە دەفەرئوبى: (على كثر) بۆ ئەوہيە فريشتە چەرت بكا، چونكە
تيكراى ئادەمیزاد لەتيكراى فريشتە ريزدار تر نيە.

هه چه نده هه ندی له موفه سسرین نهم نایه ته ده کهنه به لگه له سدر نه وه
که جنسی ناده میزاد له جنسی فریشته ریزدار تره فرموده یه کی پیغه مبه ریش
ﷺ ده کهنه پالپشتی بۆچونه که یان.

طبه رانی له عه بدوللای کوری عومره وه، و له عه بدوره زاقه وه نه ویش
له زهیدی کوری نه سهله مه وه به مه وقوفی و ئیبنو عه ساکیر له نه نه سی کوری
مالیکه وه به مه رفوعی، فرموده که یان ریوایه ت کردوه، ده ئین: پیغه مبه
ﷺ فرمویه تی: (ان الملائكة قالت: یاربنا أعطیت بنی آدم الدنیا یا کلون
فیها ویشربون ویلبسون، ونحن نسبح بحمدک، ولا نأکل ولا نشرب ولا
نلهو، فکما جعلت لهم الدنیا، فاجعل لنا الآخرة، قال: لا أجعل صالح
ذریة من خلقت بیدي کمن قلت له کن فیکون).

وه لی زوربه ی زانایانی نیسلام پییان وایه: تیکرای فریشته له تیکرای
ناده میزاد ریزدار ترن، به لام تاکه تاکه میزاد له فریشته ریزدار ترن، بۆ
نمونه هه زه ته میوه مه د ﷺ له فریشته کان ریزدار تره.

حال و وه زعی ناده میزاده کان له گه ل

پیشه وایانی خویان له روژی قیامه ت

يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ اُنَاسٍ

بِاِمَامِهِمْ فَمَنْ اُوْتِيَ كِتَابُهُ بِيَمِينِهِ فَاُولَٰئِكَ يَفْرَهُونَ

كِتَابَهُمْ وَلَا يُظْلَمُونَ قِتِيلًا ﴿٧١﴾ وَمَنْ كَانَ فِي هَذِهِ

اَعْمٰی فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ اَعْمٰی وَاَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٧٢﴾

پاش ئه‌وه‌ی له‌نایه‌ته‌کانی پیشوودا باشی ریزلینانی ئاده‌میزادی کرد
 نیعمه‌ته‌جۆراو جۆره‌کانی خۆی به‌سهر ئاده‌میزاددا له‌ژیانی دونیادا رانواند،
 دیته‌سهر باسی قیامه‌تو حالو وه‌زعی ئاده‌میزادان له‌و رۆژه‌دا، هه‌ندیکیان
 خوشبه‌ختو کامهرانو هه‌ندیکیان به‌دبه‌ختو مالتۆیران، ئاده‌میزاد تیکرا کیش
 ده‌کرین بۆ ده‌شتی مه‌حشر و له‌و سارایه‌دا حیسابو لیکۆلینه‌وه‌یان له‌گه‌ڵ
 ده‌کرئ، ههر که‌سه به‌ناوی ئه‌و نامه‌یه‌ی کرده‌وه‌کانی دونیای تیدا تو‌مار کراوه
 بانگ ده‌کرئ، یان به‌ناوی پیغه‌مبه‌ره‌که‌یه‌وه‌ یان به‌ناوی ئه‌و کیتابه‌ی
 پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی په‌ی‌په‌وی کردوه‌ بانگ ده‌کرئ، بانگیان لی ده‌کرئ ئه‌ی
 نه‌ته‌وه‌ی ئیبراهیم! ئه‌ی گه‌لی موسا! ئه‌ی گه‌لی عیسا! ده‌فه‌رموی: ﴿يَوْمَ
 نَدْعُو كُلَّ اُنَاسٍ بِاَمَامِهِمْ﴾ ئه‌ی موحه‌مه‌د! باسی ئه‌و رۆژه‌ بۆ گه‌له‌که‌ت
 بکه‌: که‌ هه‌موو گه‌لو نه‌ته‌وه‌یه‌که‌ به‌ناوی نامه‌ی کرده‌وه‌کانیان یان به‌ناوی
 پیغه‌مبه‌ره‌که‌یانوه‌، یان به‌ناوی ئه‌و کتیبه‌ ناسمانیه‌ی پیغه‌مبه‌ره‌که‌یان
 کاری پێ کردوه‌ بانگیان ده‌که‌ینو حیسابو لیکۆلینه‌وه‌یان له‌گه‌ڵ ده‌که‌ین،
 له‌و رۆژه‌دا باسی نژادو ره‌چه‌له‌ک له‌گۆرئ نامینئ، عه‌شیره‌تو هۆزو خیل چ
 رۆلێکیان نیه‌، ناگوترئ: کو‌ری فلان کچی فلتان، هۆزی فلانو فیسار،
 ناگوترئ: کئ کورده‌ یان کئ عه‌ره‌به‌ یان کئ فارسه‌ یان کئ...هتد بابئ به‌لکوو
 ههر که‌سه به‌ناوی پیغه‌مبه‌ره‌که‌یه‌وه‌ یان به‌ناوی نامه‌ ناسمانی‌یه‌که‌ی که‌
 پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی کاری پێ کردوه‌ بانگ ده‌کرین.

ده‌شگونجئ مه‌به‌ست به‌ (امامهم) له‌نایه‌ته‌که‌دا ئه‌و پیشه‌وایانه‌ بن که
 خه‌لک له‌دونیا‌دا شوینیان که‌وتوون، خاوه‌ن باوه‌ران شوین پیغه‌مبه‌رانو
 به‌رنامه‌کانیان که‌وتوون، گرۆهی کو‌فرو بی باوه‌رانیش شوین پیشه‌وایانی
 خزیان که‌وتوون، شوین هی وه‌کوو فیرعه‌ونو نه‌مرودو مارکسو میشیل
 که‌وتوون وه‌کوو له‌نایه‌تیکێ تردا ئاماژه‌ به‌وه‌ ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿وَجَعَلْنَاهُمْ
 اٰثِمَةً يَدْعُوْنَ اِلَى النَّارِ﴾ القصص/۴۱. به‌لام رای په‌سند ئه‌وه‌یه‌: که‌ مه‌به‌ست

به (امامهم) نامه‌ی کرده‌وه‌کانیان بی، چونکه دوابه‌دوای شه‌وه‌ده‌فرموی: ﴿فَمِنْ أَوْتِي كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَأُولَٰئِكَ يَقْرَءُونَ كِتَابَهُمْ﴾ جا نه‌گهر که‌سیک له‌و بانگ کراوانه نامه‌ی عه‌مه‌لی بدرتته ده‌ستی راستی، شه‌وه‌شه‌وانه نامه‌ی کرده‌وه‌کانی خویان به‌که‌یفخوشی و تهرده‌ماخیه‌وه‌ده‌خویننه‌وه، دلّیان خوش ده‌بی به‌بینینی کرده‌وه باشه‌کانیان که له‌ناو تو‌مارگای کرداره‌کانیان‌دا چه‌سپاوه. وه‌کوو له‌شوینیکی ترده‌ده‌فرموی: ﴿فَأَمَّا مَنْ أَوْتِي كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ، فَيَقُولُ هَٰؤُمِ اقْرَءُوا كِتَابِيهِ﴾ الحاقه/۱۹.

پاداشی کرده‌وه‌کانیان وهرده‌گرنه‌وه‌و ﴿وَلَا يَظْلُمُونَ فِتْلًا﴾ که‌مترین شت له‌کرده‌وه‌کانیان که‌م ناکریتته‌وه، (فتیل) به‌و داوه‌باریکه‌ده‌گوتری: که له‌ناو قه‌لشی ده‌نکه‌خورمادایه، به‌نمونه‌ده‌یهیننه‌وه‌بو که‌مترین شت! وه‌کوو له‌نایه‌تیکی ترده‌ده‌فرموی: ﴿وَلَا يَظْلُمُونَ شَيْئًا﴾ مریم/۶۰.

تیرمیزی و حافیظ! نه‌بویه‌کری به‌زاز له‌شه‌بو هوپه‌یره‌وه‌له‌پیغه‌مبه‌ره‌وه ﷺ ربوایه‌ت ده‌که‌ن که‌ده‌رباره‌ی نایه‌تی ﴿يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ أَنَسٍ بِأَمَامِهِمْ﴾ فهرموی: شه‌و روزه‌یه‌کیک له‌و باونگ‌کراوانه بانگ ده‌کری نامه‌ی کرده‌وه‌کانی دونیای بی ده‌هری، بالای به‌رز ده‌یته‌وه، ده‌و چاوی سپی ده‌بن، تاجیکی لوئلوئی ده‌خرتته‌سه‌رسهری و ده‌گه‌ریتته‌وه‌بو لای هاوه‌لانی و له‌دووره‌وه‌ده‌بیننو ده‌لّین: خودایه‌شه‌وه‌مان بو بیننه، پیروزیمان بو بخهره‌ناو شه‌وه‌وه، کابرا دّیته‌ناویانو پییان ده‌لّی: موژده‌تان لی بی بو ههر یه‌کیک له‌نیه‌وه‌شه‌هیه.

شه‌وه‌ی له‌دونیا‌دا کافر بی که‌نامه‌ی بی ده‌ده‌ن رووی ره‌ش ده‌بن بالای به‌رز ده‌بی و هاوه‌لانی چاویان لی ده‌بی، ده‌لّین: په‌نا به‌خودا له‌و روو ره‌شه، خودایه‌نه‌یهینیه‌لای نیمه، دی بو لایان هه‌موویان ده‌لّین: ده‌ک ریسوابی شه‌ویش ده‌لّی: دوورین له‌ره‌حمه‌تی خودا بو ههر یه‌کی له‌نیه‌وه‌شه‌هیه.

﴿وَمَنْ كَانَ فِي هَذِهِ أَعْمَىٰ فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَىٰ وَأَضَلُّ سَبِيلًا﴾
 که سیّک له‌م ژبانی جیهانه‌ی‌دا کوئر بی، له‌ناستی به‌لگمو نیشانه‌کانی
 په‌روه‌ردگار، چاوی خوی بنوقینییو سه‌یری نایه‌ته‌کانی بوونه‌ور نه‌کا شه‌وه
 له‌قیامه‌تیش‌دا کوئرو کوئر ده‌بی، ریگای رزگار بوونی ده‌ست ناکه‌وئ، به‌لکوو
 له‌قیامه‌ت‌دا باشر ریگای لی گوم ده‌بی! چونکه هیوای لادان له‌گوم‌پابوون
 نامینییو کار له‌کار تراز‌اوه.

به‌راستی دیمه‌نیکی سامناکه همرچی مه‌خلوقات هدییه کوکراوه‌ته‌وه
 همر کومه‌له‌و به‌ناوی پیغه‌مبه‌ره‌که‌یه‌وه یان به‌ناوی شه‌و په‌په‌روو پرژگرا‌مه‌ی
 شوینی که‌وتووه بانگ ده‌کری، بانگ ده‌کرین بو شه‌وی نامه‌ی عه‌مه‌لیان
 بدریتی، پاداشو سزای خویان وه‌ریگرنه‌وه، جا شه‌وانه‌ی نامه‌یان ده‌دریته
 ده‌ستی راستیان ده‌گه‌شیننه‌وه، به‌روی خوشه‌وه له‌نامه‌ی کرداریان ورد ده‌بنه‌وه
 ده‌یخویننه‌وه، پاداشی خویان به‌بی که‌مو کوپی وه‌رده‌گرنه‌وه به‌شه‌ندازه‌ی تاله
 ده‌زووله‌ی ناو درزی ناوکه خورما سته‌میان لی ناکری! خودایه بو خاتری ناوه
 جوانه‌کانت، بو خاتری زاتو صیفات و امان لی بکه له‌و تاقمه‌بین که نامه‌ی
 عه‌مه‌لیان ده‌دریته ده‌ستی راستیان‌زو رووگه‌شو دلخوشی شه‌و روژه‌بین!

هه‌ول و تیکۆشانی موشریکه‌کان بو لادانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌ریبازی
 خوی و ناچار کردنی بو شه‌وی مه‌که‌که به‌جی بیلی

وَإِنْ كَادُوا

لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ لِتَفْتَرِيَ عَلَيْنَا غَيْرَهُ

وَإِذَا لَا تَأْخُذُوكَ خِلَالًا ﴿٧٧﴾ وَلَوْلَا أَنْ ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدَتْ

تَرَكْنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا ﴿٧٤﴾ إِذَا لَأَذَقْنَاكَ ضِعْفَ
الْحَيَوةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تُجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا ﴿٧٥﴾
وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفْرِزُونَكَ مِنَ الْأَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا
وَإِذَا لَا يَلْبَثُونَ خِلْفَكَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٧٦﴾ سُنَّةَ مَنْ قَدْ
أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا وَلَا تَجِدُ لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلًا ﴿٧٧﴾

ده‌بارہی هوی نازل‌بونئی نایه‌تی ﴿وان کادوا لیفتنونک...الایة﴾ نیبنو
مه‌رده وه‌یهی و نیبنو نه‌بی حاته‌مو نیبنو نیسحاق و هی تریش له‌نیبنو
عه‌بباسه وه ریوایه‌ت ده‌که‌ن: ده‌فرموی: نوم‌یه‌یه کوری خدله‌فو نه‌بو جه‌هلی
کوری هیشام و چند پیاوئیکی تری قوره‌یش کوبونه‌وه و هاتنه‌ خزمه‌ت
پیغه‌مبهر ﷺ و تیان: نه‌ی موحه‌مه‌د! وه‌ره ده‌ست به‌جه‌سته‌ی بته‌کامن‌دا
بی‌نه، نیمه‌یش دی‌ینه سه‌ر نایینی تو، پیغه‌مبهر ﷺ زوری حه‌ز ده‌کرد نه‌وان
موسولمان بن، بویه‌ تو‌زیک دلئی نهرم بوو ئیتر په‌روه‌ردگار نایه‌تی ﴿وان
کادوا لیفتنونک عن الذی أوحینا الیک﴾ تا ده‌گاته ﴿نصیراً﴾ نازل کرد.

نه‌بو ششه‌یخ؛ نیبنو حه‌ییانی نه‌لته‌نصاری له‌سه‌عیدی کوری جوبه‌یره‌وه
ریوایه‌تی کردوه ده‌لی: له‌کاتی‌کدا پیغه‌مبهر ﷺ خه‌ریکی ماچ کردنی به‌رده
ره‌شه‌ی که‌عبه‌ بوو، کافره‌کان و تیان: ناهیلین به‌رده ره‌شه‌ ماچ بکه‌ی هه‌تا
نه‌یه‌ی ده‌ست به‌بته‌کامن‌دا نه‌هینی، نه‌ویش تو‌زیک بیری کردوه وه‌ له‌دلئی
خوی‌دا وتی: چ ده‌بی نه‌گهر ده‌ستی‌ک به‌بته‌کانیان‌دا بینم به‌مه‌رجی بیلن به‌رده
ره‌شه‌ ماچ بکه‌م، خودا بو‌خوی ده‌زانئی من به‌دل رقم لیانه، ئیتر په‌روه‌ردگار
نهم نایه‌ته‌ی نارده‌ خوارئ. نه‌مانه (اسباب‌النزول) و له‌کتابه‌کانی ته‌فسیردا
هینراون جار جاره ده‌یاننوسینه‌وه.

په یوه ندى نهم نایه ته به هی پیشه وه له م رو وه یه: که په روه ردگار له نایه ته کانی پیشوودا نیعمه ته جوړاو جوړه کانی خو ی به سر ناده میزاددا رانواندو حالو وه زعیانی له قیامتدا رون کرده وه، نه مجار به شوین نه وه داسی هولو ته قه لاکانی کافره کان ده کا: که چهند به پر وشن بو نه وه ی پیغه مبر ﷺ له ه لویستی خو ی لبدن، چه واشه کاری بخه نه نیو بهرنامه که یوه. جوړه ها فرتو قیلان به کار هیئا بو نه وه ی وا له پیغه مبر بکن به دهم خوداوه شتی که ه لبه ستی که له برنامه که یدا نیه!

ده فرموی: ﴿وان کادوا لیفتنوک عن الذی اوحینا الیک لتفتی علینا غیره﴾ نه ی پیغه مبر! نریک بوو موشریکه کان به فرتو قیلی جوړاو جوړیان تو لبدن له په پره وکردنی نه وه په یامی بو ت نیردراوه، نهو حوکه مانه ی بومان ناردووی پابه ندیان نه بی، پیشنیارت بو ده کمن به ودرگرتنی ه لویستی جیا جیا، شتی که به دهم نیمه وه بلاو بکه یه وه: که بومان نه ناردووی له برنامه که تدا نیه، ﴿واذا لاتخذوک خلیلاً﴾ نهو کاته نه گمر تو به قسه یان بکه یو به دلی نه وان بجو لوییه وه ده تکه ن به دژستو برادره ی خو یانو به ناو خه لکندا بلاوی ده که نه وه: که توش بو ته موشریکو بیرو باوه ری نه وانت به لاوه په سنبوو، ده بیته یارمتیدرو پشتیوانی نه وانو له ژیر چاودیری نیمه نامینی!! پاریزگاریت ناکه ین، پشتیوانیت لی ناکه ین!

﴿ولولا أن ثبتناک لقد کدت ترکن الیهم شیئاً قلیلاً﴾ نه گمر نیمه دلی تو مان له سر بیرو باوه ری راسته قینه ی خوت دامه زراو نه کردایه بیرو باوه رت به په یامی خوت تو کمو پتهو نه بویه ن بگومان نریک بووی له وه ی که می به لایندا مهیل بکه ی، وات به باش بزانیاه: که که می له داخواییه کانیا ن جی به جی بکه ی!!

واته: به هوی دامه زرانده که ی نیمه بو تو، به هوی نه وه ی: که نیمانی تو مان پتهوو تو کمه کردوه، تو نریک نه بووی له وه ی تمنانه ت که می کیش

مەيلى دڭ بىكەى بۆ لايان، ج جايى بەقسەيان بىكەى ھەندى لىداخوازىيەكانيان بەدى بىنى.

بەكورتى :

تۆ لەوانەبوو تۆزىك مەيلى دڭت بىوايە بۆ لايان نەك لەبەر ئيمان لەرزۆكى خۆت بەلكوو بەھۆى فرتو قىلى جۆراو جۆريان، بەلام پارىزگارى چاودىرى ئىمە بۆ تۆ بەجۆزىك بوو نەمان ھىشت كەمترىن مەيل بىكەى بۆ لايان!

خوينەرى ھىژا: سەير بىكە: قورئان چۆن پاكى و ئيمان پتەوى پىغەمبەر ﷺ رادەگەيەنى. دەى كەواتە: نابى گوى بگيرى بۆ برى رىوايەت: كە لەگەل ماناى ئايەتەكەدا رىك ناكەون، بۆ نمونە ئەو دوو رىوايەتەى لەوھ پيش دەريارەى ھۆكارى نازلبوونى ئايەتەكە ھىناومانن، نابى سەد لەسەد وەريان بگيرن، چونكە ماناكەيان لەگەل ماناى ئايەتەكە دژ دەوھستى! بۆيە من زۆرجار ئەو جۆرە رىوايەتەنە پاشگوى دەخەم تا بۆم بىكرى خۇميان لى دەپارنىزم.

﴿إِذَا لَأَذْنُكَ ضَعْفُ الْحَيَاةِ وَضَعْفُ الْمَمَاتِ﴾ خۆ ئەگەر تۆ نرىك بوويتايە لەوھى كەمترىن مەيل بىكەى بۆ لای موشرىكەكان، ئەوھ بىگومان دوو چەندانەى سزای دونياو دوو چەندانەى سزای قىامەتەمان پى دەچەشتى، واتە: لەدونياو قىامەتەدا عەزابى دوو قاتمان دەداى! چونكە كەمترىن ھەلە بۆ پيشەواو رابەر شىاوى سزای دوو چەندانەيە، بۆيە ئەگەر زانايەك تەوانىك بىكا سزاكەى لەسزای ھەمان تەوان كە نەفامىكى نەخويندەوار بىكا بەئىش ترە. تەنانت ھەندى شت ھەيە بۆ پىاچاكان خىرو چاكەيە، كەچى بۆ زاتى وەكوو پىغەمبەرانو پىاوە ھەرە نرىكەكانى خودا بەتەوانۆكە دەژمىردى بۆيە دەگوترى: (حسنات سينات المقربين).

ئیمامی مالیکو ئەحمەدو موسلیمو خواوەنی سونەنەکان جگە لەئەبو داود لەئەبو جەحیفەو واخیلی کۆری ئەسقەعەو رێوایەتیان کردووە دەلێن: پێغەمبەر ﷺ فەرمووی: (من سن سنة سيئة، فعلیه وزرها ووزر من عمل بها الى يوم القيامة) کەسێک دابو نەپیتیکی خراب دابینێ، ئەو تەواوێ خۆی لەسەرەو تەواوێ ئەوانەشی لەسەرە کە پەڕەوی ئەو دەکەنو شوینی دەکەون!

هەر بۆیە خێزانەکانی پێغەمبەر ﷺ ئەگەر تەواوێکیان بکردایە سزاکیان دووچەندانە دەبوو، وەکوو قورئان دەفەرموێ: ﴿يا نساء النبي من يأت منكن بفاحشة مبينة يضاعف لها العذاب ضعفين﴾ الأحزاب/ ۳۰.

ئەمجار کە موشریکەکان ناویمید بوون: لەوێ پێغەمبەر ﷺ کەمترین داخاویان جێ بەجێ بکا، بەهیچ جۆرێ نەیانتوانی تووشی فیتنەی بکەن، کەوتنە هەولێ ئەو بەزۆر لەشاری مەککە و دەری نین، ئیتر پەرەردگار نیگای بۆ نارد: کە کۆچ بکا بۆ مەدینە..! لەزانستی خودادا ئەو چەسپاوە کە قورەیشییەکان وەکوو قەومی عادو لوط بنەڕ ئەکا، بەعەزایی کۆکۆژ لەناویان ئەبا، خۆ ئەگەر بەزۆر پێغەمبەریان وەرەرنایە ئەو کاتە شیای ئەو دەبوون خودا هەموویان لەناوێ، ریشەکیشیان بکا، دەفەرموێ: ﴿وان كادوا ليستفزونك من الأرض ليخرجوك منها﴾ نزیكبوو دانێشتوانی مەككە دووبارە بەچاوو راوو فرتو قیل دۆژمنایەتیکردنت لەناخی مەككە وە دەرت نین، ئەو کاتە ئەگەر بەزۆر دەرت بکەن ﴿واذا لايلتون خلافاك الا قليلا﴾ دواي ئەو لەپاش تۆ ئەوان ماوێهەکی کەم نەبێ نایانھێڵینەو، بەلکوو لەناویان دەبەین! ئەمە دابو نەپیتی پەرەردگارە، گۆرانی بەسەردا نایە، دەریدەر کردنی پێغەمبەر لەزێدو نێشتمانی خۆی تەواوێکی گەورەو تەمبێ کردنی سەرلەبەری گەرەکە، ئەم بوونەوەرەش یاساو نێظامی یەزدانی نەگۆڕ دەهێگیرێ، سودفەو ریکەوت چ دەورێکی لەهەڵسۆرانی دا نە، جا: کە خودا

له‌عیلمی خۆی‌دا برپاری نه‌دابئ قوپره‌یشیه‌کان کۆکۆژ بکاو ناسه‌واریان نه‌هیلئ، له‌بهر هیکمه‌تیکی یه‌زدانی نه‌یه‌وئ وه‌کوو گه‌له‌ پێشینه به‌درۆخه‌ره‌وه‌کانیان به‌سه‌ریینئ، دیاره‌ موعجیزه‌ی پێغه‌مبه‌ره‌که‌شی له‌جۆری (خارق‌العاده) نابئ برپاری نه‌وه‌شی نه‌داوه‌ کافره‌کان به‌زۆر ده‌ری بکه‌ن، به‌لکوو نیگای بۆ کرد به‌کۆچکردن. ته‌نانه‌ت که‌ کافره‌کان بیستیان پێغه‌مبه‌ر ﷺ له‌مه‌که‌که‌ ده‌رچوو، که‌وتنه‌ هه‌ول‌دانی نه‌وه‌ نه‌هیلئ ده‌ریچی‌و هه‌ر چۆنیک بئ بیگی‌رنه‌وه‌ بۆ مه‌که‌که‌.

ئه‌مه‌ هه‌ر‌ه‌شه‌یه‌کی یه‌زدانییه‌ له‌گه‌وره‌و مله‌وپه‌ه‌کانی قوپه‌یش به‌وه‌: که‌ دوا‌ی ده‌رچوونی پێغه‌مبه‌ر له‌مه‌که‌که‌ نه‌وان به‌هیلایک ده‌چن. له‌راستی‌دا ئه‌م هه‌ر‌ه‌شه‌یه‌ هاته‌ جئ دوا‌ی نزیک هه‌ژده‌ مانگ له‌برواری کۆچکردنی پێغه‌مبه‌ر ﷺ له‌مه‌که‌که‌وه‌ بۆ مه‌دینه‌ له‌جه‌نگی به‌در‌دا زۆریه‌ی نه‌و مله‌وپه‌ه‌ کۆژران!

﴿سنة من قد أرسلنا قبلك من رسلنا﴾ نه‌وه‌ دابو نه‌پێتمان بوو ده‌ریاره‌ی نه‌و گه‌له‌ پێشینانه‌ی که‌ پێغه‌مبه‌رانی ئیمه‌یان به‌درۆ خسته‌وه‌ نه‌زه‌تیان دانو له‌زیدی خۆیان راویان نان. له‌بیخ ده‌رمان هی‌نان ریشه‌کی‌شمان کرد‌نو سه‌رله‌به‌ر له‌ناومان بردن، خۆ نه‌گه‌ر پێغه‌مبه‌ر ﷺ پێغه‌مبه‌ری ره‌حمه‌ت نه‌بوا‌یه‌ بۆیان عه‌زابو سزایه‌کی سه‌ختیان بۆ ده‌هاتو تیکه‌یه‌وه‌ ده‌پێچانو به‌هیلایکی ده‌بردن، به‌لام پێغه‌مبه‌ری نی‌سلام ره‌حمه‌ته‌ بۆ ئاده‌میزاد به‌گشتی بۆ گه‌لی قوپه‌یش به‌تایبه‌تی، بۆیه‌ په‌روه‌ردگار له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فرموی: ﴿وما كان الله ليعذبهم وانت فيهم﴾ الانفال/۳۳.

ئه‌مه‌ دابو نه‌پێتی خودایه‌و ﴿ولا تجد لسننتنا تحويلاً﴾ گۆرانکاری له‌دابو نه‌پێتی خودادا نی‌ه‌و تی‌یدا نه‌بو‌ه‌و نابئ، قه‌ت بئ واده‌یی به‌سه‌ردا نایه‌.

فهرمان و تهوجیهات و تهعلیمات بو پیغه مبر

أَقِمِ

الصَّلَاةَ لِذُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ
 قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا ﴿٧٨﴾ وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ
 نَافِلَةً لَّكَ عَسَىٰ أَن يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا ﴿٧٩﴾ وَقُلْ رَبِّ
 ادْخُلْنِي مَدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مَخْرَجَ صِدْقٍ وَاجْعَلْ لِي مِنْ
 لَّدُنكَ سُلْطَانًا نَّصِيرًا ﴿٨٠﴾ وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ
 إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا ﴿٨١﴾ وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ
 وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا ﴿٨٢﴾ وَإِذَا
 أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَأَىٰ بِجَانِبِهِ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ كَانَ يَئُوسًا
 ﴿٨٣﴾ قُلْ كُلُّ يَعْمَلُ عَلَىٰ شَاكِلَتِهِ فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ أَهْدَىٰ
 سَبِيلًا ﴿٨٤﴾ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي
 وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٨٥﴾

دهرباره‌ی هۆکاری نازل‌بوونی نایه‌تی ژماره (۸۰) ﴿وقل رب ادخلني...﴾ تیرمیزی و ئیبنو مه‌رده‌وه‌یهی له‌ئیبنو عه‌بباسه‌وه ریوایه‌ت ده‌که‌ن ده‌فرموی: پیغه‌مبەر ﷺ له‌مه‌که‌که‌ بوو، پاشان فه‌رمانی پیکرا: که کوچ بکا: نایه‌تی ﴿وقل رب ادخلني مدخل صدق وأخرجني مخرج صدق...﴾ ی بۆسه‌ر نازل بوو.

دهرباره‌ی نایه‌تی ژماره (۸۵) ﴿يسألونك عن الروح...﴾ بوخاری له‌ئیبنو مه‌سه‌عوده‌ی ریوایه‌ت ده‌کا ده‌فرموی: من خۆم له‌گه‌ڵ پیغه‌مبەر ﷺ به‌ناو مه‌دینه‌دا ده‌ڕۆشیتین خۆی به‌سه‌ر لقه‌ دار خورمایه‌که‌دا دابوو به‌لای چه‌ند پیاویکی قوره‌یشی‌دا تیپه‌ڕین، هه‌ندیکیان به‌هه‌ندیکیان وت: نه‌گه‌ر پرسیارتان له‌موحه‌مه‌د بکهدایه‌؟! نه‌وانیش وتیان باسی گیانمان بۆ بکه‌ پێناسه‌ی (روح) مان بۆ بکه‌، نه‌ویش ساتیک راوه‌ستاو سه‌ری به‌رز کرده‌وه، وام زانی نیگای بۆ دی، پاشان فه‌رموی: ﴿الروح من أمر ربی، وما أتیتم من العلم الا قليلاً﴾.

تیرمیزی له‌ئیبنو عه‌بباسه‌وه ریوایه‌ت ده‌کا: ده‌فرموی: قوره‌یشی‌یه‌کان به‌جوله‌که‌کانیان گوت: پرسیاریکمان پێ بلین: له‌م پیاوه‌ی پیرسین، نه‌وانیش وتیان: ده‌رباره‌ی (روح) پرسیاوی لێ بکه‌ن، نه‌وانیش پرسیاویان لێ کرد، په‌روه‌ردگار ئه‌م نایه‌ته‌ی نارد هه‌وا: ﴿ويسألونك عن الروح قل الروح من أمر ربی﴾. وه‌لێ هه‌دیشه‌که‌ی بوخاری نه‌وه ده‌گه‌یه‌نی نایه‌ته‌که‌ مه‌ده‌نی بی، له‌کاتی‌که‌ سوره‌ته‌که‌ هه‌مووی مه‌که‌کی‌یه، پرسیار کردنه‌که‌ی قوره‌یشیه‌کانیش هه‌ر نه‌وه ده‌گه‌یه‌نی که‌ سوره‌ته‌که‌ مه‌که‌کی‌یه‌ی بی!

ئیبنو که‌ثیر بۆ کو‌کردنه‌وه له‌نیوان نه‌و دوو هه‌دیشه‌دا ده‌فرموی: ئه‌م نایه‌ته‌ دووجار نازل بووه؛ جاریکیان له‌مه‌که‌که‌و جاریک له‌مه‌دینه.

په‌یه‌ه‌ندی ئه‌م کۆمه‌له‌ی نایه‌ته‌ به‌نایه‌ته‌کانی پێشه‌وه‌وه نه‌وه‌یه: دوا‌ی نه‌وه‌ی په‌روه‌ردگار باسی فرتو قیلى کافره‌کانی کردو شیوه‌ی ته‌نگ پێ

ئیمامی نه‌حمه‌دو ئیرمیزیو نه‌سائیو ئیبنو ماجه له‌ئهبو هوپه‌یپه‌وه
ریوایه‌تیان کردوه، هه‌روا له‌صه‌حیحی بوخاریو موسلیم‌دا دووباره له‌ئهبو
هوپه‌یپه‌وه ریوایه‌ت کراوه: که پێغه‌مبەر ﷺ فەرموویه‌تی فریشته نووسه‌رو
ده‌فته‌ر به‌ده‌سته‌کانی تایبه‌ت به‌کرده‌وه‌ی ئاده‌میزاد ئالو گۆپ ده‌که‌ن؛
فریشته‌ی رۆژ دینه‌ خواریو فریشته‌ی شه‌و ده‌رۆنه‌وه له‌کاتی نوێژی به‌یانی‌دا
یه‌کتر ده‌گرنه‌وه، هه‌روه‌ها له‌کاتی نوێژی عه‌صریش‌دا کۆده‌بنه‌وه جا که
فریشته‌ی شه‌و به‌جیتان دێلن و به‌رز ده‌بنه‌وه، په‌روه‌ردگار پرسیاریان لی ده‌کاو
(بو خوشی زۆر باشتر ده‌زانێ) ده‌فهرموی: که به‌نده‌کانمتان به‌جی هێشتن
خه‌ریکی چی بوون؟ نه‌وانیش ده‌لێن: خودایه! چینه لایان خه‌ریکی نوێژ کردن
بوون، به‌جیمان هێشتن خه‌ریکی نوێژ کردن بوون.

عه‌بدوللای کورپی مه‌سه‌عودیش فەرموویه‌تی نوێژی به‌یانی فریشته
ئێشک‌گره‌کان تی‌یدا کۆده‌بنه‌وه، جا فریشته‌ی شه‌و به‌رز ده‌بنه‌وه و فریشته‌ی
رۆژیش ده‌مینه‌وه.

هه‌ندیکیش پێیان وایه مه‌به‌ست به‌وشه‌ی (مشهوداً) هه‌لنانی ئاده‌میزاده
بۆ ئه‌وه‌ی نوێژی به‌یانی به‌جه‌ماعه‌ت بکا واته: که مه‌لێکی زۆر ئاماده‌ی
ئه‌نجامدانه‌که‌ی بن.

ئیمامی رازی ده‌فهرموی: مه‌به‌ست به‌ (مشهوداً) لێره‌دا ئه‌وه‌یه:
ئاده‌میزاد ئاشاری ده‌سه‌لاتی خودا ده‌بینی، نیشانه‌ی کارسازی په‌روه‌ردگار
به‌دی ده‌کا، به‌چاوی خۆی ده‌بینی چون ئه‌و تاریکه شه‌وه ئه‌نگوسته چاوه
روناکی خۆر رایده‌مالی، جیهان له‌تاریکیه‌وه ده‌که‌وێته‌ حاله‌تی روناکیه‌وه،
نووستو به‌خه‌به‌ردین هه‌روا گه‌لێک شتی تر ده‌بینی که دیارده‌ی ده‌سه‌لاتو
قودره‌تی خودان.

مامۆستا سه‌ییدیش لهم باره‌وه ده‌فهرموی: ئهم دوو کاته:
کاتی رۆژئاوایه‌وه و کاتی شه‌ورابوردن و هاتنی رۆژ تایبه‌تمه‌ندی

خوځيان هه‌يه، له‌سهر دلو د‌ه‌روون زور كارىگه‌رو سهره‌نج راكيشن، چونكه شه‌وداهاتنو هيرش هينسانى تاريكى، وه‌كوو روژبوونه‌وهو تاريكى رامالين همدوكيان جيگاي سهره‌نجن و دل تيان‌دا ده‌كه‌ويته ترسو له‌رزوه همدردو كاته‌كه شويى تيفكرينو بير كرده‌وهن له‌ياساي بوونه‌وه: كه چاو تروكاتيك له‌كار ناكه‌وي و راناوه‌ستى. ئالم به‌يانيه‌دا له‌و كاته‌دا: كه ئاسو روناكى تيده‌كه‌وي، كه‌به‌يه‌كى هيدى هه‌لده‌بى، زينده‌وه‌ره‌كان به‌ئاگا دينه‌وهو جمو جوځيان تى ده‌كه‌ويته‌وه، قورئان خوځندو نوځ‌كردن له‌وكاتانه‌دا تايبه‌تمه‌ندى و كارىگه‌رى خوځيان هه‌يه.

ئه‌مجار ديت‌ه سهر ده‌ست نيشان‌كردنى فهرزيكى تر: كه تايبه‌ته به‌پيغه‌مبهر خوځيه‌وه. ده‌فرموي: ﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَهَجْدَ بِهِ﴾ شه‌و دواى نووستن، هه‌لسه شه‌ونوځ بكه، قورئانى تيدا بخوينه، ئه‌مه يه‌كه‌م فرمانه ئاراسته‌ي پيغه‌مبهر كراوه بو ئه‌نجامدانى شه‌ونوځ ﴿نَافِلَةً لَّكَ﴾ زنده فهرزيكه له‌سهر توو له‌پينج نوځه‌كاني تر جودايه‌و تايبه‌ته به‌تووه. بو توو فهرزو پيويسته‌و بو ئومه‌ته‌كه‌ت سونه‌تو ته‌طمووعه.

هه‌نديك ده‌لين: شه‌ونوځ بو پيغه‌مبهر ﷺ به‌تايبه‌تى زنده طاعه‌ته، چونكه به‌نه‌صصى ئايه‌ت په‌روه‌ردگار له‌به‌رودواى تاوانى پيغه‌مبهر خوځ بووه، بو غه‌يرى خوځ له‌ئومه‌ته‌كه‌ي زنده تااعت ده‌بيت‌ه كه‌فاره‌تى تاوانه‌كانيان. به‌لام ئيبسو جه‌رير ئه‌م رايه‌ي ره‌تكردوت‌ه‌وه، ده‌لى: چونكه پيغه‌مبهر ﷺ فرمانى پى كراوه به‌وه‌ي داواى ليخوشبون بكا، وه‌كوو له‌شوينيكي ترده ده‌فرموي: ﴿وَاسْتَغْفِرْ لَهُ أَنْ كَانَ تَوَابًا﴾ النصر/۳. هه‌روه‌ها له‌فرموده‌ي پيغه‌مبهردا هاتووه: كه روژانه زياد له‌سه‌د جار (استغفر الله)ى كردوه، هه‌تا به‌نده زياتر له‌خودا نزيك بيت‌ه‌وه زياتر لى ده‌ترسى، هه‌رچه‌نده خودا دلنياي كرديى له‌وه‌ي كه له‌تاوانه‌كاني خوځ بووه، ئه‌مه پله‌و مه‌قاميكه پياوى خوځ ده‌يزانى!!

ئەي پيغەمبەر! ئەوێ فەرمانمان پێ کردی ئەنجامی بدە ﴿عسی أن یبعثک ربک مقاماً محموداً﴾ بۆ ئەوێ رۆژی قیامت کە زیندومان کردیسەوێ مەقامی سوپاسکراوت پێ ببەخشین، هەموو دروستکراوان سوپاست دەکەن، زوربەي زانایانی تەفسیر پێیان وایە: ئەو مەقامە موحموودە کە بەپيغەمبەری ئیسلام دەبەخشرێ پلەوپایەي شەفاعەتی گەورەي بۆ رزگار کردنی ئادەمیزادەکانی دەشتی مەحشرە لەو نارەحەتی و مەترسییەي تی‌یدان. نەسائی و حاکمو کۆمەڵیکێ تریش لەحوذەیفەوێ ریوایەت دەکەن: کە فەرموویەتی: (پەرورەدگار هەموو ئادەمیزادان لەسارای مەحشرەدا کۆ دەکاتەوێ، دەنگی بانگ لێ کردنی بانگکەر دەبێسن چاو دەیان بینێ، هەموویان روتو پێ خاوسن، چۆن دروست کراون ئاوا، هەموویان بەپتوێ، بێ خوستو نەست، کەس قسە ناکا مەگەر ئیزن وەرێگرت، ئا لەو کاتەدا بانگ لەپيغەمبەر دەکری: ئەویش لەوێ لای دەفەرموی: (البیک وسعدیک، والخیر فی یدیک، والشر لیس الیک، والمهدی من هدیة وعبدک بین یدیک، وربک والیک، لا ملجأ ولا منجی منک الا الیک تبارکت وتعالیت سبحانک رب البیت) ئا ئەمەيە مەقامی مەحموود.

لەصدەحیحی بوخاری دا فەرموودەيەک لەئێبنو عومەرەوێ ریوایەت دەکا دەفەرموی: (ان الناس یصیرون یوم القيامة جنأ، کل أمة تتبع نبیها تقول: یا فلان! اشفع حتی تنتهی الشفاعة الى النبی ﷺ فذلک یوم یبعثه الله المقام المحمود)^(۶).

ئیمامی موسلیم لەصدەحیحەکەي فەرمودەيەکی لەئەنەسەوێ ریوایەت کردووە، دەفەرموی: پيغەمبەر بۆي باس کردینو فەرموی: (اذا کان یوم القيامة ماج الناس بعضهم الى بعض فیأتون آدم فیقولون له: اشفع

(۶) بوخاری لەبابی تەفسیردا (باب ۱۱) ژمارەي فەرمودەي (۴۷۱۸) ریوایەتی کردووە. وشەي (جنأ) بەمانا کۆمەل کۆمەل دێ.

لنريتك فيقول لست لها، ولكن عليكم بابراهيم عليه السلام فانه خليل الله،
 فيأتون فيقول لست لها، ولكن عليكم بموسى فانه كليم الله فيؤتى
 موسى فيقول لست لها ولكن عليكم بعيسى عليه السلام فانه روح الله وكلمته،
 فيؤتى عيسى فيقول لست لها، ولكن عليكم بمحمد ﷺ فأوتى فأقول أنا
 لها). (۷)

نیمامی بوخاری له جابیری کوری عه بدولاه فرموده ده کت ریوایت ده کا
 ده لئی: پیغه مبر ﷺ فرمودی: (من قال حين يسمع النداء، اللهم رب هذه
 الدعوة التامة والصلاة القائمة آت محمد ﷺ الوسيلة والفضيلة وابعثه
 مقاما محمودا الذي وعدته حلت له شفاعتي يوم القيامة). (۸)

نیمامی تیرمیزی له نه بو سه عیدی خودرییه ریوایت ده کا؛ ده لئی:
 پیغه مبر ﷺ فرمودی: (أنا سيد ولد آدم يوم القيامة ولا فخر، وبيني
 وبينك وبين محمد ﷺ ولا فخر، وما من نبي يومئذ آدم فمن سواه الا تحت
 لوائه). (۹)

وشه ی (عسی) له زاراه ی عه ره بی دا بو ره جاو به ته ما بوونه به لام لی ره دا
 بو وجوبو ته تکید دی.

نه مجار به بو ته ی فرمان کردن به پیغه مبر ﷺ به کزچ کردن بو مه دینه.
 فرمان به پیغه مبر ده کا که له پره وردگاری خوی بیاریته وه: که له دونیاو
 قیامت دا پلهو پایه ی باشی پی به خشی. ده فرمودی: ﴿وقل: رب أدخلني
 مدخل صدق وأخرجني مخرج صدق﴾ ته ی موحه ممد له خودا بیارپره وه
 بلئی خودایه! له دونیاو قیامت ده رچونو داخل بووتم په سند بی، چونه دهرم

(۷) صحیح مسلم کتاب الایمان (۳۱۶/۱۹۳) باب (۸۴).

(۸) صحیح بوخاری له بای ته فسریدا (۴۷۱۹) باب (۱۱).

(۹) نیببنوماجه له (الکتاب الزهد) دا ژماره (۴۳۰۸) باب (۳۷). نیمامی نه محمد له (المسند) دا ژماره
 ۱۰۹۸۷) دا.

له‌مه‌ککو داخل بوونم به‌شاری مه‌دینه جیگای ره‌زامه‌ندی تو بی. هه‌موو شتی‌کم به‌راستی بی‌و راسته‌قینانه نه‌نجامی بدهم، له‌دوینا ده‌رچوونمو داخل بوونم به‌گور ده‌رچوونم له‌گور داخل بوونم به‌ده‌شتی مه‌حشر په‌سندو راسته‌قینه بی، جیگای ره‌زامه‌ندی تو بی. ریزم لی بگری، پله‌و پایم به‌رز بکه‌یته‌وه.

﴿واجعل لي من لدنك سلطاناً نصيراً﴾ خودایه! به‌لگوو نیشانه‌ی به‌هیزم بی ببه‌خشه، هی‌زو توانای مادیو مه‌عنه‌ویم به‌ده‌ری بتوانم به‌سه‌ر ناحه‌زانمدا زال بیم، نایینه‌که‌م به‌جیهان‌دا بلاو بیته‌وه، تاریکی کوفرو بی‌دینی رامالم.

له‌راستی‌دا خودا دوعاو نزاکانی پیغه‌مبه‌ری گیرا کرد: خودی پیغه‌مبه‌ر خوی له‌ده‌ستی کافره‌کان پاریزراو بوو ده‌ستی دوزمنانی لی دور خسته‌وه... وه‌کوو ده‌فه‌رموی: ﴿والله يعصمك من الناس﴾ المائدة/۶۷، نایینی به‌جیهان‌دا بلاو بوو وه‌به‌سه‌ر نایینه‌کانی تردا زال بوو وه‌کوو ده‌فه‌رموی: ﴿يظهر على الدين كله﴾ التوبة/۳۲، فرمان‌په‌وایی جیهانیان ده‌ست که‌وتو هه‌ر نه‌وانیش سه‌ره‌که‌وتوون، وه‌کوو ده‌فه‌رموی: ﴿فان حزب الله هم الغالبون﴾ المائدة/۵۶، یان ده‌فه‌رموی: ﴿ليستخلفنهم في الارض﴾ النور/۵۵.

هه‌لبه‌ته داواکردنی پیغه‌مبه‌ر ﴿بؤ ده‌سه‌لاتو فه‌رمان‌په‌وایی بؤ نه‌وه نه‌بوه چه‌زی له‌ده‌سه‌لات بووی، به‌لکوو بؤ پاریزگاری ناییزو سنوره‌کانی، چونکه پیویسته حق هی‌زو توانای هه‌بی بؤ به‌ره‌نگار بوونه‌وه‌ی ناحه‌زانی. بؤ لابرندی کوسپو ته‌گه‌ره‌ی که ده‌خرینه پیشی، بزیه له‌نایه‌تیکی تردا په‌روه‌ردگار ناردنی پیغه‌مبه‌ران و ناردنی نامه‌ی ناسمانی بزیان ناویته‌ی نازل کردنی ماده‌ی ناسن کردوه: که که‌ره‌سه‌ی هی‌زو توانای لی پیک ده‌هینری. وه‌کوو ده‌فه‌رموی: ﴿لقد ارسلنا رسلنا بالبينات، وانزلنا معهم الكتاب والميزان ليقوم الناس بالقسط، وانزلنا الحديد فيه باس شديد ومنافع للناس... الآية﴾ الحديد/۲۵.

له ئیمامی عوسمانه وه ریوایه ت کراوه ده فهرموئ: (ان الله لیزع بالسلطان مالا یزع بالقرآن) واته: جاری وا ههیه به هۆی هیزو ده سه لاتوه جله وگیری له نه نجامدانی تاوانو بلاویونه وهی فساد ده کری: که زۆر جار شهو کاره به هه ره شهو ته ماع به رنانی قورئان نایه ته دی.

ئه مجار هه ره شه له کافره کانی قوره یش ده کاو ده فهرموئ: ﴿وقل جاء الحق وزهق الباطل﴾ نهی موحه ممه! به موشریکه کان بلی: هه قو راستی که ئیسلامه له خوداوه هات، قورئانی پیروزی ئیمانی راستو زانیاری به سوود له خوداوه هاتوه، ده بی بجه سپی، به تال که به پهرستی و بیدینی به جیگای نابیته وه پوچاوه وه نابی بمینی. ﴿ان الباطل کان زهوقاً﴾ بیگومان به تال پوچاوه وه بی نموده وه قه لاجۆ کراوه. وه کوو له شوینیکی تردا ده فهرموئ: ﴿بل نقذف بالحق علی الباطل فیدمغه، فاذا هو زاهق﴾ الانبیاء/ ۱۸.

بوخاری و موسلیمو تیرمیزی و نه سائی له عه بدوللای کوری مه سعوده وه ریوایه ت ده کهن ده فهرموئ: رۆژی فه تحی مه که که پیغه مبه ر ﷺ چوه ناو شاره وه له ده ور به ری کابه دا (۳۶۰) سی سده و شه صت بت هه بوو ئیتر پیغه مبه ر ﷺ داریکی به ده سه ته وه بوو، به داره که تی وهی ده ژنیزو ده یفه رموو: ﴿جاء الحق وزهق الباطل، ان الباطل کان زهوقاً﴾ هه روا ده یفه رموو: ﴿جاء الحق وما یبدئ الباطل وما یعید﴾ سبأ/ ۴۹.

حافیظ ئه بو یه علاوه له جابیری کوری عه بدوللاوه ریوایه ت ده کا: ده لئ: له خزمه ت پیغه مبه ردا چوینه ناو مه که که وه له ده وری کابه سی سده و شه صت بت هه بوو، له جیاتی خودا په رستشیا ن بۆ ده کرا، پیغه مبه ر ﷺ فه رمانی کرد به شکاندنیا ن هه موویان به ره وده م خزانو تیک شکینران. جا پیغه مبه ر ﷺ ئه م نایه ته ی ده خوینده وه ﴿جاء الحق وزهق الباطل ان الباطل کان زهوقاً﴾.

به لئ به تال جیگیر نابی، پایه دار نابی، چونکه هۆکاری مانه وهی تیدا نیه، هۆکاری مانه وهی کاتی و له رزۆکن، ده ره کین، بنه ره تی نین هه ره له گه ل

له رزه یه کی پیکهوت دهر وخی و ده پوچیتیه وه، به لام هۆکاره کانی مانه وهی حهق
له خودی خۆی دانو سروشتینو بنه رتی و چه سپاوو دامه زراون، وا ده بی هه واو
ناره ژو دژی ده وهستی، سولتمو هیژو توانا به رهنگاری ده بیتیه وه، بارودوخ
له گه لی دا گونجاو نابی، به لام دامه زراوی و چه سپاوی راستی حهق هیژو
توانای مانه وهی خۆی پییه، حهق هه ر ده بی سهرکه وی و بالا بی، چونکه
سهرچاوهی حهق له خودا وهیه، حهق ناوی پهروه ردگار هه سهره نجام پیروزی هه ر
بو شه وه. واده ی خودایه و به لیتنی نه زه لی یه، به تال به رده وام نابی و بالاده ستی
بو شه و نابی، واده ی خودایه و ده سه لاتی خودا له ژور هه موو ده سه لاتیکه وهیه،
کی له خودا راسگوتره؟ کی له خودا واده راست تره؟؟ که وایی به تال به تاله و
ده بی پروا نه مینی! حهق حهقه و ده بی بچه سپی و بمینی.

ئه مجار پهروه ردگار هه وانه له نامه ی خۆی: که قورئانی پیروزه به وهی
که شیفاه ره حمه ته بو ئاده میزادو ده فهرموئ: ﴿وَنَزَّلَ مِنَ الْقُرْآنِ مَآهُو
شِفَاءً وَرَحَةً لِّلْمُؤْمِنِیْنَ﴾ ئیمه قورئانیک ده ئیرینه خوارئ بو سهر تو شه ی
موحه ممه د! شیفای دهردی دلانه و ره حمه ته فهره بو موسولمانان. بیرو
باوه ریان پی ی زیاد ده کا، شیفایه بو دهردی شکنو گومانی ناو دلو دهروون، بو
دهردی نیفاقو شیرکو ئیلحاد، بو دهردی نه زانی و گومپایی، شیفایه بو دهردی
وه سه وه راپایی، ره حمه ته فهره بو نه وانه ی خاوه ن باوه رنو شوینی
که وتوون، چونکه شاره زاتریان ده کا بو خودا په رستی و دۆزینه وهی ریگای
راست. ئه مه ش سهرده کیشی بو چوونه ناو به هه شتو رزگاربون له عه زابی
دۆزه خ.

پیغه مبهر ﷺ له فەرموده یه کی دا: که ده یله می ریوایه تی کردوه ده فەرموئ: (من لم یستشف بالقرآن فلا شفاء له)^(۱) که سیڅ له قورئان دا شیفای ده ست نه که وئ شیفای نیه.

﴿ولا یزید الظالمین الا خسار﴾ بیستنی قورئانو څیونده وهی بۆان دوور که وتنه وه له ریځای راستو ئیمانیه نمان بۆ کافرو سته مکاران زیاد ده کا، چونکه کوفرو بیډینی له ناخیان دا ره گی دا کوتاوه، دلّیان له ورگرتنی حق مؤر کراوه، پی پی سودبه خشو به هره مه ند نابن. وه کوو له شوینیکی تردا ده فەرموئ: ﴿قل: هو للذین آمنوا هدی وشفاء، والذین لایؤمنون فی آذانهم وقر، وهو علیهم عمی، اولئک ینادون من مکان بعید﴾ فصلت/۴۴. یان ده فەرموئ: ﴿فاما الذین آمنوا فزادتهم ایمانا وهم یستبشرون. واما الذین فی قلوبهم مرض فزادتهم رجساً الی رجسهم وماتوا وهم کافرون﴾ التوبة/۱۲۵.

قورئانی پیروژ (جبل المتین) ه دلّه کان به خوداوه په یوه ند ده کا نارامی و هه ست کردن به پاریزگاری و چاودیری ده کا.

قورئان شیفای دهردی هه وه سبازی و رژدی و چروکی و هه سودیه. شیفایه بۆ عه قل؛ ناهیلّی بیرو بۆ چونی شپړیوی و شه طه طی تیبه که وئ. له ده رده سامنا که کان ده پیاریژئ، مشته مالی ده کا بۆ نه وهی له مه یدانی خوی دا به نازادی پهل بهاوی و نامانجی پیروژ به ده ست بیئی.

شیفایه بۆ دهردی کومه لایه تی؛ نه وه دردانه ی کومه لّ داده رزینن تیکی ده دن، ده پروخینن. که وایج هه که سیڅ، هه کۆرو کومه لّیک له قورئان دا دهرمانی دهرده کانی نه دوزیته وه نه وه شیفای نه خوشیه کانی ده ست ناکه وئ!! هه کاتیک ئاده میزاد به بی شیفو ره حمه ت به لّلا بکری هه و او هه وه سی خوی ریبه ری بن نه وه له حاله تی خوشی و خوشگوزه رانی دا سپله و

(۱۰) نینو ماجة له کیتابی (الطب) دا ژماره (۲۵۰-۱) باب (۲۸) (الاستشفاء بالقرآن) ریوایه تی کردوه.

پینه‌زانه، له‌حاله‌تی ته‌نگو چه‌له‌مه‌و ناخۆشی‌دا هیوا برارو مه‌ئوسه
 له‌رحمه‌تی خودا. وه‌کوو ده‌فهرموئ: ﴿وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ
 وَنَآىٰ بَاجَانِبِهِ﴾ هه‌ر کاتێ نازو نیعه‌تمان به‌سه‌ر ئاده‌میزادا رشت، رزقو
 روژیمان پێ‌دا، له‌شساغی و دلخۆشیمان پێ‌به‌خشی له‌جیاتێ ئه‌وه‌ی
 سوپاسگوزار بێ پشت له‌طاعه‌تی خودا هه‌له‌ده‌کا، روی خۆی وه‌رده‌گێڕێو دوور
 ده‌که‌ویت‌ه‌وه. ﴿وَإِذَا مَسَّ الشَّرَّكَانَ يَتُوسَّأُ﴾ هه‌رکاتێ نه‌خۆشی و به‌لاو
 موصبیه‌تی توش بێن، له‌جیاتێ ئه‌وه‌ی به‌صه‌برو ئارام بێ، ره‌شبینو غه‌مبارو
 خه‌میده‌یه‌ هیوا برارو ده‌بێ له‌زیانو به‌ته‌واوی ده‌پروخی! ئالیه‌دا نرخی ئیمان
 ده‌رده‌که‌موئ، خاوه‌ن باوه‌ر له‌کاتێ خۆشی و کامه‌رانیدا شوکرانه‌ژمیرو
 سوپاسگوزارو مل که‌ج بۆ فه‌رمانی خودا، له‌کاتێ ته‌نگو چه‌له‌مه‌ش‌دا
 به‌صه‌برو ئارام و ره‌ به‌رزو به‌هیاوی رزگارپوونه‌و ئاثومید نابێ. نمونه‌ی ئه‌م
 نایه‌ته‌ نایه‌تیکی تره‌ که‌ ده‌فهرموئ: ﴿وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَانَا لِجَنْبِهِ
 أَوْ قَاعِدًا أَوْ قَائِمًا، فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ ضُرَّهُ، مَرَّ كَأَن لَّمْ يَدْعُنَا إِلَىٰ ضُرِّ مَسِّهِ،
 كَذٰلِكَ زَيْنٌ لِّلْمُسْرِفِينَ مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ﴾ یونس/۱۲. یان ده‌فهرموئ: ﴿وَلئنْ
 اٰذْقٰنَا الْاِنْسَانَ مِّنَا رَحْمَةً، ثُمَّ نَرْعٰنَهَا مِنْهُ، اِنَّهٗ لَيَنۡوَسُ كُفُوْرًا، وَلئنْ اٰذَقْنٰا
 نَعۡمًاۤ بَعْدَ ضَرَّآءٍ مَّسَّتِهٖ، لَيَقُوْلُنَّ: ذٰهَبِ السَّيِّئَاتِ عَنِّي، اِنَّهٗ لَفَرِحَ
 فَخُوْرًا﴾ هود/۹-۱۰.

ئه‌مجار ئه‌وه‌ ده‌چه‌سپێنێ: که‌ هه‌موو فه‌ردێک، هه‌موو کۆمه‌لیک
 به‌گۆڕه‌ی رێ و ره‌سمی خۆی کار ده‌کا پاداشو سزای ئه‌و کارو کرده‌وانه‌و
 حوکم ده‌رباره‌یان عاتیید به‌خودایه‌و بۆ خۆی ده‌زانێ شیاوی چێن. ده‌فهرموئ:
 ﴿قُلْ: كُلْ يَعْمَلْ عَلَىٰ شَاكِلَتِهِ﴾ ئه‌ی موحه‌مه‌د! پێیان بڵێ: هه‌ر که‌سه
 به‌گۆڕه‌ی ویستو بیرو بۆچونی خۆی کار ده‌کا. چۆن بیر ده‌که‌نه‌وه‌و چۆن
 هه‌لسو که‌وت ده‌که‌ن با بیکه‌ن ﴿فَرَبِّكُمْ اَعْلَمُ بِمَنۡ هُوَ اٰهْدٰی سَبِيْلًا﴾ خودا
 ئیوه‌ی له‌نه‌بووه‌و به‌دییه‌ناوه، له‌هه‌موو که‌س باشت‌ر ده‌زانێ چ رێبازێک

راستو گونجاوہو خودا پھسندو حقتامیزہ سزاو پاداشی ھموو
کردو ھو ھیکتان دھاتوہ.

نمونہی ٺم ٺایہتہ ٺایہتیکی ترہ کہ دھفرموی: ﴿وَقُلْ لِلَّذِينَ
لَا يُؤْمِنُونَ: اَعْمَلُوا عَلٰی مَكَانَتِكُمْ اَنَا غَامِلُونَ، وَانْتَظِرُوا اَنَا
مَنْتَظِرُونَ﴾ ھود/۱۲۱-۱۲۲.

ٺمجار ھر لھروانگہی پھلپو بیانوی نابہ جیوہ کہ لھپیغہ مہریان
دھگرتن پرسیری چونیہتی گیانیان لیٰ کرد: جا ٺم پرسیارہ لھلایہن
قورہیشیہ کانوہ بوویٰ بہتہ گبیری جولہ کہ کان، یان ھر راستہ و خو
لھ جولہ کہ کانوہ بوویٰ. ٺم ھش لھسہر ٺم رایہ: کہ دھلین: ٺم ٺایہتہو
حھوت ٺایہتی دواپی مھدینہ پی ین..

﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ﴾ ٺہی پیغہ مہر! ٺوانہ پرسیرت لیٰ دھکن
دھبارہی چونیہتی روح، چیہو چوٺہ؟!

﴿قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي﴾ لھولام دا بلئی: (روح) شتیکہ لھکاری خودای
من، بہ فھرمانو دروستکردنی ٺہو بہدی ھاتوہو نامادیہ، زانیسی
چونیہتیہ کہی عائیڈ بہ خودایہو جگہ لھٺہو کہس ھیچی لیٰ نازانی، ٺیوہ
شتیک نہیہتہ ناو چوار چیوہی ھو استازو عھقتان پھ پی نہبا، نایزانن،
لھشتہ مادیہ کانیش تھیا ھندی دیاردہو وھ صفہ کانیان ھست پی دھکن؛
وھ کوو رھنگو تامو دھنگو بۆزو جمو جولو گھرمی و ساردی، شتیکہ ناماددی
بی وھ کوو (روح) ٺیوہ ھیچی لیٰ نازانن.

زانایانی نیسلام دھبارہی گیان (روح) چھند رایہ کیان ھیہ: ٺہوہی
لھدل دا جیگای دھبیٺہوہ دوو رھتیہ:

۱- نیمامی رازی و نیبنولقہیم لھکتیبی (الروح) دا پییان وایہ: روح
جیسمیکی نورانی زیندوی جمو جول کارو بہ شتیکہ لھعالہمی بالا، سروشتی
جوداوازہ لھگھل ٺم لاشہی تییدایہ. بہناو ٺہو جھستہ دا بلاو بۆتہوہ وھ کوو
بلاو بونوہی ناو بہناو گول دا، یان چھوری لھناو زھیتون دا، یان ناگر لھناو

خه لوزدا گۆزانی به سهردا نایه و وردو خاش ناکری، که لکی سو جهسته هیهو که په یوهندی پیوه کرد ژبانی پی ده به خشی به مهرجی قبولی نهو فه یضو فهره بکاو شتی که نه بی بیته وه به ربه ستو نه هیل پییدا بلاویته وه.

۲- نیمامی غه زالی و راغیبی نیصفه هانی ده لین: روح نه جیسمه نه جیسمانیه، په یوهندی به به ده وه په یوهندی ته دبیرو به کار هیانه.

له کوتایی نایه ته که دا جهخت له سهر پی نه بردنی ناده میزاد به چونه تی روح ده کاته وه ده فهرموی: ﴿وَمَا أَوْتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا﴾ نیوه نهی ناده میزادینه! نه ندازه یه کی که نه بی زانیاریتان نه دراوه تی بهو زانیاریه که مهش ههرگیز ناتوان بزنان روح چیه و چونه. سهرچاوه ی زانیاری نیوه ههسته کانتان نه وه نه یه ته بهر جاسوسی ههسته کانتان نازان چیه.

سهر ناسایی قورن

وَلَيْنَ شِئْنَا لَنذَهِبَنَّ

بِالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ بِهِ عَلَيْنَا وَكِيلًا ﴿٨٦﴾

إِلَّا رَحْمَةً مِن رَّبِّكَ إِنَّ فَضْلَهُ كَانَ عَلَيْكَ كَبِيرًا ﴿٨٧﴾ قُلْ

لَيْنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَيَّ أَن يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ

لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ﴿٨٨﴾ وَلَقَدْ

صَرَفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِن كُلِّ مَثَلٍ فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ

إِلَّا كُفُورًا ﴿٨٩﴾

دەربارەى سبب نزولى نایه‌تی (۸۸) ﴿قُلْ لِّئِنْ اجْتَمَعَتِ الْاِنْسِ وَالْجِنُّ...الآیة﴾ ئیبنو ئیسحاقو ئیبنو جەریر لە ئیبنو عەباسەو ە ریوايەت دەکەن دەفەرموی: سەلامی کوپی میسکەمی جولەکە بەناوی زوربەى جولەکەکانەو ە هاتە خزمەت پیغەمبەر ﷺ وتی: ئەى موحەممەد! چۆن ئیمە شوین تۆ بکەوین؟ ئەتۆ رو ناکەیتە روگەى ئیمە؟ ئەم کتیبەى هیناوتە ئیمە هیچ ریکو پیکەکی تیدا نابینن، زۆر بى سەروربەرە، نامەیه‌کی وەکوو تەوراتمان بۆ بیئە ناوا ریکو پیک بى، کتیبیکمان بۆ بیئە تی بگەین، ئەگینا ئیمە دەتوانین کتیبى وەکوو ەى تۆ بینن.. ئیتر پەرورەدگار نایه‌تی: ﴿قُلْ: لئن اجتمعت الانس والجن على أن یأتوا بمثل هذا القرآن لا یأتون بمثلہ﴾ ناردە خواری.

پەیوەندى ئەم نایه‌تە بەهێ پێشەو ە لەم روو ەیه: دواى ئەو ەى پەرورەدگار منەتى خۆى نواند بەسەر پیغەمبەر ە بەو: کە وەحى بۆ سەر نازل کردو ە، قورئانی بۆ ناردو ە: کە شیفایە بۆ ئادەمیزاد، منەتى بەسەردا دەکا: کە قورئان بەپارێزراوى دەهێلێتەو ە، کەس ناتوانی کەلامى وا بهێنى و بیخاتە روو. دەفەرموی: ﴿ولئن شئنا لنذهبن بالذي أُو حینا الیک ثم لاتجد لك به علینا وکیلا﴾ سویند بى ئەگەر بمانەوی ئەو تۆزە زانیاریەى پیمان داوی؛ ئەو قورئانەى بەنیگا بۆمان ناردو ەى لەناو دلو دەرووندا لەناو پەر و کاسیتو شریتدا دەمانسپەرەو ە ناسەواریکمان لەلا نەدەهێشتەو ە، وەکوو حالەتى پیشوومان لى دەکردنەو ە: کە نەتاندەزانی نامەى قورئان چیهو ئیمان چیه! بیگومان پەرورەدگار دەتوانی کە لەنکاویک ئەم قورئانە لەسەر دلەکان ە لێگریو لەناو کتیباندا بیسپێتەو ە. ﴿ثم لاتجد لك به علینا وکیلا﴾ ئیتر ئەو کاتە تۆ کەست دەست ناکەوی یارمەتیت بدا، ئەو زانیاریەى لیت سەندراو ەتەو ە بۆت بینیتەو ە، کەس ناتوانی بەرگری لى بکاو نەهێلێ ئەو کارە ئەنجام بدەین. ﴿الا رحمة من ربك﴾ بەلام رەحمەتو بەزەبى خودای

تویه: که نهو ویستهی نه بهو نهو کارهی نه نجام نه داوهو نایدا. ﴿ان فضله
كان عليك كبيراً﴾ بیگومان نه ضلو به خششی خودا به سر تودا زورو بی
نه ژماره، کردویتی به گموره ترین و ریزدارترین ناده میزاد، مه قامی مه حمودی
بو دانای، قورئانی پیروزی بو ناردوی، فیری کردوی چون به خه لکی
رابگه یه نی.

حاکیمو به یه قی و طبعه رانی سه عیدی کوری مه نصوور له ئیبنو
مه سعود وه ریوایه ده کمن؛ ده لی: (ثم قورئانهی ئیستا له بر ده ستاندا یه
له وانه یه له ناوتاندا هه لگه ریته وه مه حف بیته وه، و ترا: چون لیمان
ده سه ندریته وه، خو نه وه تا له دلو ده روونماندا چه سپاندویه تی، له ناو په ره
کتیبه دا نووسیومانه ته وه؟؟ فیری بویزو فیری مندا له کانمانی ده کهن؛
ئو انیش فیری نه وه ی خویانی ده کهن، هه روا هه تا روژی قیامه ت!! نه ویش
فه رموی: له شه ویکدا هه رچی له ناو دلو ده رووندا هه یه له ناو په ره کاغسه زو
کتیبه دا چه سپاوه هه موو ده سریته وه کهس هه چچی لی نازانی و هه موویان
وه کوو نازه لیان لی به سر دئ).

له ریوایه تیکی تر دا هاتوه ده لی: ناده میزاد هه موویان هه ژار ده کهن:
واته له باره ی قورئانه وه. ثم مجار ئیبنو مه سعود نایه تی ﴿ولئن شئنا لنذهبن
بالذي أو حينا اليك﴾ خوینده وه.

قورطوبی ده فه رموی: ثم حدیثه ئیسناده که ی صه حیه وه له ئیبنو
عومه ره وه ریوایه تکراره فه رمویه تی: قیامه ت را نابی هه تا قورئان نه چیته وه
نهو شوینه ی لیوه ی نازل بووه. (لَهُ دَوِيٌّ كَدَوِيٍّ النَّحْلِ) ویزه یه کی لی دئ
وه کوو ویزه ی هه نگ. په روه ردگار لی ی پرسیار ده کا: نه وه چیته؟ ده لی
خودایه! له توه رویشتمو بو لای تو دیمه وه، ده مخویننه وه کارم پی ناکهن.
ده خویندریمه وه کارم پی ناکهن. ^(۱۱)

(۱۱) تهفسیری قورطوبی ج ۵/ ۳۰۳ له ویدا حدیثه که ی حوزیفه دینی ده یکاته شاید بو ثم باسه. که سیک
ده یوه ی بابی بگه ریته وه.

به‌کورتی :

ئاده‌میزاد لهم سه‌رزه‌وییه گه‌لئیک زانیاری به‌ده‌ست هیئاوه به‌لام له‌ئاستی مه‌سه‌له‌ی (روح) دا ده‌سه‌ه‌سانه، نازانی چیه، له‌کوئیه هاتووه، چۆن هاتووه، چۆن ده‌روا، بۆ کوئ ده‌چی، مه‌گه‌ر خودا شتیکی لهم باره‌وه فیر بکا. هه‌رچی له‌قورئاندا هاتووه زانیاری راستو دروسته چونکه له‌خودای زاناو داناوه هاتووه، ئه‌گه‌ر مه‌یلی بوايه به‌ره‌ی ئاده‌میزادی لی بی به‌ش ده‌کرد، ئه‌و نیگایه‌ی بۆ پیغه‌مبه‌ری ناردوه ده‌یبرده‌وه به‌لام ره‌حمه‌تو فه‌ضلی خودایه: که شتی وای نه‌کردوه.

به‌لکوو قورئانی بۆ ناردون، ده‌یه‌یلئیه‌وه، پارێزگاری ده‌کا، ئاده‌میزاد به‌هۆی ئه‌م قورئانه‌وه هه‌میشه له‌نیعمه‌مه‌ت و ره‌حمه‌تی خودادان. قورئان دیاری ئاسمانه بۆ زه‌وی، دیاری په‌روه‌ردگاره بۆ ئاده‌میزاد، له‌هیچ رویه‌که‌وه به‌تال و پووج توخنی ناکه‌وئ، زانیارییه‌کانی هه‌موو راستو حه‌قن، سه‌رچاوه‌ی زانستو زانیارییه، نامه‌ی هیدایه‌تو رێنمویی کردنی ئاده‌میزاده.

جا وه‌کوو روح نه‌یینی به‌کی خودایی به‌و جگه له‌خودا کهس په‌ی پسی ناباو نازانی چیه، قورئانیش که‌لامی زاتی په‌روه‌ردگاره کهس ناتوانی که‌لامی ئاوا به‌خاته‌روو، ناتوانی نمونه‌ی ئه‌و قورئانه یان ده‌سوره‌تی ته‌نانه‌ت کورتترین سوره‌تیش بێنی: ته‌حه‌ددایه‌که‌و هه‌زارو چوار سه‌دو ئه‌وه‌نده ئااله راگه‌یه‌نراوه به‌گوێچکه‌ی ئاده‌میزاددا دراوه، ده‌سه‌ه‌سان بوونو نه‌یانتوانیوه ئه‌و ته‌حه‌ددایه له‌سه‌ر خۆیان لابه‌رن. ناشتوان!

﴿قُلْ: لئن اجتمعت الانس والجن علی أن یأتوا بمثل هذا القرآن لا یأتون بمثله ولو کان بعضهم لبعض ظهیراً﴾ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر! به‌ته‌حه‌داوه به‌و موشریکانه بلئ: ئه‌گه‌ر هه‌موو ئاده‌میزادو جندۆکه کۆبینه‌وه یه‌ک بگرنو پشتگیری یه‌کتر بکه‌ن، له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی وێنه‌ی ئه‌م قورئانه بێننه‌کایه‌وه، که‌لامیکی ئاوا به‌لیغو فه‌صیحو ریکو پیک بێنن، نایه‌ینن، ناتوانن بیه‌ینن،

با هه‌موو ئاده‌میزادو جندۆکه، هئیزو توانای خۆیان بخه‌نه گه‌پرو خه‌ریک بن یارمه‌تی یه‌کتر بده‌ن بۆ هینانی که‌لامیکی ئاوا، بیگومان ده‌سه‌وه‌سان ده‌بنو بۆرده‌خۆزو هیچیان بۆ ناکرێ.

ئه‌م قورئانه وشه‌و رسته‌یه‌کی ئاسایی نیه، جندۆکه‌و ئاده‌میزادان بتوانن لاسایی بکه‌نه‌وه، به‌لکوو ئه‌مه‌ شاکاری ده‌ستی په‌روه‌ردگاره، ئاده‌میزادو غه‌یری ئاده‌میزاد ناتوانن لاسایی بکه‌نه‌وه‌و کتییی ئاوا بخه‌نه‌رو، ئه‌میش وه‌کوو گیان، کاریکه‌ له‌کاری خوداو مه‌خلووقات ناگه‌نه‌ ئاستییک بتوانن نمونه‌ی به‌ینن، ده‌ی جا با عه‌لمانی و مولحیدو موشریکو هاوه‌لانیان هه‌ر له‌ورگی خۆیان بده‌ن، با هه‌زارانی وه‌کوو ئیبنو راوه‌ندی و ئه‌وانه‌ی ئه‌مپۆ وه‌کوو مشکی خله‌خانه‌و جرجی ناو زێربه‌کان له‌ژێر دروشمی جو‌راو جو‌ردا گه‌زاف ده‌کێشنو تانه‌و ته‌شه‌ر ده‌گرنه‌ ئایینی ئیسلامو به‌رنامه‌که‌ی ده‌یانوه‌ی به‌چا‌وو راو، به‌فوو نووری خودا بکوژینه‌وه. با سه‌ری خۆیان له‌به‌ردی ره‌ق بده‌ن، ته‌مه‌نی خۆیان به‌بیه‌وه‌و به‌سه‌ر به‌رن!

خوینه‌ری هئێ! قورئان به‌رنامه‌ی ژيانه، به‌رنامه‌یه‌کی بێ نمونه‌ی ژيانه، به‌رنامه‌یه‌که یاسای سروشتی تیدا به‌رچاو گیراوه، قسه‌ له‌گه‌ڵ نه‌فسی ئاده‌میزاده‌کان ده‌کا، به‌کاری هه‌موو بارو زروقیکی ئاده‌میزاد دێ. بۆ هه‌موو ته‌نگ‌ژه‌یه‌ک حه‌لی شیاوی پێیه، یاسای سروشتی گونجای بۆ هه‌موو موشکیله‌یه‌ک داناوه. بۆ هه‌موو ده‌ردییک ده‌رمانی پێیه، ده‌رمانی بنه‌رکه‌ر! عیلاجی شافی، نه‌ک گولاجی کاتی! ده‌رمانه‌کانی عیلاجن گولاج نین!!

که‌وابی ئیعجازو سه‌رئاسایی قورئان هه‌ر له‌باره‌ی نه‌ظه‌و مه‌عناوه نیه به‌لکوو له‌روی یاساو مه‌نه‌ه‌جیشه‌وه سه‌رئاسایه، له‌هه‌موو روئیکه‌وه سه‌رئاسایه!!!

﴿وَلَقَدْ صَرَفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا﴾

بیگومان له‌م قورئانه‌دا هه‌موو مه‌ئه‌له‌یه‌که‌مان شه‌زو که‌و کردوه، هه‌موو

مانایه کی جوانمان بۆ هینان که له جوانی و ناوازیی دا وه کو پهنه مه شل وان بهه موو جوړیک مه بهسته کانمان دووباره و سئ باره کردوونهوه، ههر جاره و به نوسلو بییک به شیوه و شیوازییک؛ جاریک به کورتی و چه لیک به درژی و ده میک به شیوه یه کی نه کورت و نه درژ، نه و به لگه و نیشانانمان به گوی دا داوون حه قو راستیمان بۆ شی کردوونهوه، چیرۆکو سهرگورشته ی جیا جیا مان بۆ گیراونهوه، ترساندومانن هه لمان ناوون، فرمانمان پیکردون، جله و گیریمان ئاراسته کردون، باسی خوشی به هه شتو ناخوشی دوزه خمان بۆ کردوون، قارو غه زه بی خودامان بۆ باس کردون، بۆ نه وه ی به خوتان دا بچنه وه پهنه و عیبرهت وه ریکرن.

که چی ویرای نه وه ﴿فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا﴾ زوریه ی موشریکه کانی مه ککه و هاو وینه کانیان له جیاتی نه وه ی پهنه نامیز ببنو عیبرهت وه ریکرن، زیاتر سوور ده بن له سهر کوفرو بی دینی و نینکاری کردنی حه قو ره تکرده وه ی نایینی راستو به روخته نه وه ی پیغه مبه ر ﷺ.

پیشنیارو به لپی موشریکه کان

وَقَالُوا لَنْ تُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ

الْأَرْضِ يَنْبُوعًا ﴿٩٠﴾ أَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِّنْ نَّخِيلٍ وَعِنَبٍ

فَتَفْجُرَ الْأَنْهَارَ خِلَالَهَا تَفْجِيرًا ﴿٩١﴾ أَوْ تُسْقِطَ السَّمَاءَ كَمَا

زَعَمْتَ عَلَيْنَا كِسْفًا أَوْ تَأْتِيَ بَالِلَةٌ بِكَلِمَةٍ قَبِيلًا ﴿٩٢﴾

أَوْ يَكُونَ لَكَ بَيْتٌ مِّنْ زُخْرَفٍ أَوْ تَرْفَىٰ فِي السَّمَاءِ وَلَنْ تُؤْمِنَ

لِرُقِيكَ حَتَّى تُنْزَلَ عَلَيْنَا كِتَابًا نَقْرُؤُهُ قُلْ سُبْحَانَ رَبِّيْ هَلْ
كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا ﴿٩٣﴾

ئیبینو جهریر له ئیبینو عه عباسه وه ریوایهت ده کا: ده فسه رموی:
پیامو ماقولانی قوردهیش له لای کابه کۆبوونه وه، وتیان: بنییرن به دوو
موحه ممه ددا هه ندی مشتو مری له گه لدا بکه، تا بیانوتان ده رباره ی
نه مین، ناردیان بۆ لای وتیان: نه وه ریش سپیانی قوردهیش گرده بوونه وه بۆ
نه وه ی هه ندیک قسه ت له گه ل بکه، نه ویش ته شریفی به گورجی هات وه یزانی
گۆرانکارییه ک به سه ره له ئۆیستیان دا هاتو ده!

وتیان: نه ی موحه ممه د! وه لاهی ئیمه نه مان بیستو وه نه مان دیوه
کهس له عه رب وه کوو تو ئاوی له گه لی خۆی کرد بی، جنیو به باوکتو باسیران
ده ده ی، ره خنه له نایینه که یان ده گری، گالتسه به بیرو هۆشیان ده که ی،
دوو به ره کیت تیدا نارینه وه، یه که ی ته بایی ئیوانمان لیک پچرا وه! ئیمه
نازانین چیت ده وی؟ نه گهر مه به ستت مالو سامانه بۆ نه وه واده که ی
ده وله مه ند ببی، نه وه وهره واز له وه له وه یسته ی خۆت بینه، هینده ت مالو
سامان ده ده ی نی له هه موومان ده وله مه ند تر ببی.

نه گهر دارای ریزو گهره بی ده که ی ده تکه ی نه گهره وه سه روکی خۆمان.
نه گهر نه م حاله ته ت له ئاکامی ده ست ئیوه شان دنی جندۆکه وه توش
هاتو وه، نه وه ئاماده ی چی مالو سامانمان هیه له پینا و چاره سه رو
چاکبوونه وه ت له ره ده ره خه رج بکه ی، پیغه مبه ر ﷺ له وه لام دا فهرمووی:
نه خه ی نه وه ی ئیوه ده یلین هیچی وایه، من نه هاتووم داوی مالو سامانتان
لی بکه م، نامه وی بمکه نه پیامو ماقولی خۆتان. شتیتیش نیم، به لکوو خودای
مه پهردان منی کردو به پیغه مبه رو بۆ سه ره ئیوه ی ناردووم، جا نه گهر نه وه

په‌یامه‌ی بۆم هیناون لاتان په‌سندبېڅو شوینم بکه‌ون نه‌وه نیشانه‌ی به‌خته‌وه‌ری
دونیاو قیامه‌تتانه، خو نه‌گهر په‌یامه‌که‌م رت بکه‌نه‌وه، نه‌وه من صه‌بر
ده‌گرمو چاوه‌روانی بریاری په‌روه‌ردگارم له‌نیوان منو ئیوه‌دا.

نه‌مجار وتیان: نه‌ی موچه‌مه‌دا! نه‌گهر تو نه‌م پیشنیارانه‌مان رت
بکه‌یه‌وه سور بی له‌سه‌رته‌وه‌ی که تو ره‌وانه‌کراوی خودای، نه‌وه داوا‌یه‌کی
ترمان هه‌یه، نه‌ویش نه‌وه‌یه: بو‌خوت ده‌زانی ولاتی ئیمه ولاتیکی کو‌رو
ته‌نگه‌به‌ره، ولاتیکی شاخو داخو ره‌قه‌نو چه‌قه‌نه، گوزره‌انمان گوزره‌انیکي
که‌مو کورته، کشتو کالو باخو بیستانمان نیه، ده‌داوا له‌خودای خوت بکه نه‌م
کیوانه‌ی ده‌ورو به‌رمان بو بگو‌زی‌ته‌وه، ولاتمان بو بی‌ته سارایه‌کی به‌رفراوان،
نه‌مجار کانیاو چۆم جو‌گه‌ی تیدا به‌قه‌نو جو‌گه‌و جو‌باری تیدا بکشینو
کشتو کالمانی پی ناو به‌دین. هه‌روا داوا بکه نه‌و باو‌کو با‌پیرانه‌ی ئیمه: که
له‌دونیا ده‌رچون زیندویسان بکاته‌وه، بو نه‌وه‌ی پرس‌یاران لی بکه‌ین نایا
نه‌وه‌ی تو ده‌لی‌تی راستو حقه‌یان نا؟ هه‌روه‌ها داوا له‌خودات بکه باغو
باغات بو به‌دی بینئ، قه‌صرو باله‌خانته له‌زی‌رو زیو بو دروست بکا، بو
نه‌وه‌ی پی‌ویستت به‌ئیمه نه‌بی تو ته‌ماع نه‌که‌یه مالو سامانی ئیمه!

ئیت‌ر په‌روه‌ردگار نایه‌تی ﴿وَقَالُوا: لَنْ نُّؤْمِنَ لَكَ حَتَّى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يَنْبُوعًا﴾ ی ناردە خواری. (۱۲)

به‌لئ به‌و جو‌ره بیرو بو‌چونیان ده‌رباره‌ی قورئان کورتی هیناو نه‌یان‌توانی
خو‌یان بو وه‌رگرتنی قورئان ئاماده بکه‌نو له‌ئاسۆی ئیع‌جازی‌دا بکه‌ونه
په‌روازی خه‌یا‌لو هه‌ستو شعوریان بکه‌نه گو‌چکه‌و تی‌ی بگه‌نو وه‌ری بگرن.
ده‌ستیان کرد به‌په‌لپ گرتنی نابه‌جی‌و داواکردنی خاریقه‌ی ماددی و پیشنیاری

سه‌یرو سه‌مه‌ره، زوری‌هی په‌لپه‌کانیان نیشانه‌ی بی عه‌قلی و مندالبازاری که‌وده‌نی و نه‌فامییان بو، بی ئه‌ده‌بی و سه‌ر ره‌قی تیندا بوو به‌رامبه‌ر زاتی په‌روه‌ردگار. ئه‌وه بوو: دوا‌ی ئه‌وه‌ی په‌روه‌ردگار ئه‌وه‌ی چه‌سپاند: که‌ قورئان موعجیزه‌و سه‌رئاسایه، چونکه‌ که‌لامی خودایه، هه‌ر ئه‌وه‌ش نیشانه‌ی راستی پی‌غه‌مبه‌رایه‌تی موحه‌مه‌ده ﷺ به‌به‌لگه‌ بۆری دانو وه‌لامی موقنیعیان پی نه‌بوو، نیت‌ر سه‌رانی قوره‌یش (عوتبه‌و شه‌یبه: کورانی ره‌بیعه، نه‌بو سوفیانی کوری هه‌ربه‌و نه‌بو جه‌هلرو وه‌لیدی کوری موعه‌یره‌و نه‌ضری کوری حاریشو ئوممه‌یه‌ی کوری خه‌لف) که‌وتنه‌ چاوو راوو په‌لپ گرتن داوای به‌دی هاتنی یه‌کی له‌شه‌ش نیشانه‌یان کرد:

۱- ﴿وقالوا: لن نؤمن لك حتى تفجر من الأرض ينبوعاً﴾ وتیان: ئیمه ئیمان‌ت پی ناهینین، هه‌تا له‌ناخی مه‌که‌دا کانیاومان بۆ هه‌لنه‌قولینی ده‌بی داوا له‌خوات بکه‌ی ئاومان بۆ هه‌لقولی و به‌سه‌ر زه‌وی دا جاری بیی. ۲- ﴿أو تكون لك جنة من نخيل وعنب فتفجر الأنهار خلالها تفجيراً﴾ یان ده‌بی ئه‌تو باغیکت بیی له‌دار خورماو داری میو دره‌ختی به‌ری تر، جۆکه‌و چه‌و ئاوباره‌یان به‌خورپه‌م تیندا هه‌لپژیتته‌ خواری، به‌و ئاوه‌ کشتو کالو باغو بیستانمان ئاودیر بکه‌ین. بۆ ئه‌وه‌ی به‌روبمیان زۆر بیی.

۳- ﴿أو تسقط السماء كما زعمت علينا كسفا﴾ یان ئاسمان پارچه‌ پارچه‌ بیی و به‌سه‌رمان دا بکه‌و‌یتته‌ خواری، وه‌کوو بۆ خۆت ده‌لی‌ی خودای من ئه‌گه‌ر مه‌یلی لی بی ئه‌وه‌ ده‌کا! مه‌به‌ستیان نایه‌تی ﴿ان نشأ نخسف بهم الأرض، أو نسقط عليهم كسفاً من السماء﴾ سبا/ ۹ بوو.

نمونه‌ی ئه‌م نایه‌ته‌ نایه‌تیکی تره‌: که‌ ده‌فه‌رموی: ﴿اللهم ان كان هذا هو الحق من عندك فامطر علينا حجارة من السماء﴾ الأنفال/ ۳۲.

ئه‌ی مه‌حه‌مه‌د! تۆ هه‌ره‌شه‌ت لی کردین به‌وه‌ روژی قیامه‌ت دی ئاسمان شه‌ق ده‌بی، پارچه‌ پارچه‌ ده‌که‌و‌یتته‌ خواری. ده‌بی منه‌ت به‌په‌له‌

ئهوه‌مان بۆ بینه دی، با ئاسمان پارچه پارچه ببی به‌سه‌رماندا بکه‌وێته خواری.

۴- ﴿أَوْ تَأْتِي بِاللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ قِيلاً﴾ یان به‌ناشکرا ببینین خوداو فریشته‌کان کۆمه‌ل کۆمه‌ل بێن، پیمان بلین موحه‌مه‌د پیغه‌مبه‌ره، به‌ناشکرا قسه‌مان له‌گه‌ڵدا بکه‌ن، شایه‌تی بده‌ن به‌وه که تۆ پیغه‌مبه‌ری خودایو له‌خوداوه تیردراوی!

۵- ﴿أَوْ يَكُون لَكَ يَسْت مِّنْ زَخْرَفٍ﴾ یان ده‌بی تۆ خانوو با‌له‌خانه‌یه‌کت له‌نا‌لتونو زێر هه‌بی، چونکه تۆ هه‌تیوکی هه‌ژارو نه‌دارای، به‌حواله‌ی ئیستات به‌که‌لکی پیغه‌مبه‌رتی نایه‌ی.

۶- ﴿أَوْ تَرْقَى فِي السَّمَاءِ﴾ یان ده‌بی به‌چاوی خۆمان ببینین په‌یژه‌یه‌ک به‌ره‌و ئاسمان هه‌ل بنی‌و به‌پلیکانه‌کانی‌دا به‌ره‌و ئاسمان سه‌ریکه‌وی، ﴿وَلَن نُّؤْمِنَ لِرَقِیکَ حَتَّى تَنْزِلَ عَلَیْنَا کِتَابًا نَقْرُوهُ﴾ ئه‌وه بزانه ئیمه‌ برۆا به‌به‌رز بوونه‌وه‌که‌ت ناکه‌ین هه‌تا کتیبیک؛ قه‌باله‌ نامه‌یه‌ک له‌گه‌ڵ خۆت نه‌هینییه‌ خواری بۆمان بخوینیوه‌. چوار فریشته‌ش له‌گه‌ڵ خۆت بینه‌ خواری شایه‌تیت بۆ بده‌ن: که هه‌رچی ده‌ی‌لی راست ده‌که‌ی!

﴿قُلْ سُبْحَانَ رَبِّی﴾ ئه‌ی موحه‌مه‌د! به‌سه‌رسوپمانه‌وه له‌و په‌لپو پیشنیاره‌یان، پێیان بلێ: خودای من زۆر له‌وه به‌رزتره‌ یه‌کیک به‌خۆی رابه‌رموئ: په‌لپی ئاوی لی بگریو پیشنیاری بدات، ئه‌و بۆخۆی داناو زاناو لێزانو خاوه‌ن ده‌سه‌لاتو مو‌لک‌و مه‌له‌کووته، چی بوئو چۆنی بوئ ئه‌وه ده‌کاو ئاوا ده‌کا!

﴿هَلْ کُنْتَ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا؟﴾ نایا من جگه‌ له‌وه: که ئاده‌میزادیکی ره‌وانه‌کراوم هیچی ترم؟! بیگومان من ته‌نها پیغه‌مبه‌ریکی ئاده‌می سروشتم، وه‌کوو باقی پیغه‌مبه‌رانی پیشوو، په‌یامی خودای خۆمتان پی راده‌گه‌ینم، نامۆزگاریتان ده‌که‌م، ترسینه‌رو موژده‌ ده‌رم، هیچ پیغه‌مبه‌ریک بۆی نیه‌و

ناتوانی جگه له‌وهی خودا له‌سهر ده‌ستیان ده‌ری ده‌خا، شتی تر بی‌نی، یان داوای بکا. خودا به‌گویره‌ی حیگمه‌تی خوی و به‌رژه‌وه‌ندی ئاده‌میزادان موعجیزه ده‌دا به‌پیغه‌مبه‌رانی خوی. ئیشی ئیوه ده‌رباره‌ی په‌لپو پیشیاره‌کانتان عانید به‌خودایه نه‌گهر مه‌یلی لی بوو ولامتان ده‌داته‌وه، مه‌یلیشی لی نه‌بوو نه‌وه هیچ. نه‌وه‌ی له‌سهر من پیویست بوو نه‌نجامم داوه، نه‌رکی سهرشانم راگه‌یاندنو ترساندنو موژده‌دانه، به‌جیم هی‌ناوه، ئیوه‌ش که‌یفی خوتانه.

شوبه‌هو گومانی موشریکه‌کان ده‌رباره‌ی ئاده‌میزادیه‌تی

پیغه‌مبه‌رانو ئینکاریکردنی زیندو بوونه‌وه

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ
الْهُدَىٰ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا ﴿٩٤﴾ قُلْ لَوْ كَانَتْ
فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَمْشُونَ مُطْمَئِنِّينَ لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِمُ
مِّنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا ﴿٩٥﴾ قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ
شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿٩٦﴾
وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِّ فَلَن تَجِدَ لَهُمُ أَوْلِيَاءَ
مِّن دُونِهِ ۚ وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ عُمًا وَعُبَمَا
وَصُمًا ۚ مَا وَلَهُمْ جَهَنَّمَ كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا ﴿٩٧﴾

ذَٰلِكَ جَزَاؤُهُمْ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا وَقَالُوا أَإِذَا كُنَّا عِظْمًا
وَرُقَّتًا أَإِنَّا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا ﴿٩٨﴾ * أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ
الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ قَادِرٌ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ
وَجَعَلَ لَهُمْ أَجَلًا لَا رَيْبَ فِيهِ فَأَبَى الظَّالِمُونَ إِلَّا كُفُورًا ﴿٩٩﴾
قُلْ لَوْ أَنْتُمْ تَمْلِكُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي إِذًا لَأَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ
الْإِنْفَاقِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ قَتُورًا ﴿١٠٠﴾

دوای نهو هی موشریکه کان ئینکاری موعجیزه ی قورئانیان کسرد
له کاتیکندا قورئان زور لهو موعجیزانه گهوره تره که خو یان داوای ده کهن،
پهروه ردگار هه والمان ده داتی ده رباره ی نهو هوکاره لاوازه ی: که نهوان
کردویانه به به ربه ستو بیانوی ئیمان نه هیئانیان، نهویش نهو هیه به لایانه وه
دوو رو نه گونجاوه: که پیغه مبه ر ئاده میزاد بی، فرشته نه بی، نه مهش
شتیکی تازه بابته نیه، به لکوو نهو شو به هیه گه له پیشینه کانیش به رام به ر
پیغه مبه ره کانیان قوتیان کردو ته وهو کردو یانه به بیانوی ئیمان نه هیئانیان.
نه مجار شو به هیه کی تریان باس ده کا نهویش ئینکاری کردنی زیندو بو نه وهیه.
جا که ئینکاری زیندو بو نه وه یان کرد، پهروه ردگار ناگاداری کرد نه وه به وهی
که تواناو ده سه لاتی خودا زور لهو فراوان تره: که نهوان ته سه ووری ده کهن.
خودایه ک بتوانی نهو زهوی ئاسمانانه دروست بکا به ئاسانی ده توانی پاش
مردن ئیوه زیندو بکاته وه.

ده فهرموی: ﴿وما منع الناس أن يؤمنوا اذ جاءهم الهدى الا ان قالوا
 أبعث الله بشراً رسولاً﴾ هیچ شتیک مهنی ئاده میزادی نه کرده لهوی
 تیمان بینن له کاتیکدا پیغه مبهرو هیدایه تدهریان هاتوته ناو، جگه لهوی
 به سه رسورمانه وه دهیانگوت: بۆچی خودا ئاده میزاد ده کاته پیغه مبهرو
 فروستاده؟ به ئاده می دا په یامی خوی بۆ ئاده میزادان ده نیی؟ واته: نه خهیر
 شتی و نابیی و ناگونجی! هرگیز پهروه ردگار ئاده میزاد ناکاته فروستاده
 خوی! واته: هیچکده یان به دهسته وه نه ما بروییانویان ده هاته سهر شهو چون
 ده بی ئاده میزاد بیته پیغه مبهرو؟! به بیرو بۆچونی شهوان ده بویه فریشته
 بکرنه پیغه مبهرو! به لام شهوانه نه فامن، بی ئاگان لهوی فریشته به که لکی
 پیغه مبهرایه تی ئاده میزاد نایه، ناشیی فریشته له سهر شیوهی خوی په یوه ندی
 به ئاده میزاد وه بکا، ناتوانن تی بی بگن! به راستی شهو بیرو بۆچونهی شهوان
 شتیکه نه گونجاو و نه شیاه، حوکیکی فاسیدو خه یالیکه بی سهرو به ره.
 دیاره شه جوړه گومانه یان له وه وه سهری هه لداوه: که نرخه خویان نازانن،
 نازانن ئاده میزاد لای خودا چهند به نرخه، هوی شه ناهامیه یانه،
 که ده لئین: نابیی پیغه مبهرو له ئاده میزاد بی، شهوانه بی ئاگان له یاسای که ون،
 بی ئاگان له سروشتی فریشته. شهوانه نازانن: که فریشته به شیوهی
 فریشته ییان ناماده باشی شهویان تیدا نیه له سهر زهوی جی نشین بزو نیوه
 بیان بیننو له شتی تر جیا بکرنه وه!!

شه مجار پهروه ردگار فهران به پیغه مبهرو ده کا: که گومانیان
 بره وینته وه، ولامیان بداته وه ده فهرموی: ﴿قل: هی موحه ممه! پپیان
 بلئ: ﴿لو کان فی الارض ملائکه یمشون مطمئنین لزلنا علیهم من السماء
 ملکاً رسولاً﴾ نه گهر له سهر زهوی فریشتهی لی بوونایه وه هه لسو که ویتو
 هاتوچویان وه کوو ئاده میزاد بوویه، وه کوو ئاده میزاد تییدا نیشته جی

بوونایمو پئویست بووایه پیغه‌مبه‌ریان بۆسهر بنییرن، ئەوه له‌ئاسمانه‌وه فریشته‌مان ده‌ناردنه سه‌رو ده‌مانکرده فروستاده‌یان.

که‌وابی ئەه ناده‌میزادینه! ئیوه ده‌بی پیغه‌مبه‌رتان له‌ره‌گه‌زی خۆتان بۆ بی، نه‌ک فریشته‌ بیته پیغه‌مبه‌رتان. به‌لام وئ ده‌چی و ده‌شیی ناده‌میزادی تایبه‌تی بیته پیغه‌مبه‌ری غه‌یری ناده‌میزادیش وه‌کوو پیغه‌مبه‌ری ئیسلام کراوه‌ته پیغه‌مبه‌ری ناده‌میزادو جندۆکه، چونکه جندۆکه ده‌توانن نامۆزگاری له‌و جوړه ناده‌میزادانه وه‌ربگرنو لی‌تی تی‌بگن.

ئه‌گهر خودا وای ته‌قدیر بکرا‌یه: که فریشته له‌سه‌ر زه‌وی نیشته‌جی بن، ئەوه له‌شیوه‌ی ناده‌میزاددا ره‌نگی ده‌رشتن، چونکه ئەو شیوه‌و روخساره له‌گه‌ل یاسای بوونه‌وه‌رو سروشتی زه‌وی ده‌گونجی... وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ئاماژه به‌مه ده‌کاوه‌فرموی: ﴿وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَّجَعَلْنَاهُ رَجُلًا، وَلَلَبَسْنَا عَلَيْهِم مَّا يَلْبَسُونَ﴾ (الانعام/۹). هه‌رچه‌نده په‌روه‌ردگار توانای به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌کدا هه‌یه، وه‌لی یاساو نیزامی‌کی بۆ ئەم بوونه‌وه‌ره داناوه، به‌ویستو ئیراده‌ی خۆی مه‌خلووقاتی خۆی به‌گوێره‌ی ئەو یاسایه دروست کردوه، برپاری نه‌وه‌شی داوه: که ئەم یاسایه به‌رده‌وام بی و گۆرانی تی‌دا نه‌بی و نه‌وه‌ستی، چونکه حیکمه‌تی خودای تی‌دا هاتۆته‌جی، وه‌لی ئەو نه‌فامانه ئاگایان لی‌ نه‌یه. (۱۳)

ئێستا لێ‌ره‌دا پرسیارێک دێته‌ پێشه‌وه خۆی ده‌نۆینی، پرسیاره‌که‌ش ئەوه‌یه: پیغه‌مبه‌ر ﷺ ناده‌میزاد بووه، ئەدی چۆن توانیوه‌تی نیگا له‌جو‌برائیل‌وه وه‌ربگری؟ له‌وه‌لام‌دا ده‌گوێری: وه‌رگرتنی نیگا له‌جو‌برائیل (عليه‌السلام) پئویستی به‌ئاماده‌باشییه‌کی تایبه‌تی هه‌بوه، جو‌ری‌که له‌موعجیزه، ئەم ئاماده‌باشییه تایبه‌تییه‌و جوړه موعجیزه‌یه بۆ پیغه‌مبه‌ران ده‌سته‌به‌ر کراوه‌و

خودا به‌فصلو گه‌وره‌یی خۆی ئەم به‌هره‌یه‌ی پێ به‌خشیون، هه‌زره‌تی موحه‌مه‌دیش ﷺ که خاته‌و سه‌روه‌ری پێغه‌مبه‌رانه هه‌لبه‌ته له‌هه‌موو پێغه‌مبه‌ران باشت‌ر ئەم مو‌عجیزه‌یه‌ی بۆ فه‌راهم هه‌بنراوه. پێغه‌مبه‌ران هه‌لبه‌زارده‌ی په‌روه‌ردگارن نه‌فسو گیانیکی تایبه‌تی و پالته‌یان پێ به‌خشاوه، خودا به‌جۆرێکی دروست کردوون دوو سیفه‌تو باریان هه‌یه، بارو صیفه‌تی فریشته‌یی و بارو صیفه‌تی ئاده‌می، به‌صیفه‌تی فریشته‌ییان نیگا له‌جو‌برائیل وهرده‌گرن، به‌صیفه‌تی ئاده‌مییان نه‌وه‌ی وهری ده‌گرن به‌ئاده‌میزادانی راده‌گه‌یه‌نن!

جا که ئەوه دابو نه‌پێتی خودا بێ له‌بوونه‌وه‌رداو به‌و شیوه‌ پرپاری دابی، ئیتر فه‌رمان به‌ پێغه‌مبه‌ر ده‌کا: که واز له‌مو شریکه‌کان بێنی و چی دی مشو مرپان له‌گه‌ڵ نه‌کاو کۆتایی به‌ده‌مه‌ ده‌می بێنی له‌گه‌ڵیاندا، ئیشی خۆی و کاری نه‌وان هه‌واله‌ی په‌روه‌ردگار بکا، ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ: ئەه‌ی موحه‌مه‌د! بێیان بلی: قسه‌ی کورتو موخته‌صه‌ر به‌لگه‌ی به‌هیزو گورچک‌پر نه‌وه‌یه: خودا شایه‌ده‌و ناگاداری نیوان مزو ئیوه‌یه، شایه‌ته به‌سه‌ر مزو ئیوه‌شدا دادوه‌ره له‌تیوانماندا، زانایه به‌و په‌یامه‌ی هه‌یناومه‌، ده‌زانێ چۆنم پێ راگه‌یان‌دون، ته‌گه‌ر درۆ بکه‌م توندترین تۆل‌م لی ده‌سینی و سزام ده‌دا وه‌کوو ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ، لَا خَظَا مِنْهُ بِالْإِيمَانِ، ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ﴾ الحاقه/ ۴۴-۴۶. یان ده‌فه‌رموی: ﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا﴾ الأنعام/ ۲۱.

﴿انه بعباده خيرا بصيرا﴾ بێگومان خودای تاکو ته‌نیاو بالاده‌ست ناگاداره به‌وه‌ی کێ شیای هه‌یدایه‌ته‌و کێ ناماده‌باشی گومرا‌بوونی تێدایه، ناگاداره به‌وه‌ی له‌ناو دلیاندا هه‌شاریان داوه، نه‌وان نه‌و شو به‌هه‌و گومانانه‌یان له‌روی هه‌سودی و کورسی په‌رستی به‌وه‌یه. پو له‌حق وهرده‌گه‌ی‌پ‌زو شوین هه‌واو هه‌وه‌سی خۆیان ده‌که‌ون. ئیمه زاناو بیناو شنه‌وا‌ین به‌هه‌موو کارو

کرده وهیه کی بهنده کانمان! هه لبه ته نایه ته که بونی هه ره شه ی لی دئی بو کافره کانو دلدانه وهی پیغه مبه ریشی تیدایه. نه مجار ناکامی هه موو لایه ک له دیمه نیکی سامناکی رۆزی قیامه تدا وینه ده کیشی و ده فهرموی: ﴿وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ﴾ که سیک خودا هیدایه تی بدا بو ئیمان هینان نه وه به راستی هه ره رگیای حه قی دۆزیه ته وه ﴿وَمَنْ يَضِلْ فَلَنْ يُجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِهِ﴾ که سیکیش خودا گومرپی بکاو ناماده باشی گومرپابونی تیدابی نه وه تو ده ست ناکه وی که سیکی تر جگه له خودا بیان خاته سه ر ریبازی حه قو راست. هه روا به گومرپی ده مینه وه نایه نه سه ر ریبازی حه ق.. که وایی تو خه فه تیان بو مه خۆ، به هه لۆستی نادرستیان دلگران مبه !!

مه به ست دلدانه وهی پیغه مبه ره ﷺ چونکه که سیک له به ره تدا خودا برپاری دابی ئیماندار بی و هیدایه تدا وی نه وه هه ره ده بی به ره وه ناکامه برپاوه نه وه به هره یی ده ست بکه وی و ده بی موسولمان بی چونکه زانیاری خودا گورانی به سه ردا نایه. که سیکیش له زانیاری خودادا به گومرپا کافر له قه له م درابی؛ به م جۆره خودا زانییه تی که نه وه به ویستی خۆی رگیای گومرپی ره چاوه کاو سوور ده بی له سه ر کوفرو بی دینی، نه وه محاله لهو گومرپی به رزگاری بی و که سیک هه بی بتوانی بیخاته سه ر ریبازی راست. وه کوو له نایه تیکی ترده ده فهرموی: ﴿مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ، وَمَنْ يَضِلْ فَلَنْ يُجِدَ لَهُ وَلِيًّا مَرشدا﴾ الکهف/۱۷.

بیگومان خودای زاناو داناو تاکو ته نیا، بو هیدایه تو گومرپابون یاساو قانونی داناو، ناده میزادانی سه ره ست کردون به گویره ی نهو یاساو قانونانه هه لسو کهوت بکه ن، به رپر سیاری ناکامه کانیشی بن. به شیکی لهو یاسایانه نه وه یه: ناده میزاد ناماده باشی هیدایه ت وهرگرتن گومرپابونی تیدایه، بو خۆی به ویستی خۆی له ریباز گهی ژبانی دا هه ولی لایه کیان ده داو رگیایه کیان هه لده بی تری و په پیره وی ده کا، جا نهو که سه ی به هوی هه لۆ تیکۆشانی خۆیه وه

له‌ناکامی روکردنه ریبازی حه‌قه‌وه، شیاوی هیدایه‌ت بی شه‌وه هیدایه‌تدرای به‌راستی شه‌وه، چونکه شوینی هیدایه‌تی خودا که‌وتووه، شه‌وانه‌یش: که به‌هوی رووه‌رگپانی خویان له‌ریبازی حه‌قو به‌لگه‌کانی هیدایه‌ت شیاوی گومرپابوون بوون، شه‌وه که‌س ناتوانی له‌عه‌زابی خودا بیانپاریزی.

هه‌بوونی زانیاری شه‌زه‌لی و برپاری شه‌زه‌لی خودا ده‌رباره‌ی هیدایه‌ت و گومرپایی ناده‌میزاد مانای شه‌وه نیه زوره ملی کردن بی له‌ناده‌میزاد، به‌وه ئیمان یان کوفر وهریگرن! چونکه ناده‌میزاد له‌چارچپوهی شه‌وه‌ی خودا بوی هه‌لبژاردوه نازادو سه‌ربه‌سته! واته: ئینسان به‌ناره‌زوی خوی ریبازی که له‌وو دوو ریگایه هه‌لده‌بژی، نه‌گینا له‌راستی‌دا ناده‌میزاد ویستو ئیراده‌ی نیه مه‌گهر شه‌و شته‌ی خودا ویستو ئیراده‌ی له‌سه‌ره.

جا ئەم مه‌شیه‌ته گشتی و ره‌هایه‌ی خودا نازادی بو ناده‌میزاد ده‌سته‌به‌ر کردوه، به‌جۆری که ده‌توانی به‌ویستی خوی ریبازی هیدایه‌ت بگریته به‌رو ئیمان و ساوه‌پی خوی پته‌و بکا. یان ریبازی گومرپایی بگریته به‌رو خوی به‌دبه‌ختو مال‌و‌پیران بکا. وه‌کوو له‌نایه‌تی که تردا ده‌فرموی: ﴿اِنَّا هِدِيْنَا السَّبِيْلَ: اَمَّا شَاكِرًا وَاَمَّا كٰفِرًا﴾ الدهر/۳.

نه‌مجار سزای گومرپایان دیاری ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿وَنَحْشُرْهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلٰى وُجُوْهِهِمْ عَمِيْاً وَبِكُمْ وُصْمًا﴾ ئیمه دوا‌ی شه‌وه‌ی روژی قیامه‌ت له‌گۆره‌کانیان راستیان ده‌که‌ینه‌وه، راکیشی ده‌شتی مه‌حشریان ده‌که‌ین، به‌سه‌ر روویان‌دا رایان ده‌کیشین، کو‌پرن هیچ نابینن، لال‌وو مه‌قیان بو ناکری، که‌رنو هیچ نابینن. وه‌کوو چۆن له‌دونیادا هه‌سته‌کانی خویان له‌کار خستونو له‌شوینی شیاوی خویان‌دا به‌کاریان شه‌هیناون (هه‌رچه‌نده به‌رواله‌ت بینه‌رو بیسه‌رو گه‌ستو گۆیان هه‌بوه) جا له‌تۆله‌ی کرده‌وه‌ی ناله‌باریان‌دا ده‌بی له‌قیامه‌ت‌دا ریگه‌ی رزگاربوون نه‌بینن چاویان پی‌ی قینک نه‌بیته‌وه. قسه‌یه‌ک نه‌که‌ن لییان وهرگیری، شتی که نه‌ببین که‌یف‌خۆشیان بکا. شه‌وان له‌جیهان‌دا

له ناستی حق کوژر بوون ده بی له قیامت دا کوژتر بن! وه کوو له نایه تی کی تردا ده فهرموئ: ﴿وَمَنْ كَانَ فِي هَذِهِ أَعْمَى، فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَى وَأَضَلُّ سَبِيلًا﴾ الاسراء/۷۳.

موسلیمو بوخاری و نه حمده له نه نه سی کوپی مالیکه وه ریوایه ت ده که نه ده فهرموئ: گوترا: نهی ره وانه کراوی خودا چۆن رۆژی قیامت ناده میزادان له سهر روکیش ده کریزو کو ده کرینه وه. پیغه مبهر ﷺ فهرموئ: (الذي أمشاهم على أرجلهم قادر على أن يمشيهم على وجوههم) نهو که سهی له سهر قاچ رۆیان دونی ده توانی له سهر روو بیان پۆیه نی!!

تیرمیذی ریوایتی کی هیئا وه: ده فهرموئ: ناده میزادان له سارای مه حشه ردا ده بنه سی تا قم، ههیه پی پۆیه ههیه نه سپ سواره، ههیه له سهر رووانی راده کی شری.

ئیمام نه حمده له حوذه یفه ی کوپی ئوسهید ریوایه ت ده کا: ده لی: نه بو ذهپ ههستا وتی: نهی خلی غه ففار! قسه بکه نو سویند مه خوڤ. راستگو بۆی گیرامه وه فهرموئ: (ان الناس يحشرون على ثلاثة افواج: فوج راکبین طاعمین کاسین، وفوج یمشون ویسعون، وفوج تسحبهم الملائكة على وجوههم وتحشرون الى النار). دهسته ی سیهم که له سهر رویان راده کی شری نه هر به وه نه ده سزادانه که یان کو تای نی، نه وه خوئی کی شتیانه! ﴿وَمَا أَهَمُّ جَهَنَّمَ﴾ شوژنو جیگای حه وانه وه یان بو ههتا هه تایه دۆزه خه، که سارد نابیته وه هه میسه له گرو لره دایه ﴿کَلِمَا خَبِتَ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا﴾ ههر کاتی بلیسه که ی دا بمرکی، بهم جوړه پیستو گوشتیان بسوتی و بپړتیه وه ئیتر سهر له نوئ پیستو گوشته که یان بو نوئ ده کهینه وه گرو بلیسه ی دۆزه خ بهو سوته مه نییه نیله نیله ده دریته وه، ناگره که زیاد ده کاته وه پشکوکانی باشر ده که شینه وه ئاوا بهو جوړه عه زابو سوتاندنیان دوباره و سیباره ده بیته وه، به راستی سهره نجامو ئاکامی کی ترسناکه، عه زابی کی به ئیشرو دژواره، به لام

ئەو شیاوی خۆیانەو عەزابیەکە پڕ بە پێستیانە ﴿ذَلِكَ جزاؤهم بأنهم كفروا بآياتنا﴾ ئەو عەزابە بە ئێشەیان بۆیە چوونکە ئەوان لە جیهاندا بە نایەتەکانی ئێمە کافر بوون، ئینکاری زیندو بوونەویان کرد، نیشانەی هەبوونی خودایەکی تاکو تەنهاو خاوەن دەسەلاتیان رەت دەکردنەو، بە لایانەو شتێکی دوورو نەگونجاو بوو زیندو بوونەو هەبێ، ﴿وقالوا﴾ دەیانگوت: ﴿أإذا كنا عظاماً ورفاتاً أنا لمبعوثون خلقاً جديداً﴾ چۆن دەگونجێ پاش ئەوێ ئێمە مردینو بۆینە ئێسقانە رزێو پۆلکایزو بۆینەو بە گلۆ خۆل جاریکی تر سەر لەنوێ زیندو بکریینەو، ئایا پاش رزیزو بلاو بوونەوێ گلۆ خۆلە کانمان بەناو زەوی دا جاریکی تر زیندو دەکریینەو؟

ئێتر پەرەردگار جاریکی تر دەگەرێتەو سەریان بۆ ئەوێ مشتو مێریان لە گەلدا بکا بە مەنطیقی واقعی بە شتێک بۆریان بدا کە هەموویان دەییسن لێی غافلن! بە لگە لەسەر هاتنی رۆژی قیامەتو زیندو بوونەو دەینیئەو دەفەرموی: ﴿أو لم يروا أن الله الذي خلق السماء والأرض قادر على أن يخلق مثلهم؟﴾ ئایا نازانن، بێر لەو ناکەنەو کە ئەو خودایە ئاسمانەکانو زەوی بەو شیوە جوانە بەدی هینان، ئایا ناتوانی جاریکی تر ئەوانە دروست بکاتەو؟ زیندو کردنەو بۆ خودا کە جاریکی ئەستەمە؟ خودا بە دیهینەری ئەم بوونەو بەرفراوانیە، کە سێک توانییتی ئەم بونەو بەرە لە نەبووەو دروست بکا، بێگومان دەتوانی پاش مردن ئێو سەر لەنوێ دروست بکاتەو. وە کوو لە نایەتێکی تردا دەفەرموی: ﴿لخلق السموات والأرض أكبر من خلق الناس﴾ غافر/ ۵۷. یان دەفەرموی: ﴿انتم أشد خلقاً أم السموات بناها﴾ النازعات/ ۲۷. کەوابێ دروست کردنی ئادەمیزادو سەر لەنوێ جاریکی تر زیندو کردنەوێ زۆر زۆر لە دروستکردنی ئاسمانەکانو زەوی ئاسانترە، هەرچەندە بۆ خودا کاری ئاسانو کاری گران وە کوو یەک وان، بە نەیسبەت خوداوە کاری ئاسانو کاری گران نیە هەموو کاریک بۆ خودا ئاسانە!

جا که هاتنی قیامتو زیندوبوونه خوئی له خوئی دا کاریکی مومکین بی، دیاره بۆ پیدابوونه کهی کاتیکی دیاریکراو هیه، ده‌فرموی: ﴿وجعل لهم أجلاً لا ريب فيه﴾ په‌روەردگار بۆ هاتنی قیامتو زیندوبوونه‌و راستبوونه‌و هی ئاده‌میزاد له‌گۆره‌کانیان کاتیکی دیاریکراو مه‌زنده‌کراوی هیه‌و هەر خدا خوئی ده‌زانئ کهیه! ماوه‌یه‌کی دیاریکراو هیه‌و ده‌بی نه‌و ماوه‌یه‌ تیپه‌رئ نه‌مجار قیامت راده‌برئ، هەر کاتئ ماوه‌ی دیاریکراو تیپه‌ری به‌ته‌ئکید قیامت هه‌لده‌ستی و گومانئ تیدا نیه.

و‌پرای نه‌و هه‌موو به‌لگه‌و نیشانانه‌ کهی ﴿فأبى الظالمون الا كفوراً﴾ کافره‌سته‌مکاره‌کان بیجگه‌ له‌گومپایی و سه‌ ره‌قی و نینکاریکردن‌یان هیچی تر زیاد ناکه‌ن.

جا نه‌وانه‌ی په‌لپ ده‌گرنو پێشنیاری جو‌راو جو‌ر ده‌خه‌نه‌ به‌رده‌م پێغه‌مبه‌رو ده‌می‌ک ده‌لێن: ده‌بی خانووی له‌زێر دروستکراوت هه‌بی، یان باخی داخو‌رماو تری‌ت هه‌بی کانی و کانی‌ویان تیدا هه‌لقولێن...هتد. هۆی قبول نه‌کردنی پێشنیاره‌کانیان به‌خیلی و رژدیانه‌و ده‌فرموی: ﴿قل﴾ نه‌ی موحه‌مه‌د! به‌و موشریکو خاوه‌ن پێشنیارانه‌ بلئ: ﴿لو أتمم تملکون خزائن رحمة ربی اذا لامسکتم خشية الانفاق﴾ نه‌گه‌ر ئیوه‌ ته‌صه‌روفی هه‌موو گه‌نجو خه‌زینه‌ی خوداتان بکه‌و‌یته‌ ژێر ده‌ست له‌سه‌ر حاله‌تی رژدی و چروکی خۆتان ده‌مینه‌وه‌و له‌ترسی هه‌ژاری هیجتان لی نه‌ده‌به‌خشی. له‌ترسی نه‌وه‌ی بی‌پێته‌وه‌و نه‌می‌نئ ده‌ستتان له‌مال‌به‌خشین ده‌گرت‌وه‌و. هه‌رچه‌ند گه‌نجو خه‌زینه‌ی خودا برانه‌وه‌ی نیه. به‌لام رژدی و چروکی له‌گه‌ل سروشتان تیکه‌لاو بووه. که‌وابئ ولامی پێشنیاره‌کانتان نادریت‌وه‌و په‌لپه‌کانتان جئ به‌جئ نابن.

﴿وكان الانسان قفوراً﴾ ئاده‌میزاد سروشتی وایه: به‌خیل و رژه‌و، وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فرموی: ﴿ام لهم نصيب من الملك، فاذا لايؤتون الناس نقيراً﴾ النساء/۵۳. واته: نه‌گه‌ر نه‌وانه‌ به‌شیکیان له‌مولکی خودا

هه‌بویه تۆزقالتیکیان لی نه‌ده‌دا به‌که‌س؛ ته‌نانه‌ت با به‌ئهندازه‌ی ده‌زووله‌ی درزی ناوکه خورمایه‌کیش بی.

پوخته‌ی مانا :

خودا ولّامی موحه‌ممه‌دی نه‌دایه‌وه بۆ به‌جی هینانی پئشنیاره‌کانتان، نه‌ک له‌بهر ئه‌وه‌ی پیغه‌مبهری خۆی به‌لاوه‌که‌مبایه‌خ بی، یان له‌بهر ئه‌وه‌ بی موحه‌ممه‌د پیغه‌مبهر نه‌بی، یان له‌بهر به‌خیلی خودا بی؟ حاشا ئه‌مانه‌هیچیان نین. به‌لکوو که ولّامتان ناداته‌وه، چونکه زۆر جار عطاو به‌خششی زۆر ده‌بیته‌هۆکاری به‌لاو موصبیه‌ت بۆ خه‌لک! به‌نیسه‌بت ئیوه‌شه‌وه‌هۆیه‌که‌ی به‌خیلی و رزّدیتانه، نه‌گهر له‌فهرزیکدا خیرو به‌ره‌که‌تی ئاسمانو زه‌ویتان بدرتتی جگه‌ له‌رزّدیو به‌خیلی به‌ولاوه‌هیچی تر نازانن. بۆیه‌هه‌رگیز کلیلی خه‌زینه‌ی خوداتان نادریته‌ ده‌ست، نه‌وه‌کوو بۆ خۆتانی قۆرغ بکه‌نو خه‌لکی تر سودی لی وهرنه‌گری.

نایه‌ته‌که‌ به‌لگه‌یه‌که‌ی ئاشکرایه‌ له‌سهر رزّدی ئاده‌میزادو به‌خشنده‌یی په‌روه‌ردگار. له‌صه‌حیحی موسلیمو بوخاری‌دا فهرموده‌یه‌که‌ هاتوو ده‌فهرموی: (ید الله ملأی، لا یغیضها نفقة، سخاء، اللیل والنهار، أرایتم ما أنفق منذ خلق السموات والأرض، فانه لم یغض ما فی یده) ده‌ستی ره‌حه‌تی خودا په‌ره، لی به‌خشین که‌می ناکاته‌وه، لی به‌خشین به‌شه‌وو به‌رۆژ لی که‌م ناکاته‌وه، ده‌بی له‌وه‌تای ئاسمانه‌کانو زه‌وی دروست کردوه چه‌نده‌ی به‌خشیبی؟؟ بیگومان ئه‌و لی به‌خشینه‌هیچی لی که‌م نه‌کردۆته‌وه.

نو موجیزه ی جه زره تی موساو
صیفه ت و چو نیه تی نازل کردنی قورئان

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا مُوسَىٰ قِسْعَ
ءَايَاتٍ بَيِّنَاتٍ فَسَّئَلْ بَنِي إِسْرَءِيلَ إِذْ جَاءَهُمْ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ
إِنِّي لَأَظُنُّكَ يَمُوسَىٰ مَسْحُورًا ﴿١٠١﴾ قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَمَا أَنزَلَ
هَؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بِصَآئِرٍ وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ
يَفِرْعَوْنُ مَثْبُورًا ﴿١٠٢﴾ فَأَرَادَ أَن يَسْتَفِزَّهُم مِّنَ الْأَرْضِ
فَأَغْرَقْنَاهُ وَمَن مَّعَهُ جَمِيعًا ﴿١٠٣﴾ وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِبَنِي إِسْرَءِيلَ
أَسْكِنُوا الْأَرْضَ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا ﴿١٠٤﴾
وَبِالْحَقِّ أَنزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَلَ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿١٠٥﴾
وَقُرْءَانًا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَىٰ مُكْثٍ وَنَزَّلْنَاهُ تَنزِيلًا ﴿١٠٦﴾
قُلْ ءَامِنُوا بِهِ أَوْ لَا تُؤْمِنُوا إِنَّا الَّذِينَ أَوْتُوا الْعِلْمَ مِن قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَىٰ
عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا ﴿١٠٧﴾ وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا إِن كَانَ
وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا ﴿١٠٨﴾ وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ

داوی نه‌وی په‌روه‌ردگار سه‌ره‌قی و ئینکاری قوپه‌یشییه‌کانی گپ‌رایه‌وه،
 به‌ره‌ره‌کانی و دژایه‌تیکردنیان بۆ پیغه‌مبه‌رو په‌یامه‌که‌ی باسکرد، نه‌مجار
 ده‌س ده‌کا به‌دلدا نه‌وی پیغه‌مبه‌ر ﷺ هه‌لسو که‌وت و هه‌لو‌ستی فیرعه‌وزو
 دارو ده‌سته‌که‌ی به‌رامبه‌ر موساو په‌یامه‌که‌ی وه‌بیر پیغه‌مبه‌ر دینیتیه‌وه.
 نه‌وه‌تا: که‌ موشریکه‌کانی مه‌که‌که‌ داوای نه‌وه ده‌که‌ن: که‌ خودا بیته‌ لایان،
 یان به‌چاوی خۆیان خودا ببینن، قه‌ومی موساش وتیان: نه‌ی موسا! ﴿إِنَّا اللَّهُ
 جَهْرَةً﴾ به‌ناشکرا خودامان نیشان بده. نه‌گهر موشریکه‌کانی مه‌که‌که‌ په‌لپی
 موعجیزه‌و خاریقه‌ی ماددی جۆراو جۆرت لی ده‌گرن نه‌وه‌تا قه‌ومی موساش
 داوای موعجیزه‌و خاریقه‌ی مادی جۆراو جۆریان له‌موسا کردوه. جا له‌گه‌ل
 نه‌وه‌دا خودا نو خاریقه‌ی ماددی بۆ موسا ده‌سته‌بهر کرد که‌چی قه‌ومی
 فیرعه‌ون په‌ندنامیز نه‌بونو رویان له‌گۆره‌پانی ئیمان نه‌کرد؛ نه‌و هه‌موو خاریقه
 ماددیانه‌ نه‌یان‌توانی بیرو باوه‌ر له‌و دلّه ره‌قانه‌دا برۆینن!

نه‌مجار دیته‌ سه‌ر باسی چۆنیه‌تی نازلکردنی قورشان وه‌جبه‌ وه‌جبه‌و
 به‌شبه‌شو نه‌وه راده‌گه‌یه‌نی که‌ نه‌و که‌لامه‌ که‌لامیکی حه‌قه‌و له‌خوداوه
 تیردراوه.

﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ﴾ بێگومان نو موعجیزه‌ی
 ناشکراو به‌رچاومان دا به‌موسی بۆ نه‌وی ببنه‌ به‌لگه‌ له‌سه‌ر راستی
 پیغه‌مبه‌رایه‌تیه‌که‌ی له‌و کاته‌دا که‌ ناردمان بۆ لای فیرعه‌وزو دارو
 ده‌سته‌که‌ی، که‌چی ئیمانیان پێ نه‌هینا و سوور بوون له‌سه‌ر کوفرو مله‌وپی
 خۆیان وه‌کوو له‌شوینیکی تردا ناماژه‌ به‌مه‌ ده‌کا و ده‌فه‌رموی: ﴿فَاسْتَكْبَرُوا،
 وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ﴾ الأعراف/۱۳۳. یان ده‌فه‌رموی: ﴿وَجَحَدُوا بِهَا
 وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنْفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا﴾ النمل/۱۴.

بیگومان له‌قورئان‌دا په‌روه‌ردگار شانزه موعجیزه‌ی حه‌زره‌تی موسای
باسکردون:

۱- لابر دنی گری‌ی زوبانی ﴿واحلل عقدة من لساني﴾

۲- بونی گۆچانه‌که‌ی به‌مار.

۳- یه‌دی به‌یضا.

۴- طوفان.

۵- کولله.

۶- نه‌سپی.

۷- بۆق.

۸- خۆین.

۹- قوتدانی عه‌صاکه‌ی بۆ ماره درۆزنه‌کانی ساحیره‌کان.

۱۰- دوو له‌تبوونی ده‌ریا.

۱۱- هه‌لقولانی ئاو له‌به‌رد که به‌عه‌صاکه‌ی لی‌یدا.

۱۲- به‌رزبوونه‌وه‌ی کێو بۆ سه‌ر به‌نوئیسرائیلی.

۱۳- نازلکردنی گه‌زۆو گۆشتی شیلّاقه بۆ سه‌ر گه‌له‌که‌ی.

۱۴- گرانی.

۱۵- که‌مبوونی به‌روبووم.

۱۶- پوچه‌لکردنه‌وه‌ی مالّو گه‌نمو ئاردو خواردنه‌نیان.

زانایانی ته‌فسیر راجیایییان تیدا په‌یدا بووه ده‌رباره‌ی ده‌ست
نیشانکردنی ئەم نۆ خاریقه ماددیانه‌ی ئیره.

عه‌بدووره‌زاقو سه‌عیدی کورپی مه‌نصورو ئیبنو جهریرو ئیبنولموندیر
له‌چه‌ند ریگه‌یه‌که‌وه له‌ئیبنو عه‌بباسه‌وه ریوایه‌تیان کردوه فه‌رموویه‌تی: ئەو
نۆ نایه‌ته (عه‌صاو یه‌دی به‌یضاو طوفانو کولله‌و نه‌سپی‌و بۆقو خۆینو گرانی‌و
که‌مبوونی به‌روبووم) بووه.

برئ لہرافہ کهرانی قورثان پتیان وایہ: مہبست بدنؤ ئایہ تہکان ئەحکامہ
 شہرعییہ کانت: ئەحمەدو بہیہ قی و طہبہرانی و نەسانی و ئیبنو ماجہ روایہ تیان
 کردووہو دہلین: (دوو جولہ کہ یەکیان بەئەوی تریانی گوت: ہەلسە با برۆین
 بۆ لای ئەو پیغەمبەرہ پرسیار لئ بکەین، ہاتنہ لای پیغەمبەر ﷺ
 پرسیاریان لئ کرد دہبارہی نایہ تی ﴿ولقد آتینا موسیٰ تسع آیات بینات﴾
 پیغەمبەر ﷺ فەرمووی: ھاوہل بۆ خودا دامەنن، زینا مەکەن، بەناحق کەس
 مەکوژن، دزی مەکەن، جادوبازی مەکەن، سوود مەخۆن، بئ تاوان مەبەنہ لای
 خاوہن دہسەلات بۆ ئەوہی بیکوژئ، بوختان بەئافرەتی داوینپاک مەکەن،
 ئیوہ کۆمەلئ جولہ کہ بہ تاییبەتی نابئ لەشەممەدا سەرپیچی فەرمانی خودا
 بکەن خودا لەو رۆژہدا راوی ماسی لئ حەرام کردن، کەچی بەقیل دہچون
 راوہ ماسیتان دہکرد: ئیتەر ہەردوکیان دەستو قاچی پیغەمبەریان ماچ کردو
 وتیان: شایہ تی دہدەین تۆ پیغەمبەری. پیغەمبەر ﷺ فەرمووی: ئەدی چی
 ناھیلئ ئیوہ موسوڵمان بن؟ لەوہ لامدا وتیان: حەزەرہ تی داود لەخودا
 پاراوہ تەوہ کە لەوہ چەو نەوہی ئەو، پیغەمبەر بەردەوام بن، ئیمہ ترسی
 ئەوہ مان ہەییہ ئەگەر ئیمانئ پئ بہینن جولہ کہ بمانکوژن! (۱۴)

﴿فاسأل بني اسرائيل﴾ نہی پیغەمبەر! پرسیار لەبەنو ئیسرائیلییہ
 ھاوچەرخە کانت بکە؛ ئەوانہی ئیمانیان پئ ھیناوی، وەکوو عەبدوللای کوری
 سەلامو ھاوہلانی. با ئەوانیش بۆت بگێرنەوہ دڵنیایی و یەقینت زیاد بکاو
 بزانی: کە ئەو مەشەلە لای ئەوان چەسپاوہ.

﴿اذ جاءهم: فقال له فرعون اني لأظنك يا موسى مسحوراً﴾ واتە:
 پرسیاریان لئ بکە دہبارہی ئەو کاتہی موسا ھاہ سەر باوکتو باپیرانیانو ئەم
 ئایہ تانہی بۆ ھینازو بەفیرعەونیشی راگەیاندن. ئیتەر فیرعەون پئی گوت: من

(۱۴) تیرمیزی لەباسی تەفسیر (باب ۱۸) ژمارە (۳۱۴۴) نەسانی لەبابی (تأویل قول الله جل ثناؤه
 ﴿ولقد آتینا موسیٰ تسع آیات بینات﴾) داو نیننو ماجہ لە (باب ۱۶) ژمارە (۳۷۰۵) روایە تیان

وا گو مان ده بهم ئه ی موسا! تو شیت بووی، عه قلت تیک چوو. بۆیه ئه م قسه هه له قو مه له قانه ده که ی. دیاره سیحرو جادویازیان لی کردووی!

﴿قال لقد علمت ما أنزل هؤلاء الا رب السموات والأرض بصائر﴾
موسا له ولام دا به فیرعه ونی فهرموو: ئه تو دلتیای له وه ی: که ئه م نو نایه ته به دیه ی نه ری ئاسمانه کازو زه وی بۆیه ی نازل کردون بینه شایه ت له سه ر راستی پیغه مبه رایه تی منو راستی ئه و په یامه ی پیم راگه یاندون، ئه م نایه تانه ئاده میزاد هیدایه ت ده دن بو ریبازی راستو رینوما یین بو که سییک بیه وی پیمان هیدایه ت ئامیز بی. هه ر که سی تییان بفکری و لییان ورد بیه وه ده زانی له خودا وه هاتوون مو عجیزه نو جگه له خودا که سی تر ناتوانی مو عجیزه ی ئاوا به دی بین. ﴿وإني لأظنك يا فرعون مثبوراً﴾ ئه من پیم وایه: ئه تو ئه ی فیرعه ون! له حق لاتدا وه سروشتت له سه ر شه ر دامه زرا وه. له حق وه رزیو جهزت له شه ره .

﴿فأراد أن يستفزه من الأرض فاغرقناه ومن معه جميعاً﴾ فیرعه ون ویستی موسا و نه ته وه که ی له ئاخ ی میصر وه ده رنی به کوشتنو به ده رکردن له خاکی میصردا بنه بریان بکا، به لام ویسته که ی نه هاته دیو به پیچه وان ه وه هاته وه؛ ئه وه بوو خزی و قه ومه که یمان له ده ریادا خنکاندو به و شیوه ترسناکه ئاسه وارمان برینه وه!

﴿وقلنا من بعده لبني اسرائيل: اسكنوا الأرض﴾ واته: موسا و نه ته وه که یمان له و خنکانه رزگار کردو، پاش خنکانی فیرعه ونو دارو ده سه ته که ی به موسا و به نو ئیسرا ئیلی به کانمان وت: نیشه جی بن له و خاکه پیروژه دا: که فیرعه ون به ته مابوو لی ی وه ده رتان نی، جا ئه و خاکه یا خاکی میصره یا خاکی شامه. که ئاخ ی میعاده و خاکی واده پیدراوتانه.

﴿فاذا جاء وعد الآخرة جئنا بكم لقيفا﴾ که وه ختی قیامه ت هات ئیوه و ئه وان به تیکه لاوی راکیشی سارای مه حشه ده که یین، حیسابو

لیکۆلینه وه تان له گه‌ڵ ده‌که‌ینو برپاری خۆمان ده‌رباره‌ی ئێوه وه‌وان
ده‌رده‌که‌ین، کامه‌پانو به‌دبه‌خته‌کانتان لێک جیا ده‌که‌ینه‌وه.

ئوه نموونه‌یه‌ک بوو له‌موعجیزه‌ ماددییه‌کان، بروانن به‌درۆخه‌ره‌وه‌کان
چۆن پیشوازییان لێ کردن، دابو نه‌پیتی خودا چۆن جهره‌یانی کردو چی
به‌سه‌ر هه‌ینانو چۆن ریشه‌کێشی کردن؟؟ جا ئێوه‌ش ئه‌ی موشریکه‌کانی
مه‌که‌کو بێ باوه‌پانی سه‌رده‌م! به‌هۆش خۆتان بینه‌وه‌وه به‌خۆتاندا بچنه‌وه،
بزائن ته‌گه‌ر موچه‌مه‌د ئه‌و موعجیزه‌ پیشیار کراوانه‌ی ئێوه‌ی بنواندنایه‌و
ئێوه‌یه‌که‌سه‌ر ئیمانتان پێ نه‌هه‌ینایه‌ ده‌ست به‌جێ په‌روه‌ردگار عه‌زابی
ریشه‌کێشکه‌ری بۆ ده‌ناردنو له‌ناوی ده‌بردن، به‌لام هیکمه‌تی خودا وا
داخوازبوو: که‌ پیشیاره‌کانتان قبوول نه‌کړینو ولامتان نه‌دریته‌وه، چونکه
خودا بۆ خۆی ده‌یزانی که‌ بریک له‌ئێوه ئیمان ده‌هه‌ینو بریکتان ئیمان
ناهه‌ین! ئه‌وانه‌شیان که‌ ئیمان ناهه‌ین وه‌چه‌ونه‌وه‌کانیان موسوڵمان ده‌بن.

ئه‌مجار ده‌گه‌ریته‌وه‌ بۆ سه‌ر باسی قورئانو چۆنیه‌تی نازل‌بونی
ده‌فه‌رموئ: ﴿وبالحق أنزلناه﴾ ئیمه‌ قورئانمان بۆسه‌ر نازل کردو و حه‌ق
راستی له‌خۆگرتوه، فه‌رمان به‌عه‌داله‌تکاری و وێژدان به‌خه‌رجدانو ره‌وشت
جوانی ده‌کا، جله‌وگیری له‌سته‌مکاری و کرداری ناشیرینی تر ده‌کا، به‌لگه‌و
نیشانه‌ی یه‌کتاپه‌رستی و زیندوبوونه‌وه‌و پێویستی ئاده‌میزادان به‌په‌یغه‌مبه‌ر بۆ
سه‌ر ناردنو په‌یغه‌مبه‌رایه‌تی له‌خۆگرتوه.

﴿وبالحق نزل﴾ ئه‌م قورئانه‌ بۆ تۆ نی‌ردراوه‌ ئه‌ی موچه‌مه‌د!
به‌پارێزراوی پاکو خاوی، هه‌یچی تیکه‌لاو نه‌بوه، زیاده‌که‌می تێدا نیه،
به‌لگه‌و به‌هۆی حه‌قه‌وه: که‌ جویرائیه‌و موئموڕیکه‌ی به‌هه‌یزو تواناو ئه‌مینه‌و
رێزداره - نازل‌مان کردوه. قورئانمان نازل کردوه به‌و هیکمه‌تو لێزانیه‌ی که
داخوازه‌ بۆ هه‌ینانه‌ خواره‌وه‌ی. واته‌: هه‌ر به‌شتی هه‌قو راستو دروسته‌وه
نازل‌کراوه‌و هه‌رچی تێیدا یه‌ راستو حه‌قه‌و ره‌وايه‌!

دوای به‌یانکردنی صیفه‌تی قورئان باسی ئه‌رکی سه‌رشانی پیغه‌مبه‌ر ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾ ئه‌ی موحه‌مه‌د! ئیمه که تۆمان کردوه به‌پیغه‌مبه‌رو ره‌وانه‌مان کردوی بۆیه‌مان ره‌وانه کردوی مژده‌ده‌رو ترسینه‌ری بۆ ئاده‌میزادان؛ موژده‌ی به‌هه‌شت بده‌ی به‌وانه‌ی ئیمان‌ت پی‌ ده‌هینن، ئه‌وانه‌ی ئیمان‌ت پی‌ ناهینن به‌ناگری دۆزه‌خ بیان‌ترسینی. ئه‌مجار دیته‌وه سه‌ر به‌یانکردنی نازلکردنی قورئان وه‌جبه‌ وه‌جبه‌ به‌شبه‌ش به‌گویره‌ی روداو پیوستی رۆژگار. ده‌فرموی: ﴿قَرَأْنَا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مَكْثٍ وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا﴾ قورئانیکمان بۆ سه‌ر نازل کردوی به‌شیوه‌ی به‌شبه‌شو وه‌جبه‌ وه‌جبه‌ له‌ماوه‌ی بیستو سئ سال‌دا به‌گویره‌ی پیوستو روداو به‌و شیوه‌ی به‌رژه‌وه‌ندی و حیکمه‌ت داخوازیه‌تی سوهره‌ت سوهره‌تو ئایه‌ت ئایه‌ت نازل کراوه.

هۆی نازلکردنه‌که‌ی به‌و شیوه‌ پچه‌ پچه‌ بۆ ئه‌وه‌یه‌ به‌کاله‌وخۆ به‌سه‌ر ئاده‌میزاده‌کان دا بیخوینیه‌وه‌و ئه‌وانیش وه‌ری بگرنو لی‌ی حال‌ی بن. چونکه‌ ئه‌م قورئانه‌ بۆیه‌ نازل‌کراوه‌ گه‌لو ئوممه‌ت دروست بکا نیظامو یاسایان بۆ دابنن، گه‌لیک دابمه‌زرینی قورئانه‌که‌ هه‌زم بکه‌نو به‌چار ده‌وری جیهان‌دا بلاوی بکه‌نه‌وه‌، ئاده‌میزاد فی‌ری یاساکانی بکه‌نو به‌نده‌کانی بچه‌سپینن، کاری پی‌ بکه‌ن، بۆیه‌ به‌و شیوه‌ وه‌جبه‌ وه‌جبه‌ قورئان هاتۆته‌ خواری، به‌گویره‌ی پیوستی و به‌دی هاتنی روداو‌ه‌کانو تاقیکردنه‌وه‌یه‌کی عه‌مه‌لی هاتۆته‌ خواری. چینی موسولمانانی یه‌که‌میش به‌وپه‌ری ئاماده‌باشیه‌وه‌ پیشوازیان له‌فرمانو نه‌هیه‌کانی، له‌په‌ندو مه‌شه‌له‌کانی له‌چیرۆک‌و سه‌رگورشته‌کانی ده‌کردو له‌هه‌ستو شعوری خویان‌دا له‌هه‌لو‌یستو هه‌لسو که‌وتیان‌دا ره‌نگی ده‌دایه‌وه‌. له‌ناو مال‌و خیزانیان‌دا، له‌بازارو له‌مزگه‌وت‌دا له‌گه‌ل خویانو له‌گه‌ل خه‌لک‌دا به‌وپه‌ری دلسۆزییه‌وه‌ ته‌وجیه‌اته‌کانی قورئانیان ته‌نفیذ کردوه..

ئینو مهسعود ﷺ ده فەرموی: هەر یەکی لە ئیمە که دە ئایەت فیڕ دەبوو وازی لی نە دەهینا هەتا باشباش قیری مانا کانیان دەبوو کاریشی پی دەکردن.

بە کورتی :

قورئان بە حق نازل بوو، بۆ چەسپاندنی حەق نازل بوو، لە خودایەکی حەقو بە تواناو نازل بوو، حەق هیناویست و حەقی پێیە، پێغەمبەر راگەیەنیری ئەو حەقە!

﴿قُل:﴾ ئەی موحەممەد بەو کەلامە حەقە و لامیان بدەرەو و بلی: ﴿آمنوا به أولا تؤمنوا﴾ جا ئیوەش ئەی موشریکەکان و پەلپگرەکان! ئەی ئەوانە ی دەلێن: هەتا ئاخی مەکەمان بۆنەبێتە زەوی کشتو کالو کانیای تیدا هەلنەقوڵێن ئیمانێ پێ ناھێنین! ئیمان بێن بە قورئان یان ئیمانی پی نەهێنن، ئەو چۆن یەکە، قورئان بۆخۆی حەقەو خودا نازلی کردووە نامە یەکی ئاسمانە بۆ سەر زەوی، نامە یەکی نەمرەو بۆ رزگاری کردنی مرۆقە. ئیمانی پی بێن یان بروام پی نەکەن، ئەو بەش بزانن ئیمانە هینان تان هیچ لە مەلکی خودا زیاد ناکا و ئیمان نەهینان ئیشتان هیچ لە مەلکی خودا کەم ناکاتووە.

جا: کە ئیوە بە راستی نەزانن و ئیمانی پی نەهێنن، ئەو بەش بزانن: کە ﴿ان الذين أوتوا العلم من قبله اذا يتلى عليهم يخرون للأذقان سجدا﴾ زانیانی ئەهلی کیتاب؛ ئەوانە ی پیاوچاکو حەققانی بوون، پابەندی نامە ی ئاسمانی خۆیان بوون و گۆرانکاریان تیدا نەکردووە، هەر کاتێ ئەم قورئانە یان بەسەردا بخوێندرێت ئەو یە کسەر دەچنە سوژدە؛ بەسەر رویاندا دەکەونە سەر زەوی لەبەر ئەو ی خودا بەگەرەو پیرۆز دەزانن، شوکرو سوپاسی پەرەردگار دەکەن لەسەر بەجێهێنانی وادە ی خۆی. چونکە ئەوان لەکتیبی خۆیاندا مژدە ی رهوانە کردنی تۆیان خوێندۆتەو بەخەلکیان راگەیانندووە چاوەروانی رهوانە کردنی تۆو نازلبوونی قورئان بوون، جا ئیستا کە ئەو قورئانە دەبیسن تەفسیری رهوان

سوجه‌ی به‌ندایه‌تی و سوپاسگوزاری بۆ خدا ده‌به‌ن، ﴿وَيَقُولُونَ: سُبْحَانَ رَبِّنَا
 اِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا﴾ له‌سوژده‌که‌یان‌دا پاکو مونه‌ززه‌هی خودا
 راده‌که‌یه‌ن‌و ده‌لّین: که‌وره‌یی و شکۆمه‌ندی بۆ ئەو خودایه‌یه: که واده‌ی خۆی
 به‌جی هیناوه، بیگومان واده‌و به‌لّینی ئەو ههر ده‌بی بیته‌جی و
 پاشگه‌زبونه‌وی تیدا نیه.

﴿وَيَخْرُونَ لِلْأَذْقَانِ يَكُونُ وِزِيدَهُمْ خَشُوعًا﴾ ئەوانه: که گوئیان
 له‌قورئان ده‌بی خۆیان پی ناگیرئ به‌لکوو به‌سه‌ر رویان‌دا ده‌که‌ونه سوجه
 بردن و ده‌ست ده‌که‌ن به‌گریان، به‌دلی پر له‌ترسو خشوع و به‌ندایه‌تی
 راگه‌یانندنه‌وه، به‌چاوی پر له‌فرمیسکو گریان‌ه‌وه به‌ره‌و روده‌که‌ونه سوژده، ئەم
 سوژده‌بردنه‌یان خشوع و ئیمان‌یان بۆ زیاد ده‌کاو پتر خۆیان ئەسپه‌رده‌ی یه‌زدان
 ده‌که‌ن! وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فرموئ: ﴿وَالَّذِينَ اهْتَدَوْا زَادَهُمْ هُدًى
 وَآتَاهُمْ تَقْوَاهُمْ﴾ محمد/۱۷.

بیگومان گریان له‌ترسی خودا نیشانه‌ی برپا پته‌وی و خودا ناسینی
 به‌راستییه، له‌باره‌ی گریان له‌ترسی خودا فرمووده‌ی زۆر ریوایه‌ت کراون،
 پیغه‌مبه‌ر ﷺ زۆر په‌سنی کردوه.

تیرمیزی له‌ئیب‌نو عه‌ب‌باسه‌وه ریوایه‌ت ده‌کا ده‌فرموئ: له‌پیغه‌مبه‌رم
 ژنه‌وت: ده‌یفه‌رموو: (عَيْنَانِ لَا تَمْسُهُمَا النَّارُ عَيْنٌ بَكَتَ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ
 تَعَالَى، وَعَيْنٌ بَاتَتْ تَحْرُسُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ) دوچا و ناگری دۆزه‌خ نایان‌سوئینی:
 چاوێک له‌ترسی خودا فرمیسک بریژی، چاوێک له‌ریگای خودادا پارێزگاری
 بکا.

موسلیم و نه‌سائی له‌ئهبو هورپه‌ره‌وه ریوایه‌ت ده‌که‌ن ده‌لّی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ
 فرمووی: (لَا يُلْجُ النَّارُ رَجُلٌ بَكَى مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ حَتَّى يَعُودَ اللَّبَنُ فِي
 الضَّرْعِ، وَلَا اجْتَمَعَ عَلَى عَبْدِ غُبَارٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَدُخَانَ جَهَنَّمَ) ناچیته
 ناو دۆزه‌خه‌وه کابرایه‌ک له‌دونیادا له‌ترسی خودا چاوه‌کانی فرمیسکی رشتبی

مه‌گهر شیری دۆشراو بیته‌وه ناو گوانه‌که!! هرگیز ته‌پو تۆزی تیکۆشان
له‌ریگای خودا دوکەلی دۆزه‌خ له‌سهر به‌نده‌یه‌ک کۆنابنه‌وه.

پارانە‌وه له‌خودا له‌ناوه جوانه‌کانی

قُلْ اَدْعُوا اللَّهَ اَوْ اَدْعُوا الرَّحْمَنَ اَيَّامًا تَدْعُو فَلَهُ
الْاَسْمَاءُ الْحُسْنَى وَلَا تَجْهَر بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافِتْ بِهَا وَابْتَغِ
بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ﴿١١٠﴾ وَقُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي لَمْ يَخْذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ
لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلِّ وَكَبِرَتْ تَكْبِيرًا ﴿١١١﴾

ئیبنو جه‌ریو ئیبنو مه‌رده‌وه یه‌ی له‌ئیبنو عه‌بیاسه‌وه ریوایه‌ت ده‌که‌ن؛
ده‌فه‌رموی: رۆژێک پێغه‌مبه‌ر ﷺ له‌مه‌که‌که له‌خودا پارایمه‌وه، له‌پارانە‌وه‌که‌ی‌دا
فه‌رموی: (یاالله! یارحم‌ن!) موش‌ریکه‌کانی مه‌که‌که وتیان: ب‌روانه‌ ئه‌م شیت‌ه.
ج‌له‌وگیری ئه‌وه‌مان لێ ده‌کا هاوار له‌دوو خودا بکه‌ین! که‌چی بۆ خۆی نزاو
پارانە‌وه‌که‌ی ئا‌پاسته‌ی دوو خودا ده‌کا. ئیتر په‌روه‌ردگار ثایه‌تی ﴿قُلْ: ادعوا
الله او ادعوا الرحمن...﴾‌ی نازل کرد.

مه‌یموونی کۆری مه‌ه‌ران ده‌لێ: پێغه‌مبه‌ر ﷺ له‌سه‌رتای هه‌موو
به‌شیک‌ی ئه‌و قورئانه‌ی به‌نیگا بۆی ده‌هات (بسمک اللهم)‌ی ده‌نووسی هه‌تا
ثایه‌تی ﴿انه من سليمان، وانه بسم الله الرحمن الرحيم﴾ نازل بوو. ئه‌مجار
له‌سه‌ره‌تاوه (بسم الله الرحمن الرحيم)‌ی ده‌نووسی. ئه‌مجار موش‌ریکه‌کان
وتیان: ئه‌م (الرحيم)‌ه ده‌زانین، ئه‌دی ئه‌م (الرحمن)‌ه چیه؟ ئیتر خودا ئه‌و
ثایه‌ته‌ی نازل کرد.

ئه‌حمه‌دو موسلیمو بوخاریو تیرمیزیو هی تریش له‌ئینو عه‌بباسه‌وه
 ده‌باره‌ی هو‌ی نازل‌بوونی ﴿ولا تجهر بصلاتك ولا تخافت بها﴾ ریا‌یه‌ت ده‌که‌ن
 ده‌فه‌رمو‌ی: ئه‌م نایه‌ته له‌کاتی‌که‌دا نازل بوو، پی‌غه‌مبهر ﷺ له‌مه‌که‌دا
 موخته‌فی بوو، کافره‌کان که گو‌ییان له‌قورئان ده‌بوو جنیو‌یان به‌قورئانو به‌و
 که‌سه ده‌دا که ناردویه‌تی و ئه‌و که‌سه‌ی هی‌ناویه‌تی ئیتر په‌روه‌ردگار نی‌گای بۆ
 پی‌غه‌مبهر کردو پی‌ی فورموو: ﴿ولا تجهر بصلاتك ولا تخافت بها﴾ وابتغ بین
 ذلك سیلاً.

په‌یوه‌ندی ئه‌م نایه‌تانه به‌هی پێشه‌وه ئه‌وه‌یه: له‌وه‌پێش په‌روه‌ردگار
 ئه‌وه‌ی چه‌سپاند: که قورئانی بۆ سه‌ر به‌نده‌ی خۆی ((موحه‌مه‌د)) نازل
 کردو، عه‌ره‌بو غه‌یری عه‌ره‌ب نه‌یان‌توانی و ناتوان به‌ربه‌ره‌کانی بکه‌ن،
 ئایینی یه‌کتا‌په‌رستی بۆ هی‌ناو‌زو فره‌خودایی ره‌ت‌کردو‌ه. ئه‌مجار ره‌دی
 موشریکه‌کان ده‌داته‌وه له‌وه‌دا که ده‌یان‌گوت: چۆن موحه‌مه‌د بۆ خۆی لافی
 یه‌کتا‌په‌رستی لی ده‌داو که‌چی هاوار ده‌کاته چه‌ند خودایه‌کو ده‌لی: (یا‌الله!
 یا‌رحمان!) ئیتر په‌روه‌ردگار ره‌دی دانه‌وه‌و فه‌رمو‌ی: ﴿قل ادعوا الله او
 ادعوا الرحمن اَیاما تدعوا فله‌ الاسماء الحسنی﴾ ئه‌ی موحه‌مه‌د! پێیان بلی:
 هاوار بکه‌نه (الله) یان (رحمن) به‌هر ناوێک بانگی لی بکه‌ن له‌ناوه
 جوانه‌کانی ئه‌وه ناوی جوانو به‌رزو پی‌رو‌زن، هه‌ر ناوێک له‌و ناوه جوانانه‌ی لی
 بنێن جی‌ی خۆیه‌تی. هه‌موو ناوێک له‌ناوه جوانه‌کانی مانای ریزو ته‌قدیریان
 تێدا‌یه‌و پی‌رو‌زن!

ئه‌مجار په‌روه‌ردگار چۆنیه‌تی خوێندنی ناو‌نوێژ فێری پی‌غه‌مبهر ﷺ
 ده‌کاو پی‌ی ده‌فه‌رمو‌ی: ﴿ولا تجهر بصلاتك ولا تخافت بها﴾ وابتغ بین ذلك
 سیلاً! ئه‌تۆ له‌نوێژدا زۆر ده‌نگ هه‌لمه‌به‌ره، بۆ ئه‌وه‌ی موشریکه‌کان گو‌ییان
 لی نه‌بی و جۆین به‌قورئان بده‌ن؛ جنیو به‌و که‌سه بده‌ن ناردویه‌تی و ئه‌و که‌سه‌ی
 هی‌ناویه‌تی. ئه‌وه‌نده‌ش به‌هی‌واشی مه‌ی‌خوێنه‌وه هاوه‌لانت گو‌ییان لی نه‌بی،

ههول بده له تیوان بهرزیو نرمی دا به شیوه یه کی مام ناوه ندی نویره کانت بخوینه.

ریوایه تکراره ده لئین: هه زره تی ته بو به کر به دنگی نرم ذیکری ده کردو قورئانی ده خویند، ده یه فرموو: من له خودای خوّم ده پاریمه وه تهو بو خوئی پیوستیاتی من ده زانی! هه زره تی عومهر دهنگی بهرز ده کرده وه، ده یه فرموو: شهیتان ده رده کهم خه والّوان به ناگا دینمه وه، جا که تهم نایه ته نازل بوو پیغه مبه ر ﷺ فرمانی به ته بو به کر کرد: که توژیک دهنگ بهرز بکاته وه به عومهریشی فرموو: هه ندی دهنگ نرم بکه ره وه.

ته مجار پهروه ردگار قیرمان ده کا چۆن همدو شنای خودا بکهین ده فرموو: ﴿وَقُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلِيلِ﴾ بلی: همدو شنای شیای خودایه، له سهر تهو وه هه موو نازو نیعمه تهی به بهنده کانی به خشیون. پهروه ردگار لی ره دا سی صیفه تی بو خوئی چه سپاندوه.

۱- پهروه ردگار مندالی بو خوئی قه رار نه داوه، چونکه که سییک مندالی هه بی هه موو نازو نیعمه تیکی بو تهو ده وی، ههروه ها مندال ده بیته جی نشینی باوکی دواي تهواو بوونی ته مه نی که سییکش ناوا بی شیای همدو سوپاس نیه.

۲- پهروه ردگار له مولکوو سه لته نه تدا کهس هاویه شی نیه، چونکه نه گهر که سییک شریکی بوایه تهو کاته نه ده زانرا کامه یان شیای همدن. ته مه ره ده له سهر جوله که کان که ده یانگوت: عوزه ر کوری خودایه، هه روا ره ددی مه سیحیه کانیشه که ده یانگوت: عیسا کوری خودایه.

۳- خودا داماو نیه پیوستی به یارمه تیده ر بی، به لکوو خودا بو خوئی به دیهینه رو خاوه نی هه موو شتیکه، بی هاوتاو هاوشانه هه موو شتیکه به ویستی تهو دیته جی.

﴿و کبره تکبیراً﴾ خودای خۆت به‌گه‌وره بزانه، شه‌وه‌ی فرمانمان پی کردی پابه‌ندی به‌و شه‌نجامیان بده. زۆر به‌دووری بگره له‌هه‌موو صیفه‌تیکی نه‌قص و نرمی. به‌گه‌وره‌و پاکو مونه‌ززه‌هی بزانه له‌زات و صیفات دا، و بزانه (واجب الوجود) ه‌بوونه‌که‌ی زه‌رووری و پێویسته، شیاوی هه‌موو صیفه‌تیکی که‌ماله. هه‌موو کرده‌وه‌یه‌کی به‌گوێره‌ی حیکمه‌ت و دانایی‌یه. هه‌موو حوکمیکی ره‌وایه، فرمان و جله‌وگیری، به‌رزکردنه‌وه‌و نرم کردنه‌وه تایبه‌تی خۆیه‌تی. هه‌رچی بیه‌وئ ده‌یکا، شکۆمه‌ندیی ده‌دابه هه‌ندی که‌سو هه‌ندی که‌س زه‌لیل و داماو ده‌کا.

به‌ریزی بگره له‌ناوه‌کانی دا، به‌ناوه‌ پیرۆزه‌کانی نه‌بی بانگی لی مه‌که، هه‌میشه به‌صیفات پیرۆزه‌کانی وه‌صفداری بکه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوره‌تی (الکھف)

نهم سوره‌ته ناوی سوره‌تی (الکھف) ه چونکه چیرۆکی نه‌صحابولکه‌هفی تیدایه یه‌کینکه له‌و پینج سوره‌ته‌ی به‌رسته‌ی (الحمد لله) ده‌ستیان پیکراوه که نه‌وانیش سوره‌تی (الفتاحه، الانعام، الکھف، سبأ، فاطر)ن.. ده‌ست پین کردن به‌(الحمد لله) ئاماژه‌ی به‌ندایه‌تی ئاده‌میزادی بۆ په‌روه‌ردگار له‌خۆ گرتووه، داننا نه‌ به‌گه‌وره‌یی و شکۆمه‌ندیی په‌روه‌ردگار.

مواناسه‌به‌ی نهم سوره‌ته له‌گه‌ڵ سوره‌تی پیتشوو:

په‌یوه‌ندی نهم سوره‌ته به‌سوره‌تی (الاسراء) وه له‌چهند رویه‌که‌وه‌یه:

۱- سوره‌تی (الاسراء) به‌ (تەسبیح) ده‌ست پین ده‌کا. نهم سوره‌ته‌ش به‌ (تەحمید) ده‌ست پین ده‌کا، تەسبیح و تەحمیدیش له‌زۆر شوینی قورئاندا خراونه په‌نا یه‌که‌وه. زووبه‌ی کاتیش ماده‌ی (سبح) پینش ماده‌ی (حمد) خراوه وه‌کوو ﴿فسبح بحمد ربك﴾ الحجر/۹۸. له‌لایه‌کی تره‌وه سوره‌تی (الاسراء) به‌ (حمد) کۆتایی هاتووه. که‌واته کۆتایی سوره‌تی (الاسراء) و سه‌ره‌تای سوره‌تی (الکھف) له‌یه‌ک ده‌چن.

۲- که‌ جوله‌که‌کان دا‌وایان له‌موشریکه‌کان کرد: پرسار له‌پینغه‌مبه‌ر بکه‌ن ده‌رباره‌ی سێ شت (روح، أصحاب الکھف، چیرۆکی ذیلقرنه‌ین) له‌سوره‌تی پیتشوو دا‌ه‌رباره‌ی گیان ولامی دانه‌وه، لی‌ره‌ش دا له‌م سوره‌ته‌دا ولامی دوو پرسیاره‌که‌ی تریان ده‌داته‌وه. که‌وابی نه‌مه‌ش جو‌ره‌ په‌یوه‌ندییه‌که‌!

۳- که‌ له‌سوره‌تی (الاسراء) دا فه‌رمووی: ﴿وما اوتیتم من العلم الا قليلاً﴾ گونجا‌بوو چیرۆکی هه‌زه‌تی موسا له‌گه‌ڵ هه‌زه‌تی خه‌زدا وه‌کوو به‌لگه‌یه‌ک له‌سه‌ر ئه‌وه باس بکا.

۴- له‌سوره‌تی (الاسراء: ۱۰۴) دا فہرموی: ﴿فاذا جاء وعد الآخرة جئنا بهم لفيغاف﴾ نیتر له‌سوره‌تی (الکھف) دا کہ‌ئو حەقیقەتە رون دە‌کاتەوہ دە‌فہرموی: ﴿فاذا جاء وعد ربي جعله دكاء، وكان وعد ربي حقاً﴾ تا دە‌گاتە ئایەتی ﴿وعرضنا جهنم يؤمئذ للكافرين عرضاً (۹۸-۱۰۰)﴾.

شەم سورەتە سەرگورشتەو پەندو نامۆزگاری لە‌خۆ گرتوون. سەرەتا بە‌وہ‌صفی قورئان دە‌ست پێ دە‌کا: لە‌باسو پەسنی دا دە‌فہرموی: شەم قورئانە کہ‌لامی‌کی راستو حە‌قو روونە، دزایەتی لە‌نیوان وشە‌کانی و مە‌عنا‌کانی دا نیە، بۆ موژدە‌دان بە‌بە‌هەشتو ترساندن لە‌دۆزەخ نێردراوہ.

ئە‌مجار سەرنجی ئادە‌میزاد رادە‌کێشێ بۆ وردبوونە‌وہ لە‌زە‌وی و ئە‌وہی تی‌ی‌دایە لە‌دیمە‌نی جوانو سە‌رسوڕهێنەر، بۆ ئە‌وہی بزائن: کہ‌ شەو شتانە هە‌موویان نیشانە‌ی قودرە‌تو دە‌سە‌لاتی خودان.

ئە‌مجار سورە‌تە‌کە‌ سێ چیرۆکی ناوازە دە‌گێڕێتە‌وہ چیرۆکی (أصحاب الکھف) و چیرۆکی (حە‌زەرە‌تی موسا لە‌گە‌ڵ حە‌زەرە‌تی خضر) و چیرۆکی (ذیل‌قە‌رنە‌ین).

وێ‌رای شە‌وہ‌ش چە‌ند پە‌ندو نامۆزگاری‌یە‌ک دینیتە‌وہ کہ‌ هە‌لقولای و‌اقیعین و ئە‌وہ دە‌چە‌سپێن: کہ‌ حە‌ق پە‌یوە‌ندە بە‌ئیمانە‌وہ و ئاوی‌تە‌ی یە‌کترین و پێ‌ویستە موسولمانان پشت بە‌حە‌ق بێ‌ستێ و بە‌بیرو باوہ‌ری راستی خۆیان بنازێ و دە‌سە‌لاتو مالو سامان لە‌خشتە‌یان نە‌با. شە‌و‌تا لە‌ئایە‌تی (۳۲) تا (۴۲) بە‌رامبە‌ری‌یە‌ک لە‌نیوان دە‌وڵە‌مە‌ندی لە‌خۆ‌یایی‌بو بە‌مالو سامانو هە‌ژاری پشت بە‌ستوو بە‌ئیمانی خۆی و حە‌قو راستی ساز دە‌کا.

یان لە‌ئایە‌تە‌کانی ژمارە (۴۵ و ۴۶) نمونە‌ی ژبانی دنیا دە‌هینیتە‌وہ: چۆن خێ‌را دە‌رواو چە‌ند زوو بە‌سەر دە‌چی! ئە‌مجار چە‌ند دیمە‌نی‌کی رۆژی قیامت دە‌خاتە روو. چیرۆکی لە‌خۆ‌یایی بوونی شە‌یتانو سوژدە نە‌بردنی شە‌و

نه گریسه مان بۆ ده گیریتتهوه بۆ شهوهی ئاده میزاد هه میسه له حه زه ردا بی و بزانی شهوه دوژمنیه تی و هه ولی له خسته بردنی ده دا.

شهوهش رون ده کاته وه: که قورئان په ندو مه مثل دینیتته وه بۆ سود لی وهرگرتیان وه ده بی پیمان په ند ئامیز ببین. که وابوو جه مسه ری سوره ته که بۆ راست کردنه وه ی عه قیده یه بۆ ریکه خسته نی په یه وه و پرۆگرامی بیر کردنه وه و تیفکری نه، بۆ چاک کردنو چاک کردنه وه ی به ها ره وشتییه کانه به ته رازوی عه قیده.

شهوهش ده چه سپینی که سیاسه تی یاسا دانانو ته شریع ده بی سه رچا وه که یان ره حمه تو عه داله ت بی، هه ره شه ریعه تی که له م دوانه وه سه رچا وه نه گری به کاری کار پی کردن نایه و له به رژه وه ندی ئاده میزادا نیه. ده رباره ی فه ضلو ریزی شه م سوره ته گه لی فه رموده ی پیغه مبه ر ﷺ ریوایه ت کراون.

۱- موسلیمو شه بودا و دو نه سائی و تیرمیذی له شه بو ده ردا وه له پیغه مبه ره وه ریوایه ت ده که ن فه رمویه تی: (من حفظ عشر آیات من أول سورة الکھف، عصم من الدجال).

۲- ئیمام شه حمه دو موسلیمو نه سائی له شه بو ده ردا وه له پیغه مبه ره وه ﷺ ریوایه ت ده کا: که فه رمویه تی: (من قرأ العشر الأواخر من سورة الکھف عصم من فتنة الدجال).

۳- نه سائی له سونه نه که ی دا له شه بان وه له پیغه مبه ره وه ﷺ ریوایه ت ده کا: که ده فه رموی: (من قرأ العشر الأواخر من سورة الکھف فانه عصمة له من الدجال).

۴- حاکم فہرمودہ یہ کی تری ریوایت کردوہ و فہرمودہ یہ تی
نہ سنادہ کی راستہ لہ پیغہ مبہرہ وہ فہرمودہ یہ تی: (من قرأ الکھف فی یوم
الجمعة أضاء لہ النور ما بین الجمعین).^(۱۵)

حمدو نہ نای خوداو کاریگہ ری قورٹان

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا ۝
قِيمًا لِّنُذِرَ بَأْسًا شَدِيدًا مِّنْ لَّدُنْهُ وَيُبَشِّرَ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ
يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا حَسَنًا ۝
فِيهِ أَبَدًا ۝ وَيُنذِرَ الَّذِينَ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ۝
مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ وَلَا لِآبَائِهِمْ كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ
أَفْوَاهِهِمْ إِن يَقُولُونَ إِلَّا كَذِبًا ۝ فَلَعَلَّكَ بِخُفٍّ نَفْسَكَ
عَلَىٰ ءَاثَرِهِمْ إِن لَّمْ يُوَفِّقُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا ۝
إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لِّهَا لِنَبْلُوَهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا
وَإِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا ۝

(۱۵) تفسیری قورطوبی ج ۳۰/۵ ۳۰۴۵ ہدروا چند فہرمودہ یہ کی تریشی میناون۔

﴿الحمد لله الذي أنزل على عبده الكتاب ولم يجعل له عوجاً قیماً﴾
 همدو شنا به بهرد هومی بۆ په‌روه‌ردگار یکه قورئانی نازل کردوه بۆ سه‌ر
 به‌نده‌ی خۆشه‌ویستی خۆی؛ (موحه‌مه‌د ﷺ) که گه‌وره‌ترین نیعمه‌تی خودایه
 بۆ دانیش‌توانی سه‌ر زه‌وی. چونکه ئاده‌میزادی له‌خه‌وی نه‌زانی به‌ئانگا
 هینایه‌وه، له‌تاریکی گومرایی رزگاری کردن خستنیه ژیر روشنایی نایینه‌وه.
 قورئانی نازل کردوه کردویه‌تی به‌نامه‌یه‌کی ریکو پیکو بی هه‌له‌و
 عه‌یبو که مو کورپی، هیچ لاریو چه‌وتی له‌خۆ نه‌گرتوه. هیچ خواری مه‌یل بۆ
 لای خراپه‌ی تیدا نیه. به‌لکوو نامه‌ی هیدایه‌ته بۆ ریبازی راستو حق. راستی
 نامه ئاسمانیه‌کانی پیش خۆی ده‌چه‌سپینئ، هه‌ندیککی ته‌صدیقی هه‌ندیککی
 ده‌کا، بیکومان په‌روه‌ردگار هه‌موو کاتئ سوپاسکراوه، هه‌ندئ جار
 له‌سه‌ره‌تای سوره‌ته‌کانو کۆتاییان دا سوپاسی نه‌فسی خۆی ده‌کا، بۆ ئه‌وه‌ی
 به‌نده‌کانی قیر بکا چون سوپاسی نیعمه‌ته‌کانی بکه‌ن. مه‌به‌ست له‌نازل‌کردنی
 قورئان به‌و شیوه‌ په‌سندییه ﴿لینذر بأساً شديداً من لدنسه﴾ بۆ ئه‌وه‌ی بی
 پروایان بترسینئ له‌عه‌زابیککی به‌ئیشرو سامناک که له‌خوداوه‌یه، عه‌زابه‌که دو
 جوړه: عه‌زابی ده‌س له‌جیو خیرا هاتوو: که عه‌زابی دونیایه، عه‌زابی وه‌غراوو
 دواپی هاتوو: که عه‌زابی دۆزه‌خه!

هه‌روه‌ها ﴿ویبشر المؤمنین الذین يعملون الصالحات﴾ به‌هۆی ئه‌م
 قورئانه‌وه موژده بدا به‌و موسولمانانه‌ی که ئیمانی خۆیان به‌هۆی کرده‌وه‌ی
 باشه‌وه به‌هیز ده‌که‌ن، مژده‌ی ئه‌وه‌یان بداتئ ﴿أن لهم أجراً حسناً﴾ به‌وه‌ی که
 باداشی باشیان هه‌یه له‌قیامه‌ت دا: که به‌هه‌شته‌و خودا واده‌ی ئه‌و به‌هه‌شته‌ی
 به‌ته‌قواکاران داوه، ﴿ما کثیر فیہ ابداً﴾ بۆ هه‌تا هه‌تایه له‌و به‌هه‌شته‌دا
 ده‌میننه‌وه لی‌تی ده‌رناچن نازو نیعمه‌تیکه برپانه‌وه‌ی نیه!

﴿وینذر الذین قالوا اتخذ الله ولداً﴾ هه‌روه‌ها ئه‌و کافرانه بترسینئ: که
 پێیان وایه خودا مندالی هه‌یه. وه‌کوو هه‌ندئ له‌موشریکه‌کانی عه‌ره‌ب که

دهیانگوت: ئیمه فریشته دهپرستین چونکه کچی خودان. جوله‌که‌کان: که دهیانگوت عوزه‌یر کوری خودایه‌ئو مه‌سیحیانه‌ی که دهیانگوت عیسا کوری خودایه، بۆیه‌ش به‌تایبه‌تی ناری ئهم سئ جوره کافرانه‌ی هیئایه‌وه، هه‌ره‌چه‌نده ((انذار)) گشتی‌یه‌که‌ی پیشوو دهیانگریته‌وه. بۆ ئه‌وه‌ی ئاماژه‌بۆ که هه‌لۆیستو بیروباوه‌ری ئه‌وانه زۆر ناشیرینو نابه‌جییو له‌هه‌موو کوفریک کوفرتره. ﴿ما لهم به من علم ولا لآبائهم﴾ ئه‌وانه که ئه‌و بوختانه هه‌لده‌به‌ستوو نیسبه‌تی منداڵ و هپاڵ خودا ده‌ده‌ن نه‌خۆیان نه‌باوکتو باپیریان هیچ به‌لگه‌یه‌کیان به‌ده‌سته‌وه نیه، به‌لکوو قسه‌یه‌که به‌هه‌واتنه فری‌ی ده‌ده‌زو هیچ به‌لگه‌و پشتگیری‌یه‌کی عه‌قڵی و نه‌قڵییان نیه، ده‌ی خۆ عه‌قیده‌و بیرو باوه‌ر ده‌بۆ له‌سه‌ر بناغه‌ی زانستو زانیاری دابمه‌زریو قه‌ناعه‌تو دنیایی تیدا بۆ.

﴿كبرت كلمة تخرج من أفواههم﴾ ئهم بوختانه‌یان بوختانیکی زۆر گه‌وره‌یه‌و کوفریکی بۆ ره‌زایه، کاشکی ئه‌وان ئه‌و بوختانه‌یان هه‌ر به‌سه‌ر دڵدا رابوردایه‌و نه‌یاندرکاندایه، ئه‌وانه هیئده بۆ شه‌رمه‌ن به‌زوبان ئاشکرای ده‌که‌نو بۆ شه‌رمانه به‌ناو خه‌لکی دا بلاوی ده‌که‌نه‌وه. ﴿ان يقولون الا كذباً﴾ ئه‌وان جگه له‌درۆو بوختان هیچی تر نالین. هه‌رچی ده‌یلین درۆیه‌کی په‌ته‌رییه‌و راستی تیدا نیه.

ئهمجار په‌روه‌ردگار ته‌سه‌للای دلی پیغه‌مبه‌ر ده‌داته‌وه: که غه‌م نه‌خوا به‌وه‌ی موشریکه‌کان ئیمانی پۆ ناهینزو په‌یامه‌که‌ی ره‌تده‌که‌نه‌وه. ده‌فه‌رموی: ﴿فلعلك باخع نفسك على آثارهم ان لم يؤمنوا بهذا الحديث أسفا﴾ ئه‌تۆ خه‌ریکی له‌داخا خۆت بکوژیو خۆت به‌فتاره به‌ری له‌خه‌فه‌تی نه‌وه‌ی: که ئه‌وانه به‌روا به‌م قورنانه ناکه‌ن، وشه‌ی (العل) لیره‌دا بۆ ئیستیفهامی ئینکارییه‌و مانای نه‌هی ده‌گه‌یه‌نی، واته: به‌و ئه‌ندازه داخو خه‌فه‌ت مه‌خۆ ئه‌وانه شیاوی ئه‌وه نین تۆ ئه‌وه‌نده مه‌راقیان بۆ بخۆی. لییان

گه‌پێ، ئەوەندە بەهەڵۆیستە نەفامەکانیان دڵگران مەبە، تۆ پێغەمبەری
تەنھا راگەیانندی پەيامەکەى خۆت لەسەر شانە، پەيامى خۆتیاں پێ
رابگەیه‌نە جا هەر کەسێک هیدایەتى وەرگرت ئەوە قازانجەکەى بۆ خۆیەتى و
کەسێکیش لەسەر گومپایى خۆى بەردەوام بوو زیانەکەى بۆ خۆیەتى و خۆى
سزاکەى دەچێژێ..

نەمۆنەى ئەم نایەتە چەند نایەتیکى ترە وەکوو دەفەرموێ: ﴿فَلَا تَذْهَبْ
نَفْسُكَ عَلَيْهِمْ حَسْرَاتٍ﴾ فاطر/۸. یان دەفەرموێ: ﴿لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ أَلَّا
يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ﴾ الشعراء/۳. یان ﴿وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُ فِي ضَيْقٍ مِّمَّا
يَمْكُرُونَ﴾ النحل/۱۲۷.

ئەمجار پەرەردگار ئەو رادەگەیه‌نێ: کە دنیا خانووی مانەوە نیە
جیگای تاقیکردنەوە کار کردنە، بۆ ئەوێهە چاکەکارو خراپەکار دەریکەوێ
دوایی هەر کەسە بەپێى کردەوێ خۆى پاداشو سزای دەدرێتەو دەفەرموێ:
﴿إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لِّهَا لِنَبْلُوَهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا﴾ ئیمە ئەوێ
لەسەر زەوییه لەگیانلەبەر و درەخت و روکۆ کازو دیمەنەکانى کردومان
بەهۆى ئارایش و جوانى بۆ زوێ و دانیشتوانى سەرى، کردومان بەهۆى
تاقیکردنەوە بۆیان، بۆ ئەوێ دەرى بخەین کێ کردەوێ باش دەکاو شیاوی
ئەو نەعمەتانەیه کە لەدویداو لەقیامەتدا پێى دەدرێ.

وەکوو دەبینین دەقە قورئانییه کە بێ دەنگ بوو لەوانەى خراپەکارن،
باسى ئەوانى نەکردو، چونکە ئاشکرایەو قەرینە ئاماژەى بۆ دەکا.
هەلبەتە وەکوو دەگوترێ: دنیا مەزرەعەى قیامەتە؛ چى تیدا دەچێنى
لەقیامەتدا ئەو دەرویه‌و، یان دەگوترێ: دنیا پرده بۆ قیامەت.

ئیمامى موسلىم فرمودەیه‌کى لەئەبو سەعیدى خودریسه‌و رىوايەت
کردو: دەفەرموێ: پێغەمبەر ﷺ فرمودیه‌تى (ان الدنيا حلوة خضرة، وان
الله مستخلفكم فيها فينظر كيف تعملون) دنیا شیرین و خوشو دڵگیرە،

خودای مه‌زن ئیوه‌ی تیدا کردوه به‌جی نشین به‌ویستو ئیراده‌ی خوتان تیدا دینو ده‌چن، ده‌روانی ئیوه‌ی چون کارده‌کهنو چی ده‌کهن، هه‌لسو که‌وتتان چونو چیه؟ دوایی به‌گویره‌ی کرده‌وه کانتان پاداشتتان ده‌دریتموه.

هه‌لبه‌ته‌ خودا بۆ خۆی له‌ئه‌زه‌له‌وه‌ ده‌زانێ ئه‌وان چی ده‌کهنو چون ده‌کهن، ئه‌و ئاگاداری شیردراوه‌ی ناو دله‌کانه، هه‌موو په‌نامه‌کیه‌کی بوونه‌وه‌ر ده‌زانێ و ئاگای لێیه‌تی، پیوستی به‌تاقیکردنه‌وه‌ نیه. وه‌لی دابو نه‌پیتی و هاتوه: پاداشو سزای بۆ به‌نده‌کانی به‌گویره‌ی ئه‌و کرده‌وانه‌یان بێ: که به‌فیعلی ده‌یکهنو له‌ژیانی عه‌مه‌لییاندا نه‌نجامی ده‌دنه‌و چون له‌گه‌ڵ نیعمه‌ته‌کانی خودادا هه‌لسو که‌وت ده‌کهن، واته: ده‌بی به‌نده‌کانی ئه‌وه‌ی خودا زانیوه‌یه‌تی ده‌ریاره‌یان به‌ویستو خواهیشی خۆیان به‌دی بینن، که‌وابو تاقیکردنه‌وه‌ که بۆ زانینی به‌نده‌کانه چی ده‌کهن ده‌یه‌وێ ده‌ری بخا!!

﴿وانا لجاعلون ماعليها صعيداً جرزاً﴾ ئیمه ئه‌و زه‌وییه‌ جوانو ره‌نگاو ره‌نگه‌ تیک ده‌دین، رۆژیک دی هه‌رچی و به‌سه‌ر ئه‌و زه‌وییه‌وه‌یه له‌دارو دره‌ختو گۆل و ره‌وکه‌و جۆگا و کانیو دیمه‌نی سه‌رنج راکیش هه‌مووی له‌ناو ده‌به‌ینو سه‌ر زه‌وی ده‌که‌ینه‌ خاکیکێ سوته‌مه‌رۆو ده‌شتیکێ کاکێ: به‌کاکێ بێ گیانه‌به‌رو ئاوو سه‌وزایی!! وه‌کوو له‌نایه‌تیکێ تردا ده‌فه‌رموێ: ﴿فیذرھا قاعاً صفصفاً لاتری فیها عوجاً ولا امناً﴾ طه/۱۰۷.

نایه‌ته‌که‌ دل‌دانه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ری تیدایه‌و پێی ده‌فه‌رموێ: تۆ له‌هه‌لۆستی ئه‌وانه‌ دل‌گران مه‌به‌و خه‌فت مه‌خۆ، ئیمه‌ چاریان ده‌که‌ینو تۆ له‌یان لی ده‌ستین!

جیرۆکی نه صاحبو لکه هف

أَمْ حَسِبْتَ

أَنَّا أَصْحَابُ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ ءَايَاتِنَا عَجَبًا ﴿٩﴾

إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا ءَاتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً

وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا ﴿١٠﴾ فَضَرَبْنَا عَلَى ءَاذَانِهِمْ فِي

الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا ﴿١١﴾ ثُمَّ بَعَثْنَاهُمْ لِنَعْلَمَ أَيُّ الْحِزْبَيْنِ

أَحْصَى لِمَا لَبِثُوا أَمَدًا ﴿١٢﴾ نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُم بِالْحَقِّ

إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ ءَامَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى ﴿١٣﴾ وَرَبَطْنَا

عَلَى قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

لَنْ نَدْعُو مِنْ دُونِهِ ءِلَهًا لَقَدْ قُلْنَا إِذَا شَطَطًا ﴿١٤﴾ هَؤُلَاءِ

قَوْمُنَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ ءِلَهَةً لَوْلَا يَأْتُونَ عَلَيْهِمُ

بِسُلْطَانٍ بَيِّنٍ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ﴿١٥﴾

وَإِذِ اعْتَزَلْتُمُوهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ فَأْوُوا إِلَى الْكَهْفِ

يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَهَيِّئْ لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ مَرْفَقًا

﴿۱۶﴾ وَتَرَى الشَّمْسَ إِذَا طَلَعَتْ تَزَوُّرُ عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ
الْيَمِينِ وَإِذَا غَرَبَتْ تَقَرُّضُهُمْ ذَاتَ الشِّمَالِ وَهُمْ فِي فَجْوَةٍ
مِنْهُ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ
يُضِلِلْ فَلَنْ يَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُرْشِدًا ﴿۱۷﴾ وَتَحَسَّبُهُمْ أَيُّكَاطًا
وَهُمْ رُقُودٌ وَنُقِلَبُهُمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَذَاتَ الشِّمَالِ وَكَلْبُهُمْ
بَسِطٌ ذِرَاعَاهُ بِالْوَصِيدِ لَوِ اطَّلَعْتَ عَلَيْهِمْ لَوَلَّيْتَ مِنْهُمْ
فِرَارًا وَلَمْلَمْتَ مِنْهُمْ رُعبًا ﴿۱۸﴾ وَكَذَلِكَ بَعَثْنَاهُمْ
لِتَسَاءَلُوا بَيْنَهُمْ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ كَمْ لَبِثْتُمْ قَالُوا لَبِثْنَا
يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالُوا رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثْتُمْ فَابْعَثُوا
أَحَدَكُمْ بِرِيقِكُمْ هَذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلْيَنْظُرْ أَيُّهَا أَزْكَى
طَعَامًا فَلْيَأْتِكُمْ بِرِزْقٍ مِنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ وَلَا يُشْعِرَنَّ
بِكُمْ أَحَدًا ﴿۱۹﴾ إِنَّهُمْ إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ
أَوْ يُعِيدُوكُمْ فِي مِلَّتِهِمْ وَلَنْ تُفْلِحُوا إِذَا أَبَدًا ﴿۲۰﴾
وَكَذَلِكَ أَعِزَّنَا عَلَيْهِمْ لِيَعْلَمُوا أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَأَنَّ

السَّاعَةَ لَا رَيْبَ فِيهَا إِذْ يَتَنَزَّعُونَ بَيْنَهُمْ أَمْرُهُمْ فَقَالُوا
 ابْنُوا عَلَيْهِم بُنْيَانًا رَبُّهُمْ أَعْلَمُ بِهِمْ قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَى
 أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِم مَّسْجِدًا ﴿٢١﴾ سَيَقُولُونَ ثَلَاثَةٌ
 رَابِعُهُمْ كَلْبُهُمْ وَيَقُولُونَ خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كَلْبُهُمْ رَجْمًا
 بِالْغَيْبِ وَيَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَثَامِنُهُمْ كَلْبُهُمْ قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ
 بِعَدَّتِهِمْ مَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا قَلِيلٌ فَلَا تُمَارِ فِيهِمْ إِلَّا مِرَاءً ظَاهِرًا
 وَلَا تَسْتَفْتِ فِيهِمْ مِنْهُمْ أَحَدًا ﴿٢٢﴾ وَلَا تَقُولَنَّ لِشَايٍ
 إِنِّي فَاعِلٌ ذَٰلِكَ غَدًا ﴿٢٣﴾ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَادْكُرْ رَبَّكَ
 إِذَا نَسِيتَ وَقُلْ عَسَى أَنْ يَهْدِيَنِّي رَبِّي لِأَقْرَبَ مِنْ هَٰذَا رَشَدًا
 ﴿٢٤﴾ وَلَبِثُوا فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَازْدَادُوا تِسْعًا
 ﴿٢٥﴾ قُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوا لَهُ الْغَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
 أَبْصِرْ بِهِ وَأَسْمِعْ مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ
 فِي حُكْمِهِ أَحَدًا ﴿٢٦﴾

دەربارەى ھۆى نازلېوونى ئەم چىرۆكە موخەممەدى كورپى ئىسحاق دەلى: (النضر) كورپى (الحارث) پىاوئىكى زۆرزانى قورەيشىيەكان بوو، شەيتاننىك بوو بۆ خۆى. ئەم نەگرىسە زۆر ئەزىزەتى پىغەمبەرى دەدا، بەھەموو جۆرىك دژايەتى دەکرد، لەروژگارنىكدا چوبو و لاتى حىرە و فېرى چىرۆكى روستەم و ئەسفنديار بوبو، گەلى سەرگورشتە و چىرۆكەكانى لەبەر كردبوون، جا كە پىغەمبەر ﷺ لەكۆر و مەجلىسەكانى دا بانگەوازی خەلكى دەكردو ناو بەناوہ باسى بەسەرھاتى گەلە پىشىنەكانى دەگىرايەوہ، (النضر) دەھات لەدواى پىغەمبەر دەستى دەکرد بەحىكاىەت گىراپانەوہ و بەسەرھاتى سەرنج راكىش دەربارەى پاشاكانى فارس. ئەمجار دەىگوت: ئەى ھۆزى قورەيش! مەن زۆر لەموخەممەد باشتەر دەزانم سەرگورشتە بگىرمەوہ!

ئەمجار قورەيشىيەكان شاندىكىيان پىك ھىنا لە (النضر) و عوتبەى كورپى ئەبو موعىبەطو ناردىان بۆ لای مالمەكانى جولەكە لەمەدىنە بۆ ئەوہى پرسو رايان پى بكن دەربارەى پىغەمبەر ﷺ پىيان گوتن: بچن پرسىار لەئەو مالمانە بكن دەربارەى موخەممەد و رەوشتەكانى، دەبارەى بانگەوازی پەيامەكەى، ئەوانە خاوەن كىتبىز و پىغەمبەريان ھەبونو زانىارىيان لەو بارەوہ زۆرە. (النضر) و عتبە بەرەو مەدىنە كەوتنە رىو گەيشتن، چۆن دەربارەى وەزەى پىغەمبەر ﷺ پرسىارىيان لەمالمەكان كرد، ئەوانىش وتیان: كە چوونەوہ دەربارەى سى شت پرسىارى لى بكن:

۱- دەربارەى ئەو كۆمەلە گەنجەى لەروژگارى كۆندا مالو حالى خويان بەجى ھىشت.

دەربارەى ئەو پىاوہى خۆرەھەلاتو خۆرئاواى پشكنى و خستىە ژىر كۆنترۆلى خۆيەوہ، چى كرد چى بەسەرھات.

۳- دەربارەى گيان (الروح) لى پى بېرسن چىەو چۆنە؟ جا ئەگەر وەلامى دانەوہ ئەو پىغەمبەرە، ئەگىنا جادويازو درۆزنە.

جا که نهضرو حاریث گهیشتنهوه مهککه وتیان وهلامی
 یهکالا کهرهوه مان بۆ هیئاونهوه، ئیستر راسپاردهی مالمه جولهکهکانیان پی
 راگه یاندن، ئەمجار قورەیشەکان هاتنه خزمەت پیغه مبهرو پرسیاریان لی
 کرد، پیغه مبهرو ﷺ فەرمووی: بهیانی وهلامی پرسیاره کانتان دده مهوه، هیچ
 نه گهری دانەنا، ئینشانەلای نه گوت: قورەیشییه کان رویشتن، ئیستر
 پیغه مبهرو ﷺ دواي ئەو وادهیه پانزه رۆژ مایهوه نیگای بۆ نه هات.
 قورەیشییه کان کهوتنه مقۆ مقۆ، وتیان: موحه ممه وادهی سبهینی پی داین،
 ئەوه پانزه رۆژ تیپه پری هیچ ولامی نه بوو، پیغه مبهرو ﷺ بهمه زۆر دلتهنگ
 بوو. ئەمجار جویرائیل هاتو له خوداوه سوره تی (الکھف) ی به نیگا بۆ هیئا.
 که سه رزه نشتیکی بۆ پیغه مبهرو تی دا بوو، چیرۆکی ئەصحابولکه هفو چیرۆکی
 ذیلقه رنهینی تی دا بوو...

په یوه ندیی ئەم کۆمه له نایه ته به هی پی شه وه ئەم روه وهیه: که له وه پیش
 په روه ردگار باسی ئەوه ی کرد ئەو گولۆ گولزارو دیمه نه جوانانه ی سه رزه وی
 زۆر سه رسورپه ئه رنو نیشانه ی ده سه لاتو دانایی په روه ردگارن له بوونه وه ردا.
 ئەمجار لی ره شدا ئەوه روون ده کاته وه: که ته نها چیرۆکی ئەصحابولکه هفو
 ره قیم سه ر سوپه ئه رنر نیزو به س! به لکوو زیندو بوونه وه ی زه وی پیگه یشتنی
 روه کئو گولۆ گولزارو پشکو تنی دارو دره خست تی دا زۆر له روداوی
 ئەصحابولکه هف سه رسورپه ئه رنر ترن.

ده فەرموئ: ﴿أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا
 عَجَبًا﴾ نایا تو پیت وایه: هه ر روداوی ئەصحابولکه هفو ره قیم له ناو ئەو
 هه موو نایاتو نیشانه ی ئیمه دا عه جایه بو سه رسورپه ئه رن؟! وا مه زانه،
 پیگومان هه موو نایاتی ئیمه سه رسورپه ئه رن، ته نها چیرۆکی
 ئەصحابولکه هفو مانه وه یان به نوستوویی ئەو هه موو ماوه دورو درێژه
 له حالو وه زعی جیهان سه رنج راکی شتر نیه، ئەوه تا جوانی زه وی دیمه نه

جۆراو جۆره کانی زۆر عه جابه ترو سهر سوپه ینهر ترن له چیرۆکی
 نه صاحبولکه هف! بیگومان که سیك بتوانی زهوی وا ئارایش بداو
 بپرازینیتوه، پاشان ههلی پروکینێو بیکاتهوه پوشو په لاش. که سیك بتوانی
 ناسمانه کازو زهوی ناوا دروست بکا، توانای به سهر هه موو شتیکندا ههیهو
 هیچی لی عاسی نابێ، که وابوو ده توانی کۆمه لیک ئاده می به بی خواردنو
 خواردنهوه بۆ زه مانیکی دورو درێژ بهیلتیهوه.

(ره قیم): یان ناوی سه گه که یانه، یان ناوی نهو کیوو که ژهیه که لی
 بوون، یان ناوی نهو پارچه له وحهیه که ناوه کانیان له سهری نووسراوه.

له سه ره تاوه چیرۆکه که به کورتی ده هیئێو هیله سه ره کییه کانی ده ست
 نیشان ده کا، بهم جۆره ده زانی: که نه صاحبولکه هف کۆمه له گه نجیک بوون،
 ئیماندارو خاوهن باوه رویمان کردۆته نه شکهو تیکو چونه ناویو چهند سالیك
 خهویان لی کهوتوه، دوایی له خهو راست کراونهوه، لهو رۆژگاره دا دو کۆمه له
 هه بوون ده ریا رهیان مقۆ مقۆیان بووه. شهوان له نه شکهو ته که دا ده میننهوه
 یه کیکیان ده نیرن کام تاقو پتیر باشتر حیسابیان راگرتوه، نه چیرۆکه
 هه ره چهنده سه ره نهج راکیش بی له نیشانه کانی تری بوونهوه ره جابه تر نه،
 ده فهرموی: ﴿اذ اوی الفتیه الی الکھف﴾ نهی موحه ممه دا! بیری شهو کاته
 بکه رهوه: که شهو کۆمه له گه نهجه له پینا و نایینه که یان داو له ترسی گه له که یان
 نهوه ک له بیرو باوه ره که یان ژوانیان بکه نهوه په نایان بۆ کوغی نه شکهو ت بر د،
 بر د، بۆ شهوی خۆیانی تیدا بشارنهوهوه گه له به ته رسته که یان پیمان نه زان.

جا که چوونه ناو نه شکهو ته که وه ﴿فقالوا ربنا آتنا من لدنک رحه،
 وهی لنا من امرنا رشد﴾ وتیان: خودایه! له لایهن خۆته وه ره حمتو به زهیی
 خۆتمان به سه ردا برێوه، وا بکه گه له که مان پیمان نه زان، سه ره نهجامان خیر
 بیو به رچاو رونو ئیمان پته ومان بکه، چاودیرمان بهو له هه موو گومرایییو
 سهر لی شیواوییه ک بمان پارێزه. ﴿فضر بنا علی آذانهم فی الکھف سنین

عدداً ﴿خەوئىكى قورسمان بەسەردا ھىنانو خەويان لى كەوت بەجۆرىك كە
ھىچيان گوى لى نەبىو بەھىچ دەنگىك خەبەريان نەبىتەو ھەچەند سالىكى
ژمىردا نوستن.

﴿ثم بعثنا لنعلم أي الحزبين أحصى لما لبثوا أمدا﴾ پاشان لەخەو
پىدارمان كوردنەو، لەو خەو گرانە درىژ خايەنە وەخەبەرمان ھىنان بۆ ئەو ھى
دەرى بخەين لەئەو دو كۆمەلە وەكىشە ھاتو دەربارەيان، كامەيان ماو ھى
نووستنەكەيانى باشتەر زانیو ھە سەر ژمىريان كوردو ھە. بزانیو بۆيان دەربكەوئ
چەند عاجزو بى دەسەلاتن. بزانیو خودا چى لەگەل كوردوونو دلىابن
لەدەسەلاتى خودا و بەتوانايى لەسەر زىندو كوردنەو ھە شتى تىرش!!

ئەو دو حىزبەى بە (أى الحزبين) ناماژەيان بۆ كراو ھە كىن؟

بەگۆرەى ئايەتەكە حىزبىكيان كۆمەلە گەنجەكەن حىزبەكەى تریان
دانىشتوى شارەكەن كە لەسەردەمى ئەواندا ئەمانە بەخەبەر ھىنران، چونكە
مىژووى بەسەرھاتى ئەو كۆمەلە گەنجەيان لابوو. ئەمە راي زوربەى
راقەكەرانى قورئانە.

كۆمەللىكى تر دەلین: ئەو دوو تاقمە دوو تاقمى كافرن، كە دەربارەى
ئەصحابولكەھف كەوتوونە كىشەو ھە.

ھەندىكى تر پىيان وایە دوو كۆمەلە موسولمانن دەربارەى ژمارەو
ماو ھى نووستنى ئەصحابولكەھفەكان كەوتوونە مقو مقو ھە.

ئەمجار دواى رانواندن پوختەى چىرۆكەكە، دەست دەكا بەدرىژەدان
بەچىرۆكەكە، ئەو رادەگەيەنى: كە ئەو ھى خودا لەم چىرۆكەدا دەگىرپتەو ھە
یەكالاكەرەو ھى كىشەى نىوان كىشەكەرانە. قسەى ھەقو راي راست ئەو ھە:
كە خودا دەفەرموى: ﴿لننقص عليك نأهم بالحق﴾ ئەى پىغەمبەر! ئیمە
لەو بارەو ھەوالى راستو ھەقت بۆ دەگىرپنەو ھە، راستى روداو ھەكە ئەو ھە: كە

ثیمه بۆتۆی رون ده‌که‌ینه‌وه! ئەمه ئاماژە‌یه به‌وه‌ی که ئەو هه‌وا‌لانە‌ی له‌ناو
عه‌ره‌به‌کان‌دا باو بووه‌ ده‌رباره‌ی ئە‌ص‌حابولکه‌هف راست نین.

﴿اٰنْهَمْ فَتِیةٌ اٰمَنُوْا بِرَہْمِ﴾ ئە‌وانه: کۆمه‌له‌ گه‌نجی‌ک بوون، ئیمانی
راسته‌قینه‌یان به‌خودای خۆیان هینابوو، شایه‌تیان ده‌دا به‌تاکو ته‌نهایی خودا
﴿وَزَدْنَاهُمْ هُدًی﴾ هیدایه‌تو رینموییمان بۆ زیاد کردن، پتر له‌سه‌ر بیرو
باوه‌ره‌که‌یان سوور بونو زیاتر رویان له‌خودا کردو ئاماده‌باشیان بۆ کرده‌وه‌ی
چاکه‌ زیاتر بوو.

﴿وَرَبَطْنَا عَلٰی قُلُوْبِهِمْ﴾ دلمان له‌سه‌ر بیرو باوه‌ره‌که‌یان دامه‌زراندن،
شانازی ده‌که‌ن به‌ئیمانه‌که‌یان، پشت ئە‌ستورن به‌و بیرو باوه‌ره‌ی بۆ خۆیانیان
هه‌ڵبژاردوه.

ثایه‌ته‌که ئاماژە به‌وه‌ ده‌کا: که گه‌نج له‌پیر ئاماده‌باشی باشتی تیدایه
بۆ روکردنه‌ حه‌قو به‌ره‌و رووچونو پیشوازی کردن له‌بانگی حه‌قو راستی.
ئە‌وه‌تا زوربه‌ی ئە‌وانە‌ی پیشوازیان له‌تایینی ئیسلام کردو ئیمانیان هینا
گه‌نجه‌کان بوون، زوربه‌ی پیره‌کانی قورپه‌یش له‌سه‌ر بیرو باوه‌ره
بتپه‌رستییه‌که‌یان مانه‌وه. که‌میکیان نه‌بی ئیمانیان نه‌هینا.

ئیب‌نو عه‌بباس ده‌فه‌رموی: خودا هیچ پیغه‌مبه‌ریکی نه‌ئاردوه ئیلا که
ئاردویه‌تی به‌گه‌نجی ئاردویه‌تی ئە‌مجار بۆ پالپشتی قسه‌که‌ی ثایه‌تی ﴿قَالُوا
سَمِعْنَا فَتًیٰ يٰذْكُرْهُمْ يٰقَالَ لَهُ اِبْرٰهِيْمُ﴾ الانبیاء/۶۰. و ثایه‌تی ﴿وَقَالَ مُوسٰی
لِفَتٰهٍ﴾ الک‌ف/۶۰. و ثایه‌تی ﴿اٰنْهَمْ فَتِیةٌ اٰمَنُوْا بِرَہْمِ﴾ ی ئیره‌ی خوینده‌وه.

رۆژگاری ئە‌ص‌حابولکه‌هف:

هه‌ندێک پێیان وایه ئە‌و کۆمه‌له‌ گه‌نجه له‌دوای رۆژگاری هه‌زه‌ته‌ی
عیسا بوونو له‌سه‌ر تاینی ئە‌و بوون. وه‌لی ئیب‌نو که‌ثیر ته‌رجیحی ئە‌وه‌ ده‌دا:
که ئە‌ص‌حابولکه‌هف زۆر پێش په‌یدا‌بوونی مه‌سیح بوین. پێ‌ی وایه: ئە‌و
موفه‌سسیرانه‌ی، که ده‌لێن: دوای هاتنی هه‌زه‌ته‌ی عیسا بون، به‌هه‌له‌چونو

شوین چیرۆک و عه‌نعتانی عه‌ره‌به‌کان که‌وتوون، به‌لگه‌ی ئیبنو که‌ثیر ئه‌وه‌یه؛
 که‌ سهر گورشته‌ی ئه‌صحابولکه‌هف له‌لای مالمه‌کان باو بووه‌و زانیویانه.
 وه‌کوو له‌وه‌پیش له‌باسی هۆکاری نازل‌بوونی سوره‌ته‌که‌دا ئیبنو ئیسحاق
 فهرمووی. هه‌روه‌ها به‌گوێره‌ی ئه‌و فهرمووده‌یه‌ی ئیبنو ئه‌بو شه‌یبه‌و
 ئیبنولمونذیرو ئیبنو ئه‌بی حاتم له‌ئیبنو عه‌بباسه‌و ره‌ی‌وایه‌تیان کردوه،
 ده‌فهرمووی: ئه‌صحابولکه‌هف له‌سه‌رده‌می یه‌کیک له‌پاشا مله‌هوره
 (الجبابة) کان‌دا بوون: که‌ بانگه‌وازی بته‌رستیان ده‌کرد، جا که‌ ئه‌م کۆمه‌له‌
 گه‌نجه‌ له‌بارودۆخه‌که‌ وردبوونه‌وه هه‌ر که‌سه‌یان له‌عاست خۆیه‌وه له‌پیناو
 نایینه‌که‌می‌دا برپاری‌دا وه‌کیوی بکه‌وی، به‌ریکه‌وت یه‌کدیگیر بوونو
 هه‌ره‌یه‌که‌یان مه‌به‌ستی خۆی له‌وی تریان ده‌شارده‌وه، ئه‌مجار کۆبوونه‌وه
 په‌یمانو واده‌یان له‌یه‌کتری وه‌رگرت: که‌ راستی له‌یه‌کتری نه‌ئێزو یه‌کتر
 بپارێزن، دوا‌یی هه‌موویان له‌سه‌ریه‌ک را رێک که‌وتو په‌یمانیان به‌یه‌کتری‌دا،
 برپاریان دا شار به‌جێ بێلێزو ژبانی خوشو شاره‌ستانی به‌لاوه‌ بنێسن. ﴿اذ
 قاموا﴾ ئه‌و کاته‌ی له‌ژێر ده‌سه‌لاتی (مه‌لیک ده‌قیانووس) هه‌ستانو
 بته‌رستیان ره‌تکرده‌وه. ﴿فقالوا ربنا رب السموات والأرض﴾ وتیان:
 خودای ئێمه‌ ئه‌م ته‌ داتاشاراوه‌ نین، خودای ئێمه‌ خودای ئاسمانه‌کانو
 زه‌وییه‌، به‌دییه‌نهری بوونه‌وه‌ره، ئێمه‌ به‌ندایه‌تی هه‌ر بۆ ئه‌و ده‌که‌ینو به‌س
 ﴿لن ندعو من دونه‌ الهأ﴾ ئێمه‌ جگه‌ له‌زاتی په‌روه‌ردگار که‌سی تر به‌خودا
 نانا‌سینو نای په‌رستین، که‌سی تر ناکه‌ینه‌ هاوه‌ڵو هاوشانی چونکه‌ جگه
 له‌په‌روه‌ردگار خوداو په‌رستراوی تر نین.

به‌رسته‌ی یه‌که‌م که‌ وتیان: ﴿ربنا رب السموات والأرض﴾ خودایه‌تیو
 به‌دییه‌نهری خودایان راگه‌یاند، ئه‌مه‌ش مه‌سه‌له‌یه‌که‌ بته‌رسته‌کان دانی پێدا
 ده‌نێن. به‌رسته‌ی دووه‌میش: که‌ ده‌فهرمووی: ﴿لن ندعوا من دونه‌ الهأ﴾
 یه‌کتاپه‌رستی راده‌گه‌یه‌نن و، بته‌رستی ره‌ت ده‌که‌نه‌وه، بته‌رسته‌کان پێیان

وابو هر خودا به‌دیپینه‌ره‌و که‌سی تر ناتوانی بو‌ونه‌وهر دروست بکا، به‌لام له‌همان کاتدا له‌ته‌ک خودادا شتی تریان ده‌پهرست پییان وا بوو: ئەو په‌رستراوانه لای خودا شه‌فاعه‌تیاں بو ده‌کهن. وه‌کوو قورئان له‌شوئینیکی تردا ئاماژه به‌مه ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿وَلَنَسْأَلَنَّهُمْ مِنْ خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لِيَقُولُنَّ إِلَهِهٖ﴾ لقمان/۲۵. هه‌روه‌ها له‌سهر زوبانی کافرکان که پاساو دیننه‌وه بو بته‌پرستییه‌که‌یان ده‌فرموی: ﴿إِنَّمَا نَعْبُدُهُمْ لِیَقْرِبُوْنَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى﴾ الزمر/۳. کۆمه‌له گه‌نجه‌که زور بوئیرانه بته‌پرستییاں ره‌ت کرده‌وه، وشه‌ی (لن)یان به‌کار هیئا، که بو ته‌ئیدی نه‌فیه‌و ئەوه ده‌گه‌یه‌نی: که هه‌رگیز ئاماده نین بته‌پرستی نه‌نجام بدن، به‌راشکاوی وتیان: ئەگهر ئیمه بته‌پرستی بکه‌ین کاریکی به‌تال نه‌نجام ده‌دین. بۆیه پاساویان بو بیرو باوه‌په‌که‌یان هیئایه‌وه‌و وتیان: ﴿لَقَدْ قُلْنَا إِذَا شَطَطًا﴾ ئەگهر ئیمه عیباده‌تی غه‌یری خودا بکه‌ین بیگومان شتیکی ناحه‌قمان نه‌نجام داوه، سنوورمان به‌زاندوو قسه‌یه‌کی ناحه‌قو به‌تالمان گوتوه‌و.

ئمه ئاماژه‌ی ئەوه‌ی تیدایه: که گه‌نجه‌کان بانگه‌وازی کراون بو بته‌پرستی و ره‌تیاں کردۆته‌وه، پاشای مله‌وری ئەو رۆژگاره هه‌ره‌شه‌ی لی کردونو سه‌رزه‌نشتی کردون.

ئهمجار کۆمه‌له گه‌نجه‌که رو ده‌کهنه یه‌کترو ده‌لین: ﴿هَسُوْلًا قَوْمِنَا﴾ اتخذوا من دونه آلهة لولا یأتون علیهم بسلطان بین سهره ئەمانه‌ی قه‌ومی ئیمه هه‌رچه‌نده به‌ته‌مه‌ن له‌ئیمه دنیاده‌ترن، زور تر به‌ئه‌زمونو تاقیکردنه‌وه‌ی ژیا‌ندا تیه‌په‌ریون، که‌چی هاتوون هاوه‌لیان بو خودا داناوه، ده‌ی بۆچی به‌لگه‌یه‌کی حاشا هه‌لنه‌گر ناخه‌نه رو به‌به‌لگه بیرو باوه‌په‌ی خۆیان ناچه‌سپینن؟ بو به‌لگه‌ی ئاشکرا ناهیننه‌وه؟ وه‌کوو چۆن ئیمه به‌لگه‌ی به‌هیزو پته‌ومان لایه له‌سهر بیرو باوه‌په‌ی خۆمان! بیگومان ئەو نه‌ته‌وه‌یه‌ی ئیمه: که

ئەو بەیرو باوە پێانە تاقمێکی سەتەمکارو ناحەقیکارن، ئەگینا چۆن بیرو
 باوە پێ ناوا رەچاو دەکەن؟ چۆن ئەو هەلسو کەوتیان دەبێ؟
 ﴿فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا﴾ جا بۆ کێ لەو کەسە سەتەمکار
 ترە: کە درۆ لەسەر خودا هەڵدەبەستێ و هاوێلی وەپال دەدا؟
 جا لوطف و رەحمەتی خودا و بوو پاشا ملهوپرە کە دوا ئەوێ هەر پەشە
 لێ کردو سەر زەنشتی کردن پشویکی پێدان بۆ ماوەیەک مۆلەتی دان بیریک
 لەسەر نجامی خۆیان بکەنەو، ئەنایینی خۆیان پەشیمان ببینەو، ئیتر کۆمەڵە
 گەنجە کە ئەم مۆلەتدانەیان بەهەل زانی و هەلاتن و ریان لەکیو کەژ کرد!!
 ئەمجار هەندیکیان بەهەندیکیان گوت: ﴿وَإِذْ اعْتَزَلْتُمُوهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ
 إِلَّا اللَّهَ﴾ ئێوە مادام لەبیرو باوەردا لەوان جیا بوونەو بەدڵ و دەروون لەوان
 گۆشەگیر بوون، ئەوان بپەرستو ئێوە خودا پەرست! ئێوە جگە لەخودا کەسی
 تر بەخودا نازان و بۆ زاتی ئەو نەبێ بەندایەتی بۆ کەسی تر ناکەن، ﴿فَسَاوُوا
 إِلَى الْكَهْفِ يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ، وَيَهْدِيءَ لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ مَرْفَقًا﴾ دە
 بەجەستەش لێیان جیا ببینەو، لەناو ئەواندا ژیان بەسەر مەبن، رو بکەنە
 ئەشکەوت و شوێنیک بتوانن بەبێ ترسو بیم خودا پەرستی خۆتان بکەن!
 بێگومان ئێوە ئەگەر لەم بپەرستانە جیا ببینەو لێیان گۆشەگیر بن، خودا
 رەحمەت و میهرەبانی خۆی دەریژێ بەسەرتان داو سەرفرازی دۆنیای و قیامەت
 دەبن، رێگای رزگار بوون و ژیاڵی سەر بەستیمان بۆ ئاسان دەکا، خودا کەریمی
 کارساز و هەموو کارێک دەسازێتی، باچی تر لە ژێر چاودێری یاسا و ئەکانی
 پاشادا ئەمێنینەو ئەم چەوسانەوە قبوڵ نەکەین. ^(۱۶)

(۱۶) شایانی باسە تا ئیستا نازاندرێ (أصحاب الکھف) لەج ئەمەو تیرەیکەن، لەج رۆژگارێکدا بوون، لەج
 ولات و هەرمێک بوون، ئەو ئەشکەوتە ئەوان پەنایان بۆ برد لەکۆبە؟
 قورئان ناماژە بەو دەکا: کە ئەوانە کۆمەڵە گەنجیک بوون لەپێناو بپرو بەخودا تاییبە کەیاندا تووشی
 چەوسانەو سەتەمکاری سەتەمکاران بوون. ئەم کۆمەڵە گەنجەش نەیان توانیوە ئەو چەوسانەوێ قبوڵ
 بکەن، بۆیە شاریان بەجێ هێشتو و ریان لەکیو ئەشکەوت کردو.

میژوی کۆنیش ناماژ به چهند چوساندنوهیهکی نایینی دهکا: که لمرۆژگاری کۆندا لهخۆرهلاتی ناوهراست روی داوه. لیره دا باسی دووجار لهو چوساندنوهانه دهکین که یهکیکیان زۆر دهگونجی لهگهڵ بارده دۆخی (أصحاب الکھف) دا.

۱- لهسهردهمی پاشا (مەلیک) ی سلوکی نهتیوخرۆسی چارهه که نازناوی (بناییقانیس) بووه لهدهوروهری سالی (۱۷۶-۸۴هـ) دا ژیاوه چوساندنوهیهکی نایینی زۆر بههیز روی داوه. نهوه بوو نهم پاشا ملههوه که چوه سهرتهختی پاشایهتی لهسوریا، زۆر زۆچوو لهمیرو ساوهو رۆشنیری نیغریقیدا، زۆر شانازی بهژیارو شارهستانی نیغریقهکان دهکرد. نیت تینی بۆ جولهکهکانی دانیشتوی فلهستین هینا که واز لهنایینی خۆیان بێنوو نایینی نیغریقیدا قبول بکهن. ههرچی یاساو شهمعهتی جولهکه هیهه پوچی کردوه، ههیکهلی پیروزی پیس کرد، پهیکهکی (زوس) که بتی نیغریقهکان بوو خسته سهر شاتوی پهوستش، فرمانی دا بهرازی بۆ بکهنه قوریانیو ههرچی نووسراوی تهورات ههبوو ههموی کۆکردوهو سوتاندی. جا لهزیر رۆشنایی نهم حهقیقهته میژویییهدا دهواندری بگوتی: نهم کۆمهله گههجه لهنهتهوهی جولهکهبوون شوینهکهشیان فلهستین بووه، بهگشتی، یان نورشههلیم بووه بهتایبهتی. نهو کاتهش که لهخوهکیان راست کراونهو سالی (۲۶هـ) بووه نهو کاته خۆرهلات لهزیر فرمانهروایی رۆمهکاندا بووه. واته: (۴۴۵) سال پیش لهدایکبوونی پیغههههیری نیسلام بووه. که ریکهوتی (۵۷۱هـ) بووه.

۲- چوساندنوهی جاری دورههیش لمرۆژگاری نیمیراطوری رۆمانی (هادر یانوس) سالی (۱۱۷-۳۸هـ) نهو نیمیرا تۆرهش چی لهدهست هات لهگهڵ جولهکهدا کردی زۆر له (انتیوخوس) ی ناوبراو ستهمکار تریوو. نهوهبوو لهسهردهمی نهو (۱۳۲هـ) جولهکه لهنیمیرا تۆری رۆمانی یاسی بوو، ههرچی داو دهزگای دهسلاتی رومانی ههبوو لهفلهستیندا وههریان ناو نۆرشههلیمیان خسته زیر دهستی خۆیان، تهناوت نهوهندهیان دڵ بهم رزگار بوونه خۆش بوو یارهیان بهم ناوه لێ داو نهو سالههیان کرده سالی رزگار بوون لهویدا یادی نهو رۆزهیان دهکردوه. ماوهی سێ سال بهو جۆره مانهوه، پاشان (هادر یانوس) بهلهشکرکی گهوهه هیرشی بۆ هینانو فلهستینی داگیر کردوهو نۆرشههلیمی خستهو زیر دهسلاتی خۆی. قهلاچۆی جولهکهکانی کردو ریشهکیشی کرد، ههرچی گهوهه پیاوماقولیان ههبوو کوژان نهوانی تر کرانه دیلو لهبازاردا وهکو ناژله فرۆشان، ههرچی شهعانیرو جهژنو یادو یادهوهی جولهکه ههبوو ههموی یاساغ کراو نایینو دابو نهتی جولهکه ناسهواریی نهما.

جا بهگوتیهی نهم روداره میژویییه دهگونجی نهو کۆمهله گههجه جولهکه بوینو شوینهکهشیان لهخۆرهلاتدا بوین یان بهتایبهتی لهنۆرشههلیم بوین. سالی بهخهههر هاتنهکهشیان سالی (۴۳۵هـ) بوو. واته: لهپیش لهدایکبوونی پیغهههیری به (۱۳۰) سال.

بهههر حال چوساندنوهی جاری یهکم زیاتر وچ چوه لهگهڵ رودای (أصحاب الکھف) دا.

نهوهشمان لهبیر نهچ چوساندنوهی مهسیحیهکان ههرچهنده نهههش زۆر جار رودی داوه بهلام لهگهڵ سالی لهدایکبوونی پیغهههیری نیسلام ریک ناکهوت.

هههههه لهرافهکههانی قورناو میژوو نوسان پێیان وایه نهو کۆمهله گههجه دانیشتوی ولاتی نهینوا بوون لهشیمالی عیراقو نهشکوهتهکesh لهکوردهستانی عیراق بووه.

ههههههههه پێیان وایه لهباشووری تورکیای تیهستایه. بهلام تا تیهستا بهلگهیهکی نهوتو نیه شوینهکه دیاری بکا.

ئه‌مجار قورئان شیوه‌ی مانه‌وه‌یان له‌ئه‌شکه‌وته‌که‌دا ده‌ست نیشان ده‌کاوه‌فرموی: ﴿وت‌ری الشمس اذا طلعت تزاور عن ک‌هف‌هم ذات الیمین﴾ ت‌و ئه‌ی موچه‌مه‌ده‌! یان ه‌هر که‌سی‌ک ب‌و خیطاب له‌گه‌ل کردن ب‌گونجی. ئه‌گه‌ر ئه‌و ئه‌شکه‌وته‌ت ده‌بینی به‌م شیوه‌ ده‌تبینی، کات‌ی که‌ خ‌و‌ر ه‌ه‌ل‌ده‌هات ه‌ه‌تا‌وه‌که‌ به‌لای راست‌دا ده‌کشا‌و ئه‌و ک‌ۆمه‌له‌ گه‌نجه‌ی ده‌ب‌واردو تیشکه‌که‌ی ل‌ییان نه‌ده‌که‌وت!

﴿واذا غربت تقرضهم ذات الشمال﴾ کات‌ی که‌ خ‌و‌ر به‌ره‌و ئا‌واب‌وون ده‌کشا، تیشکه‌که‌ی به‌لای چه‌پ‌دا ده‌ر‌و‌ی‌ی‌ست‌و ئه‌وانی ده‌ب‌واردو ه‌ه‌تا‌ویان ل‌ی نه‌ده‌درا. ﴿وه‌م فی فجوة منه﴾ وه‌ل‌حال ئه‌وان له‌پانتایی‌یه‌کی نا‌و ئه‌شکه‌وته‌که‌دا بو‌رون ه‌ه‌وا‌یه‌کی ق‌ین‌ک‌و خ‌و‌ش‌و سازگار ل‌ی ده‌دان. له‌غازی نا‌و ئه‌شکه‌وته‌که‌و تیشکی خ‌و‌ر پار‌یزرا‌و بو‌ون. شو‌ینه‌که‌یان واب‌وو تیشکی خ‌و‌ر ل‌ی نه‌ده‌دان‌و ه‌ه‌وا‌ی سازگاریان ب‌و ده‌هات.

به‌کورتی :

خودای په‌روه‌ردگار ر‌ین‌مونی کردن ب‌و ئه‌شکه‌وت‌یک که‌ روی له‌لای سه‌روی زه‌وی‌یه‌وه‌ بو‌و، رو‌وه‌که‌ی به‌رام‌به‌ر (بنات النعش) به‌ره‌و با‌کور ه‌ه‌ل‌که‌وت‌بو‌و، دیاره‌ ئه‌و کاته‌ له‌هیچ وه‌رزکی‌کی سا‌ل‌دا ه‌ه‌تا‌و له‌ب‌وشایی نا‌و ئه‌شکه‌وته‌که‌ ناکه‌وی، به‌در‌یژایی سا‌ل نه‌ له‌کاتی ه‌ه‌ل‌هاتن دا‌و نه‌له‌کاتی ئا‌وا بو‌ون‌دا‌و نه‌له‌کاتی تری ر‌ۆژ‌دا تیشکی ه‌ه‌تا‌و ل‌ییان نه‌ده‌که‌وت، به‌ل‌کو‌و له‌ده‌وره‌یه‌ری قاپ‌ی ئه‌شکه‌وته‌که‌ی ده‌دا‌و به‌س! ئه‌وه‌ش ده‌ب‌وه‌ ه‌ۆ‌ی پاک و خ‌او‌ین کردن‌ی ه‌ه‌وا‌ی نا‌و ئه‌شکه‌وته‌که‌،

ه‌ه‌ل‌به‌ته‌ ئه‌گه‌ر قاپ‌ی ئه‌شکه‌وته‌که‌ رو‌وه‌ خ‌و‌ر ه‌ه‌لات بو‌ایه‌ به‌در‌یژایی سا‌ل له‌کاتی ه‌ه‌ل‌هاتنی خ‌ۆ‌ر‌دا تیشکی ه‌ه‌تا‌و ل‌ی ده‌دان، خ‌ۆ نه‌گه‌ر ئه‌شکه‌وته‌که‌ رو‌وه‌ خ‌ۆ‌ر‌ئا‌وا بو‌ایه‌ ئه‌وه‌ به‌در‌یژایی سا‌ل له‌ئ‌ی‌وار‌ان‌دا تیشکی ه‌ه‌تا‌و ل‌ی

ده‌دان، نه‌گهر روی له‌لای خواروی زه‌وی‌یه‌وه بویه شه‌وه له‌وه‌رزی پاییزو
زستان‌دا تیشکی خۆر لێیان ده‌که‌وت.

به‌و جۆره پەروره‌دگار هیدایه‌تی شه‌و کۆمه‌له‌ گه‌نجی‌دا که روبه‌که‌نه شه‌و
نه‌شکه‌وته ناوازه گونجاوه بۆ تێدامانه‌وه‌و خه‌ولیکه‌وتن!

﴿ذلک من آیات الله﴾ شه‌وی باسکرا له‌حالو وه‌زعی شه‌و کۆمه‌له‌
گه‌نجه هه‌ر له‌بیرو باوه‌ری یه‌کتاپه‌رستیانه‌وه‌و ره‌تکردنه‌وی بته‌پرستی‌و
گۆشه‌گیربوونیان له‌نه‌ته‌وه‌که‌یان به‌دلو به‌جه‌سته‌و به‌گژداچونه‌وی پاشاکه‌یانو
روکردنه‌ که‌ژو حه‌وانه‌ویه‌یان له‌ناو نه‌شکه‌وته‌که‌داو هه‌لکه‌وتنی شه‌و نه‌شکه‌وته
به‌جۆرێک که‌ تیشکی خۆر نه‌که‌وته‌ ناوی، گیرانه‌وی شه‌م چیرۆکه به‌و شیوه
سه‌رنج راکیشه به‌شیکن له‌نیشانه‌کانی خوداو گه‌واهی شه‌وه ده‌ده‌ن: که‌ خودا
خاوه‌ن ده‌سه‌لاتی بێ سنووره‌و هه‌رچی بیه‌وی ده‌یکاو هیچ شتێک نیه‌ بتوانی
ببێته‌ له‌مپه‌ر له‌به‌ر ده‌م ویسته‌کانی‌دا.

ته‌مبجار شه‌وه روون ده‌کاته‌وه‌ که‌ روکردنه‌ یه‌کتاپه‌رستی شه‌و کۆمه‌له‌
گه‌نجه‌و هه‌موو ئاده‌میزادیکی تر به‌چاودێری خودای مه‌زنه‌و به‌بێ ویستی شه‌و
نایه‌ته‌دی ده‌فه‌رموی: ﴿من یهد الله فهو المهتد﴾ که‌سیک خودا ته‌وفیقی بدا
بۆ دۆزینه‌وه‌ی رێگای راستو رێنمویی بکا بۆ به‌حه‌ق گه‌یشتن‌و به‌هه‌ره‌مه‌ند
بوون شه‌وه هه‌ر شه‌و به‌راستی هیدایه‌تدراو به‌مراز گه‌یشتوه‌!

شه‌م نایه‌ته‌ ئاماژه‌ی شه‌وه‌شی تێدايه‌: که‌ ته‌صحابولکه‌هف رێگای
راستیان ره‌چاو کردوه‌و به‌مراز گه‌یشتون.

﴿ومن یضل فلن تجد له ولیاً مرشدا﴾ که‌سیک خودا به‌هۆی خراپی
ونه‌بوونی ئاماده‌باشییان بۆ رێبازی به‌ه‌ق گومرایان بکا، بۆ خۆیان به‌ویستی
خۆیان رێبازی ناحقه‌ بگرنه‌ به‌ر، شه‌وه هه‌رگیز نه‌تو که‌سیک ده‌ست ناکه‌وی
(جگه‌ له‌خودا) دۆستو یارمه‌تیده‌ریان بێو له‌گومرایی رزگاریان بکا، چونکه‌
هیدایه‌تدانو گومرا کردن به‌ده‌ست خودایه‌!

ئەمەش دلدانەوێ پێغەمبەری تێدا یەو رینمویی کردنیەتی بۆ ئەوێ
بەهەلۆستی نالەباری گەلەکی دلتەنگ نەبێ، چونکە ئەگەر خودا بیویستایە
هەموو ئادەمیزادی دەخستە سەر رێگای راستو خودا پەرستی و هەموویان
ئیمانیان دەهێنا!

﴿وَتَحْسِبُهُمْ أَيْقَاطًا وَهُمْ رُقُودٌ﴾ ئەو موحەممەد! ئەگەر تۆ چاوت پێ
بکە و تەنایە و اتدەزانی بەخەبەرزو نوستو نین، چونکە چاویان کراوە بوو، هەر
کەسی چاوی پێ بکە و تەنایە وای دەزانی ئەوان تەماشای دەکەن! هیچ
دیاردە یەکی نوستنیا نەپۆه دیار نەبوو. ﴿نَقْلَهُمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَذَاتَ
الشَّمَالِ﴾ ئەم دیوو ئەو دیومان دەکردن، لەسەر ئەم تەنیشت دەمانخستە
سەر تەنیشتی تریان، لەراستەوێ بۆ چەپو لەچەپەوێ بۆ راست هەلەوگێرمان
دەکردن بۆ ئەوێ هەوا لەهەموو جەستەیان بداو ئەو بەشەوێ جەستەیان کە
لەسەر زەویە بەهۆی زۆر مانەوێیان نەپۆی.

راجیایی هەیه دەبارەوێ ماوێ ئەم دیوو ئەو دیو کردنەکیان هەندێ
گوتوویانە: سائی دوو جار ئەم دیوو ئەو دیو کراون، هەندیکێ تر دەلێن: سائی
جاریک هەلەوگێر کراون. لەمبارەوێ هیچیان بەلگەیان بەدەستەوێ نیە،
قورئانیش ئاماژەوێ بۆ نەکردوێ لەفەرموودەوێ پێغەمبەریشدا لەم بارەوێ هیچ
رایوایەت نەکراوە.

ئێبنو عەبباس فەرموویەتی: ئەگەر ئەم دیوو ئەو دیو نەکرانیە زەوی
دیزاندن!

﴿وَكَلْبُهُمْ بِأَسْطِ ذُرَاعِيهِ بِالْوَصِيدِ﴾ ئەو سەگەوێ: کە لەسەرەتاوێ
لەشارەکەوێ شوێنیا نەوتبوو لەقاپی ئەشکەوتەکەدا یان لەناوی دا دوو
چەپۆلەوێ لەسەر زەوی راخستبوون، وەکوو ئەوێ ئیشکیان لێ بگری و ابوو،
ئەویش بەهەمان شیوێ خەوی لێ کەوتبوو! چاوی بزو زیت دەچون، وادەزاندر
بەئاگایە.

شایانی باسه قورئان باسی نهم دیوو ن‌هو دیوکردنی جهسته‌ی سه‌گه‌که
ناکاو لی‌ی بی‌ی ده‌نگه‌!!

﴿لَوَاطَلَعْتَ عَلَيْهِمْ لَوَلَّيْتَ مِنْهُمْ فِرَارًا وَلَمُلِئْتَ مِنْهُمْ رِجْبًا﴾ نه‌ی
موحه‌مه‌ده! نه‌گهر تۆ له‌کاتی نووستنه‌که‌یان‌دا چاوت پئی‌یان بکه‌وتایه‌ خۆت
پئی رانه‌ده‌گیراو یه‌کسه‌ر هه‌له‌هاتی، ترسو بیم دایده‌گرتی و لی‌یان ده‌ترسای،
چونکه‌ په‌روه‌ردگار سامو هه‌بیه‌تیکی وای خسته‌بوه‌ سه‌ریان که‌س نه‌یده‌وئرا پر
به‌چاوان سه‌یریان بکا. هه‌ر که‌سی چاوی پئی‌یان بکه‌وتایه‌ ده‌یقاچاند، هه‌تا
ماوه‌ی نووستنی مه‌زنه‌ده‌ بۆ کراویان ته‌واو بوو، ن‌هو هیکه‌مه‌تو
به‌رژه‌وه‌ندییه‌ی خودا ده‌یزانی هاته‌ جی‌و به‌لگه‌ی مادی حیسی له‌سه‌ر
به‌توانایی خودا ده‌باره‌ی هه‌موو شتی‌کو زیندو‌بوونه‌وه‌ به‌تایبه‌تی نمایان بوو،
نوستو به‌خه‌به‌ر هاتنه‌وه‌ که‌یان بوو به‌په‌ندو عیبه‌ره‌ت بۆ که‌سانیک بیانه‌وی
په‌ند وهریگرن!

نه‌مجار پاش تیپه‌ری‌بونی سی سه‌دو تۆ سال به‌سه‌ر نووستنه‌که‌یان‌دا خودا
به‌خه‌به‌ریان ده‌هینی ده‌فه‌رموی: ﴿وَكَذَلِكَ بَعَثْنَا هُم لِيَتَسَاءَلُوا بَيْنَهُمْ﴾ واته‌:
وه‌کوو چۆن ن‌هو کۆمه‌له‌ گه‌نجه‌مان هیدایه‌تدانو له‌نه‌شکه‌وته‌که‌دا خه‌ومان لی
خسته‌ن جه‌سته‌مان له‌رزینو پۆلکان پاراستو به‌زیندویی به‌بی خواردنو
خواردنه‌وه‌ ن‌هو ماوه‌ دورو درێژه‌ هیشتمانه‌وه‌؛ هه‌ر به‌و جۆره‌ له‌و خه‌وه‌ دورو
درێژه‌ وه‌خه‌به‌رمان هی‌نانه‌وه‌، بۆ نه‌وه‌ی تواناو ده‌سه‌لاتی خۆمانیان بۆ
ده‌ربخه‌ین، بیر له‌خۆیان بکه‌نه‌وه‌ له‌ناکاما بکه‌ونه‌ پرسیار کردن له‌یه‌کتری!

﴿قَالَ قَاتِلْ مِنْهُمْ كَمَ لَبِثْتُمْ؟﴾ یه‌کی‌کیان که‌وته‌ پرسیار کردنو وتی:
چه‌ند ماونه‌وه‌ به‌نوستویی؟ ن‌هو ماوه‌یه‌ی خه‌ومان لی که‌وتبوو چه‌ند بوو؟
نه‌وان له‌خه‌و هه‌ستا‌ونو چاوی خۆیان ده‌گلۆف‌نو روده‌که‌نه‌ یه‌کتری پرسیار
له‌یه‌کتر ده‌کن؛ چه‌ند ماونه‌وه‌؟ وه‌کوو چۆن که‌سیک له‌خه‌ویکی درێ‌خوایه‌ن
به‌خه‌به‌ر بی پرسار ده‌کا چه‌نده‌ ده‌بی نوستوه‌؟ دیاره‌ بۆ خۆیان هه‌ستیان

به‌دریژی خه‌وه‌که‌یان کردوه؛ ﴿قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ﴾ پرسیار لیکراوه‌کان وه‌لامیان دانوهه وتیان: رۆژیک یان به‌شیک لهرۆژیک به‌نوستویی ماوینه‌وه، چونکه وایانزانی ههر شه‌وه‌نده ماونه‌وه، چونکه باش به‌ئاگا نه‌هاتبوونه‌وهو خه‌و به‌ری نه‌دابوونو خهریکی چاو گلۆفینو خه‌و له‌خۆره‌واندن بون، هیشتا به‌باشی سه‌یری ده‌وروبه‌ری خۆیان نه‌کردبوو، له‌دیمه‌نی ده‌ورو پشتیان ورد نه‌بووبوونه‌وه.....!

زوربه‌ی رافه‌که‌رانی قورئان پییان وایه سه‌رتای خۆره‌لاتن چوونه‌ناو نه‌شکه‌وته‌که‌وه، به‌خه‌به‌ر هاتنه‌که‌شیان ده‌مه‌و ئیواره‌بووه. بۆیه ﴿أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ﴾ پیان گوت. پاشان وایان به‌باش زانی: که واز له‌و مقو مقویه به‌یین، بۆ کاتیکی تری هه‌لبگر، کاری له‌وه گرنگتر هه‌یه پیویسته‌شه‌وه نه‌نجام بده‌ن، ئیستا شه‌وان برسیانوه‌پاره‌ی زیویان لایه، کاتی خۆی که له‌شار ده‌رچوو بوون له‌که‌ل خۆیان هینابوویان، بۆیه مه‌وزوعی ماوه‌ی مانوه‌که‌یان به‌نوستویی، هه‌واله‌ی خودا کردو ﴿قَالُوا: رَبِّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثْتُمْ﴾ هه‌ندیکیان به‌هه‌ندیکیان گوت: خودای ئیوه ده‌زانئ چه‌ند ماونه‌وه، ئیوه هه‌یچی لی‌نازانن، خودا ده‌زانئ ماوه‌ی نووستنه‌که‌مان چه‌ند بووه. واز له‌وه بیئزو شه‌و مه‌وزوعه‌وه‌لا بنین، ﴿فَابْعَثُوا أَحَدَكُمْ بِوَرِقِكُمْ هَذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلْيَنْظُرْ أَيُّهَا أَزْكَى طَعَامًا﴾ یه‌کیک بنیرن بۆ ناو شار به‌م پاره‌یه‌ی لامانه‌با بروانئ چ خواره‌مه‌نی‌یه‌ک باشو به‌سودو هه‌رزانه هه‌ندیکمان بۆ بیئئ؟ ﴿وَلْيَتَلَطَّفْ﴾ شه‌و که‌سه‌ی ده‌نیترین و ده‌چئ بۆ کرپنی خواره‌مه‌نییه‌که‌بابه‌وریاییو زیره‌کانه‌بچئ، له‌چوزو هاتنه‌وه‌ی داوریاییت، به‌جۆری هه‌لسرو که‌وت بکا هه‌ستی پی نه‌کرئو نه‌ناسرئ، ﴿وَلَا يَشْعُرَنَّ بِكُمْ أَحَدًا﴾ راستی ئیوه له‌لای که‌س نه‌درکینئ، که‌س به‌ئیه‌شاره‌زا نه‌کا، کاریکی وا نه‌کا پیمان بزائن، چونکه ﴿أَنَّهُمْ إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ﴾ ده‌سته‌و دائیره‌ی ده‌قیانوسرو یاساوه‌کانی شه‌گر پیتان بزائنو شاره‌زای شوینه‌که‌تان بن به‌به‌رد بارانکردن ده‌تانکوژن، به‌یاخی

بوو ده‌رچوو له‌ژیر ده‌سه‌لاتی یاساتان حیساب ده‌کمن، تاوانی یه‌کتاپه‌رستیتان ده‌دنه پال، نه‌وان بته‌پرستن ناهیلن ئیمه خوداپه‌رستو یه‌کتاپه‌رست بین. یان ده‌مانکوژنو به‌برده‌باران له‌ناومان ده‌بمن ﴿أَوْ يَعِدُوكُمْ فِي مَلْتَمِهِمْ﴾ یان به‌زۆره ملیو زه‌خت ده‌مانخه‌نه‌وه سه‌ر بته‌پرستیو نایینی پووچی خو‌یان. جا: که ئیوه واز له‌یه‌کتاپه‌رستی بینزو بچنه‌وه سه‌ر نایینی نه‌وان (با به‌زۆره ملیش بئ) نه‌وه خه‌ساره‌تمه‌ند ده‌بینو ﴿وَلَنْ تَفْلَحُوا اَبْدًا﴾ ئیتر هه‌رگیزاو هه‌رگیز نه‌له‌دونیا‌داو نه‌له‌قیامه‌ت‌دا رزگار یونتان نیه، که‌سی‌ک له‌خودا په‌رستییه‌وه بگه‌رسته‌وه بۆ بته‌پرستی، گه‌وره‌ترین خه‌ساری لی که‌وتوه. ئابه‌و جو‌ره ده‌بینین نه‌و کۆمه‌له گه‌نجه تازه له‌خه‌وه‌له‌ساوه له‌ناو خو‌یان‌دا چه‌هه‌ چپو مقو مقیانه، برسیانه، پاره‌یان پییه‌و خواره‌مه‌نییان لی نزیکه نیه. ده‌یان‌ه‌وی یه‌کی‌ک بنیرن بۆ شارو مه‌ترسی نه‌وه‌یان هه‌یهه پییان بزانی، و ده‌زانن هیشتا مه‌لیک ده‌قیان‌ووس ماوه‌و بته‌پرستی باوه، بئ ناگان له‌وه‌ی چه‌ند چه‌رخیک تیپه‌ریوه‌و چه‌ند چین ئاده‌میزاد به‌دوای یه‌ک‌دا هاتونو رویشتون، نه‌یان‌ده‌زانی ره‌ره‌وه‌ی رۆژگار چه‌ند جار تیوه‌رسوپاوه‌ته‌وه‌و دیارده‌ی شاره‌که‌یان گۆراوه‌و دنیا دونه‌ییه‌کی تره، پاشای مله‌ورو خاوه‌ناسو دارو ده‌سته بته‌پرسته‌کانی چوونه زیلدانی میژوووه!

بئ ناگا بوون له‌وه‌ی ده‌نگو باسی به‌سه‌رهاتی خو‌یان ده‌ماوده‌و چین له‌دوای چین گه‌رداوه‌ته‌وه‌و بووه‌ته سه‌رگورشته‌و چیرۆکی به‌رئاگردانی خه‌ل‌کو روداو‌یکی میژووییو خه‌ل‌کی شه‌م سه‌رده‌مه چه‌ند رایه‌کیان ده‌باره‌یان بۆ په‌یدا‌بووه. هه‌ر یه‌که رمی‌کیان بۆ ده‌هاوی!

جا لیره‌دا قورئان په‌رده به‌سه‌ر نه‌و دیمه‌نه‌دا ده‌داته‌وه‌و دیمه‌نی ناو شه‌که‌وتیان داد په‌وشیو په‌رده له‌سه‌ر دیمه‌نیکی تر هه‌ل‌ده‌داته‌وه، جو‌داوازی نیوان نه‌و دیمه‌نه‌و شه‌م دیمه‌نه عاسمانو رێسمانه، به‌لام به‌زه‌قی پیشانی نادا، هه‌ر تیلنیشانی بۆ ده‌کا. له‌ران‌اندنی دیمه‌نی دووه‌دا نه‌وه روون ده‌بیته‌وه: که

زوریه‌ی دانیشتوانی شار له‌م چهرخه‌دا ئیماندارو خوداپه‌رستن، زۆر به‌سۆزو به‌په‌روشن بۆ بیستن و زانینی هه‌وایی ئه‌م کۆمه‌له‌ گه‌نجه: که له‌مه‌وپیش ده‌نگو باسیان له‌ناودا بووه‌و ئیستا به‌هۆی ئه‌و یه‌که‌یان که هاتۆته‌ ناو شار بۆ شت کرپن پێیان زانراوه.

ده‌بی که ئه‌و کۆمه‌له‌ لاوه‌ ئه‌و هاوه‌له‌یان گه‌راوه‌ته‌وه بۆ لایانو هه‌وایی ناو شاری بۆ گێپاونه‌وه‌و پێی راگه‌یاندن: که دامو ده‌زگا گۆپاوه‌و شار شاری جارن نه‌ماوه‌و رۆژگاریکی زۆرو سالدو عه‌یامیکی دورو درێژ به‌سه‌ریان دا تێپه‌ریوه، چ سه‌رسامی‌یه‌ک گرتبنی؟ چ موفاجه‌ئه‌و سه‌رسوپمانیک تووشیان بووبی؟

وه‌ره‌ بۆ خۆت بیر له‌و کۆمه‌له‌ بکه‌ره‌وه، له‌نکاویک به‌خۆیان ده‌زانن که‌وتوونه‌و رۆژگاریکه‌وه سه‌یرو سه‌مه‌ره، که‌س ناسنێو که‌س نایانناسی، خزمی که‌س نینێو که‌سیان خزم نیه، هه‌یچ شتیک نیه به‌و کۆمه‌له‌و خه‌لکه‌یان بیه‌ستیه‌وه، نه‌ناسیاویو دۆستی، نه‌خزمایه‌تیو که‌سایه‌تی، نه‌دابو نه‌پیتو هه‌ستو شعور هه‌یچیان له‌وان ناچی، شته‌که‌ تابلی‌تی سه‌یرو سه‌مه‌ره‌یه، چه‌ند لاویکی له‌دایکبوی سێ سه‌دو ئه‌وه‌نده‌ سالدو پێش ئیستا، له‌نکاویک بکه‌ونه‌ ناو گه‌لو جیهانیکی ناوا نامۆو نه‌ناسراو، بێگومان کۆمه‌له‌ گه‌نجیکی ئاوا نامۆ ناتوان به‌ئارامی ژیان به‌سه‌ر به‌رن، بۆیه‌ خودا ره‌حمیان پێ ده‌کاو ده‌یانمرێتی.

ئێمه‌ ده‌توانین هه‌موو ئه‌م جوهره‌ شتانه‌ به‌بیری خۆماندا بێنین، هه‌رچه‌نده‌ قورئان فه‌رامۆشی کردون، ته‌نها دیمه‌نی کۆتایی راده‌نویستی، دیمه‌نی مردنه‌که‌یانو کۆبوونه‌وه‌ی خه‌لکی له‌ده‌ورو به‌ری ئه‌شکه‌وته‌که‌یان، مقو مقوی ئه‌وه‌یان ئه‌مانه‌ کێزو چنۆ له‌سه‌ر چ ئایینیکی بوون؟ چۆن وا بکه‌ن نه‌مریان بکه‌نو له‌بیره‌وه‌ری خۆیاندا بیانیه‌یلنه‌وه‌و چین له‌دوای چین ئاده‌میزادان بۆ یه‌که‌تری بگێرنه‌وه‌.

﴿وَكَذَلِكَ أَغْتَرْنَا عَلَيْهِمْ لِيَعْلَمُوا أَن وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ﴾ وه كوو چۆن خهومان لى خستن و پاشان زيندومان كردنه وه، هه ر بهو جوړه خه لكيشمان به سهردا ناگادار كردنه وه، حالو وه زعييه تى ئه م كۆمه له گه نجه مان به دانىشتوى شاره كه وه وروبه رى زاناند! كردمان به به لكه له سهر تواناو ده سه لاتى خو مان بو ئه وانى گومانيان هه بوو له زيندوبوونه وه وهاتنى روژى قيامه ت، ﴿وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا﴾ كردمان به نيشانه ي ئه وه ي كه روژى قيامه ت دى و شك و گومانى تيدا نيه.

هه ر كه سيك وه زعو حالى (أصحاب الكهف) ي بينيبى هيچ گومانى له وه دا نيه كه واده و بدليني خودا دينه جي و قيامه ت راده بى، چرنگه حالى ئه و كۆمه له گه نجه ي (أصحاب الكهف) له حالى نووستويى و به خه به رى دا وه كوو حالى كه سيك وايه به رى و دوايى زيندو بكرتته وه.

﴿إِذِ يْتَنَزَعُونَ بَيْنَهُمْ أَمْرَهُمْ﴾ واته: خه لكى ئه و چه رخ و روژگاره مان به سهردا ناگادار كردن، له كاتيك دا خه لكه كه بو خو يان له ناو خو يان دا مقو مقويان بوو ده رباره ي قيامه ت و زيندوبوونه وه، هه يانبوو ده يگوت: قيامه ت نايه و زيندوبوونه وه نابى، هه يانبوو به روى به هاتنى روژى قيامه ت هه بوو ده يگوت زيندوبوونه وه ده بى، جا ناگادار بوونى ئه و كۆمه له - كه له ناو خو يان دا كي شه يان هه بوو - به سهر حالو وه زعى (أصحاب الكهف) دا بوو به به لكه بو خواهن باوه ران و بو ردانى بى باوه ره كانو ئه وانيش موسولمان بوون، پاشاى ئه و روژگاره: كه بو خو ي خودا په رست بوو گه له كه شى زور به م روداوه كه ي فخوش بوون: كه بوو به مايه ي نيمان پته وى هه نديكيانو موسولمانبوونى هه نديكى تريانو نه مانى خيلاف و راجيائى له نتيوان.

ته فسيري قورطوبى ده فهرموى: پاشاى سهرده مى وه خه به ر هاتنه كه يان پياويكى خودا په رست و صالح بوو، دانىشتوى و لاته كه ي له باره ي زيندوبوونه وه وه شرو نه شه وه كه و تنه كي شه و نيزاعه وه، هه ندى كه س

گومانیان پهیدا بوو، وتیان: نه‌گمر زیندوبوونه‌وه بشبئ ههر بۆ گیانه بۆ
 جهسته نیه، چونکه لاشه گلّ دیخوا، هه‌ندئ وتیان: نه‌خه‌یر زیندوبوونه‌وه بۆ
 لاشه گیانه پیکه‌وه. پاشا که‌وته دلته‌نگییه‌وه نه‌یده‌زانی بلئی چی و چی بکا.
 رۆژیک پۆشاکیکی ده‌رۆشانه‌ی له‌بهر کردو له‌مالّ ده‌رچوو چوو گلّو
 خۆلّیکه‌وه دانیشتو ده‌ستی کرد به‌نزاو پارانه‌وه و لالانه‌وه، داوای کرد خودا
 نیشانه‌یه‌کی رونو ناشکرای و پیشان بدا بئ باوه‌ره‌کان ئیمان بئنن، خودای
 خاوه‌ن ره‌حمو به‌زه‌یی دوعاکانی گیرا کردنو نه‌و کۆمه‌له‌ گه‌نجه‌ خه‌ولئ
 که‌وتوو‌ی خه‌بهر کرده‌وه، نه‌وانیش یه‌کیکیان نارد بۆ شار بۆ کپینی
 خواره‌مه‌نی به‌پاره‌یه‌کی زیو: که‌ کاتی خۆی له‌گه‌لّ خۆیان برده‌بویان بۆ
 نه‌شکه‌وته‌که. پاره‌که‌ سکه‌ی نه‌و پادشا کافره‌ بوو که‌ له‌میژوودا به‌ده‌قیانوس
 به‌ناوبانگه. کابرا که‌ هاته‌ ناو شارو چوو بازار سه‌یری کرد که‌س ناناسئ و
 دانیشتوانی شار هه‌موویان نامۆن لای، له‌لایه‌کی تریشه‌وه جاده‌و ریگاو
 بانه‌کانی ده‌ناسیه‌وه و هه‌بیری ده‌هاته‌وه، نه‌وه‌شی بۆ ده‌رکه‌وت که‌ دانیشتوانی
 شاره‌که‌ خودا په‌رستو خاوه‌ن باوه‌رن، نه‌مجار چوو ده‌وکانییک خۆراکی لی
 بکری، که‌ پاره‌ زیوه‌که‌ی پێدا ده‌وکاندار سه‌رسام ماو پاره‌ی نه‌ناسی، وتی: یان
 ده‌بئ چۆنیه‌تی نه‌م پاره‌یه‌م پئی بلئی، یان دتبه‌مه‌ لای پاشا! نه‌ویش وتی:
 نه‌مه‌ سکه‌ی فلان پاشایه، بۆ ئیستا پادشای ئیره‌ فلان نیه؟ کابرای ده‌وکاندار
 وتی: نه‌خه‌یر ئیستا پاشا فلانی کورپی فلانه، ئینجا خه‌لکی لی کۆبه‌وه‌وه
 بردیان بۆ لای پاشاو پاشا چاوی پیکه‌وتو پرسیری لی کرد، نه‌ویش هه‌والئ
 خۆیانی بۆ گپراهه‌وه، له‌وه‌پیشیش پاشا هه‌والئ به‌سه‌رهاتی نه‌م کۆمه‌له‌ لاوه‌ی
 بیستبوو، وتی: وئ ده‌چئ نه‌م کورپه‌ له‌و تاقمه‌ بئ که‌ کاتی خۆی له‌سه‌رده‌می
 ده‌قیانوسدا وه‌کیوی که‌وتوون، بیگومان من له‌وه‌پیش له‌خودا پارامه‌وه که
 خودا نیشانه‌یه‌کی نه‌وانه‌مان پیشان بدا، پرسیری له‌کورپه‌ لاوه‌که‌ کرد نه‌ویش
 به‌کورتی هه‌والئ خۆیانی بۆ پاشا گپراهه‌وه و پاشا زۆر به‌وه‌ که‌یف خۆش بوو

ئەمجار پیاو ماقولێ شارە کە ی کۆ کردەو، لەناویاندا پیایێک ناو و نیشانی
ئەو کۆمەڵەی تۆمار کرد بوو، کاتی ناوەکانی بۆ کۆرە گەنجە کە گیرایەو،
وتی: راستە ئەوانە ئیمە ی.

ئەمجار پاشا روی کردە خەڵکە کە و تی: خەڵکینە! خودا ئەمانە ی کردو
بەبەلگەو نیشانە ی قودرە تی و نیشانەو موعجیزە ی پیشان ئیو دراو، با
لەگەڵ ئەم کۆرە گەنجەدا برۆین بۆ ئەشکەوتە کە، ئیتر خەڵکە کە راجمین
لەخزمەت پاشادا بەرێ کەوتن. کە نزیک ئەشکەوتە کە بوونەو (کۆرە
گەنجە کە ی نێردرابوو بۆ خواردەمەنی کرین) وتی: با من لەپیشدا بچمەو
لایانو حالو وەزعیان تی بگەیهنم پێیان بێستە دانیشتووی شار پاشاو
گەدایان موسوڵمانن.

جا پاشا چاوی پیکەوتن هەموویان دانیشتبوونو دەو چاویان
دەگەشایەو، پێشوازییەکی باشیان لەپاشاو هاوێلانی کرد چاکو چۆنی و ماچو
مۆچیان کردو پاشا دەستی کردە ملیانو زۆر کەیف خوش بوو پێیانو ئەوانیش
سەرگورشتە ی خۆیانیان بەدورو درێژی بۆ گیرایەو. ئەمجار دوای
تەمەندریژی بەردەوامی پاشایەتی و فرمانێ واییان بۆ پاشا کرد. خودا
حافیزیان لەپاشاو خەڵکە کە کردو گەرانەو جیگاکە ی خۆیانو راکشانو
گیانیان دەرچوو. (۱۷)

دەئین: پاشا بەجلو بەرگی خۆی دایبۆشینو فەرمانی دا هەریەکیان
بخرێنە ناو تابوتیکی زیڕینەو، شەو چوونە خەوی پادشاو وتیان: کاری و
نەکە یو با هەر لەشوینی خۆمان بین، ئیمە لەخاک دروست کراوینو دەبینەو
بەخاک، ئیتر پاشا رای هاتە سەر ئەو هەریەکیان بخاتە تابوتیکی دارینەو
لەبەردەم قاپی ئەشکەوتە کە نێژران. مزگەوتیکی لەسەر دروست کردن.

دهی با بزانی قورثانی پیروژ چون باسی راجیایی خه‌لکه‌که ده‌کاو
 ده‌رباره‌ی دفن کردنو شیوه‌ی نارامگایان چی ده‌فهرموی: ﴿فَقَالُوا ابْنُوا عَلَيْهِم
 بُنْيَانًا﴾ خه‌لکه‌که راجیاییان تیکموت: هه‌ندیکیان وتیان: چهند خانوئیکیان
 به‌سهره‌وه ده‌که‌ین، یان ده‌رگای ئەشکه‌وته‌که‌یان له‌سهر قه‌پات ده‌که‌ین، لئیان
 ده‌گه‌رتین وه‌کوو خویان بمیننه‌وه، ئەمجار له‌سهر ده‌رگای ئەشکه‌وته‌که
 بینایه‌ک دروست ده‌که‌ین بپیته نیشانه‌ی گۆره‌کانیان.

﴿رَبِّهِمْ أَعْلَمَ بِهِمْ﴾ خودای خویان زانتره به‌حالو وه‌زعیان، به‌نه‌ته‌وه
 ره‌چه‌له‌کیان، به‌بیرو باوه‌رو هه‌لسو که‌وتیان. به‌ناوو ژماره‌و شۆره‌تیان. ئەمه
 رسته‌یه‌کی تیه‌له‌کیشه وه‌کوو ده‌لین: (جومله‌ی موعته‌ره‌ضیه) له‌که‌لامی
 په‌روه‌ر دگاره ره‌ددی ئەوانه ده‌داته‌وه: که ده‌رباره‌ی (اصحاب الکھف)
 کیشه‌یانه جا کیشه‌که هی ئەوانه بی که کاتی خۆی پئیان زانیو بینویانن.
 یان کیشه‌ی ئەو خاوه‌ن نامانه بی: که له‌سهرده‌می پیغه‌مبه‌ری ئیسلام‌دا
 ده‌رباره‌ی ناوو ره‌چه‌له‌کو ژماره‌یان مقۆ مقۆیان بوو!

﴿قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَىٰ أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِم مَّسْجِدًا﴾ ئەوانه‌ی
 ده‌سه‌لاتدار بوون له‌و رۆژگاره‌دا: که وا دیاره پاشاو دارو ده‌سته‌و زوریه‌ی
 جه‌ماوه‌ره موسولمانه‌که بووبن، وتیان: په‌رستگایه‌کیان له‌سهر دروست
 ده‌که‌ین، خودا په‌رستان نوژی تیدا بکه‌نو شوینه‌که‌یان به‌پیروژ بزائن.

دروستکردنی په‌رستگا دابو نه‌پیتیکی جوله‌که‌و مه‌سیحیه‌کانه، که
 په‌رستگایان له‌سهر نارامگای پیغه‌مبه‌ره‌کانیانو قه‌دیسه‌کانیان دروست
 کردوه، زوریه‌ی کاتیش ئەمه سهرده‌کیشی بو بته‌رستی. به‌داخه‌وه زۆر له‌میژه
 ئەم ده‌رده که‌وتۆته نیو موسولمانانه‌وه له‌زۆر شوین به‌دلسۆزی لاسایی گاوو
 جوله‌که ده‌که‌نه‌وه بست به‌بست شوینیان که‌وتوون!

بۆیه به‌پیوستی ده‌زانم له‌م باره‌وه چهند فهرموده‌یه‌کی پیغه‌مبه‌ر ﷺ
 لیره‌دا تۆمار بکه‌و بیانخه‌مه رو:

ئیمامی قورطوبی له‌ته‌فسیره‌که‌ی‌دا ده‌فه‌رموی: لیره‌دا چەند مەسەلە‌یه‌ک
دینه‌ پێشه‌وه‌ هەندێکیان دروستن و هەندێکیان یاساغو نه‌ی لیکراون. یه‌کێ له‌و
مەسەلانه‌ دروستکردنی مزگه‌وت له‌سه‌ر گۆرستانه‌، دروستکردنی مزگه‌وت
له‌سه‌ر گۆرو نوێژ کردن تییدا، هه‌روا دروست کردنی بینا له‌سه‌ر گۆرو نه‌م
جۆره‌ شتانه‌، یاساغزو پێغه‌مبه‌ر ﷺ جلّه‌وگیری لی کردوه‌. ئه‌بو داوود و
تیرمیزی له‌ئێبنو عبّاسه‌وه‌ فه‌رموده‌یه‌ک ر‌یایه‌ت ده‌که‌ن ده‌فه‌رموی:
(لعن رسول الله ﷺ زوارات القبور والمتخذين عليها المساجد
والسرج).^(۱۸) پێغه‌مبه‌ر ﷺ نه‌فرینی له‌و ئافره‌تانه‌ کردوه‌: که‌ دیده‌نی
گۆرستان ده‌که‌ن هه‌روا له‌و پیاوانه‌ش: که‌ مزگه‌وت له‌سه‌ر گۆرستان دروست
ده‌که‌ن و چ‌راو فانۆس هه‌لده‌که‌ن.

له‌سه‌حیحی بوخاری و مه‌سلیم‌دا هاتوه‌: له‌خاتو عائیشه‌وه‌ ده‌فه‌رموی:
ئومموحه‌بیبه‌و ئومموسه‌لمه‌ باسی که‌ نه‌شته‌یه‌کیان بۆ پێغه‌مبه‌ر ﷺ گێراوه‌وه‌
که‌ کاتی خۆی له‌ولاتی حه‌به‌شه‌ بینیبووین، هه‌ندێ وینه‌و په‌یکه‌ری تیدا بوون.
پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: (ان اولئك اذا كان فيهم الرجل الصالح فمات
بنوا على قبره مسجدا وصوروا فيه تلك الصور، اولئك شرار الخلق عند
الله تعالى يوم القيامة).^(۱۹)

زانایانی ئیسلام له‌م فه‌رموده‌ نه‌وه‌یان وه‌رگرتوه‌: که‌ یاساغه‌ له‌سه‌ر
موسولمانان: که‌ گۆری پێغه‌مبه‌ران و پاو چاکان بکه‌نه‌ مزگه‌وت.
هه‌ندێ له‌زانایان له‌ئه‌بو مه‌رثه‌دی (الغنوی)یه‌وه‌ ر‌یایه‌تیان کردوه‌
ده‌فه‌رموی: له‌پێغه‌مبه‌رم ژنه‌وت ده‌یفه‌رموو: ((لاتصلوا الى القبور ولا

(۱۸) تیرمیزی له‌ (أبواب الصلاة) دا (۳۲۰) (باب ۱۲۱) دا ر‌یایه‌تی کردوه‌. ئه‌بو داود له‌ (الجنائز) دا ژماره‌
(۳۲۳۶) (باب ۸۲) ر‌یایه‌تی کردوه‌.

(۱۹) (صحيح مسلم) له‌باسی (المسجد ومواضع الصلاة) (۵۲۸) (باب ۳) (النهي عن بناء المساجد على
القبور) دا ر‌یایه‌تی کردوه‌. بوخاریش له‌باسی (الصلاة) (۴۳۴) (باب ۵۴) (الصلاة في البيعة) دا
ر‌یایه‌تی کردوه‌.

تجسّلوا علیها^(۲۰) واته: له کاتی نوێژ کردن دا رو مه‌که‌نه گۆڕو ئارامگا، هه‌روه‌ها له‌سه‌ریشی نوێژ مه‌که‌ن، وه‌کوو جوله‌که‌و نه‌صرانییه‌کان ده‌یکه‌ن، نه‌وه‌کوو سه‌ر بکیشی بۆ په‌رستنه‌و به‌پیرۆز زانینی شه‌وه‌ی له‌ناو گۆڕه‌که‌دایه‌. وه‌کوو چۆن له‌بنه‌ره‌تیش دا بته‌په‌رستی له‌وه‌وه‌ داها‌توه‌.

بۆیه‌ پیغه‌مبه‌ر ﷺ موسولمانانی ترساندوه‌ له‌و جوژه‌ کرده‌وانه‌و هه‌موو رینگایه‌کی به‌ستوه‌ که‌ سه‌ر ده‌کیشی بۆ بته‌په‌رستی، بۆیه‌ له‌فه‌رمووده‌یه‌کی تری دا ده‌فه‌رموی: (اشتد غضب الله على قوم اتخذوا قبور أنبيائهم وصالحهم مساجد)^(۲۱).

له‌سه‌حیحی موسلیم بوخاری دا فه‌رموده‌که‌/له‌عائیشه‌و عه‌بدوڵلای کوپی عه‌بباسه‌وه‌ به‌م شیوه‌یه‌ ریا‌یه‌ت کراوه‌. (لعنة الله على اليهود والنصارى اتخذوا قبور أنبيائهم مساجد)^(۲۲)

ئیمامی موسلیم له‌جابه‌ره‌وه‌ ریا‌یه‌ت ده‌کا ده‌فه‌رموی: (پیغه‌مبه‌ر ﷺ جلّه‌وگه‌یری له‌وه‌ کرد: که‌ گۆڕ دیواری گه‌چی له‌سه‌ر بکری، یان نه‌م لاو شه‌و لای گه‌چکاری بکری، یان له‌سه‌ری دانیشتن بکری)^(۲۳)

شه‌بو داودو تیرمیزی دووباره‌ له‌جابه‌ره‌وه‌ ریا‌یه‌تیکیان هیناوه‌ ده‌فه‌رموی: (پیغه‌مبه‌ر ﷺ جلّه‌وگه‌یری له‌گه‌چکاری‌یه‌کردنی گۆڕ کردوه‌ هه‌روا نووسینه‌و پێ لێنانو خانوو له‌سه‌ر دروستکردنیشی یاساغ کردوه‌)^(۲۴)

(۲۰) نه‌مه‌ له‌فظی موسلیمه‌ له‌باسی (الجنانز) (۹۸/۹۷۱) (باب ۳۳) (النهي عن الجلوس على القبور والصلاة عليه). نه‌بو داود له‌ (الجنانز) (۳۲۲۹) (باب كراهية القعود على القبور) تیرمیزی له‌ (الجنانز) (۱۰۵۰) باب (۵۷) (باب ما جاء في كراهية المشي على القبور والجلوس عليها). نسانی له‌ باسی (القبلة) (۶۷/۲) (باب النهي عن الصلاة الى القبر) دا ریا‌یه‌تیا‌ن کردوه‌.

(۲۱) نه‌مه‌ به‌شیکه‌ له‌فه‌رموده‌یه‌ک ئیمامی مالیک له‌ (الموطأ) (۴۱۶) له‌باسی کورتکردنه‌وه‌ی نوێژ (باب/۲۴) دا ریا‌یه‌تی کردوه‌.

(۲۲) بوخاری له‌باسی نوێژ (۴۳۶) (باب ۵۵) دا ریا‌یه‌تی کردوه‌.

(۲۳) موسلیم له‌باسی (الجنانز) دا (۹۷۰) (باب ۳۲). (النهي... الخ).

(۲۴) تیرمیزی له‌باسی (الجنانز) (۱۰۵۲) (باب ۵۸) (ما جاء في... الخ).

ئەبۆل ھەبباجی ئەلئەسەدی دەلی: عەلی کۆری ئەبو طالیب پێی گۆتم: ئەری بۆ ئەتەنیرم بۆ کارێک کە کاتی خۆی پێغەمبەر ﷺ منی بۆ نارد. کارەکش ئەو ھە: بچی ھەرچی پەیکەرە نەپھێلی، ھەر گۆرپێکت بینی بەرز کرابوو ھە ئەگەر خاکدا یە کسانێ بکە، لەریوایەتێکدا ھەر وینەھەکت بینی لەناوی بەری.^(۲۵) ئەمەو زانایانی ئیسلام فەرموویانە: ظاہیری فەرموودەکان ئەو دەگەینن: کە بەرز کردنەوێ گۆر حەرام بێ، ھەندێ لەزانایانی ئیسلام بەلایانەو حەرامە تمباری گۆر لەزەوێ بەرز بێتەو.

جەماوەری زانایان پێیان وایە: جەلەوگیری یە کە رو دەکاتە گۆرپێک: کە زیاد لەتەسەنیم بێ، ئەگینا بەرز کردنەوێ سەر گۆر تا ئەندازە تەسەنیم واتە: بستیەک لەزەوێ بەرز بێتەو و لای سەروێ تەسک بکەیتەو ئەو ھەندە بێ گۆرە کە پێ بناسرێ قەیناکا. چونکە شێوێ گۆری پێغەمبەر ﷺ و دوو ھاوئەکانی: (ئەبو بەکر و عومەر) ئاوابوو، بەلام دروستکردنی خانو لەسەری بەرز کردنەوێ گۆرە کە زیاد لەئەندازە وەکوو ئەو جووێ لەسەردەمی جاھیلی دا دیانکرد ئەو دەروخێندری. ئیمامی شافعی دەفەرموێ: ئەگەر سەر گۆرە کە بەقور سواغ درێ دروستە.

ئەبو حەنیفە دەفەرموێ: گۆر ھەلبەستێو خانوکردن لەسەر گۆر کردنی سەر گۆر بەپەرستگا دابو نەپیتیکی جولەکەو گاوەکانە گواستراوەتەو بۆ ناو موسوڵمانان، موسوڵمانان وێرای ئەو ھەموو فەرموودە صەحیحانە پێغەمبەر ﷺ دەربارە جەلەوگیریکردن لەوێ خانو گۆمبەز لەسەر گۆرستان بکەن، گۆرەکان بکەن بەشوینی نوێو مزگەوت! کەچی بەداخو ئەو تا ئەم ھەموو بیناو گۆمبەزو بالە خانانە، ئەو ھەموو خانو کۆشکە گرینگانە بەسەر گۆری پیاو گەورەکانەو کراو، مەرقدو ئارامگایان بەگەچو

(۲۵) ئەبو داود لەباسی (الجتاز) دا (۳۲۱۸)؛ (باب ۷۲) تیرمیزی لە (الجتاز) (۱۰۴۹)؛ (باب ۵۶).
موسلم لەباسی (الجتاز) دا (۹۶۹)؛ (باب ۳۱) ریوایتان کردو.

چیمه‌نتوو به‌ردی مه‌مه‌رو که‌ره‌سه‌ی به‌نرخ رابه‌ستراوه. نه‌مجار خه‌لکی
 نه‌فامو سافیلکه نویژی تیدا ده‌کهن، له‌گۆره‌کان ده‌پارینه‌وه که به‌هانایانه‌وه
 بین! زور که‌سی نه‌شاره‌زا هه‌یه هه‌ول ده‌دا نویژ له‌ناو نه‌و جوړه مه‌رقه‌دانه‌دا
 بکا، چونکه به‌لایه‌وه له‌مزگه‌وته‌کان پی‌وژترن. بۆ نمونه هی وا هه‌یه ده‌چپته
 مزگه‌وتی ئیمام نه‌بو حه‌نیفه یان مزگه‌وتی گه‌یلانی یان شیخ مه‌عروفی
 که‌رخ‌ی یان مزگه‌وتی گه‌وره‌ی سلیمانی... هتد هه‌ول ده‌دا به‌چپته نه‌و ژوره‌ی
 که‌ نارامگای نه‌بو حه‌نفه‌یه یان مه‌رقه‌دی شیخ عه‌بدولقادی گه‌یلانی‌یه، یان
 نارامگای شیخ مه‌عروفی که‌رخ‌یه، یان ژوره‌که‌ی کاکه نه‌حمه‌دی شیخ
 له‌ویدا نویژه‌که‌ی بکا. له‌کاتی‌کدا به‌گۆره‌ی شه‌ریعه‌تی ئیسلام به‌فتوای
 زانایانی ئایینی ئیسلام نویژ کردن له‌و مه‌رقه‌دانه‌دا حه‌رامه‌و گونا‌هه.
 پی‌ویسته وازی لێ به‌یترئ. چونکه چهند فه‌رمووده‌ی سه‌حیحی پیغه‌مبه‌ر ﷺ
 هه‌یه به‌روونی جله‌وگیری له‌و کاره ده‌کا له‌وه‌پیش هه‌ندی‌کمان له‌و فه‌رموودانه
 تۆمار کردن.

له‌لایه‌کی تهره‌وه هه‌ندی دابو نه‌پیتی ناشیرینو ناشه‌رعی له‌کاتی
 زیاره‌تکردنی نه‌و گۆرانه‌دا نه‌نجام ده‌درئ وکوو سوپانه‌وه به‌ده‌وری گۆره‌کان‌دا،
 ماچکردنی دارو به‌ردی گۆره‌کانو لسته‌نه‌وه‌ی دیواره‌کانی و خۆتی‌هه‌ل‌سوین
 له‌دارو په‌ردوویان، له‌وه‌ش ناشیرین‌ترو ناشه‌رعی ترو گونا‌هتر نه‌وه‌یه هه‌ندی
 له‌و زیاره‌تکه‌رانه روده‌که‌نه گۆره‌کانو ده‌ست به‌رز ده‌که‌نه‌وه‌و له‌به‌ریان
 ده‌پارینه‌وه‌و ده‌لایینه‌وه داوای جی به‌جئ کردنی مرازه‌کانیان ده‌کهن!

له‌راستی‌دا نه‌مه به‌ته‌رستی‌یه و به‌هیچ به‌رو بیانویکت پینه‌وه‌په‌رۆ ناکرئ
 هیچ پاساوکی نه‌یه. بۆیه پی‌ویسته موسوڵمانان به‌خۆیان‌دا بچنه‌وه واز له‌و
 کاره ناشه‌رعیه بینو تۆبه بکه‌نو له‌تاوانی رابوردویان په‌شیمان بینه‌وه،
 بی‌گومان نه‌وه‌ش چه‌سپاوه که له‌سه‌رده‌می عومه‌ری کوپی خه‌تتاب‌دا له‌غیراق
 گۆپی دانیال پیغه‌مبه‌ر دۆزرایه‌وه، حه‌زه‌تی عومه‌ریه کسه‌ر فه‌رمانی ده‌رکرد

که له گه‌ل زه‌وی دا یه‌کسان بکری، ئەو نووسینه‌ی له‌گه‌ل گۆره‌که‌ی دا
دۆزراوه‌ته‌وه ژێر خاک بکری. (۲۶)

پێویسته موسولمانانی رۆشنبیرو زانایانی ئایینی مامۆستایانی مزگه‌وت
ج‌له‌وگیری له‌و کاره‌ ناشیرینه‌ بکه‌نو ئەم ناشه‌رعییه‌ بۆ موسولمانان شی
بکه‌نه‌وه، له‌تانه‌و ئۆمه‌ی ئەم‌و ئەو نه‌ترسن، ئادابو شیوه‌ی زیاره‌تی شه‌رعی
فیتری موسولمانان بکه‌ن، چونکه‌ پێگومان دیدنه‌ی گۆرستان به‌گشتی و
ئارامگای پیاوچاکان به‌تایبه‌تی شتیکی ره‌واو شه‌رعییه‌ به‌لام به‌مه‌رجی
به‌شیوه‌ی شه‌رعی ئەنجام بدری چ‌ه‌ند فه‌رموده‌ی پێغه‌مبه‌ر هه‌ن موسولمانان
هه‌ل‌ده‌نێن بۆ دیدنه‌ی کردنی گۆرستان چونکه‌ دیدنه‌ی گۆرستان به‌شیوه‌ی
شه‌رعی رۆژی دوایی بیر ده‌خاته‌وه، به‌تایبه‌تی دیدنه‌ی گۆری پیاو چاکان خێرو
به‌ره‌که‌تی هه‌یه، وه‌کوو دیدنه‌ی کردنیان وایه‌ له‌کاتی زیندویی دا.

به‌ه‌ورتی ده‌بی مامۆستایانی ئایینی، رۆشنبیرانی خواناس رێبازی مام
ناوه‌ندی بگرن، نه‌چ‌ن وه‌کوو هه‌ندئ‌ که‌س ته‌قدیسو ریز له‌گۆرو ئارامگا بگرن
بگاته‌ نه‌ندازه‌ی بته‌هرستی و دارو به‌ردی گۆره‌کان ماچ بکه‌ینو خۆ له‌دارو
په‌ردوویان هه‌ل‌سوینو دوعاو پارانه‌وه‌یان ئاراسته‌ بکه‌ین. یان به‌پێچه‌وانه‌وه
نه‌چ‌ن وه‌کوو هه‌ندئ‌ که‌س دیدنه‌ی کردنی گۆرستان به‌رحه‌رام بزانی‌ن چ
بایه‌خیکی پێ نه‌ده‌ین. نه‌چ‌ین هه‌نده‌ تونده‌ر‌ه‌وین نوێژ کردن له‌و مزگه‌وتانه‌ی
گۆری تێدایه‌ به‌حه‌رم بزانی‌ن، مزگه‌وتیک گۆری پیاو چاکیکی له‌پال‌دا بی
به‌ره‌وای نه‌زانی‌ن نوێژی تێدا بکری. له‌راستی دا ئەمه‌ش تونده‌ر‌ه‌ویییه‌و نا‌ره‌وایه‌و
پێویسته‌ خۆمانی لی‌ پیا‌ر‌یزین.

ئایینی ئیسلام ئایینی راستی و میانه‌ره‌ویییه‌، له‌هه‌موو شتی‌ک‌دا ناوه
راستی گرتوه‌ به‌هه‌ر لایه‌ک‌دا کیش بکری له‌جه‌مه‌ری ئایین ده‌رده‌چی.

ئەمجار دیتە سەر باسی مقۆ مقۆی ئادەمیزادان لەسەردەمی پێغەمبەر
 ﷺ دەربارەیی ژمارەیی ئەو کۆمەڵە لاوە دەفەرموئ: ﴿سَيَقُولُونَ ثَلَاثَةٌ رَابِعُهُمْ
 كَلْبُهُمْ﴾ بڕی لەخاوەن نامەکان دەئێن: ئەو کۆمەڵە گەنجە سێ کەس بوون،
 چوارەمیان سەگەکیان بوو.

ریوایەتکراوە: نەصارای نەجرانی هاتنە لای پێغەمبەر و لەم بارەو
 دەستیان کرد بەگفتو گو لەگەڵ پێغەمبەردا ﷺ. مەلکانییەکان وتیان:
 ئەصحابولکەھف سێ کەس بوون چوارەمیان سەگەکیان بوو ﴿وَيَقُولُونَ
 خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كَلْبُهُمْ﴾ هەندیکی تر: کە یاقوبیەکان دەئێن: پێنج کەس
 بوون سەگەکیان شەشەمیان بوو ﴿رَجُلًا بِالْغَيْبِ﴾ ئەم دوو تاقمە هەر
 لەخۆیانەو رمل دەهاوێژن، هەوآی دەدەن نەیتنی یە لێیان و هیچی لێ نازانن
 کویرانە قسە فری دەدەن.

﴿وَيَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَثَامَنُهُمْ كَلْبُهُمْ﴾ هەندیکی تریان کە نەسەتوریەکان
 دەئێن: حەوت کەس و هەشتەمەکیان سەگەکیانە.

لەئێبنو عەبباسەو ریوایەتکراوە فەرموویەتی: ئەم رایە حەق و راستە،
 چونکە پەرەردگار بۆ دوو رایە کە ی تر فەرمووی کوێرانە رمل دەهاوێژن
 لەخۆیانەو قسە فری دەدەن، بەلام بۆ رای سێهەم ئەو حوکمی نەداو لێی بێ
 دەنگ بوو، ئەمە نیشانی ئەوەیە: کە ئەو ژمارە راستەو هاوشانی حەقە.

ئەمجار پەرەردگار رێنموییەمان دەکا: بۆ ئەم جۆرە شتەنە لەخۆوە هەوآ
 نەدەین و زانیینە کە ی هەوآی خودا بکەین. دەفەرموئ: ﴿قُلْ﴾ ئە ی
 موحەممەد! پێیان بۆ: ﴿رَبِّي أَعْلَمُ بَعْدَهُمْ﴾ خودای من زاناتر و ناگادار تر
 بەژمارەیی ئەو کۆمەڵەو حال و زعیان ﴿مَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا قَلِيلٌ﴾ کە می
 لەخەلکی نەبی ژمارەیان نازانی، ئەو ژمارە کە مەش ئەو کەسانەن کە لەکاتی
 خۆی دا روداوەکیان بینیوە و چاویان بەو کۆمەڵە لاوە کەوتوو. هەرەها
 ئەوانەش کە لەسەرچاوەو رینگایەکی راستەو ئەو هەوآیە زانیبی.

ئیبینو عه‌بباس ده‌فهرموی: من لهو که‌سانهم: که خودا نیستیثنای کردون، ئەو کۆمه‌له‌ لاوه‌ حەوت بوون، ئیبینو جەریریش هەر ئەم ژماره‌یه‌ی له‌عه‌طاوه‌ ریوایه‌ت کردوه‌.

گرنگ زانینی ژماره‌که‌یان نیه‌، به‌لکوو گرنگ په‌ندو عیبره‌ت له‌چیرۆکه‌که‌ وه‌رگیرۆو بکرتیه‌ به‌لگه‌ له‌سه‌ر شه‌وه‌: که خودا ده‌توانی پاش مردن ئاده‌میزاده‌کان جاریکی تر زیندو بکاته‌وه‌.

قییینی:

لیره‌ سی رسته‌ هەن ﴿ثلاثة رابعهم کلبهم﴾ ﴿خمس سادسهم کلبهم﴾ ﴿سبعة وثمانهم کلبهم﴾ له‌دوو رسته‌ی پیشه‌وه‌دا (واو) نیه‌ له‌رسته‌ی سییه‌دا (واو) هه‌یه‌. ئەم جوداوازییه‌ چی‌یه‌؟؟

زومه‌خشه‌ری ولامی ئەم پرسیاره‌ی داوه‌ته‌وه‌و ده‌فهرموی: ئەم (واو) ده‌چیته‌ سه‌ر رسته‌یه‌ک: که بیته‌ صیفه‌تی نه‌کیره‌.

فائیده‌ی ئەو (واوه‌) جه‌خت کردنه‌وه‌ی په‌یوه‌ندی نیوان صیفه‌تو مه‌وصوفه‌، نیشانه‌ی شه‌ویه‌: که ئەو وه‌صفه‌ ثابیتو چه‌سپاوه‌ بو مه‌وصوفه‌که‌، واته‌: ئەوانه‌ی که ده‌لین: ﴿سبعة وثمانهم کلبهم﴾ له‌زانستو دنیایی‌یه‌وه‌ ئەو قه‌سه‌یان کردوه‌، له‌خۆوه‌ قسه‌که‌یان فری نه‌داوه‌.

﴿فلا تمار فیهم الا مرأ ظاهراً﴾ ئەی موحه‌مه‌دا! کیشه‌ له‌گه‌ل خواهن نامه‌کان مه‌که‌ ده‌رباره‌ی (أصحاب الکھف) مه‌گه‌ر کیشه‌یه‌کی که‌م هەر شه‌وه‌نده‌یان پی بلی که به‌نیگا بۆت دئ، هیچی لی زیاد مه‌که‌، به‌تونو تیژی ره‌دیان مه‌ده‌ره‌وه‌، وه‌کوو له‌نایه‌تیکی ترده‌ ده‌فهرموی: ﴿وجادلهم بالتی هی احسن﴾ النحل/۱۲۵. یان ده‌فهرموی: ﴿ولا تجادلوا اهل الکتاب الا بالتی هی احسن﴾ العنکبوت/۴۶.

کیشه‌یان له‌گه‌ل مه‌که‌و زۆر له‌گه‌لیان پیدا مه‌چۆره‌وه‌ ئەو کیشه‌و ده‌مه‌ ده‌مه‌ ده‌رباره‌ی ژماره‌ی ئەو کۆمه‌له‌ لاوه‌ چ سودیکی لی په‌یدا نابێ، ته‌فسیری ره‌وان (۲۲۲)

ژماره‌که‌یان سئ بن یان پینج بن یان هوت بن یان زیاتر چون یه‌که
 ژماره‌که‌یان چ ده‌ریکی نیه. ئیشی شهوان لای خودایه، زانیاری ده‌رباره‌یان
 لای خودایه لای که‌می‌ک له‌وانه‌یه به‌چاوی خویان روداوه‌که‌یان دیوه، یان
 به‌ریوایه‌تی صه‌حیحو راست پیان گه‌ییشتووه، که‌وابی ده‌مه ده‌می زور
 ده‌رباره‌ی ژماره‌یان چ سودیکی تیدا نیه، په‌ند وەرگرتن له‌کاری شهوان که‌م بن
 یا زور بن یه‌کسانه، بۆیه قورئان ته‌وحیه‌ی پیغه‌مبه‌ر ده‌کا: که‌ له‌م باره‌وه واز
 له‌جده‌لو کیشه‌بینی، وزه‌ی عه‌قلی خوی له‌و باره‌وه بی‌هوده خه‌رج نه‌کا، بۆ
 شه‌وی موسولمانان شوئن شتیک نه‌که‌ون که‌ عیلمو زانیاریان ده‌رباره‌ی نیه،
 شه‌م روداوه رۆژگار له‌گه‌ل خوی لولوی داوه بوته نه‌ئینی‌یه‌کی میژووییو عانید
 به‌خودایه‌وه هه‌واله‌ی عیلمی خودای بکه‌ن!

﴿ولا تستفت فیهم منهم أحدا﴾ ده‌رباره‌ی شه‌و کۆمه‌له‌ لاوه‌ پرسیار
 له‌خاوه‌ن نامه‌کان مه‌که، به‌هیوای شه‌وی زانیاریان لی وەرگری، چونکه‌ شه‌وان
 هیچی لی نازانزو شه‌وی ده‌رباره‌یان ده‌یلتین هیچی به‌سه‌ر هیچه‌وه نیه،
 له‌لایه‌کی تره‌وه شه‌وی له‌قورئاندا هاتووه به‌سه.

شه‌مجار به‌بۆنه‌ی جله‌وگیری له‌کیشه‌وه جده‌ل ده‌رباره‌ی نه‌ئینی رابوردو
 جله‌وگیری له‌وه ده‌کا: که‌ ده‌رباره‌ی غه‌یبی داها‌تووش بریار نه‌داو له‌خۆیه‌وه
 رمل نه‌هاوئژی، چونکه‌ ئاده‌میزاد نازانی له‌داها‌توودا چی رو ده‌دا ده‌فرموی:
 ﴿ولا تقولن لشيء: اني فاعل ذلك غدا الا أن يشاء الله﴾ شه‌ی پیغه‌مبه‌ر! بۆ
 هه‌ر کاریک به‌ته‌وی له‌داها‌توودا نه‌نجامی بده‌ی به‌راشکاوی مه‌لی سبه‌ینئ
 من شه‌وه ده‌که‌م مه‌گه‌ر رسته‌ی (ئینشانه‌للا)ی له‌گه‌لدا بلئی! بۆ هه‌موو
 کاریک که‌ ده‌ته‌وی له‌داها‌توودا نه‌نجامی بده‌ی رسته‌ی (ئه‌گه‌ر خودا
 بیه‌وی)ی له‌گه‌لدا بلئی، هیچ واده‌یه‌ک مه‌ده به‌بی گوتنی (ئینشانه‌للا)
 له‌گه‌لی دا. هه‌ر کاریکت ویست بیکه‌ی بلئی: (ان شاء الله) ده‌یکه‌م.

فەرموودە یەك لەصەحیحەین دا هەیه لەئەبو هورەیرەو رىوایەتکراوە
 ئەویش لەپێغەمبەرەو دەگیرێتەو دەفەرموێ: سولەیمانی کوری داود
 دروودی خودایان لێ بێ، وتی: ئەمشەو دچمە لای حەفتا لەخێزانەکانم
 لەریوایەتیکدا صد لەخێزانەکانم، هەر یەكەیان کورێکی بێو گەورە بێو
 پێ بگاو لەپیناو ئایینی خودادا جیهاد بکا، پێی گوترا بلی: (ان شاء الله)
 نەگوت. ئەو شەو چوو لە لای خێزانەکانی و ئافەرەتییان نەبێ هیچیان سکی
 نەبوو، ئەو ژنەشی مندالیکی نیوہەچلی بوو. ئەمجار پێغەمبەر ﷺ فەرمووی:
 (فوالذي نفسي بيده لو قال ان شاء الله لم يحنث، وکان درکا لحاجته)
 لەریوایەتیکى تردا (ولقاتلوا في سبيل الله أجمعون) لەو پێش لەباسی هۆی
 نازل بوونی ئەم ئایەتەدا ئاماژەى ئەوەمان کرد کە کافرەکان پرسىاریان
 لەپێغەمبەر ﷺ کرد دەر بارەى گیانۆ ئەصحابەلکەهفو ذیلقەرنەین،
 پێغەمبەریش فەرمووی: بەیانی ولامی پرسىارە کانتان دەدەمەو،
 ئینشائەللاى نەکرد، ئیتر بۆ ماوہى پانزە رۆژ نیگای لێ برا، پێغەمبەر ﷺ
 بەمە زۆر تەنگەتاو بوو، ئیتر ئەم سورەتە وەکوو دەرگای رەحمەت لێکردنەو
 نازل بوو سەری فەرمانی پێ دەکا کە بۆ هەر شتیک بیهوێ بیکا،
 ئینشائەللاى لەگەڵدا بلی، برپاری هیچ شتیک نەدا تا بەویستی خوداوە
 پەيوەستی نەکا، بۆ هەموو شتیک کە برپاری کردنى دەدا ئینشائەللا بلی:
 بەراستی ئەمە ئەدەبێکی جوانە پەرورەدگار فیرى پێغەمبەری کرد،
 رێنمونیشە بۆ هەموو موسولمانیکو پێویستە بەجوانی پەپرەوی ئەم ئەدەبە
 بکا، چونکە هیچ شتیک لەبۆنەوێردا بەبێ ویستی خودا نایەتە دی، هەموو
 هەناسەیه کی گیانلەبەران، هەموو جەو جولێکی بۆنەوێر هەر لەگەردیلەو تا
 مەجەرە، هەموو تیکەو لیکەیهك بەستراوە بەویستو خوا هیشی
 پەرورەدگارەو، بەبێ ویستی ئەو هیچ شتیک نابێ، کەوابێ پێویستە ئیمەى
 ئادەمیزاد بەدوێ بەزمان هەموو کارێکمان بەو مەشیئەتە رەهایەو

بیهستینهوه، ههروهه ها هه موو روداوکی له مه و دوا شتیکی په نامه کی یهوه
له ئیمه غه بی یه، که وایی پتویسته له خووه به بی عیلو زانین دهوه لهو شتانه
نه کوتین.

له لایه کی ترهوه خو راهینانو پهیره وکردنی ئهم فرمانه په یوه ندی
ئاده میزاد به خوداوه پتهو دهکا، ده بیته هوئی جیگیر بوونی یادی خودا له دلو
دهرووندا، ئاده میزاد وا لی دهکا ههست به ته نیایی و بی پشتیوانی نهکا،
ههست دهکا هیژکی کاریگری له پشته له کاتی سه رکه و تن دا له خوئی بایی
نایی، به تیشکانو ژیر که و تن هیوا براو نایی، له حاله تی خوئی و ناخوئی دا،
دلی به خوداوه په یوه سته و گه شبینو به رچاوو رونه، له سه ر خوئی
سو پاسگوزاره له سه ر ناخوئی به سه برو ئارامه !!

ئهمه ئه وه ناگه یه نی که ئاده میزاد . پالی لی بداته وه بیر له داهاتوو
نه کاته وه پیلان بو داهاتوو دانه نی، رابوردوو ئیستاو داهاتووی خوئی پیکه وه
گری نه دا، نه خهیر ئه وه ناگه یه نی، به لکوو مانای ئه وه یه ئاده میزاد بو هه موو
کاریک گرنک بی یان نا، کهم بی یان زور حیسابی غه یب بکا، حیساب بو
ویستو خواهیشی پهروه ردگار بکا، حیساب بو ئه وه مه شیته ته بکا: که
هه ل سو پینه ری بوونه وه ره، په لاماری هه ر شتیکی دا مه شیته تو ئیراده ی خودا
له بهر چاو بگری، وا ههست بکا: که قودره تو ده سه لاتی خودا له ژوور
ده سه لاتی خوئی وه یه. نیازی کردنی هه ر کاریکی کرد به دووری نه زانی: که
خودا ویستیکی تری هه بی، جا نه گه ر خودا یارمه تی داو نیازه که ی بو هنیاه
دی ئه وه باشه خو نه گه ر ویستی خودا به پیچه وانیه نیازی ئه وه وه بو،
ئاواته که ی نه هاته دی، با پیی دلته نگ نه بی، چونکه هه موو شتیک به دهست
خودایه، ویستی ئه وه چونه هه ر ئه وه دیته دی.

که وایی با ئاده میزاد بیر بکاته وه، پیلان دانی، به لام باوا ههست بکا: که
بیر کردنه وه و پیلان دانانی بو کاره کانی به ویستو خواهیشی خودا دهسته بهر

ده بن. دلنیا بی خودا چی له چاره نووسیوه هدر نه وه دیته کایه وه، چی برپار داوه هدر نه وه ده بی، جا نه گهر له داهاتوودا په رده ی غه یب له سهر شتیک لادراو ته گبیری خودا له ته گبیری نه و جیا بوو، با به دلکی فراوانه وه قه زاو قه ده ری خودا قبول بکاو گهر دنکه چی خواهیسی په روه ردگاری بی، چونکه پی نووسی نه زه ل هدر نه وه ی برپار داوه، له تم نهینی بووه و نیستا هاتوته دی. نا نه مه یه نه و په یه وو پرؤگرامه ی نیسلام دلّی موسولمانی پی په روه ده کا، له حالّی بیر کردنه وو ته گبیر کردن هه ست نا کا به ته نهایی و بیکه سی، له حالّی سهر کهوتنو رزگار بووندا هه ست نا کا به له خو بیایی بوونو لوتبه رزی، له حالّی تیشکانو ژیر کهوتندا هه ست به ناو میدی و هیوا براوی نا کا، به لکوو له هه موو حالّه کانی دا دلّی په یه وه سته به خودا وه، پشتی به نه و قائیمه و سوپاسی نیعمه ته کانی ده کاو رازی به به قه زاو قه ده ری په روه ردگاری!

﴿واذکر ربک إذا نسیت﴾ ههر کاتی برپار بکت داو نیازی کردنی کاریکت بوو له بیرت چوو (ان شاء الله) بلّی دوا یی بیرت کهوته وه خیرا بیلی و فریای قسه که ی پیشووتی بخه، نه و خیرو فهره له کیس خو ت مده ده، ههر چه نده ماوه ی زوړیشی به سهر دا تیپه ری بی.

نیبنو عه بباس ده فهرموی: تا سالتیکش بی ههر قه یناکا! واته: نه گهر کابرا برپاریکی داو پاش سالتیک بیري کهوته وه که (ان شاء الله) ی بو نه و کارو برپاره ی نه گوتوه با بیلی.

به لام نه وه مان له بیر نه چی بو نه حکامی شهرعی نیستثناء کاتیک ده وری هه یه که به شوین موسته ثنا منهودا بی و لیک دانه برین.

﴿وقل عسی أن یهدیني ربی لأقرب من هذا رشدا﴾ نه ی موحه ممه ده! بلّی: نومیده وارم، چاوه روانم خودای خو م شاره زاییم بکا بو شتیک خیرو بیری نه وه ی له بیرم چوه بو م پر بکاته وه، فهره به ره که تی نزیکتر بی. هیوا دارم په روه ردگارم رینمویم بکا بو شتیک به لگه و نیشانه ی روونو راستی تری

تیدابئی له‌سەر پیغه‌مبه‌ریه‌تیم. به‌لگهی وام‌نیشان بدا باشتەر بچیتسه دلو
 ده‌روونه‌وه، زوتر له‌دلا جیگای بیتوه، له‌م به‌لگه‌یهی هه‌والی چیرۆکی ئەم
 کۆمه‌له‌ لاوه به‌سوود تریی بۆ په‌یامه‌که‌م، چونکه عیلمو زانستی خودا ره‌هاو
 موطلعه‌چه‌ندیك خێرو فه‌ری خۆی پرژینیی به‌سه‌رمدا هیشتا چاکترو زورتری
 لا هه‌یه. بیگومان په‌روه‌ردگار وه‌کوو فه‌رمانی پئی کرد: که داوای به‌لگهی
 روزو ناشکراتر بکا، بۆیشی به‌دی هیئا، نه‌وه‌تا نه‌وه‌موو هه‌والو چیرۆکه‌ی
 پیغه‌مبه‌رانی پیش خۆیو به‌سه‌ره‌اتو روداوی گه‌له‌ پیشینه‌کانی به‌نیگا بۆ
 نارد که رۆژگاریان له‌هی (أصحاب الکھف) کۆنتریوو، هه‌روه‌ها نه‌وه‌موو
 هه‌واله‌ نه‌ینیه‌یه‌ی بۆ ناشکرا کردو به‌نیگا ناگاداری کرد به‌سه‌ریاندا: که
 هه‌ندیکیان له‌چه‌رخ‌ی خۆی‌داو نه‌وانی تر دوا له‌دونیا ده‌رچوونی یه‌ک له‌دوا
 یه‌ک دینه‌ دیو تا رۆژی قیامت به‌ره‌ به‌ره‌ دینه‌ جی.

له‌وانه‌ش گرنگترو به‌فه‌رت‌تر نه‌وه‌ شه‌ریعه‌تو به‌رنامه‌یه‌یه‌ که به‌راستی
 به‌رنامه‌ی ژبانه‌و بۆ هه‌تا هه‌تایه‌ گونجاوو له‌باره‌، بۆ هه‌موو گه‌لو چه‌رخو
 چینه‌و توێژیک، بۆ هه‌موو ولاتو ناوچه‌یه‌ک ده‌گونجیو کورت ناهینیی!!
 چاره‌سه‌ری هه‌موو کیشه‌و گیروگرفتییکی تیدایه‌.

ئه‌مجار ماوه‌ی نووستنه‌که‌یان له‌ئه‌شکه‌وته‌که‌دا ده‌ست نیشان ده‌کاو
 ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَبِثُوا فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَازْدَادُوا تِسْعًا﴾ نه‌وه‌ کۆمه‌له‌
 لاوه له‌ئه‌شکه‌وته‌که‌یاندا سی سهد سال مانه‌وه به‌حیسابی خاوه‌ن نامه‌کان که
 حیسابی خۆری ده‌که‌ن نه‌وانه‌ی ده‌رباره‌ی (أصحاب الکھف) پرسیاریان لی
 کردی، نو سالی‌ش زیاد به‌حیسابی قوره‌یشیه‌کان، که حیسابی مانگی ده‌که‌ن.
 واته‌: نه‌ندازه‌ی سی سهد سالی شه‌مسی مانه‌وه که ده‌کاته سی سهدو نو سالی
 مانگی.

به‌راستی ئەمه‌ موعجیزه‌یه‌کی روزو ناشکرای پیغه‌مبه‌ره ﷺ نه‌وه
 پیغه‌مبه‌ره نه‌خوینده‌واره‌، نه‌حیسابی خویندوه نه‌زانیاری هه‌نده‌سه‌و فه‌له‌کی

خویندوه، چۆنی زانی هه‌موو سه‌د سالتیکی خۆری سێ سالی مانگی زیاد ده‌کا، هه‌موو سێ سالتیکی خۆری سالتیکی مانگی زیاد ده‌کا، هه‌موو سالتیکی خۆری نزیکه‌ی پانزه‌ رۆژی له‌سالی مانگی زیاتره‌.

بیگومان خودای زاناو دانا به‌نیگا ئاگاداری کردوه. زۆر شتی له‌وه نه‌ینی ترو به‌سوود تریشی فیر کردوه.

﴿قُل: اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوا﴾ ته‌گهر لییان پرسى ئەندازه‌ی مانه‌وه‌یان له‌ئه‌شکه‌وته‌که‌دا چهند بووه، تۆیش زانیاریت ده‌رباره‌ی ماوه‌که‌ نه‌بوو، بلی: خودا شاره‌زاو ئاگاداره‌ به‌حالتو وه‌زعیان، ماوه‌ی مانه‌وه‌که‌یانی بۆ رون کردیه‌وه، ئه‌وه‌ی پێی راگه‌یاندی هه‌ر ئه‌وه‌ راستو حقه، نه‌ک ئه‌وه‌ی ئه‌و خاوه‌ن نامانه‌ ده‌یلتین. چونکه‌ نه‌ینی زه‌وی و ئاسمانه‌کان زانیاریه‌که‌ تایبه‌ته‌ به‌خۆیه‌وه‌ که‌سی تر هیچی لی نازانی، مه‌گهر که‌سانیک که‌ خودا بپێک له‌و نه‌ینی‌یانه‌ی پێ بلی!

په‌روه‌ردگار بۆ خۆی داناو زانیه‌ به‌هه‌موو شتیک له‌هه‌موو که‌س باشت‌ر ئەندازه‌ی مانه‌وه‌ی (أصحاب الکھف) ده‌زانیو ئه‌وا بۆ تۆشی رون کردۆته‌وه‌.

فائیده‌و نوکته‌ی دواخستنی ئەم رسته‌یه‌ بۆ راگه‌یاندنی ئه‌وه‌یه: که‌ ئه‌و خاوه‌ن نامانه‌ ده‌رباره‌ی ماوه‌ی مانه‌وه‌ی (أصحاب الکھف) له‌ئه‌شکه‌وته‌که‌دا راجیاییان هه‌یه‌ وه‌کوو چۆن له‌ژماره‌که‌یاندا راجیایی و کیشه‌یان تیکه‌وتوه‌.

جا له‌وێ بۆ ژماره‌که‌یان کلکه‌ (ته‌ذییل)یکى هینا فهرموى: ﴿قُل رَّبِّیْ أَعْلَمُ بِعَدَّتِهِمْ﴾. لیره‌ش‌دا هه‌مان کلکه‌و ته‌ذییلی هینا فهرموى: ﴿قُل: اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوا﴾.

به‌کورتی ده‌فهرموی: هه‌والی راستو دروست ده‌رباره‌ی ژماره‌ی (أصحاب الکھف)و ئەندازه‌ی مانه‌وه‌یان له‌ئه‌شکه‌وته‌که‌دا به‌نوستویی لای خودایه، چونکه‌ هه‌ر ئه‌و زاناو دانیه‌ به‌حه‌قیقه‌تی شته‌کان. ئه‌وه‌ی خه‌لک ده‌یلتین: رمل ه‌اویشتن و شکو گومانه‌، قسه‌ی بی به‌لگه‌و ده‌لیلن.

﴿أَبْصِرْ بِهِ وَاسْمِعْ﴾ نای خودا چهند بینایه و چهند باش شته کان ده زانی و چهند شنه وایه به هه موو بیستراویک هیچی لی گوم نابی و هیچی لی تیک ناچی!

قه تاده ده فهرموی: واته: کس به نه ندازه ی خودا بیسه رو شنه وایه.
﴿مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ﴾ نیه بو ئاده میزاد بیجگه له خودا که سیکی تر بتوانی کاروباریان هه لسه و پیتی، به راستی خودایه کی بی هاو وینه و بی نظیرو بی وه زیره ﴿وَلَا يَشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾ پهروه ردگار بریارو به دیهینان به ده ست خو به تی، چی بریاردا چونی بریاردا هه لو هه شانه وای نیه و کس نیه بتوانی ده ست له کاری خودا بدا. خودایه کی تاکو ته نه هاو بی وه زیره بی راویژکاره تاکو ته نه های موطلعه، حاکمی فردو صه مده!

رینموی کردنی پهروه ردگار بو پیغه مبهرو موسولمانان

وَأَقُلْ مَا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ مِنْ كِتَابِ

رَبِّكَ لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَتِهِ وَلَنْ يَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ﴿٢٧﴾
وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا ﴿٢٨﴾ وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا

وَإِنْ يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ
 الشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا ﴿٢٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا
 الصَّالِحَاتِ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا ﴿٣٠﴾ أُولَٰئِكَ
 لَهُمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ
 مِنْ ذَهَبٍ وَيَلْبَسُونَ ثِيَابًا خُضْرًا مِنْ سُندُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَكَيِّنَ
 فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ نِعْمَ الثَّوَابُ وَحَسُنَتْ مُرْتَفَقًا ﴿٣١﴾

دوای نه‌وی له‌نایه‌ته‌کانی پیش‌وودا چیرۆکی نه‌صحاب‌ولکه‌هفی گیرایه‌وه
 که لای زوریه‌ی خه‌لک نه‌زانراو بوو، که نه‌مه‌ بو خۆی به‌لگه‌یه‌ له‌سه‌ر نه‌وه:
 که قورئان نیگای په‌روه‌ردگاره، نه‌مجار فەرمان به‌پیغه‌مبه‌رو موسولمانان
 ده‌کا به‌رده‌وام بن له‌سه‌ر خویندنی قورئانو دانه‌پران له‌و کۆپو مه‌جلیسه‌ی
 قورئانی تیدا راته‌ده‌کریو ده‌خویندیریته‌وه. پاشان سزای کافره‌کانو پاداشی
 خوداپه‌رستان دیاری ده‌کا.

ده‌باره‌ی نایه‌تی ژماره (۲۸) ﴿وَاصْبِرْ نَفْسُك...الْآيَةَ﴾ سه‌لمانی
 فارسی ده‌فه‌رموئ: عویه‌ینه‌ی کوری حیصنو نه‌قره‌عی کوری حایسرو
 خزمه‌کانیان هاته‌نه‌ خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ر ﷺ تازه موسولمانو دل دانه‌مه‌زراو
 بوون. وتیان: نه‌ی ره‌وانه‌ کراوی خودا! نه‌گه‌ر ته‌شریفت له‌سه‌رووی مه‌جلیس
 دانیشی له‌گه‌لماندو نه‌م گه‌جه‌رو گوجه‌رانته‌ له‌خۆت دوور خسته‌تیه‌وه
 (مه‌به‌ستیان سه‌لمانو نه‌بو ذه‌رو موسولمانه‌ هه‌ژاره‌کان بوو) هه‌ر یه‌که‌یان
 جبه‌یه‌کی خوری له‌به‌ردا بوو هه‌چی تریان نه‌بوو بیپۆشن، وتیان: نه‌گه‌ر تو
 نه‌وانه‌ له‌خۆت دوور خه‌یه‌وه، نیمه‌ له‌گه‌لت داده‌نیشینو قسه‌و باست له‌گه‌ل

ده که یزو ناینت لی فیر ده بین، نیتر په روه ردگار نایه تی ﴿واتل ما أوحی الیک من کتاب ربک، لا مبدل لکلماته، ولن تجد من دونه ملتحداً، واصبر نفسك مع الذین یدعون ربهم بالغداة والعشی یریدون وجهه﴾ تا ده گاته ﴿انا اعتدنا للظالمین ناراً﴾ نازل کرد. نیتر پیغهمبر ﷺ هستا بو شه وی سه لمانو شهو زهرو موسولمانه هه ژاره کانی دیو چاو پی بکه وی، تا له لای پاشه وهی مزگهوت دوزینه وه خه ریکی یادی خودا بوون، پیغهمبر ﷺ فهرمووی: سوپاس بو خودا که نه یمراندم هه تا فدرمانی پیکردم که به صه بر بمو ژیان له گه ل چهند پیاو یکی ئومه ته کهم به سهر بهرم، مردزو ژیانم له گه ل ئیو ده.

له ریوایه تیکی تردا هاتووه، ده لی: عویه یه وی کوری حیصن هیشتا ئیمانی نه هی نابوو هاته خزمهت پیغهمبر ﷺ لهو کاته دا کومه ئیک له موسولمانه هه ژاره کان له خزمهتی بوون، یه کی له وانه سه لمانی فارسی بوو کراسی کی فشر و فولی له بهردا بوو، عاره قی تیدا کرد بوو، چیلکه دارخورمایه کی به دهسته وه بوو کراسه که ی پی ده دریو پاشان ده یچنی یه وه. جا به پیغهمبر یان گوت ئه ری تو به بوگه نی ئه مانه ناره حهت نابی؟؟ ئیمه پیاو ماقولی هوزی موضهرینو شانز شکومه ندیمان ناشکراو نمایانه، ئه گهر ئیمه ئیمانت پی بهینین، هه موو کهس چاومان لی ده کاو موسولمان ده بن، وه لی ئیمه: که ئیمانت پی ناهینین، له بهر ئه مانه، ئه مانه دوور بخه ره وه تا ئیمه شوینت بکهوین، یان که هیچکه نه بی مه جلیسیکی تایبه تیمان بو دیاری بکه، ئه وان کوری خوین به جیاو ئیمه مه جلیسی خومان به جیا. نیتر ئه نایه ته نازل بوو.

ده رباره ی هۆکاری نازل بوونی نایه تی ﴿ولا تطع من اغفلنا قلبه... الآية﴾ ئیبنو موده وه یه ی له ئیبنو عبهاسه وه ریوایهت ده کا: ده فهرمووی: ئه م نایه ته له شانی ئومه یه ی کوری خه له فی جه مه حی نازل بووه،

ئەو بو داوای لە پیغەمبەر ﷺ کرد: کە موسولمانە هەژارەکان لە لای خۆی دەریکاو سەرانی قورەیش لە خۆی نزیک بکاتەو ئیتر ئەم نایەتە نازل بوو.

﴿وَاتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ كِتَابِ رَبِّكَ لَا مَبْدَلُ لِكَلِمَاتِهِ وَلَنْ تَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا﴾ ئەم موحەممەد! ئەو قورئانەم بە نیگا بۆت نێردراوە بێخۆتەو، پەڕەوی فەرمانو نەهیه‌کانی بکە، دڵو گۆنچکەتی بۆ بکەرەو و تێی بگەو کاری پێ بکە، بێگومان هیچ کەس ناتوانێ وشەو کەلیماتی خودا ئال گۆڕ بکا، هیچ کەس رایەم ناکەوێ، وادەو بەلێنی خودا بۆ فەرمانبەردارانو هەپەشە لەیاخی بوان بگۆڕێ، جا ئەگەر تۆ ئەم موحەممەد! فەرمانبەرداری ئەم پەيامە نەبێو کاری پێ نەکەو هەپەشەم خودا گرتیتێهەو تووشی دەردو مەینەتی بووی، ئیتر ئەو کاتە بێجگە لەخودا پەنایەکت دەست ناکەوێ هانای بۆ بەرێ، کەس نیە یارمەتیت بدات، چونکە دەسلالتو قودرەتی خودا هەموو بوونەوهری گرتۆتەو، کەس ناتوانێ لەجنگ خودا را بکاو لەژێر دەسلالتی بچیتەو دەری.

﴿وَاصْبِرْ نَفْسَکَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُم بِالْغَدَاتِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ﴾ بەصەبرو نارام بەلەگەل ھاو لەلانی هەژارتدا، خۆت رام بێنە لەسەر هەلکردن لەگەل هەژارانێ وەکوو عەممارێ کورێ یاسرو صوھەیبو بیلالو ئیبنو مەسعوودو ھاو وێنەکانیان؛ لەوانەم ئیوارەو بەیانێو هەموو کاتو ساتێک سەرگەرمی خودا پەرستینو خەریکی ذیکرو یادی خودان؛ لەگەل ئەوان دانیشەو کۆرو مەجلیس بێهستە! وەکوو لەنایەتێکی تردا دەفەرموێ:

﴿وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُم بِالْغَدَاتِ وَالْعَشِيِّ، يُرِيدُونَ وَجْهَهُ﴾ الانعام/ ۵۲

داواکاری قورەیشییە مله‌وره‌کان دەق دەشوبه‌یتە قسەکەم گەلی نووح کە بەهەزەرەتی نووحیان گوت: ﴿إِنَّمَا مِنْ لَكَ وَاتَّبِعْكَ الْأَرْدَلُونَ﴾ الشعراء/ ۱۱۱.

ئەمجار پەروردگار فەرمانی پێشووێ جەخت کردەو و فەرمووی: ﴿وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ﴾ ئەم موحەممەد! چاو لە ھاو لەلانت لامەدەو چاو مەپەرە

له‌کۆبونه‌وه‌و مه‌جلیس گرتن له‌گه‌ڵ ده‌وله‌مهنده‌ مله‌وره‌کان، هه‌ولۆ ته‌قه‌للای
 نه‌وه‌ مه‌ده‌: واز له‌مان بێنی‌و نه‌وان رازی بکه‌ی! به‌هیوای نه‌وه‌ی ئیمان به‌هینن!
 جا که ئهم نایه‌ته‌ نازل بوو (وه‌کوو له‌پیشه‌وه‌ باس‌مان کرد) پێغه‌مبه‌ر ﷺ
 فهرمووی: (الحمد لله الذي جعل في أمتي من أمرت أن أصبر نفسي معه).
 ئه‌مجار په‌روه‌ردگار ئهم نه‌هیه‌ جه‌خت ده‌کاته‌وه‌و ده‌فهرمووی: ﴿ولا تطع
 من أغفلنا قلبه عن ذكرنا﴾ وریابه‌و نه‌که‌ی نیطاعه‌ی نه‌وانه‌ بکه‌ی: که
 دل‌یا‌نمان غافل کردوه‌ له‌یادی خۆمان. نه‌که‌ی به‌قسه‌ی نه‌وان، موسو‌لمانه‌
 هه‌ژاره‌کان ته‌ره‌ بکه‌ی! نه‌وانه‌ به‌هۆی کرده‌وه‌ی ناشیرینی خۆیان‌وه‌و به‌ویستی
 خۆیان ریگای گوم‌راییان گرتووه‌و سوورن له‌سه‌ر به‌ردوام بوون له‌سه‌ری!
 به‌هۆی دونیا‌وه‌ ناگایان له‌تایین‌و خوداپه‌رستی نیه‌.

﴿واتبع هواه وکان أمره فرطاً﴾ زی‌ده‌ره‌وی ده‌که‌ن له‌کرده‌وه‌و هه‌لس‌و
 که‌وتیان، شوین هه‌واو ناره‌زۆی خۆیان که‌وتوون، به‌جوانی‌و رازا‌وه‌یی دونیا
 هه‌ل‌خه‌له‌تاون، ما‌ژو سامازو له‌شساغی‌و قسه‌ رویشتی‌یی بۆغرای کردون!
 ئه‌مجار دوا‌ی نه‌وه‌ی فهرمانی به‌پێغه‌مبه‌ر ﷺ کرد: که به‌گو‌یی نه‌و
 ده‌وله‌مهنده‌نه‌کا: که ده‌تین: تو نه‌گه‌ر نه‌و لاتو له‌جه‌رانه‌ له‌خۆت
 دورخه‌یه‌وه‌ ئیمه‌ ئیمان‌ت پێ ده‌هینین، فهرمانی‌کی تری ئاراسته‌ ده‌کات: پێی
 ده‌فهرمووی: ﴿وقل الحق من ربکم، فمن شاء فليؤمن ومن شاء فليکفر﴾
 ئه‌ی موحه‌مه‌د! به‌و خه‌لکه‌ بلێ: نه‌و په‌یامه‌ی من هینا‌ومه‌ له‌خودا‌وه
 راستو حه‌قه‌و دروسته‌، شک‌و گومان‌ی تیدا نیه‌، هه‌ر ئهم تاینه‌ حه‌قه‌و
 پێویسته‌ په‌یره‌وی بکری، هه‌ر ئهم تاینه‌ به‌که‌لکی شوین که‌وتن دێ، جا
 که‌سی‌ک پێی خۆشه‌ با ئیمان بێنی‌و به‌چێته‌ پێی موسو‌لمانانه‌وه‌، پ‌رو بیان‌وی
 نامه‌عقو‌ولو نه‌گونجا‌و نه‌گری، نه‌لێ با موحه‌مه‌د نه‌و هه‌ژارانه‌ له‌خۆی دوور
 خاته‌وه‌ جا ئیمه‌ ئیمان‌ی پێ ده‌هینین! که‌سی‌کیش ده‌یه‌وێ به‌کافری ژبان
 به‌سه‌ر به‌ری‌و موسو‌لمان نه‌بێ، با به‌کافری‌و گوم‌رای‌ی بمینێته‌وه‌، نه‌من

پئویستم به‌ئیه نیه، که‌سیک کرده‌ی باش بکا سوودی بۆ خۆیه‌تی،
که‌سیکیش خراپه‌کاری بۆ زیانه‌که‌ی له‌سەر خۆیه‌تی بۆخۆی زهره‌ر ده‌کنا. پاشان
رۆژی قیامت خودا به‌گوێره‌ی کرده‌وه‌کانتان سزاو پاداشتان ده‌داته‌وه، چاکه
به‌چاکه‌و خراپه‌ به‌خراپه‌.

ئه‌مه‌یه ته‌وجیهاتی قورئان ده‌رحق به‌چینی چه‌وساوه‌و هه‌زار، ئه‌مه‌یه
ته‌رازوو تیروانینی بۆ هه‌لسه‌نگاندنو بایه‌خ پێدان، ده‌بی ئه‌وانه‌ی ئیسلام
تاوانبار ده‌که‌ن به‌چه‌وسینه‌ره‌وه‌و ده‌ره‌به‌گایه‌تی، به‌رامبه‌ر ئه‌م جوژه
ته‌وجیهاتانه چی بلین؟! بێگومان شتیکی روزو ناشکرایه‌و میژوو شایه‌ده،
ده‌قه‌کان به‌ناشکرا هه‌وار ده‌که‌ن، به‌شیوه‌ی فیعلی و واقعی و عه‌مه‌لی
پێغه‌مبه‌رو هه‌ولانی په‌یره‌ی ئه‌و ده‌قو ته‌وجیهاتانه‌یان کردوه‌و له‌ژبانی
رۆژانه‌یاندا ره‌نگی داوه‌ته‌وه، شتیکی چه‌سپاوه‌و گومانی تێدا نیه: که ئایینی
ئیسلام رزگاریکه‌ری ئاده‌میزاده، رزگاریکه‌ری چینی چه‌وساوه‌و هه‌زاره،
یارمه‌تیده‌ری بۆ نه‌واو توژی ره‌نجبه‌رو زه‌حمه‌تکیشه، جا با زورنا ژه‌نان
زورنای خۆیان بژهنه‌و ده‌هۆلی درای خۆیان بکوژن! په‌تی درۆکورتیه‌و
چه‌واشه‌کاری تا سه‌ر سه‌رناچی، به‌ری خۆی ئیسلام به‌بێژنگ ناگیرێ، به‌حری
ئیحسان به‌ده‌می سه‌گ گلاو نابێ! ئه‌وه په‌یره‌و پرۆگراوه‌و ئه‌وه یاساو
شه‌ریعه‌تو ته‌وجیهاتو نامۆژگاری! ئه‌وه‌ش شایه‌دی میژوو کرده‌وه‌ی فیعلی
هه‌لگرانی ئه‌م ئایینه!!

جا پاش ئه‌و سه‌رپشکی کردنه‌ی بۆی دیاری کردن، هه‌ره‌شه‌ی خۆی
ناپاسته‌ی ئه‌وانه ده‌کا: که لایه‌نی کوفرو بێدینی هه‌لده‌بێژنو ده‌فه‌رموی: ﴿إِنَّا
أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهَا﴾ بێگومان ئیمه بۆ ئه‌وانه‌ی سته‌م
له‌خۆیان ده‌که‌نو روو له‌ئایینی حق وهرده‌گیرنو بره‌وا به‌په‌یامی پێغه‌مبه‌ری
خودا ناکه‌ن، ناگرێکمان بۆ ئاماده کردون؛ که بلێسه‌که‌ی له‌هه‌موو لایه‌که‌وه

دهوریان ده‌گرئو رزگار بوونیان لی‌ی نابئو چی هه‌وئو ته‌قه‌للا بدهن بئو خو
رزگار کردن لی‌ی، بیهوده‌یه.

﴿وان یستغثوا یغاثوا بماء کالمهل یشوی الوجوه﴾ ته‌گهر تهو کافره
سته‌مکارانه له‌ناو ناگردا داوای یارمه‌تیو به‌هاناچوونه‌وه بکه‌ن داوای ئاوی
خواردنه‌وه بکه‌ن بئو شکاندنی تینوایه‌تییان وه‌کوو له‌سوره‌تی (الأعراف) دا
له‌سهر زمانی تهو سته‌مکارانه ده‌فرموی: ﴿افیضوا علینا من الماء او مما
رزقکم الله﴾ که‌می‌ک له‌ئاوی خواردنه‌وه‌مان به‌سهردا بریژن، یان له‌هه‌ندی‌ک
لهو نیعمه‌تانه‌ی خودا پی‌ی داوون به‌شمان بدهن! به‌ئاوی‌کی خه‌ستی وه‌کوو
خلته‌ی زه‌یت، یان ره‌ش وه‌کوو خلته‌ی زه‌یت به‌هانایانه‌وه دین، ههر که تهو
کافرانه ویستیان بخۆنه‌وه، له‌ده‌می خۆیانی نزیک ده‌که‌نه‌وه، ده‌مو چاویان
ده‌برژینیو پیستی ده‌مو چاویان دادوه‌شیو ده‌که‌وئته‌ خوارئ! ته‌ی ده‌بی حالی
قورگئو ورگئو ریخۆله‌یان چۆن بی‌؟

﴿بئس الشراب وساء مرتفقاً﴾ ته‌م شه‌رابه‌ی ده‌درئ پییان شه‌رابی‌کی
زۆر خراپو بی‌ سو‌ده، تینوایه‌تی ناشکینی هه‌لا‌وو گهرمای‌ی ناگره‌که که‌م
ناکاته‌وه، به‌ل‌کوو تینوایه‌تیو گهرماکه‌یان زی‌ده تر ده‌کاو پتر نار‌ه‌حه‌تیان
ده‌کا، به‌راستی دۆزه‌خ په‌ناگایه‌کی خراپو شوین هه‌وانه‌وه‌یه‌کی ناپه‌سه‌نده،
وه‌کوو له‌شوینی‌کی تر‌دا ده‌فرموی: ﴿انها ساء مستقراً
ومقاماً﴾ الفرقان/۶۶. خودایه تهو شوینه‌مان به‌نسب نه‌که‌یو لی‌ی
پاریزراوبین!!

جا که ته‌وه حالی ته‌وانه بی‌ که کوفرو گوم‌پاییان هه‌لبژاردوه، دیاره
ده‌بی حالی ته‌وانه‌ی ئیمانیان هه‌لبژاردوه به‌پیچه‌وانه‌وه بی‌! به‌لی ههر وایه:
﴿ان الذین آمنوا وعملوا الصالحات انا لا نضیع اجر من احسن عملاً﴾
بی‌گومان ته‌وانه‌ی بروایان به‌خودا کردوه، پیغه‌مبه‌ریان به‌راست زانیوه، به‌پیر
بانگه‌وازی‌یه که‌یه‌وه چو‌زو به‌گویره‌ی په‌یامی پیغه‌مبه‌ره‌که‌یان هه‌لسرو که‌وتیان

کردوه، پابهندی فەرمانو نه هییه کانی بوون، نیمه کردهوی باشی نهوان به فیرو
 نادهین ﴿أُولَئِكَ لَهُمْ جَنَّاتُ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾ نهوانه لهناو بههشتی
 رازاوه دا ژيانی ههتا ههتایییان بهسهر دهبن، بهراستی بههشت شوینی
 ههوانهوهو ژیان تیدا بهسهر بردنه، بهژیر قهصرو باله خانه کانی دا جوگای ناوی
 جوان ده کشین، دیمه نه کانی جوانو رازاوهو قهشهنگن، ههواي پاکو خاوینو
 ناوی شیرینو گوارایه، ههر نهوی شوینی ههوانهوهو ژیان تیدابهسهر بردنه!
 شوینی خوشیو رابواردنه، ﴿يَحْلُونَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ﴾
 ده پرازیندرینهوه بهشتی جوانو رازاوه، که پریک له رازانهوه که بیان به بازنهو
 خلخالی نالتون ده بی. بوخاریو موسلیم له نه بو هوریه پرهوه فهرموده یه کیان
 ریوایهت کرده که پیغه مبهه ﷺ فهرمویه تی: (تبلغ الحلیة حیث یبلغ
 الوضوء) ^(۲۷) له شوینیکی تردا ده فهرموئ: ﴿يَحْلُونَ فِيهَا أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ
 وَلُؤْلُؤًا، وَلِبَاسَهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ﴾ الحج/۲۳.

﴿وَيَلْبَسُونَ ثِيَابًا خَضْرَاءَ مِنْ سُنْدُسٍ وَاسْتَبْرَقٍ﴾ له بهریان ده کروی پۆشاک
 رهنگ سهوز له ناویشمی ته نکو نهستور، واته: له هه موو جوژه کانی
 ناویشمو مه خمهریان له بهر ده کروی: ﴿مَتَكِّينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ﴾ له سهر
 قهرویلهو کورسی پال ده ده نهوهو نارام ده گرن. ﴿نَعَمِ الثَّوَابُ وَحَسُنْتَ
 مَرْتَفَقًا﴾ بهراستی نهو پاداشه ی ده دریتهوه به خوداپه رستان پاداشیکی زور
 باشو به هره مه ندییه، شوینی ههوانهوهو مانه وهیان شوینیکی باشو خوشو
 دلخۆشکه ره یه!

جا با ههر که سه له دونیادا بهویستی خوی سه پریشک بی، نهوی ههزی
 لییه تی با موسولمان بی، نهوی ههزی لییه با کافر بی، نهوی ههزی لییه با
 هاو نشینی کۆمه لی هه ژاران بکا، نهوی نایه وی با هاو نشینیان نهکا، نهوانه ی

نایانه‌وی هاورپیه‌تی نه‌وانه بکه‌ن: که هه‌ژارنو دل پر له‌ثیمانزو بۆنی ئاره‌قو
چلکیان لی دئی با خویان هه‌لگرن بو کی‌هو زوخاوی دۆزه‌خ نه‌وی له‌دونیا‌دا
رازی نیه هاونشیننی نه‌و خوداپه‌رسته هه‌ژارانه بکا، با بزانی: که‌سزای
قیامه‌تی دۆزه‌خه‌و چاوه‌روانی نه‌و ناکامه‌ بی!

چیرۆکی خاوه‌نی دوو باخه‌که‌و نمونه‌ی

ده‌وله‌مه‌ندی له‌خۆبایی بوو هه‌ژاری برپا قانه‌و پته‌و

﴿۳۲﴾ وَأَضْرِبْ

لَهُمْ مَثَلًا رَّجُلَيْنِ جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا جَنَّتَيْنِ مِنْ أَعْنَبٍ وَحَفَفْنَاهُمَا
بِنَخْلٍ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمَا زَرْعًا ﴿۳۲﴾ كِلْتَا الْجَنَّتَيْنِ ءَاتَتْ أُكُلَهَا وَلَمْ
تَظْلِمْ مِنْهُ شَيْئًا وَفَجَّرْنَا خِلَالَهُمَا نَهْرًا ﴿۳۳﴾ وَكَانَ لَهُ ثَمَرٌ فَقَالَ
لِصَاحِبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا وَأَعَزُّ نَفَرًا ﴿۳۴﴾
وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ
أَبَدًا ﴿۳۵﴾ وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُدِدْتُ إِلَىٰ رَبِّي
لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا مُنْقَلَبًا ﴿۳۶﴾ قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ
أَكْفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّكَ رَجُلًا
﴿۳۷﴾ لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ﴿۳۸﴾ وَلَوْلَا إِذْ

دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ إِنَّ تَرَنَ أَنَا
 أَقَلَّ مِنْكَ مَا لَا وَوَلَدًا ﴿٣٩﴾ فَعَسَى رَبِّي أَنْ يُؤْتِيَنِي خَيْرًا مِنْ
 جَنَّتِكَ وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا مِنَ السَّمَاءِ فَنُصْبِحَ صَعِيدًا
 زَلَقًا ﴿٤٠﴾ أَوْ يُصْبِحَ مَأْوَاهَا غَوْرًا فَلَنْ تَسْتَطِيعَ لَهُ طَلَبًا ﴿٤١﴾
 وَأُحِيطَ بِشَمْرِهِ فَاصْبِرْ يَقْلِبْ كَفَّيْهِ عَلَى مَا أَنْفَقَ فِيهَا وَهِيَ خَاوِيَةٌ
 عَلَى عُرُوشِهَا وَيَقُولُ بَلِّغْنِي لِمَ أَشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ﴿٤٢﴾ وَلَمْ تَكُنْ لَهُ
 فِتْنَةٌ يَنْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مُنْصِرًا ﴿٤٣﴾ هُنَالِكَ الْوَلِيَّةُ
 لِلَّهِ الْحَقُّ هُوَ خَيْرٌ ثَوَابًا وَخَيْرٌ عُقْبًا ﴿٤٤﴾

دهرباره ی هوی نازل بوونی نهم نایه تانه راجیایی ههیه:

ههندیك دهلین: ده رحق به دوو برا له خیلێ بهنی مه خزوم نازل بووه،
 یه کیکیان کافره ناوی: (الأسود بن عبد الأسود بن عبد یالیل) بووه، نهوی
 تریان، موسولمانه ناوی (أبو سلمة عبد الله بن الأسود) ه. نهم کابرایه میردی
 نومه سه له مه بووه پیش نهوی پیغه مبه ر ﷺ ماره ی بکا.

نیبنو عه بباس ده فهرموئ: نهم دوو کابرایه دوو برا بیوون له نه ته وهی
 ئیسرائیل، یه کیکیان کافر بووه ناوی فهطووسه. نهوی تریان موسولمان بووه ناوی
 یه هوذا یان قیطغیره. له باوکیانه وه ههشت ههزار دیناریان به میرات بۆ مایه وه،
 بهیه کسانێ له ناو خۆیان دا بهشیان کرد، کافره کیکیان چوار ههزار دیناره که ی دا
 بهزه وهی و زارو خانوبه ره، نهوی موسولمانیشیان پاره و پوله که ی خوی له بواری

خێرو چاکەدا خەرج کرد، ئاکامیان بەو شتێوە گەیشت کە قورئان باسی لێوە دەکا.

موقتیلێش هەر پێی وایە لەنەتەوێ ئیسرائیل بوون، ئەو دوو کابرایەن کە لەسورەتی (الصافات) نایەتی (٥١)دا باسکراون کە دەفەرموی: ﴿قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ: إِنِّي كَانَ لِي قَرِينٌ﴾.

بەبێوەندی ئەم کۆمەڵە نایەتە بەهەس پێشەووە لەم رووەوەیە:

لەو پێش پەروەردگار فەرمانی بەپێغەمبەر ﷺ کرد کە هاوئیشینی کۆمەڵی هەزاران بکاو لەکۆڕو مەجلیسدا لەگەڵیان دابنیشی و بەقسەێ موشریکەکان نەکاو موسوڵمانە هەزارەکان لەکۆڕو مەجلیسی خۆی دەرئەکا، ئەمجار لێرەدا ئەو روون دەکاتەو: کە مالتو سامان هی ئەو نە ئادەمیزاد فیزی پێوە لێدا بەهۆیوە لەخۆی بایی ببی، چونکە زۆر جار هەزار هەییە دەوڵەمەند دەبی و دەوڵەمەند هەییە هەزار دەبی، مالتو سامان مێشە هەر رۆژە بەیەکیکەو دەنیشی. ئەوێ جیگای شانازی و خۆهێنانەوێ، خوداپەرستی و ئیمان و باوەر، دەی هەزارە موسوڵمانەکان ئەم بەهەریەیان دەستبەر کردو. دەفەرموی: ﴿وَاضْرِبْ لَهُم مَّثَلًا رَجُلَيْنِ﴾ ئەی پێغەمبەر! بەنموونەو مەشەل حال وەزەو سەرەنجامی دو کابرا بێنەرەو بەو ئەو موشریکانە پێشنیاری ئەوێان بو کردی: کە موسوڵمانە هەزارەکان لەکۆڕو مەجلیسی خۆت وەدەرنی. چونکە بۆخۆیان فیزو خۆبەزلزان بوون بێزیان نەدەهات لەگەڵ ئەو موسوڵمانە هەزارانە کۆبنەو بەلایانەو نەنگی بوو لەمەجلیسو کۆریکا دابنیشن ئەوانی لێ بن، جا ئەی موحەممەد! بۆ ئەوانە حال وەزعی دوو کابرا بێنەرەو: کە ﴿جَعَلْنَا لِحَدِيثِهِمَا جَنَّتَيْنِ مِنْ أَعْنَابٍ وَحَفَفْنَاهُمَا بِنَخْلٍ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمَا زُرْعًا﴾ ئیمە دوو باخمان لەداری ترێی جۆراو جۆر دابوو بەیەکیکیان، بەدار خورما چواردەوێ باخەکانمان بو پەرژین کردبوو، لەنێوان باخەکاندا کشتو کالی جۆراو جۆرمان بو فەرەهەم هینا بو!

ئەم باخو کشتو کالە وەکوو دیمەنی جوانیان پێک هینا بوو چاو لەتەماشای کردنیان تێر نەدەبوو هەموو میوە و بەرو بومیکیشیان لێ فەراھەم دەهات. سەرچاوەی بۆیو میوە بوون، درەختەکان تێک چڕژابوونو کشتو کالە کە جوان پرسکابوو دیمەنێکی دلرێز و رازاوە و قەشەنگیان پێک هینا بوو چاو لەتەماشای کردنیان تێر نەدەبوو!!

وەکوو لەو پێش باسمان کرد ئەم دوو کابرایە دوو برابوون لەنەتەوێی ئیسرائیل یەکیان کافرو ئەوێریان خوداناس بوو لەباوکیانەو هەشت هەزار دیناریان بۆ مابووەو لەناو خۆیاندا بەشیان کرد، کابرای کافر بەبەشی خۆی زەوی و زاریکی زۆری کپی، کابرای خوداناسیش بەشەکی خۆی لەبۆاری خێرو چاکەدا صەرف کرد سەرەنجامیان بەم جۆرە بوو کە خودا بۆمان دەگێڕتەو. جا چیرۆکە کە راست بێ و واقعی بێ، یان هەر نەبوو بێ چوون یەکە، چونکە پەندو مەثل پێویستی بەو نە روداو کە راستە یان نا!

بێگومان پەرورەدگار ئەم پەندو مەثلە یە هیناوەتەو: بۆ رونکردنەوێی حال وەزعی دوو تاقو گرو موسوڵمانو کافر، لەم رووە کافرەکان وێرایی ئەوێ لەنازو نێعمەتدا دەتێنەو، کەچی لەخودا یاخی دەبنو سوپاسی نێعمەتەکانی ناکن، موسوڵمانان وێرایی ئەوێ تووشی ناپەختی و تەنگو چەلەمە دەبن خۆراگرو فەرمانبەرداری خودای خۆیانن ﴿کَلَّا الْجَنَّتِینَ اُتَتْ اَکْلَھَا وَلَمْ تَظْلَمْ مِنْھِ شَیْئاً﴾ ئەو دوو باخانە میوە و بەروبوومی خۆیان بەتەواوی وەبەر دەهینا و هیچ سالتیک کەمیان نەدەهینا، بەپێچەوانە ی باخو درەختی میوە: کە سالتیک بەروبوومیان باشە سالتەکی دوایی کەم دەهینن! ئەم دوو باخە هەموو سالتیک بەرو بوومی خۆیان بەتێرو پری فەراھەم دەهینا!

﴿وَفَجَرْنَا خَلَاھُمَا فَسْرًا﴾ لەنێوان دوو باخە کە چۆمیکێ گەورەمان هەلقولاندبوو، لەم چۆمەو جۆگا ناوی زۆر هەلگیرابوون بۆ ئاوەدانی باخەکان، بۆ ئەوێ بەگوێرە پێویست ئاوەدێز و بەروبوومیان قەرچۆکو کوێرو قەرچۆکو

پوچه‌ل نه‌بی‌و دره‌خته‌کانی همه‌میشه له‌گه‌شه‌و نه‌شه‌دا بنو جوانی ببه‌خشنو
سه‌وز بنوینن!

﴿وكان له ثمر﴾ هه‌بوو بو‌خواه‌نی باخه‌کان مالو سامانی تر له‌زێرو زیوو
پیداویستی ژیانو جوړه‌ها سه‌رچاوه‌ی مالو سامانی جیا جیا، له‌هه‌موو
بواریکدا خواه‌نی ده‌سه‌لاتو مالو سامانو کاره‌که‌رو ره‌نجبه‌رو
خزمه‌تکاربوو، هه‌موو خوشی و کامه‌رانی ژیا‌نی د‌نیای بو‌فراهه‌م هات‌بوو،
ئیت‌ر کابرا له‌خۆی بایی بوو، هه‌ستی به‌له‌خۆبایی کردو وه‌کوو که‌له‌شیر خۆی
فش کرده‌وه‌و طاوس ئاسا که‌وته‌ خۆبادانو به‌خۆنازینو به‌فیزه‌وه‌ روی کرده
هاوه‌له‌ هه‌ژاره‌ خودا‌په‌رسته‌که‌و ﴿فقال لصاحبه وهو يحاوره أنا اكثر منك
مالاً وأعز نفراً﴾ به‌هاو‌پ‌ی‌که‌ی وت: (له‌کاتیکدا خه‌ریکی گه‌فتو گو‌کردن بوو
له‌گه‌لی‌داو ده‌یه‌ویست موس‌ولمانی بکا) وتی: من له‌تو خواه‌ن سامانه‌ترمو
خزمه‌تکارو ره‌نجبه‌رو کاره‌که‌رو ده‌ستو پ‌یوه‌ندم له‌تو زۆر تره‌، هه‌رچی
بمه‌وی بۆم به‌یده‌ست ده‌بی‌و له‌هیچم که‌م نیه‌، هه‌موو که‌س لیم ده‌ترسی‌و شا
به‌سه‌پانی خۆم نازانم، له‌خۆبایی بونو فیزه‌ونی به‌ته‌واوی سه‌ر ریژی کرد به‌وه‌:
که‌ به‌بی‌عه‌قلی خۆی گومانی وا بوو نه‌و مالو سامانه‌ هه‌رگیز له‌بن نایه‌و
پ‌رانه‌وه‌و له‌ناو‌چوونی به‌سه‌ردا نایه‌، به‌ئه‌په‌ری له‌خۆبایی بونو سه‌رکه‌شی‌یه‌وه
هه‌لس‌و که‌وتی ده‌کرد.

﴿ودخل جنته وهو ظالم لنفسه﴾ له‌گه‌ل هه‌ژاره‌ خودا‌ناسه‌که‌ی‌دا
چوه‌ ناو به‌شیکی باخه‌که‌یه‌وه‌و به‌ناوی‌دا گه‌راو پ‌یاسه‌یه‌کی به‌ناو
دره‌خته‌کانی‌دا کردو سه‌یری جو‌گاو جو‌باره‌کانی ناو باخه‌کانی کردو
دیمه‌نه‌کانی پ‌یشانی هاوه‌له‌که‌ی ده‌دا له‌کاتیکدا: که‌ سته‌می له‌خۆی ده‌کرد
به‌وه‌: که‌ له‌جیاتی ئیمان‌هێنان کافر بوو له‌جیاتی سوپاس‌گوزاری په‌روه‌ردگاری
سپ‌له‌و پ‌ینه‌زان بوو، به‌د‌نیایی و فیزیکه‌وه‌ ﴿قال: ما أظن أن تبید هذه أبداً﴾

وتی: من پیم وایه روژیک بیئ ثم باخو باخاته بفهوتی ویران بیئ، من هرگیز ههزاریو بیئ دهسه لاتی روم تی ناکاو نه بوونی به خومه وه نابینم!

﴿وما أظن الساعة قائمة﴾ هرگیز من پیم وایه دنیا خراپ بیئ و قیامت رابی، قهت شتی وای بیئ و عهقل نایگری، من پروام به هاتنی قیامت نیه و بیرو بۆچوونی ئیوه به لاهه ههلهیه و تی نه گه ییشتوون! ﴿لئن رددت الی ربی لأجدن خیراً منها منقلباً﴾ خو نه گهر له فهرزیکدا هاتنی قیامت راست بیئ و هه کوو ئیوه ده لئین وا ده رجی، نه وه من له ویشدا به خته وه ده بهو له ئیهره خوشتر دهست ده کهوئ، چونکه من لای خودا ریزدارم و نازو قه درم هیه. نه گهر من لای خودا ریزدار نه بو مایه له دنیا دا ثم نازو سامانه ی نه ده دامی! و هه کوو له نایه تیکی ترده ده فهرموئ: ﴿ولئن رجعت الی ربی ان لی عنده للحسنى﴾ فصلت/ ۵۰، مادام له دنیا دا به خته وه ره و خاوه ن باخو باخاتو مالو سامانه ده بی جه نابی له قیامتیشدا به خته وه ره بی!!؟

هاوه له موسولمانه که ی وه لامی دایه وه، و هه کوو ده فهرموئ: ﴿قال له صاحبه وهو يحاوره: اكفرت بالذي خلقك من تراب، ثم من نطفة ثم سواك رجلاً﴾ هاوه له خودا ناسه که ی له حاله تی گفتو گو له گهل کردن دا پی ی گوتو ئاموزگاری کردو سه رزه نشتی کرد وتی: مالویران! تو بۆ واز لهو بیرو باوه ره پوچه ی خۆت ناهینی و نایه سه ر ریبازی هیدایه تو خودا په رستی؟ نه وه چۆن تو ریگه به خۆت ده ده ی پروا بهو خودایه نه که ی که له گهل باوکی تۆی به دیه ئناوه؟ بنه مای ئیوه که باوه ئاده مه له گهل دروستی کردوه، نه مجار چین له دوا ی چین ئاده میزادی لی که وتو نه وه!

ههروه ها خۆراکی ئیوه ئاژله و گیانله به رانی به گشتی له دانه و ئله پهیدا ده بی، بۆیوی دره خته وه کیش له گهل ئاو دهسته بهر ده بی!

نه مجار ثم خۆراکه ده بیته خۆینو به شیکی ده بیته تو ماوو مندالی لی به دی ده هیئری، نه مجار ورده ورده گه شهت پی ده کا پیته ده گه یه نی تا

ده‌تکاته پیاویکی ریکو پیکو ئەندام ته‌واو بی عه‌یب. ئەم شیوه جوانه‌ت بی ده‌بخشی! ده‌ی ئیوه چۆن ئینکاری هه‌بوونی خودایه‌ک ده‌کمن که به‌دییه‌نه‌رو په‌ره‌ردگاری ئیوه‌یه؟ نیشانه‌کانی دروستبوونی ئیوه به‌لگه‌ی هه‌بوونی ئەوه، هه‌ر که‌سیک به‌وردی له‌خۆی ئاده‌میزادانی تر ورد بێته‌وه به‌ناسانی خودای خۆی ده‌ناسی و پڕوا به‌هه‌بوونو به‌ده‌سه‌لاتو زانایی و دانایی ئەو زاته ده‌کا.

تیبینی ئەوه ده‌کری: پیاوه له‌خۆیایی بووه‌که پڕوای به‌خودا هه‌بووه‌وه‌کو له‌قسه‌که‌ی ده‌رده‌که‌وی: که ده‌لی: ﴿ولئن رددت الی ربی﴾ که‌چی باوه‌ره‌که‌ی به‌کوفرو بی باوه‌ری داد نه‌ری: له‌م روه‌وه: که باوه‌ری به‌زیندوبونه‌وه‌و هاتنی قیامه‌ت نیه! چونکه باوه‌ر نه‌بوون به‌زیندوبونه‌وه باوه‌ر نه‌بوونه به‌ده‌سه‌لاتو توانای خودا، ئەوه‌یش ده‌بێته باوه‌ر نه‌کردن به‌خودا، هه‌روه‌ها باوه‌ر نه‌کردن به‌هه‌ر به‌ندیک له‌به‌نده‌کانی نایین نیشانه‌ی باوه‌ر نه‌کردنه به‌خودا!

﴿لکننا هو الله ربی﴾ به‌لام من بیرو باوه‌ری تۆم نیه، به‌لکو دان ده‌تیم به‌تاکو ته‌نهایی خودا به‌توانایی و دانایی و زانایی زاتی پاک، که‌س ناکه‌م به‌شه‌ریکو هاوه‌لی، هه‌ر (الله) خودای منه به‌خۆکه‌رو سه‌ره‌رشتیاری منه. بی هاوشانو بی وینه‌یه.

ئەم‌ج‌ار په‌ره به‌نامۆزگاری هاوه‌له‌ کافره‌که‌ی ده‌داو ده‌لی: ﴿ولولا اذ دخلت جنتک قلت: ما شاء الله لا قوة الا بالله؟﴾ ئەوه بۆچی کاتیک چویه ناو باغه‌که‌ته‌وه له‌دیمه‌نه‌کانت روانی سوپاسی خودات نه‌کرد؟ با ئەو کاته‌ی چویه ناو باغه‌که‌ته‌وه به‌تگوتایه هه‌ر شتی خودا مه‌یلی لی بی هه‌ر ئەوه ده‌بی ئیش ئەوه‌یه خودا بیک، هیچ هێزو توانایه‌ک نیه جگه له‌هێزو توانای خودا ... واته: ئیعترافت به‌وه بکردایه: که هه‌رچی هه‌ته له‌مالو سامانو باخو کشتو کالی جوانو دره‌خشی تیکچه‌رژاوو کانیاو و جۆگاو جۆبار، هه‌مووی له‌خوداوه‌یه و ئەو پی‌ی به‌خشیویی و سوپاست بکردایه؟!

هه‌ندی له‌وله‌مای سه‌له‌ف فهرموویانه ههر که‌سیک شتیکی سه‌رنج راکیشی له‌خوی مالو مندالی بینی با‌یه‌کسه‌ر بلّی (ما شاء الله لا‌قوة الا بالله).

فهرمووده‌یه‌کی مه‌رفوع هه‌یه نه‌بو یه‌علا له‌نه‌سه‌وه ریوایه‌تی کردوه ده‌لی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فهرموویه‌تی: ههر ناده‌میزادی‌ک خودا نیعمه‌تیکی پیدا له‌مالو سامانو بلّی: (ما شاء الله لا‌قوة الا بالله) مردن نه‌بی تووشی نافه‌تی تر نابی.

له‌سه‌حیحی موسلیم‌دا له‌نه‌بو موساوه ریوایه‌تکراوه ده‌لی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ پی‌ی فهرمووم: (الا ادلك على كنز من كنوز الجنة؟ لا حول ولا قوة الا بالله).

نه‌مجار هاوه‌له موسولمانه‌که ده‌رباره‌ی شانازی کردنی کابرای کافر به‌مالو مندالو خزمه‌تکارو ده‌ستو پیوه‌نده‌کانی ده‌لی: (ان ترن انا اقل منك مالا وولدا فعسى ان يؤتین خیرا من جنتک) نه‌گهر تۆ ده‌روانییه‌ مزو پی‌ت وایه، وه‌کوو تۆ مالو سامانم نیه، مندالو تۆکه‌رو خزمه‌تچی وه‌ستو پیوه‌ندم له‌تۆ که‌متره، لهم دونیا بی‌بایه‌خه‌دا، نه‌وه من چاوه‌روانم له‌قیامه‌ت‌دا وه‌زعو حال بگۆرئو هیوادارم له‌قیامه‌ت‌دا خودا باخو باخاتی زۆر باشر له‌و باخانه‌ی تۆم پی‌بیه‌خشی، له‌هه‌مان کات‌دا چاوه‌روانی نه‌وه‌شم که ﴿ویرسل علیها حسبانا من السماء فتصبح صعیدا زلقا﴾ په‌روه‌ردگار به‌لایه‌کی ئاسمانی بنی‌رئ بۆ سه‌ر باخه‌کانت — (که‌پی‌ت وایه فه‌وتانیان به‌سه‌ردا نایه) تاروما‌یان بکاو ئاداریان به‌سه‌ر پاداریانه‌وه نه‌می‌نئ. وه‌کوو بارانیکی به‌لێز مه‌ بنی‌رئو لافاو هه‌لستی‌و دره‌ختو کشتو کاله‌کانیان له‌بی‌خ ده‌ری‌نئ! یان هه‌وره‌ بروسکه‌ی لی‌بدو ئاگری تی‌به‌ربیی، زه‌وی‌یه‌کی ره‌شو روتت بۆ بمی‌نیت‌ه‌وه، کوردی گوته‌نی (گوئ درێژ لی‌بی بکه‌وی ددانی بشکی!).

﴿أَوِ يَصْبَحُ مَاؤُهَا غُورًا فَلَنْ لَا تَمُوتَهُ لَكَ تَحْتَ طَلْأٍ﴾ یان ئاوی باخه کانت
رؤبچی و نه توانی به دی بینیه وه و بیخه یه وه سهر زهوی به ته وای لی و دیدار
ئاخیره ت بی!

بیگومان نه وهی کابرای موسولمان چاوه رانی بوو هاته دی، باخی کابرا
له حاله تی گه شه و نه شه و نمادا کهوته حاله تی ویرانی و بهر یادیوون ﴿وَأَحِيطَ
بِشْمَرِهِ فَأَصْبَحَ يَقْلِبُ كَفِيهِ عَلَى مَا أَنْفَقَ فِيهَا وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا
وَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُشْرِكْ بِرَبِّي أَحَدًا﴾ به لایه کی سامناک له باخو مالو
سامانی دا، هه رچی هیواو ئاواتی به خه یال له سهر بهر و بوومی باخه کانی
هه لبه ست بوو بوونه بلقی سهر ئاوو باخو کشتو کالو کانیاو و جوو جوباری
تیکو پیک چوو، ئاداری به سهر پاداریه وه نه ما! مالو حالو ویران بوو! هیچی
به دهسته وه نه ما، په شیمانزو خه مبارو دلته نگ بوو له سهر له کیس چوونی مالو
سامانزو نه وه هه موو نه وه خه رچی و مه سره فهی له پیکهینانیان دا نه نجامی دا
بوو، ﴿فَأَصْبَحَ يَقْلِبُ كَفِيهِ عَلَى مَا أَنْفَقَ﴾ وای لی هات هه ردوو له پی دهستی
نهم دیوو نه وه دیو پی ده کرد، وه کوو چوون نه وه که سانهی تووشی زیانی سه ختو
خه ساری گه وه ده بن له پی دهستیان نهم دیوو نه وه دیو ده کهن! واته: داخو
که سهر و په شیمانی دایگرت له سهر نه وه هه موو پارو پولهی خه رچی کردبوو
له بهر ههم هینانو به ختو کردنی باخه کانی دا، ﴿وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا﴾
وه لحال دارمیوه کانی به سهر که پره کانی کهوتبوونو نه وه هه موو میوه و ترئو
داره بهر دارانه به مل یه کدا رویشتبوونو هه مووی به سهر یه کدا ترشابوون، نه وه
باغهی که کاتی خوی دهیگوت هه رگیز نهم باخه نافه و تی و ویران نابی! تی و
دهروانی دره خته کانی له بیخ دره هیتراون دار میوه کانی به سهر که پره کانیا
دارمباونو به خه یالیش ئاوه دان نا کریتته وه ئاواته خوازی نه وه بوو کاتی خوی
به گوئی ناموزگاری هاوه له کهی بکرا دیه و ﴿وَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُشْرِكْ بِرَبِّي

أَحَدًا ﴿۱﴾ پڕ به دهم هاواری ده کردو دهیگوت خۆزگا من هاوهلم بۆ خودا دانه نایه و کهسم نه کردایه به شهریکی پهروه ردگارم!

خۆزگا من ههر خودام بپهرستایه و ریبازی ئایینی ئه موم په پیره و بکردایه. دیمه نه که سهرنج راکیشرو تپرو ته سه له: میوه و بهروبووم له هه موو لایه که وه تیک ترشاهه، که پرو دره خته کان به سه ریه کدا روخان، خاوه نه که به ههر دوو چه پۆکانی به خۆی ده کیشی و خه م خه فته تی مالو سامانی له کیس چووی ده چیژئو بۆ رهنج به خه ساری خۆی شاخو ئۆفیه تی، په شیمانه: که هاوهلی بۆ خودا داناوه، ئیستا دان به خودایه تی پهروه ردگاردا ده نی، ئیستا به برینی خۆی زانیوه. به لام تازه چ سوود؟؟

﴿وَلَمْ تَكُنْ لَهُ فِئَةٌ يَنْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مُنتَصِرًا﴾ هیچ تاقه و گروهیك نه بوو جگه له خودا یارمه تی بدهن، کوپو خزمه تکارو هۆزو ده ستو پیوه ند به فریای نه که وتن، وه کوو به ته مابوو وا ده رنه چوو، کهس به هانایه وه نه هات، کهس نه بوو نه هیلی باخه کانی ویران ببین! بۆ خۆشی ده سه لاتێ ئه وه ی نه بوو تۆله ی خودا بگيریته وه به رگری له خۆی بکات.

﴿هَٰذَاكَ الْوَلَايَةُ لِلَّهِ الْحَقِّ﴾ له نه و کاتو شوینانه دا ههر خودا ده توانی به هانای ئاده میزاده وه بی، ههر (الله) ده توانی یارمه تی بداو ناخۆشی لایه ری و خۆشی بی نی! هیچ که سیکی تر دارای ئه وه نیه، ناشکراشه خودا یارمه تی ئه وانه ده دا: که ئیمانیا ن پێی هیه په رستشی بۆ ئه نجام ده دن! ﴿هُوَ خَيْرُ ثَوَابًا وَخَيْرُ عَقْبًا﴾ هه لبه ته خودا له هه موو کهس باشته ره له بابته پاداشدانه وه ی خۆشه ویستانی خۆی، له هه موو کهس باشته ره بۆ پاداش دانه وه ی دواژۆ به مرازگه یانندی دۆستانی خۆی، ته عویضی له کیس چوونی مالی دونیا یان ده داته وه. پاداشی خودا بۆ ئه و که سانه ی پابه ندی فه رمانو نه هیه کانی ده بن له پاداشی هه موو کهس باشته رو به سوود تره، چونکه خودا

پاداشی بۆ ئیمانداران له هه موو کەس باشتەر. پاشه روژی باش ده دا به وانە ی
ئیمانیا ن پێیه تی و هیوا و ره جایان لی به تی...

نموونه ی ژیا نی دنیا

وَأَضْرَبَ لَهُمْ مَثَلَ الْحَيَاةِ

الدُّنْيَا كَمَا أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ
أَلْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَةُ الصَّالِحَةُ

خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمَلًا ﴿٤٦﴾ وَيَوْمَ نُسِرُّ الْجِبَالَ وَتَرَى

الْأَرْضَ بَارِزَةً وَحَشَرْنَاهُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا ﴿٤٧﴾

قورئانی پیرۆز په ده ی به سه ر دیمه نی پێشودا دادایه وه، باخه کان تیک
روخانو خاونه که یان هه ردو له پی دهستی ته م دیو و ته و دیو ده کا. خه مبارو
رهنج به خه ساره.

دوا به دوای ته و دیمه نه نموونه یه کی تر بۆ ژیا نی دنیا ده هیئتیه وه،
حالی ژیا نی دنیا و هیچ و پوچی و سه ره نجامی هه موو جوانی و رازا و یه کی
رون ده کاته وه! ته وه راده گیه نی: که ته م ژیا نه شتیکی بی بایه خه و
دانه مه زراو که مخایه نه، هه مووی گر و کفیکه دیو ده روا، شایانی ته وه نیه
پشتی پی بیه ستریو دی پی خوش بکری، هه ر که سی پشتی پی بیه ستری
هه له خه له تا وه و وه کوو خاوه نی ته م باخانه ی باسکرا رهنج به خه ساره و دوا روژی
ره شه و به خیلی پی نابری.

ئەمجار: کە ئەوەی راگەیاندا: کە دنیا گروکفیکەو سیبەری بەقای نیە،
ئەوەش رون دەکاتەو: کە مائۆ کوپو کچ ھۆکاری رازاندنەوێ ژبانی جیھان،
ھەر شتیکیش ھۆکاری رازاندنەوێ جیھان بن زوو بەسەر دەچنۆ نامین،
کەوابێ ئادەمیزادی عاقلۆ ژیر شانازی بەمائۆ کوپو کچ ناکاو پێیان
کەیفخۆش نابێو بەھۆی ئەو شتانەوێ خۆیان بەسەر ھەژاراندا ھەڵنانینەو.
ئەمجار باسی ئەو دەکا: کە ئیمانۆ کردەو بەشەکانی موسولمانە ھەژارەکان
پاساوی زۆری ھەیە بەسەر ئەو شتانەدا: کە کافرەکان پێی دلخۆشن!

دەفەرموئ: ﴿واضرب لهم مثل الحياة الدنيا كماء أنزلناه من السماء فاختلط به نبات الأرض فأصبح هشيماً تذروه الرياح﴾ ئەو موحەممەد!
بەنموانەو مەثل پەندیکی تر بۆ موشیکەکانی قورەیشو خەلکانی تریش لێ
بدە، پەندۆ مەثل بۆ ئەوانە بێنەرەو: کە شانازی بەمائۆ مندالۆ عەشیرەتو
بنەمالەئێ خۆیان بەسەر موسولمان ھەژارەکاندا دەکەن، نموانەئێکیان بۆ
بێنەرەو ھیچ پوچی دونیاو کەمخاھەئێو زوو بەسەرچوونی روون بکاتەو،
پەندۆ مەثل بەشتیک بێنەرەو وەکوو ژبانی دنیا جوانو شیرینۆ کەمخاھەن
بێ، ئەو نموانەو مەثلەش وەکوو شیوەی بارانتیک وەھایە لەبەرزابیەو
دەنێرینە خوارێ، پاش ماوەیەک ئەو ھەموو روکۆ گۆگیاھە زەوی پێ
دەپۆیو تیک دەچرژێ دیمەنیکێ جوانو قەشەنگ پیک دەھین، ئەمجار زۆر
بەخێرایێ ئەو ھەموو گیاو گۆرۆ روکۆ ناسکۆ جوانو شیرینۆ رازاوانە دەبنە
پوشو پەلاشو وشک ھەلەگەرین، دەبنە قانگەلاشکۆ پلو پوشو با بلاویان
دەکاتەو.

بێگومان ژبانی دنیا لەشیرینیو جوانی دا پاشان لەخێرا بەسەرچونۆ
تێپەرپوونی دا دەق دەشوێتە حالۆ وەزعی ئەو گیاو گۆرۆ روکۆ جوانو
ناسکۆ دلگیرانە: کە بەھۆی بارینی بارانۆ تیکەلپوونی بەگلۆ خۆلی زەوی

دهر سکیزو شین دهبزو گه شه ده که نو تیک ده چرژینو پاشان به گرو گفیک
خیرا دهنه پوشو په لاش و باوو بوران به ملاو به ولادا بلاویان ده کاته وه.

﴿وكان الله على كل شيء مقتدراً﴾ پمروه ردگار به تواناو ده سلاته بو
به دی هینانو فهوتانندن، ده توانی هه موو حالیک بخولقی نی، حاله تی سه وزی و
گه شی بو گیاو گزو روک. هه روا حاله تی وشک کردنو له ناوبردنی نهو دیمه نه
جوانه!

که واته که سیک ژیر بی نابی بهرو تیکردنی دونیا بو له خو ی بایی بیی،
شانازی بکاو خو ی بهزل بزانی!

له چند شونیکي تر دا قورئانی پیروژ ژیانی دونیا ده شو بهی نی
به سه وزایی گیاو گزو دیمه نی جوانو رازاوه ی سروشت له کاتی شین بوزو
گه شه کردنی روا دا. وه کوو ده فرموی: ﴿انما مثل الحياة الدنيا كماء انزلناه
من السماء، فاختلط به نبات الارض مما يأكل الناس والانعام﴾ یونس/۲۴.
یان ده فرموی: ﴿اعلموا انما الحياة الدنيا لعب ولهو وزينة وتفاخر بينكم
وتكاثر في الاموال والاولاد كمثل غيث اعجب الكفار نباته﴾ الحديد/۲۰.

نه مجار ده ست نیشانی نهو شتانه ده کا: که پیوسته گرنگیان پی
نه درئو پشتیان پی نه به سترئ به دوا نهو ده نهو شتانه ی گرنگنو پیوسته
گرنگیان پی بدرئ ده یان خاته روو ده فرموی: ﴿المال والبنون زينة الحياة
الدنيا﴾ مالو سامانو کوپو نهو زینه تو جوانی ژیانی دونیانو زینه تو
شهو که تی ژیانی قیامت نین، ژیانی دونیا که مخایه نو زوو به سه رچوو،
که واته مافی نهو ده یان نیه بکری نه نامانجو مه به ستو پشتیان پی به سترئ
به غایه واکام حسیب بکری نه! هه رچه نهه ثایینی ئیسلام جله وگیری له وه
ناکات که له چوار چپوه ی راستو روادا خوش بوسترینو گرنگیان پی بدرئ،
وله ی هه رشتی به رد هوام نه بیو زوو به سه ر بچیو به زووی تیپه ری نابی گرنگی
پی بدرئو بکری نه مه به ستو نامانجی سه ره کی!

﴿وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمْلاً﴾ ئەو کردەوانەیی
باشن و پەسەندن و پاداشت و بەرھەمیان دەمینی ئەو و بۆ ھەتا ھەتایە
سوودبەخشن ئەوانە لای خودا باشن و لەروژی دواویی پاداشتیان ھەیە، ئەوانە
شوینی ھیوان و خاوەنەکانیان سودیان لی دەبینن، چونکە ئەو ھێ لەدو نیا دا
چاوەروانییان لەم کردەوانەیان کردووە لەو دویادا پاداشیان دەست دەکەوێ و
پێیان بە ھەرھەمەند دەبن، بەلام مال و سامان و کور و نەو بە و جۆرە نین، ئەگەر
نەکرێنە ھۆکار و نامیری کردەو ھێ باش و زیاد لەنرخێ خۆیان گەرنگیان پێ
بدرێ دەبنە مایە پەشیمانی روژی دواویی. باری گرانی روژی قیامەتن.

دەربارە مانای ﴿وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ﴾ چەند مانایەکی لەفەرمودەکانی
پێغەمبەر ﷺ دەست نیشان کراوە ئیمامی تیرمیزی ریاوایەتیکی ھێناوە
دەلی: پێغەمبەر ﷺ فەرموو: (لَقِيتُ إِبْرَاهِيمَ لَيْلَةَ أُسْرَى بِي، فَقَالَ يَا
مُحَمَّدُ! أَقْرَأُ أَمْتِكَ مِنْي السَّلَامَ وَأَخْبَرَهُمْ أَنَّ الْجَنَّةَ طَيِّبَةُ التُّرْبَةِ عَذِيبَةُ
الْمَاءِ وَأَنَّهَا قِيحَانٌ وَإِنْ غَرَسَهَا سَبَّحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ
أَكْبَرُ) شەوی مەعراج تووشی ھەزەرەتی ئیبراھیم بووم، وتی: ئەی موحەممەد!
سەلامی من بە ئۆمەتەتە کەت بگەییەنەو پێیان بلی: بە ھەشت خاکی پاکەو ئاوی
شیرین و گەوارایە، چەند زەوی و زاریکە نەمام نێژەکان (سببحان الله) و (الحمد
لله) و (لا اله الا الله) و (الله أكبر) ن.

سەعیدی کورێ مونسورو ئەجمەد و ئیبنو جەریر و ئیبنو مەردەو ھێ و
حاکم لەئەبو سەعیدی خورییەو ریاوایەت دەکەن، دەلی: پێغەمبەر ﷺ
فەرموو: (وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ) زۆر ئەنجام بدەن. گوترا ئەی رەوانە کراوی
خودا! (وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ) چین؟؟ فەرموو: (التَّكْبِيرُ وَالتَّهْلِيلُ وَالتَّسْبِيحُ
وَالْتَّحْمِيدُ وَلا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ)!

طەبرانی و ئیبنو مەردەو ھێ لەئەبو دەرداو ریاوایەت دەکەن دەلی:
پێغەمبەر ﷺ فەرموو: (سَبَّحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ

ولا حول ولا قوة الا بالله هن الباقيات الصالحات، وهن يحططن
الخطايا كما تحط الشجرة ورقها، وهن من كنوز الجنة).

به گهر خستنی کیوه کانو کو کردنه وهی ناده میرادو

رانواندنی نامه ی کرده وه کانیان له روژی قیامه تدا

وَيَوْمَ نُسِرُّ الْجِبَالَ وَتَرَى

الْأَرْضَ بَارِزَةً وَحَشَرْنَاهُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا ﴿٤٧﴾ وَعُرِضُوا

عَلَىٰ رَبِّكَ صَفًّا لَقَدْ جِئْتُمُونَا كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ بَلْ زَعَمْتُمْ

أَلَّنْ نَجْعَلَ لَكُم مَّوْعِدًا ﴿٤٨﴾ وَوُضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ

مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يُوتِلُنَا مَالٌ هَذَا الْكِتَابِ

لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا

حَاضِرًا وَلَا يَظِلُّمُ رَبُّكَ أَحَدًا ﴿٤٩﴾

دوای نه وهی په روه ردگار هیچو پوچی ژبانی دونیای رانواندو گرنگی و
شهره فو بهر ده امی ژبانی قیامه تی رونکرده وه، نه وهی راگه یاند: که
شانازی کردنو خو هه لئانه وه به مالو سامانو مندال په سند نیه، به لکوو
کرده وهی باش شانازی پیوه ده کریو دلی پی خوش ده کریو جیگای هومیده
بو ژبانی قیامه ت. نه مجار به شوین نه وه دا نه حوالی قیامه تو ته نگو
چه له ممو دیمه نه کانی راده نوینن.

ده فەرموي: ﴿ويوم نسیر الجبال﴾ ئەي پيغەمبەر! باسی ئەو رۆژە بۆ ئادەمیزاد بکە: کە ئیمە هەموو کێو شاخو تەپۆلکەو بەرزایی و درەختەکان لەشویی خۆیان هەڵدەکەنین و بەرزیا ن دەکەینەو بۆ حەوا و وەکوو هەور دەیانخەینە گەپان و جوبوش و بێهەکیان دادەین و وردو هاریان دەکەین و دەیانکەینە تەپۆتۆ! ﴿وترى الأرض بارزة﴾ دەبینی زەوی ساریەکی کاکێ بە کاکییەو لەهەموو لاو گۆشەییەکیەو دەبیندێ و هیچ پەناپاسارو شیو دۆلۆ چالۆ چۆلی تیدا نەماو، هیچ چیاو کەژو دارو درەختو قەصرو بالەخانەیی بەپتووە نەماو، لەهەر لایەکیەو بڕوانی هەمووی دیارو شوێنیک نەخەلک خۆی تیدا حەشار بەدن، بەلکوو هەموو ئادەمیزاد لە دەشتی مەحشەردا ریزیان بەستوو و لەبەردەم پەرورەدگاری خۆیاندا راوەستانو هیچ شتێ لەخودا پەنامەکی نە، وەکوو لەئایەتییکی تردا لەم بارەو دەفەرموي: ﴿فيذرها قاعاً صفصفاً، لا ترى فيها عوجاً ولا امْتاً﴾ طە/ ۱۰۶-۱۰۷.

﴿وحشرناهم فلم نغادر منهم أحدا﴾ هەموو ئادەمیزاد بەزیندویی کۆدەکەینەو، هەر لەو کاتەو ئادەمیزاد دروست بوو لەسەر زەوی تا ئەو کاتە کۆتایی بەژیا نى دۇنيا هاتوو، ئەو هەموو خەلکە: کە هەر خودا ژمارو ئەندازەیان دەزانێ، هەموویان زیندو دەکەینەو و کیشی دەشتی مەحشەیان دەکەین و بۆ حیسابو لیکۆلینەو رایان دەگیر و کەسیان پاشگۆی ناخەین، گەورەو بچوکیان فەرامۆش ناکەین! واز لەهیچیان ناھێنین و کەسیان جێ ناھێلین ﴿وعرضوا على ربك صفا﴾ هەموویان بەرێز ئامادە و حازر دەکړن و بەسەر خودای تۆدا رادەنوێندړن و رادەگیرن بۆ ئەوێ فەرمانیان دەربارە دەرکاو بڕیاری خۆی رابگەینێ! بەراستی دیمەتییکی سامناکەو هەتا لێ ی ورد بێهەو زیاتر بەسەم دەبێ و پتر هەست دەهەژنێ، تۆ بەخەیاڵ بیهێنە بەرچاوی خۆت، ئەو هەموو کێو کەژانە لەپیخ هەلکەندړن و بەرز بکړنەو بۆ حەوا، ئەو هەموو قەبارە زەبەللاخانە بکەونە هاتووچوو

جانبوشو بهیه کابده نو بینه تۆزو خۆل، سەرزەوی هەموو ببیتە دەشتیکی
کاکی بە کاکی و هیچی تیدا شاراوە نەبێ، جا کە ئەمە حالی کێو چیاکان بێ،
دەبێ دلەکان چۆن بکەوێنە لەرزەو حالیان چۆن بێ، ئەگەر زەوی هیچ شیو
دۆلۆ پەناگا و پەناپاساری تیدا نەمبێ، ئەدی دلەکان چۆن دەتوانن نەهێنی ناو
خۆیان بە شیردراوایی بێلنەو؟؟ دیارە چی لەناو دۆلۆ دەروون دایە ناشکرادەبێ و
هیچ شتیک لەخودا نەهێنی نیە و نابێ!

ئەم حەشرە گشتی یە: کە کەس پاش نادری، کەس ناشاردیته وە هەموو
لە دەشتیکی سافی بێ چالۆ کەندولەندا بەریزکراوی بەبێ دەسەلاتی
رادەنویندرین بۆ حیسابو لیکۆلینەو و سزاو پاداش دانەو. بەراستی
دیمەنە کە تا خەیاڵ بڕ بکا و پەرواز بێ ئەوێندەو سەد ئەوێندەو زیاتریش
سەرەنج راکیشەو هەست بزۆینە. هەر دەلێی دیمەنە کە لەبەرچاو و
روداوێ کانی زیندوو بینراو و بیستراو! ریسوایی و روپەشی بەسەر روخساری
ئەوانەو دیارە: کە ئینکاری ئەو روژەیان کردو، بۆیە سییاقە کە لەشیوەی
وەصفو هەوالەو دەگۆڕێ بەخیطابی رو بەروو بوونەو و دەفەرموێ: ﴿لَقَدْ
جَعَلْنَاكُمْ كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ﴾ بێگومان ئەوا هاتنەو بۆ لامان ئەو
ئادەمیزادینە! هەمووتان بەزیندویی، یە کەمجار چۆنمان دروست کردبوون
لەدوینادا ئاوا زیندومان کردنەو، هاتنەو بۆ لامان بەروتو قوتی بەسەری
روتو پێ خواسی. بێ مالۆ مندالۆ خێزانو کەسو کار، هاتنەو بۆ لامان
هیچ کامی ئەو شتەنەتان پێ نیە: کە لەدوینادا پۆرتان پێو لێ دەداو
شانازیتان پێو دەکردن! کەشخەتان پێو دەکردن بەسەر خەلکۆ وەکوو
لەئایەتیی تێدا دەفەرموێ: ﴿وَلَقَدْ جَعَلْنَاكُمْ فِرَادَىٰ كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ
وَتَرْكُكُمْ مَا خَلَقْنَاكُمْ وَرَاءَ ظَهْرِكُمْ﴾ الانعام/۹۴.

ئەم وەرچەرخانە لەحاله تی وەصف کردنەو بۆ حالەتی خیطاب دیمەنە کە
دەکاتە دیمەنیک زیندووی بەرچاو، هەر دەلێی ئیستا حازرەو لەئارایە دایە،

چونکه له هه مبانیه غه ییدا رابوردوو حاله داها توو چون یه کزو زه مان چ روئیکه نیه تییدا.

ته نانه تیه که بهوردی ثایه ته که بخوئینه وه، دیمه نه که هینده زیندوه، خه ریکه روپه شی و ریسوایی نهو بی پروایانه هه ست پی بکه یزو، دهنگی سه رزه نشته کردنو لومه کردنی پهروه دگار بو نهو بی پروایانه بیسیین.. دهی نهو ائیوه مان سه ر له نوئ زیندو کرده وه، له سه رتای ژیان دونیاتان چۆنمان دروست کردبوون ناوا هیانمانه وه دی، سه ر له نوئ دروستمان کردنه وه، ئیوه پیتان وابوو نهو زیندو کردنه وه نابج، ﴿بل زعمتم ان لن نجعل لکم موعدا﴾ به لکوه ئیوه له دونیادا پیتان وابوو: که هه رگیز ئیه کاتیک دیاری ناکه یزو روژیک ناهییننه کایه وه نهو واده به لیانیه پیمان داون، نهو هه ره شو گوپه شه یه ی لیمان کردبوون له سه ر زمانی پیغه مبه ر بینه دی!

به لی پیتان وا نه بوو نه م روژه بیسنو هاتنی روژی قیامه تتان به لاهه نه فسانه بو، به لام وا به چاوی خۆتان نه م روژه تان بینو و ریسوایی و روپه شی خۆتان لی عه یانه و ناتوانن بیشارنه وه.

﴿ووضع الكتاب﴾ ده فته رو نامه ی کرده وه کانتان به سه ردا دابه ش ده کرئو نهوی خواپه رستو کردار باش بووه نامه ی عه مه لی ده خرته دهستی راستیه وه، نهوی بییدینو کافیش بوو بی نامه که ی ده خرته دهستی چه پیه وه، چیان کردوه له چاکه و خراپه له کرده وه ی گه و ره و پچوک دیته وه ریگیانزو به چاوی خۆیان ناکامی کرداره کانیا ن ده بین!

﴿فتري الحرمين مشفقين لما فيه﴾ نه تو ده بینو تاوانباره کان ده ترسن له وه ی نوو سراوه له نامه کانیا ن داو به ترسو له مرزه وه سهیری ده که نو به ناچاری ده یخوئینه وه، ﴿ويقولون: يا ويلنا﴾ هاواریان لی هه له دهستی و ده لێن: نهی هاوار بو خۆمانو مالتویران خۆمان ﴿ما هذا الكتاب﴾ نهوه چیه نه م کتیه؟! نه م ده فته رو نامه ی عه مه له ﴿لا يغادر صغيرة ولا كبيرة الا احصاها﴾ هیه

تاوانیکی گه‌وره‌و پچوکی پاشگوئ نه‌خستوهه، هیچ کرداریکی دونیای نی‌مه‌ی نه‌باردوه، هه‌موویانی تو‌مار کردوه! هه‌رچی گوتوو‌مانه، هه‌رچی کردوو‌مانه تییدا نووسراوه‌و شی کراوه‌ته‌وه.

﴿ووجدوا ما عملوا حاضراً﴾ هه‌رچی له‌دونیدا کردویانه به‌وردو درشتی‌یه‌وه له‌نامه‌که‌دا له‌به‌رده‌میان‌دا ئاماده‌و حازره، که‌س ناتوانی نینکاریان لی بکا، که‌س نه‌ملاو ئه‌ولای بو ناکری، دان به‌تاوانه‌کانیان‌دا ده‌نینو سزای عادالانه‌ی کرده‌وه‌کانیان پراو پر وهرده‌گره‌وه ﴿ولا يظلم ربك أحدا﴾ خودای تو سته‌م له‌که‌س ناکا، هه‌موو که‌س به‌پی‌ی کرده‌وه‌کانیان سزاو پاداشیان ده‌دری‌ته‌وه! حوکه‌و بریاری په‌روه‌ردگار هیچ سته‌میکی تییدا نیه، چونکه مه‌بده‌ئی شو‌ابو عیقاب شتی‌که عه‌دالته‌تی په‌روه‌ردگار داخو‌ازیه‌تی، بو ئه‌وه‌ی چاکه‌کار چاکه‌ی خۆی بدری‌ته‌وه‌و خراپه‌کار سزای خراپه‌ی خۆی لی بسیندری‌ته‌وه به‌لکه‌و خودای میهره‌بان به‌ره‌حمه‌تو لوطفی خۆی له‌زۆر تاوان چاو‌پۆشی ده‌کاو خوش ده‌بی، لی‌خوشبوونو ره‌حمه‌ت زۆر له‌سزادانو غه‌زه‌بی فراوان‌تره، جا به‌گویره‌ی تواناو دانایی‌و عه‌دالته‌تکاری‌ی خۆی هه‌ندی له‌به‌نده تاوان‌باره‌کانی بو ماوه‌یه‌ک سزا ده‌داو پاشان رزگاریان ده‌کا. کافره‌کان له‌دۆزه‌خدا بو هه‌تا هه‌تایه ده‌هی‌لی‌ته‌وه، له‌هه‌موو حالو وه‌زعیکدا حوکه‌و بریاره‌کانی ره‌نگدانه‌وه‌ی عه‌دالته‌تکاریان! بی‌گومان په‌روه‌ردگار زو‌لمو سته‌م ناکا، هیچ شتی‌ک به‌ناحق له‌سه‌ر ئاده‌میزاد تو‌مار ناکا، ئینسان شتی‌ک نه‌کا له‌سه‌ری ناووس‌ی، هه‌روه‌ها سزای تاوان‌بارانیش به‌گویره‌ی تاوانه‌کانیان ده‌داته‌وه زی‌ده تو‌له‌یان لی ناستیتی، به‌بی تاوان که‌س سزا نادا.

وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تر‌دا ده‌فه‌رموی: ﴿ان الله لا يظلم مثقال ذرة وان تك حسنة يضاعفها﴾ النساء/ ۴۰، یان ده‌فه‌رموی: ﴿ونضع الموازين القسط ليوم القيامة فلا تظلم نفس شيئاً وان تك مثقال حبة من خردل اتينا بها﴾ وكفى بنا حاسبين﴾ الانبیاء/ ۴۷.

جیروکی کرئوش بردن بو ئادهم الطیفة

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَكِ اسْجُدُوا

لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ
أَفَتَتَّخِذُونَهُ وَذُرِّيَّتَهُ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِي وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ

يَتَّبِعُ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا ﴿٥٠﴾ مَا أَشْهَدُهُمْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ

وَالْأَرْضِ وَلَا خَلَقَ أَنْفُسَهُمْ وَمَا كُنْتُ مَتَّخِذَ الْمُضِلِّينَ عَضُدًا

﴿٥١﴾ وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا شُرَكَاءِيَ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ فَدَعَوْهُمْ

فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ مَوْبِقًا ﴿٥٢﴾ وَرَأَى الْمُجْرِمُونَ

النَّارَ فَظَنُّوا أَنَّهُمْ مُوَاقِعُوهَا وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا ﴿٥٣﴾

په یوه ندی ئەم نایه تانه بهی پېشه وه، لەم رو وه یه: که لیکچونیک هیه
له تیوان کرد وه وه هه لو تستی موشریکه کانو شانازی کردن به مالو سامانیان
به سهر موسولمانه هه ژاره کاند او کرد وه وه هه لو تستی شهیتانی نه فرین لیکراو:
که شانازی به سهر ئاده م دا کرد، ئەوه بوو: شهیتان شانازی کرد به بنه چهو
ئه صلی خوی، وتی: چۆن کرئوش بو ئادهم بهرم منت له ناگر دروست کرد وه
ئاده مت له قور دروست کرد وه، ئەمن له ته صلو بناغه دا له ئاده م ریزدار ترم.

موشریکه کانیش ده یانگوت: چۆن ده بی ئیمه له گه ل ئەو هه ژاره بۆن
ئاره قاویو جل شپو روتو ره جالانه دا کۆبینه وه، ئیمه له چینی پیاو ماقولانو

ئه‌وان له‌چینی نزمو هه‌ژارانن، ئیمه‌ی خاوه‌ن مالو سامانو ئه‌وانی روتو هه‌ژار
چۆن له‌کۆرو مه‌جلس دا کۆبینه‌وه.

جا بۆیه‌ چیرۆکی کر‌نوش نه‌بردنی شه‌یتانی لی‌ره‌دا هی‌نا، چونکه
لی‌ک‌چونی‌ک هه‌یه‌ له‌نی‌وان کرده‌وه‌و هه‌لۆستی کافره‌کانو هی‌ شه‌یتان‌دا.
دوباره‌ کردنه‌وه‌ی چیرۆکی شه‌یتان له‌قورئان‌دا له‌چهند شوێنی‌ک‌دا بۆ مه‌به‌ست
پیکانو سود گه‌یاننده‌، له‌هر شوێنی‌ک‌دا ئهم چیرۆکه‌ دوباره‌ کرابێته‌وه‌ بۆ
مه‌به‌ستی‌کی تایبه‌تی و مانایه‌کی تازه‌یه‌ جواداوازه‌ له‌مه‌به‌سته‌کانی تر.

﴿وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ﴾ ئه‌ی
پێغه‌مبه‌ر! ئه‌وه‌ بۆ گه‌له‌که‌ت بناس بکه‌و بۆیان بگێره‌وه‌: که‌ ئیمه
به‌فریشته‌کانمان گوت: کر‌نوش بۆ ئاده‌م به‌رن، هه‌موویان یه‌کسه‌ر که‌وتنه
کر‌نوش بردو خێرا فه‌رمانه‌که‌یان جێ به‌جێ کرد، بێجگه‌ له‌شه‌یتان، ئه‌و
کر‌نوشی نه‌برد.

له‌وه‌پێش له‌کاتی ته‌فسیر کردنی سوره‌تی (البقرة) دا ئایه‌تی (۲۴)
ئاماژه‌مان به‌وه‌ کرد: که‌ فریشته‌ عاله‌می‌کی نه‌ینین و ئیمه‌ حه‌قیقه‌تیان
نازانین، قورئانی پی‌روژ ئاماژه‌ به‌وه‌ ده‌کا: که‌ فریشته‌کان تاقم تاقم گرو
گرو. هه‌ر کۆمه‌له‌و کارێکی تایبه‌تی خۆی هه‌یه‌و ئه‌رکی‌کی پێ سپێرداوه‌،
هه‌ندی‌کیان سه‌فیرو راسپاده‌ی په‌روه‌ردگارن، ئیله‌امی حه‌ق و خێر
به‌ئاده‌میزادان راده‌گه‌یه‌نن. وه‌ک‌وه‌ له‌چیرۆکی حه‌زره‌تی مه‌ریه‌م چیرۆکی
حه‌زره‌تی ئیبراهیم و باقی پێغه‌مبه‌رانی تر. درودی خودایان له‌سه‌ر بێ بۆمان
ده‌رده‌که‌وی.

فریشته‌و شه‌یاتینی چهند گیانی‌کن په‌یوه‌ندیان به‌گیانی ئاده‌میزاده‌وه‌
هه‌یه‌، به‌جۆری‌ک: که‌ ئیمه‌ حه‌قیقه‌ته‌که‌ی نازانین، به‌لکوو ئیمان‌مان پێی
هه‌یه‌و چۆن له‌فه‌رمووده‌ی پێغه‌مبه‌ردا هاتوه‌ ئاوا باوه‌ری پێ ده‌که‌ین و هی‌چی
لێ زیاده‌ناکه‌ین!

هەر یەكێ لە ئیمە كاتیك دەمانهوی كاریك بكهین لایەنێکی حەقو خیری تیدا بێ، یان لایەنێکی بەتالو شەر ئامیزی لی چاوه‌پوان بکری: دەبینین لەناخی دەروونماندا جۆره نيزاعیك پەیدا دەبێ، هاجیسیك هەیه دەلی بیکه، هاجیسیکی تر هەیه دەلی: مەیکه. هەتا بەلایەكدا دەکەویو یەکیان بەسەر ئەوی تریاندا زال دەبێ، ئا ئەم حالەتە: کە لەدەرووندا یە پی دەلین: هیزو هۆشو بیر، خۆ ئەگەر بەو هاجیسی دەخوازی خیرەو فەرمان بەکردنی لایەنە خیرە کە دەکا، بلین فریشتەیه شتیکی گونجاوه، هەر وەها ئەو هاجیسی کە داخوازی لایەنە شەرە کەیه دەتوانین بلین: شەیتانە!

بە کوردی دەتوانین بلین: هەر دەنە دەنە یەك کە لەدەرووندا یە بۆ ئەنجامدانی کاری خیر ئیلهامی فریشتەیه. هەر دەنە دەنە یەك بۆ کاری شەر بێ، وەسوەسە شەیتانە.

شەیتان: کە سەرپنجی فەرمانی خودای کردو کړنووشی ریزو تەقدیری بۆ ئادەم نەبرد، بەهۆی ئەو وەه بوو: کە ﴿كَانَ مِنَ الْجِنِّ﴾ ئەو لەتیرە جندۆکە بوو ئەك فریشتە. بەلام لەئێو فریشتەدا ژیاوه و رهوشتی ئەوانی وەرگرتووه. ئەگینا بۆ خۆی لەره گەزی جندۆکە بووه بەبەلگەئێو ئەو ی: کە وتی: ﴿إِنَّا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ﴾ ص/٧٦.

هەر وەها لەم ئایەتەدا پەر وەردگار ئەو رادەگەیهنی: کە شەیتان وەچەو ئەو و زڕویتی هەیه، دەی خۆ فریشتە زاووزیان نیه، هەر وەها فریشتە تەکەبوورو خۆبەزلزانیان نیه، بەلام شەیتان خۆی بەزلزانی و تەکەببوری کرد. هەندیک لەزانایانی ئیسلام پێیان وایه: شەیتان لەپێری فریشتە بووه، چونکە: کە پەر وەردگار فەرمانی کړنووش بردنی ئاراستە فریشتەکان کرد شەیتانیشی گرتووه. هەر وەها پەر وەردگار وەصفی فریشتەئێو بەو کردووه: کە سەرپنجی فەرمانی خودا ناکەن، دەی ئەمە خۆی لەخۆی دا بەلگەیه لەسەر

ئەوہ که سەرپێچی کردنیان لێ چاوەروان دەکری، ئەگەر وانەبێ وەصفیان بەوہ نەدەکرا.

وە لێ ئەو نەدەهەیه: فەرمانبەرداری لەفریشتەدا سروشتی یەو سەرپێچی کردن تێیاندا ئەرکئو تەکەلوفە، بەپێچەوانەوہ فەرمانبەرداری فەرمانی خودا لەئادەمیزادا ئەرکئو تەکەلوفە شوێنکەوتنیان بۆ هەواو هەوہسی خۆیان سروشتی یە. زیاد لەوہش ئیمە هیچ بەلگە یەکی واما ن بەدەستەوہ نیە: کہ جوداوازی بنەرەتی لەنێوان فریشتەو چینیادی بکەین. بەلکوو جوداوازی لەصیفاتدا هەیه نەک لەماهیەتو جەوہەردا، هەردوو رەگەزە کہ (فریشتەو جینی) جۆریکن لەعالمی غەیبو ئیمە حەقیقەتەکیان نازانین. ناشتوانین بەبێ هەبوونی دەقیکی پروا پێ کراو چیان دەر بارە بڵیین.

فەرموودە یەکی مەرفوع هەیه لەعائیشەوہ ریوایەت کراوہ ئیمامی موسلیم لەصەحیحی خۆی دا چەسپاندو یەتی. فەرموودە کہ دەفەر موئ: (خلقت الملائكة من نور، وخلق ابليس من نار، وخلق آدم مما وصف لكم). فریشتە لەنوو رووکی دروستکراون، شەیتان لەبلیسە ی ناگر دروست کراوہ، ئادەمیش دروست کراوہ لەو شتە ی بۆتان باس کرا.

حەسەنی بەصری دەفەر موئ: چاوترەو کاندنیک شەیتان لەپێری فریشتە نەبوہ، بەلکوو ئەو کازو بنەمای جندۆکە یەو بەبابە گەورەیان دەژمێردری، وەکوو چۆن ئادەم بابە گەورە ی ئادەمیزادە.

چونکہ لەرەگەزی جندۆکە بوو ﴿ففسق عن أمر رب﴾ لەفەرمانی خودای خۆی دەرچوو، فاسیقی و سەرپێچی کردنەکە ی بەهۆی ئەوہ بوو: کہ لەتیرە ی جینی بوو، جندۆکەو شەیتانی سروشتیان یاخی بوزو سەرپێچیکردنە، چونکہ جەوہەرەکیان پیسو خراپە.

پیتی (ف) لە (فسق) دا (فی) سەبەبی یە. ئەوہ دەگە یەنێ کہ بوونی شەیتان لەتیرە ی جندۆکە هۆکاری فاسق بوونەکە یەتی، چونکہ ئەگەر لەتیرە ی

فریشتہ بواہ فہرمانی خودای نہدہشکاند کپنوشی دہبرد، لہم روہوہ: کہ فریشتہ بی تاوانزو ہەرگیز سہرپیچی فہرمانی خودا ناکہن، بہپیچہوانہی ئادہمیزادو جندۆکوہوہ.

ئەمجار پەروردگار ئادەمیزادان دەرستینی لہوہی: کہ شوین شہیتانزو نہوہکانی بکہون. دہفہرموی: ﴿أَفَتَخَذُونَهُ ذَرِيتَهُ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ وَهْمٍ لَكُمْ عَدُوٌّ؟﴾ ئەہی ئادەمیزادینہ! ئایا دواہی ئەوہی کہ زانیتان شہیتان چہند تاوانبارو خراپہکارہ، خوہی نہوہکانی دہکەنہ دۆستو خوہوہیستی خوہتان؟ لہحالیئکدا ئەوان دۆژمنی سہرسەختی ئیوہن؟! واتہ: نابہی ئیوہ پاش ئەوہی بوہتان دەرکەوت شہیتانزو نہوہکانی چہند سروشت پیسو خراپہکارن، بیانکەنہ گہورہو دۆستو خوہوہیستی خوہتان. بہم جوہرہ پەروردگار تەعەججوبی خوہی دہردہبرہی لہو کہسانہی ئیطاہی شہیتانزو دارو دہستہکەہی دہکەنو شوینیان دہکەون لہکوفرو تاوانکاریدا، سہرزہشتیان دہکا لہسەر ئەوہ: کہ شہیتانزو دارودہستہکەہی دہکەنہ دۆستی خوہیانزو پشت لہخودا ہەلڈہکەنو ئەو سروشت پیسانہ دہکەنہ وەلہو پشت پی بہستراوی خوہیان. لہجیاتہی ئەوہی شوین فہرمانی خودا بکہون شوین فہرمانی شہیتان دہکەون!!

﴿بئس للظالمین بدلاً﴾ خراپ بہدەلو جینیشنیکن کافرو ستەمکارہکان لہجیاتہی خودا بو خوہیان داناوون، شتیکی خراپو قیزہونہ کہ ئەو ستەمکارانہ لہباتی گوہپرایہلی بو خودا، گوہپرایہلی بو شہیتانزو نہوہو شوینکەوتوہوہکانی دہکەن! لہکاتیکا شہیتانزو شوینکەوتوہوہکانی شایانی ئەوہ نین گوہپرایہلییان بکری، ﴿ما أشهدکم خلق السموات والأرض ولا خلق أنفسہم﴾ شہیتانزو نہوہکانی کہ ئیوہی ئادەمیزاد کردوتانن بہوہلیو سہرپہرشتیاری خوہتان، من حازری دروستکردنی ئاسمانہکانو زہوہیم نہکردون، ہەرہوہا ہەندیکیانم لہخوہیان حازری دروستکردنی ہەندیکی تریانم نہکردوہ، ئاگاداری ہیچ شتیکی نین چ لہغەیبو چۆنیہتی دروستکردنی ئاسمانزو زہوہو بہدیہینانی خوہیان

نازانن، یان نامادەم نەکردون بۆ ئەوەی یارمەتیم بدەن! ئەوانیش بەندەیه‌کی دروستکراون وەکوو ئێوەو دەسلاتی هیجیان نیە، لەکاتی دروستکردنی ئاسمانو زەویشدا ئەوان نەبوون!

بە‌گورتی:

کەسێک شیای گۆپراپەڵی کردو پەرستنه: کە زانیارییه‌کی بالای هەبێ، وەکو خودا داناو زانا بێ، یان هاوبه‌شی کەربێ لەدروستکردنی ئاسمانەکانو زەوی‌دا، دەستی هەبووبێ لەبە‌دیھێنانی خەڵک‌دا، یارمەتی خودای دابی!

دە‌ی من ئەوانم ئاگادار نەکردو بە‌سەر نەهێنی تە‌کوین‌دا، تاییه‌تمە‌ندییه‌کی وام پێ نە‌بە‌خشیون شایانی ئە‌وە‌بن خە‌ڵک شۆ‌نیا‌ن بکە‌ون، من بۆ‌خۆم خودام بە‌دیھێنە‌رم، کە‌س وە‌زیر و هاوبه‌شم نیە لە‌خودایه‌تی‌و بە‌دیھێنان‌دا، لە‌بەر‌پێ‌وە‌بردن و نە‌جام‌دانی کارە‌کانم دا ﴿وما کنت متخذ المضلین عضدا﴾ من هەر‌گیز شە‌یتانو نە‌وە‌کانی کە گومراکە‌ری ئادە‌میزادن- نە‌م گیراون بە‌یارمە‌تیدە‌ری خۆم پشتم پێ نە‌بە‌ستوون، ئاتاجیم پێ‌یان نە‌بوو نابێ...

کە‌واته: ئە‌ی پێ‌غە‌مبەر! ئە‌ی بی‌سەر! دروست نیە رە‌وا نیە، کە تۆ پشت بە‌وانە‌ ب‌بە‌ستی و بی‌انکە‌یه وە‌لی و سەر‌پەرشتیاری خۆت، نا‌گۆ‌نجێ هە‌ول بە‌دی ئە‌وان یارمە‌تیت بدەن، چونکە ئە‌وان: کە نە‌گۆ‌نجێ بی‌انکە‌مه کۆ‌مه‌کی‌کار بۆ بە‌دیھێنانی ئاسمانە‌کانو زە‌وی و مە‌خلوقاتێ تر، چۆن ئێ‌وه دە‌یانکە‌نه هاوبه‌شی من لە‌پەرستش و عی‌بادە‌ت‌دا؟؟

تێ‌بینی:

ئایا کە دە‌فە‌رموی: ﴿وما کنت متخذ المضلین عضدا﴾ مە‌فه‌ومی موخالیفی هە‌یه: واته: دە‌گۆ‌نجێ خودا نا‌گومراکە‌ران بکاته یارمە‌تیدە‌ری

خۆی؟! له وه لامدا ده لێین: نه خهیر، مه فهوومی موخالیفی نیه، خودا پێویستی به هیچ کهسو به هیچ شتی نیه، ههر چۆنیک بێ خودا شهیتانو دارو دهسته کانی ناکاته یارمهتیده ری خۆی و پێویستی به کهس نیه!

وه لێ لێره دا مه به ست. له که دار کردنو لاقرتیی کردنه به کافرو شوینکه وتوانی شهیتان، گالته یان پێ ده کا: که نه وهنده نه فامن شتی و ناشکراو نمایان نازان!

ههروه ها مه به ست لیکۆلینه وه موچارا تکردنه له گه ل نهو تا قمو گرۆهه بته پرستو شهیتان په رستانه ی: که پێیان وابوو شهیتان جوړه زانیکی تایبه تی ههیه و ناگاداری هه ندی نه یی و په نامه کییه و هیزو توانایه کی تایبه تی هه یه، جا لێره دا قورئان موچارا تی موشریکه کان ده کاو به گوێره ی فامو تیگه یشتنی خۆیان له گه لیان ده وێ و به په رچییان ده داته وه و پۆریان ده دا، واته: خودا گو مپا که رو گو مپا که راوانی ناخۆش ده وێ و قاری لێیان ه خۆ نه گه ر له فه رزی مه حا لدا کۆمه کی کارو یارمه تیده ر بوخۆی به ره وا بزانی له پێرو تا قمی گو مپا که ران دا وای یارمه تی نا کا!!

ئه مجار دیمه نیک ی تری قیامه ت راده نوێی و سه ره نجامی موشریکه کان و تاوانباران روون ده کاته وه ده فه رموی: ﴿و یوم یقول: نادوا شرکائی الذین زعمتم فدعوهم فلم یستجیبوا لهم﴾ ئه ی پێغه مبه ر! نهو رۆژه بۆ موشریکه کان باس بکه: که رۆژی هه شو زیندو بوونه دیه. نهو رۆژه ی په ره ردگار له روی سه رزه نشتکردنو لێ توو په بوونه وه به کافره کان ده فه رموی: ئه ی نهوانه ی له دونیادا هاوه لتان بۆ من داده ناو له جیات ی من شتی تر تان ده په رستن، ده بانگی نهو شه ریکانه م بکه ن: که پێتان وابوو هاو به شی من له خودایه تی دا، هاواریان لێ بکه ن، با فریاتان بکه ونو لهو حاله ی تی دان رزگارتان بکه ن. نهوانیش له بهر په شو کاوی و شله ژاوی له بیر یان چۆته وه: که له رۆژی قیامه ت دان ﴿فدعوهم﴾ هاوار ده که نه خودا درۆزنه کانیانو به هیوان

فریایان بکهون، لهو حاله ی تی دان رزگارتان بکهن. ﴿فلم يستجيبوا لهم﴾
به لام په رستراوه کانیان ولامیان ناده نه وه، چوڼ ولامیان بده نه وه نه وانیش
به شیکن لهو مه خلوقاتانه ی: که ده سه لاتی هیچیان نیه نه بو خوځان نه بو
غهیږی خوځان!

﴿وجعلنا بينهم موبقاً﴾ نیمی گپړاومانه له تیوان موشریکه کاندو خودا
دروژنه کانیان دا، شویتیک بو به هیلاکچونو به فتاره چوڼ، نه ویش ناگری
دوژه خه، یا شیویتیک له دوژه خ.

تیبنو عه بیاس ده فهرموئ: (الموبق) به مانا په رده و ناو نه ده.
تیبنولنه عربی ده لئ: هر شتیک که وته تیوان دوو شته وه نه وه
(موبق) ه.

واته: په ورو دگار نه وه راده گه یه نئ: که هیچ ریگچاره یکه نیه بو نه و
موشریکانه وچ فریا که ووتزو به هانا هاتنیک نیه له نه و خودا دروژنانه وه که
پتیان وابو خودانو روژی قیامت به فریایان ده که ووزو شفاعه تیان بو ده که ن!
په ورو دگار لهو روژه دا له تیوان نه و موشریکانه و خودا کانیان په رده داده نئ،
به لکو له تیوانیان دا شوینی به هیلاکچون که دوژه خه دهره خسینئ!

﴿ورئی انجرمون النار، فظنوا أنهم مواقعوها﴾ جا تاوانباران دوژه خ
ده بینو چاویان به ناگری بی نامانی ده که وئ، دلنیا دهن له وه ی: که ده چنه
ناوی تی تی ده که ووزو ﴿ولم يجدوا عنها مصرفاً﴾ ریگایه کیان ده ست ناکه وئ
پی یدا هه لئینو خوځان رزگار بکهن، په نایه کیان نابی خوځی تی یدا هه شار بده و
رزگاریان بی! چونکه له هه موو لایه که وه ناگر دهوریان ده داو دهرای رونیان
نامینئ!

ئیبینو جهریر له‌ئەبو سەعیدەوہ ریوایەت دەکا دە‌ئێ: پیغەمبەر ﷺ
فەرمووی: (موشریکئو کافر لە‌دووری چوار سەد سائە ریگاوە ئاگری دۆزەخ
دە‌بینی‌و د‌نیا دە‌بی: کە تی‌ی دە‌کەوی).

بیگومان ئەوان هەلیان بۆ هەلکەوتبوو لە‌کیس خۆیان‌دا، ئە‌گەر ئەوان
لە‌ژیانی د‌نیادا د‌لیان بۆ قورئان ب‌کردایە‌و‌و پابەندی فەرمان‌و نە‌هیە‌کانی
بوونایە، بە‌رە‌رە‌کانی حە‌قو راستیان نە‌کردایە، تووشی ئە‌و رۆژە رە‌شە
نە‌دە‌هاتن!

شیکردنە‌و‌ە‌ی قورئان‌و ئە‌رکی پیغەمبەر‌ان‌و سە‌مە‌کاری ئە‌وانە‌ی

روو لە‌ئیمان‌نە‌ئە‌ن‌ان وەر‌دە‌گێ‌رن، ه‌و‌ی د‌وا کە‌وتنی

سزای سە‌ر‌بی‌جیکە‌ران بۆ کاتیکی دیاریکراو

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَٰذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَكَانَ
الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا ﴿٥٤﴾ وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا
إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ وَيَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ سُنَّةٌ
أُولَوَّلِينَ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ قُبُلًا ﴿٥٥﴾ وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ
إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَمُجَدِّدِ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَاطِلِ
لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَمَا أُنذِرُوا هُزُوًا ﴿٥٦﴾ وَمَنْ
أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ فَأَعْرَضَ عَنْهَا وَنَسِيَ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ

إِنَّا جَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا
وَأَنْ تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَى فَلَنْ يَهْتَدُوا إِذًا أَبَدًا ﴿٥٧﴾ وَرَبِّكَ
الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ لَوْ يُؤَاخِذُهُمْ بِمَا كَسَبُوا لَعَجَّلَ لَهُمُ
الْعَذَابَ بَلْ لَهُمْ مَوْعِدٌ لَنْ يَجِدُوا مِنْ دُونِهِ مَوْيِلًا ﴿٥٨﴾
وَتِلْكَ الْقُرَى أَهْلَكْنَاهُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَعَلْنَا لِمَهْلِكِهِمْ
مَوْعِدًا ﴿٥٩﴾

دوای نهوهی پهروهر دگار شوبهوه گومانی کافره کانی باس کردندو
به به لگهی گورچکېر ره ددی دانه وه، به شونین نهوه دا باسی نهوهی کرد: که
قورئان پره له پهنده مه ته لی بتمان به پیکراو همر که سی بیر بکاته وه و گوئی بو
بگریو دل بداته پهنده ناموژگار به کانی قورئان، ریگای رزگار بوونو
به مرازگه یشتن ده دوزیتسه وه، به لام دلی نهو کافران به رهق بووه و دهرونیان
ژهنکی هیناوه، بیر خستنه وه و ناموژگاری کاریان تی نا کاو پهنده نامیز نابن.
خو نه گهر خودا به کرده وهی خوئیانیان له گه ل بکا. زوو به زوو سزای
ریشه کیشهری بو دهناردنو تاقه واری لی دهرین، به لام خودا لیخو شبوو خاوه
به زهیی به، زوو به هیلاکیان ناباو بو کاتیکی دیار بکراو دوای خستون، بو
نهوهی بیریک له خوئیان بکه نه وه، به خوئیان دا بچنه وه و واز له سه ریچی و
گومرایی خوئیان بینن.

ده فهرموی: ﴿وَلَقَدْ صَرَفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ﴾
بیگومان نیمه بو ئاده میزادمان رون کردو ته وه، له قورئانه دا هه موو پهنده
مه ته لیک، ههرچی پیوستیاتی دینو دونیا یانه بو مان شی کردونه وه، بو

ئەوێ رێبازی حەقو هیدایەت بزانن و لە جادهی حەق لاندەن، واز لە بێپەرستی و هاوێ دانان بۆ خودا بھێنن، بەلام ئەوان بەھۆی سەرپرەقی و گومرایی خۆیانەو، بەھۆی لەخۆیایی بوون خۆ بەزلزانییەو پشتیان لەبەلگەوازیی قورئان ھەڵکردو قبوڵی ئەو پەيامە پیروزیان نەکرد.

﴿وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرُ شَيْئٍ جَدَلًا﴾ وێرای ئەم رونکردنەو تێرو تەسەلە ئادەمیزاد بەھۆی سروشتی خۆی لەھەموو زیندەوەرێک زیاتر ئامادەباشی تێدایە بۆ کێشەو جەدەلو بەرەنگاریکردنی حەقو راستی، ئەوێتا بەرپرەجی پیغەمبەری ئیسلامیان دەدایەو دەیانگوت: دەبێ پیغەمبەر فریشتە بێ، ئەم موخەممەد: کە لافێ پیغەمبەرایەتی لێ دەدا ئادەمیزادیکە وەکوو ئیمەو چی لە ئیمە زیاتر نیە، وەکوو ئیمە خواردن و خۆراک دەخواو ئاو و شلەمەنی دەخوا تەو بەناو شەقام و جادەدا دەپروا!

بەکوورتی:

ئادەمیزاد لەھەموو گیانلەبەرێکی تر زیاتر کێشەکار و بەجەدەلە، چونکە فرت و قیلاوی و خاوەن ھەو و سەو ئارەزوێ، ئەگەر روبکاتە خێرو چاکەو حەزی لەکرداری باش بێ، وێ دەچی بگاتە پلەو پایەیی فریشتەو بێتە بەندەییەکی راستالی خودا پەرستی سروشت پاکێ فریشتە ئاسا!

ھەر وەکوو چۆن ئەگەر روبکاتە خراپەکاری و تاوانکردن دەبێتە ئازەلیکی دوورندەیی دووپی و کاری وای لێ دەو شیتەو ھیچ ئازەلیکی درەندە نایکا!!

جا ھەرچەندە قورئان ھیدایەتدەر و رونکەر و ھێ رێگای حەقو راستی، کافرو موشریکەکان بەزۆری بەلگەو دەلیلی ئاشکرا دەبینن و ئەو راستییەیان بۆ دەردەکەوێ، کەچی زیاتر سوور دەبن لەسەر بێدینی و یاخی بوون، ئەمەش دیاردەییە کە بەدریژیایی میژوو درێژەیی ھەموو روژ دواي روژ دوبارە دەبێتەو ھۆی دەنوێنی! دەفەرموێ: ﴿وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ فَيَسْتَغْفِرُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ سُنَّةُ الْأُولِينَ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ قُبُلًا﴾ ھیچ

شتیک نیه جله‌وگیری لهو موشریکانه بکا له‌وهی: که ئیمان به‌خودا بهینن،
 نهو کاته‌ی رینمونو هیدایه‌تیا بۆ هات: که بریتی بوو له‌پیغه‌مبه‌رو قورئانی
 پیروز، هیچ شتیک جله‌وگیری لی نه‌کردونو له‌وهی ئیمان بهینن و داوای لی
 بردن بکمن جگه له‌سه‌ره‌قی و سووربونیان له‌سه‌ر کوفر: که‌وای لی‌کردن داوا
 له‌پیغه‌مبه‌ر بکمن یه‌کی له‌م دوو شته‌یان بۆ بره‌خسینی:

۱- سزای ریشه‌کیشیان بێته‌ سه‌رو دا‌بو نه‌پیتی خ‌ودایان تیدا به‌تاقی
 بکریته‌وه‌و له‌ناو ببرین. وه‌کوو نه‌و گه‌له‌ی به‌پیغه‌مبه‌ری خ‌ویان گوت: ﴿إِنَّا
 بعذاب الله، ان كنت من الصادقين﴾ العنکبوت/۲۹. هه‌ر وه‌کوو چ‌ۆن
 قوره‌یشیه‌کان وتیان: ﴿اللهم ان كان هذا هو الحق من عندك فأمطر علينا
 حجارة من السماء او إئتنا بعذاب الیم﴾ الأنفال/۳۲.

۲- یان به‌چاوی خ‌ویان عه‌زابی سه‌ختی خودا ببینن، واته: نه‌وانه‌ واز
 له‌کوفر و بیدینی خ‌ویان ناهینن، روو ناکه‌نه‌ په‌روه‌ردگار؛ مه‌گه‌ر له‌کاتی
 نازلبوونی عه‌زابی ریشه‌کیشکه‌رو به‌هیل‌اکبه‌ر یان سزای ج‌ۆراو ج‌ۆرو به‌لاو
 ناخ‌ۆشی یه‌ک به‌د‌وای یه‌ک‌دا بینه‌ سه‌ریان نه‌و کاته ئیمان ده‌هینن.

یان داوای نه‌وه‌ ده‌کمن: که سزای ر‌ۆژی قیامه‌تیا بۆ بی‌و به‌چاوی خ‌ویان
 ببینن! ئیتر نه‌و کاته‌ بر‌وا ده‌کهن‌و خودا ده‌ناسن.. واته: به‌ه‌ۆی سه‌ره‌ره‌قی و
 گوم‌پایی خ‌ویانه‌وه‌ هه‌رچه‌نده‌ ر‌یگای راستیا بۆ روون کرا‌بێته‌وه‌و نه‌وانه‌ بر‌وا
 ناکه‌نه‌ ئیمان ناهینن و په‌ل‌پو بیان‌وو ده‌گرن‌و داوای هاتنی یه‌کی له‌م دوو ج‌ۆره
 عه‌زابه‌ ده‌کمن. ئاشکراشه‌ هاتنی عه‌زاب به‌ده‌ست خودایه‌و له‌ده‌سه‌لاتی
 پیغه‌مبه‌ردا نیه، ئه‌رکی سه‌رشانی پیغه‌مبه‌ران بریتیه‌ له‌ترساندن‌و موژده‌دان،
 ترساندن‌ی ئاده‌میزادان له‌سزای د‌ۆزه‌خ‌و م‌ژده‌دان به‌وانه‌ی خودا په‌رستی ده‌کمن
 به‌به‌ه‌شتی رازاوه‌و جوان‌و به‌رین. ب‌ۆیه‌ ده‌فه‌رم‌وی: ﴿وما نرسل المرسلین الا
 مبشرین ومنذرین﴾ ئیمه‌ پیغه‌مبه‌رانی خ‌ۆمانمان که نارد‌وو به‌یه‌مان
 نارد‌وون موژده‌ی به‌ه‌شت ب‌ده‌ن به‌خودا په‌رستان‌و سه‌ر‌پ‌چیکاران له‌سزای

دۆزه‌خ بترسیین، په‌روه‌ردگار پیغه‌مبه‌رانی ناروون بو‌ئوه‌ی موژده‌ی به‌هشت بده‌ن بموانه‌ی به‌پیر بانگه‌وازی‌یه‌که‌یانه‌وه‌ دین. بو‌ئوه‌ی نه‌ناروون سهر ره‌قو موشریکه‌کان پیشنیاری ئه‌م موعجیزه‌و ئه‌و موعجیزه‌یه‌یان بو‌ بکه‌ن، په‌لپو بیانوی جو‌راو جو‌ریان لی بگرن!

جا هه‌رچنده‌ ئه‌وه‌ واقعی حاله‌ که‌چی ئه‌و کافرا‌نه‌ جه‌ده‌لو کی‌شه‌ی بی‌هوده‌ ئه‌نجام ده‌ده‌ن، هه‌رده‌م خه‌ریکی جه‌ده‌لن بو‌ پو‌چاندنه‌وه‌ی حه‌ق کو‌ژاندنه‌وه‌ی نووری خوداو ئایینی حه‌ق، وه‌کو‌و په‌روه‌ردگار له‌م باره‌وه‌ ده‌فه‌رموی: ﴿وَيَجَادِلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ﴾ ئه‌و کافرا‌نه‌ به‌شیوه‌یه‌کی به‌تا‌لو ناحق کی‌شه‌و جیدال ئه‌نجام ده‌ده‌ن، مه‌به‌ستیان ئه‌وه‌ نیه‌ بگه‌نه‌ حه‌قیقه‌تو راستییان بو‌ ده‌ریکه‌وئ ده‌یان‌ه‌وئ ئه‌و حه‌قو راستییه‌ی پیغه‌مبه‌ران هی‌ناویانه‌ پو‌چی بکه‌نه‌وه‌، له‌خه‌لکی چه‌واشه‌ بکه‌ن، بۆشیان نا‌کری، ئه‌وانه‌ په‌لپو بیانو ده‌گرن، پیشنیازی ئه‌وه‌ ده‌که‌ن و‌پرای موعجیزه‌ی قورئانو موعجیزه‌کانی تری پیغه‌مبه‌ر ﷺ نیشان‌ه‌و خاریقه‌ی تریان بو‌ بی‌، ده‌لین: ﴿مَا هَذَا إِلَّا بَشَرًا مِّثْلَكُم يَرِيدُ أَنْ يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ، وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً﴾ المؤمنون/۲۴. له‌ موعجیزه‌ی قورئان تینافکرن، له‌ره‌وشتی پیغه‌مبه‌ر وردنابنه‌وه‌، داوای موعجیزه‌ی نه‌گونجاو ده‌که‌ن، په‌لپی ئه‌وه‌ ده‌گرن، فریشته‌ له‌ئاسمان‌ه‌و بی‌ته‌ سه‌ریان، ﴿وَاتَّخِذُوا آيَاتِي وَمَا أُنْذِرُوا هُزُوًا﴾ قورئانو موعجیزه‌کانی تری پیغه‌مبه‌ری ئیسلام هه‌روا موعجیزه‌ی پیغه‌مبه‌ره‌کانی تر، به‌گالته‌و سو‌کایه‌تی سه‌یر ده‌که‌ن، گو‌ییان نه‌دا به‌وترساندنو هه‌ره‌شانه‌ی پیغه‌مبه‌ران: که‌ ئا‌راسته‌ی ئاده‌میزادیان کردوه‌، هاتنی روژی قیامه‌تو ئا‌گری دۆزه‌خیان به‌درو زانیوه‌، ئه‌مه‌ هه‌موو نیشان‌ه‌ی ئه‌وه‌یه‌: ئه‌و موشریکانه‌ نه‌زانی و‌ دل‌په‌قی بو‌وه‌ته‌ سروشتو خوو لی‌یانو له‌گه‌ل خو‌ینو ئیسقانیان تیکه‌لاو بو‌وه‌!

ئەمجار دواى ئەوێ پەرەردگار باسی کێشەو جیدالی کافرەکانی کرد:
 کە بەناحەقو بەتال بەربەرەکانی ئایینی خودایان کردووە دەکەن، هەندێ
 وەصفیان باس دەکا: کە داخوازی ریسوایی و سەرشۆڕپیانەو دەفەرموێ:
 ﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذَكَرَ آيَاتِ رَبِّهِ﴾ کێ لەو کەسە ستمکار ترە، کە
 بەنایاتی خودا پەندو نامۆزگاری دەکری، قورئان دەکرێتە رینمونی و رێ
 نیشاندهری، بەلگەو دەلیلی ئاشکرای نیشان دەدرێ بۆ ئەوێ رێگای
 هیدایەت بگرتە بەر، کەچی ﴿فَاعْرُضْ عَنْهَا﴾ پشتی تێ کردو رویی لێ
 وەرگێرا، گویی بۆ نەگرتو دلی بۆ نەکردووە: بزانی چی تێدایەو چی پێ دەلی:
 ﴿وَنَسِيَ مَا قَدِّمْتُ إِلَيْهِ﴾ لەبیری چۆتەو لەوەپێش چی کردو، چەند تاوانی
 ئەنجام داوە، چەندە کافرو یاخی بوو، بیری لەسەرەنجامی کوفرو بێدینی
 خۆی نەکردووە، تۆبە نەکردو بۆ لای خودا نەگەرێ و تەو.

ئەمجار بایسی ئەو پشت هەڵکردو لەبیرچونەو دینیتەو دەفەرموێ:
 ﴿إِنَّا جَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا﴾ واتە: ئەو پشت
 هەڵکردو رو وەرگێرانو لەبیر چونەو یان بەهۆی ئەووەیە: ئێمە چەند
 پەردەیه‌کمان گێراوە بەسەر دلایاندا، بۆ ئەوێ لەقورئان نەگەزو پێی پەند
 نامێز نەبن، هەرەها جۆرە گۆی گرانیه‌کی مەعنەویمان بەسەر گۆیچکەدا
 هێناون، بۆ ئەوێ قورئان نەبیسن، نامۆزگاری قسەى حەقیان بەگۆیچکەدا
 نەچی! چەندێک قورئانیان بەسەردا بخویندریتەو هیچی لێ حالی نابن!
 چونکە نامادەباشی ئەو یان تێدا نیە گۆی بۆ شتی بەسوود بگرن، ئەو نەدیان
 تاوان ئەنجام داوە هێندەیان کوفرو بێدینی کردو دلو دەروونیان ژەنگی
 گرتووە، بەجۆرێک: کە لەنیوان ئەوانو بیستنی حەقو راستی دا پەردە
 ئەستوورو پتەو دروست بوو، هیجیان بەگۆی دا ناچی، دلایان هیچ وەرناگری،
 وەکوو لەشوینیکی تردا دەفەرموێ: ﴿كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا
 يَكْسِبُونَ﴾ المطففين/ ۱۴. یان دەفەرموێ: ﴿خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَعَلَى

سمعهم وعلى ابصارهم غشاوة، ولهم عذاب عظیم ﴿البقرة/۷﴾. هه‌لّه‌ته نه‌م نایه‌تانه ده‌ریاره‌ی تاقم و گزیه‌کن: که له‌زانستی خودادا وا چه‌سپاوه: که نه‌وانه به‌کافری ده‌مرزو نیمان ناهینن وه‌کوو موشریکه‌کانی قورپیش!

نه‌مجار په‌روه‌ردگار نه‌وه راده‌گه‌یه‌نی: که به‌په‌له عه‌زابو سزای خو‌ی ناتی‌ری بۆ سهر نه‌وانه‌ی کافرو بی‌دین و تاوان نه‌نجام ده‌دن: به‌هومیدی نه‌وه‌ی به‌خو‌یان دا بچنه‌وه له‌هه‌لو‌یستی سته‌مکارانه‌ی خو‌یان بی‌نه خواری و بۆ لای خودا بگه‌رینه‌وه. ده‌فهرموئ: ﴿وَرَبِّكَ الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ لَوْ يُؤَاخِذُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ لَأَبْغَضْتُمْ وَلَيَحْشَبُوهُنَّ عُصَابًا﴾. خودای تو نه‌ی موحه‌مه‌د! لی‌خو‌شبوو لی‌بورده، تاوان‌پو‌شه‌و خاوه‌نی ره‌حه‌تو به‌زه‌یی به‌رفراوانه، نه‌گهر به‌په‌له‌و ده‌ست له‌عاست ئاده‌میزاده سته‌مکاره‌کانی به‌سزای ریشه‌کیش کاری خو‌ی بگرتایه‌و به‌گو‌یره‌ی کرده‌وه‌ی خو‌یانی له‌گه‌ل بگردنایه، ههر له‌دو‌نیادا زوو ره‌چه‌له‌کی ده‌برینه‌وه. وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فهرموئ: ﴿وَلَوْ يُؤْخَذُ النَّاسُ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ لَأَبْغَضْتُمْ وَلَيَحْشَبُوهُنَّ عُصَابًا﴾. یان ده‌فهرموئ: ﴿وَأَن رَّبُّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ لِّلنَّاسِ عَلَى ظُلْمِهِمْ، وَأَن رَّبُّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ رعد/۶.

نه‌مجار په‌روه‌ردگار نه‌وه راده‌گه‌یه‌نی: که سزا نه‌دانى نه‌و تاوانبارانه (موشریکه‌کانی مه‌ککه) به‌په‌له‌و ده‌ست له‌عاست پاشگو‌ی خستن نیه، به‌لکوو مؤ‌له‌تدانه بۆ کاتیکی دیاریکراو، ده‌فهرموئ: ﴿بَلْ هُمْ مَوْعِدًا لَّن يَجِدُوا مِن دُونِهِ مُوْتَلًّا﴾ واته: خودا ویستی و ابو‌وه وای بریار داوه: که عه‌زابی کافره قورپه‌شییه‌کان دوا بخا بۆ کاتیکی دیاریکراو، نه‌و کاته‌ش یان رو‌ژی قیامه‌ته، یان له‌دو‌نیادایه، وه‌کوو رو‌ژی به‌درو رو‌ژی رزگارکردنی مه‌ککه‌و رو‌ژی جه‌نگه‌یه‌کالا‌که‌ره‌وه‌کانی تره! جا ههر کاتی سزادانیان هات نه‌وه عه‌زابی بی‌نامانی خودا ده‌وریان ده‌دا رزگاربوونیان نیه، به‌کورتی دوا‌خستنی سزاو تو‌له مؤ‌له‌تدانه پاشگو‌ی خستن نیه. نه‌مه‌ش شتیکی به‌لگه نه‌ویستمو په‌یوه‌ندى به‌دابو نه‌پیتی خوداوه هه‌یه‌و جو‌ریکه له‌حیکمه‌تی

یه‌زدانی، بئ هوده نیه، به‌لگه‌ی ئەم راستیانەش ئەوەتا: ﴿وَتِلْكَ الْقُرَىٰ
 أَهْلَكْنَاهُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَعَلْنَا لِمَهْلِكِهِم مَّوْعِدًا﴾ دانیشتوانی ئەو هەموو شارو
 شاروچکانە‌ی گە‌لی عادی و مە‌مود ئە‌صحابولئەیکە: کە لە‌پیش کافە
 قورە‌یشییە‌کانە‌وه بوون، کاتی‌ک سە‌مکارییان ئە‌نجام داو موع‌جیزە‌ی
 پی‌غە‌مبەرە‌کانیان بە‌درۆ خستە‌وه، کاتی‌کی دیاری‌کراومان بۆ لە‌ناو بردنیان
 دیاری کرد، هەر لە‌گە‌ڵ کاتی لە‌ناو بردنە‌کیان هات ئیتر بئ سئ و دوو لئ
 کردن، لە‌ناومان بردن، هەر بە‌و شی‌وه‌یه‌ کاتی‌کمان دیاری کردووە بۆ ئە‌و
 موش‌ریکانە‌ی گە‌لە‌کە‌ی تۆ ئە‌ی موحە‌ممە‌د! هەر لە‌گە‌ڵ وە‌ختی هات ئیتر
 بە‌بە‌ست بە‌قەرزیان نادە‌ین، خیرا بە‌عه‌زایی سامناکی خۆمان دە‌یان‌گرین و
 لە‌ناویان دە‌بین، واتە: با ئە‌وانە‌ وا نە‌زانن پاش‌گوێمان خستوون وازیان لئ
 دینین، بە‌ل‌کوو مۆ‌لە‌تمان داوون بۆ ما‌وه‌یه‌ک بۆ ئە‌وه‌ی بە‌خۆیان‌دا بچنە‌وه و تۆ
 به‌ بکە‌ن!

چیرۆکی حە‌زەرە‌تی موسا لە‌گە‌ڵ حە‌زەرە‌تی خە‌ضر

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِفَتْنِهِ لَا أُبْرَحُ حَتَّىٰ
 أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا ﴿٦٠﴾ فَلَمَّا بَلَغَا
 مَجْمَعَ بَيْنِهِمَا نَسِيَا حُوتَهُمَا فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا ﴿٦١﴾
 فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِفَتْنِهِ ءَإِنَّا غَدَاءُ نَا لَقَدْ لَقِينَا مِنْ سَفَرِنَا
 هَذَا نَصَبًا ﴿٦٢﴾ قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ
 الْحُوتَ وَمَا أَنَسِينِي إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ وَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ

فِي الْبَحْرِ عَجَبًا ﴿٦٣﴾ قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبِغُ فَارْتَدَّ عَلَىٰ آثَارِهِمَا
 قَصَصًا ﴿٦٤﴾ فَوَجَدَا عَبْدًا مِّنْ عِبَادِنَا ءَايَنَهُ رَحْمَةً مِّنْ
 عِنْدِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِمَّا لَدُنَّا عِلْمًا ﴿٦٥﴾ قَالَ لَهُ مُوسَىٰ هَلْ أَتَيْكَ
 عَلَىٰ أَنْ تُعَلِّمَ مِمَّا عَلَّمْتَ رُشْدًا ﴿٦٦﴾ قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ
 مَعِيَ صَبْرًا ﴿٦٧﴾ وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلَىٰ مَا لَمْ تُحِطْ بِهِ خُبْرًا ﴿٦٨﴾ قَالَ
 سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا ﴿٦٩﴾ قَالَ
 فَإِنِ اتَّبَعْتَنِي فَلَا تَسْأَلْنِي عَنْ شَيْءٍ حَتَّىٰ أُحْدِثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا
 ﴿٧٠﴾

له وه پیش پهروه دگار چیروکی ته صحابولکه هفی بو گیراینه وه بو شه وهی
 دهسه لاتو توانای خوئی به سهر زیندوبوونه وه دا بچه سپینئی، شه مجار سئی
 نمونه هی نیایه وه بو سه لماندنئی راستی شه وه: که عیززه تو شکومه ندی
 به مالو دهسه لات نیه به لکوو به عه قیده و بیرو باوهره، بو شه وهی
 موشریکه کانی مه ککه: که شانازیان به سهر هه ژاره موسولمانه کاند ا کرد ثم
 راستی به بزانه و به خویان دا بچنه وه.

شه نجار چیروکیکی تر ناراسته ده کا؛ شه ویش چیروکی هه زره تی موسایه
 له گهل هه زره تی (خضر) دا ﷺ چیروکه که له چوارچیوهی شه وه دا ده خولیتشه وه:
 که ههنگاو به ههنگاو هه زره تی موسا له هه زره تی خدره وه قیری زانیاری ده بی
 شه ماموستایه دهرزی دا ده دا. گیرانه وهی ثم چیروکهش لیله ده بو شه وهی:

موشریکه‌کانی مه‌ککه تیڭگن: که هه‌ره‌چهنده هه‌ره‌تی موسا پیغه‌مبه‌ره و ناخواتنی له‌گه‌ل خودادا کردوه و خاوه‌نی زانیاری کرداری باشه و یه‌کیکه له‌پیغه‌مبه‌ره (أولو العزم) و کان که‌چی فه‌رمانی پیکراوه زانیاری له‌بیا و چاکیک فیر بیی، نه‌مه‌ش نیشانه‌ی نه‌وه‌یه: که ته‌واضوح و خۆبه‌که‌م زانین له‌ته‌که‌بوورو خۆبه‌زلزانین باشتره.

﴿وَاذْ قَالِ مُوسَىٰ لِفَتَاهِ لَا أَبْرَحُ حَتَّىٰ أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حَقْبًا﴾ نه‌ی موحه‌ممه‌د! یادی نه‌وه بکه‌و نه‌و چیرۆکه بۆ گه‌له‌که‌ت بگپه‌وه: که موسا به‌پیاوه خزمه‌ت‌چیه‌که‌ی خۆی گوت: من برپارم داوه ده‌بی بکه‌ومه ریگا و رانه‌وستم تا ده‌گه‌مه نه‌و شوینه‌ی دوو ده‌ریا کان تیکه‌ل به‌یه‌کتر ده‌بنه‌وه، ته‌نانه‌ت نه‌گه‌ر گه‌شته‌که‌م چهنده سالتیکیش درێژه بکیشی تانه‌گه‌مه نه‌و شوینه‌ی رانه‌وستم!

هه‌لبه‌ته مه‌به‌ست به‌موسا، موسای کورپی عیمپانه: که پیغه‌مبه‌ری نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل بووه و خاوه‌نی موعجیزه‌ی (عصا) و یه‌دی به‌یضا و چهنده‌ها موعجیزه‌ی تریش بووه. مه‌به‌ست به‌(فه‌تا) که‌ی یوشعی کورپی نوونی کورپی (نه‌فرائیم) ی کورپی یوسف بووه.

نه‌م به‌شه‌ی چیرۆکی هه‌زه‌تی موسا ته‌نیا له‌م سوره‌ته‌دا باس کراوه، له‌هیچ شوینیکی تری قورئاندا دوباره نه‌بۆته‌وه، نه‌وه‌ی تیبینی ده‌کرئ قورئان شوینی روداوه‌کانی نه‌م چیرۆکه دیاری ناکا، جگه له‌وه‌ی که ناوی (مجمع البحرين) ی هیناوه. هه‌روه‌ها نه‌وه‌ش روون ناکاته‌وه له‌چ سه‌رده‌میکی ژیا‌نی موسادا بووه، ئایا نه‌م روداوه له‌میصر بووه پێش نه‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل لی‌پی برۆنه‌ ده‌ری، یان دوا‌ی ده‌رچوونیان بووه له‌وی، نه‌مجار نه‌گه‌ر دوا‌ی ده‌رچوونیان بووبی له‌میصر، ئایا پێش نه‌وه بووه: که بچنه‌ ناو خاکی پیروژه‌وه، یان دوا‌ی نه‌وه بووه: که موسا نه‌ته‌وه‌که‌ی به‌ره‌و خاکی پیروژ بردوه له‌ده‌روازه‌ی شاره‌که نه‌چوونه ژووری چونکه گه‌لیکی تیدا بوو هه‌موویان که‌ته‌و

چوارشانو به‌سامو هدیبه‌ت بوونو جوئه‌که‌کان نه‌ویران بچنه ناوی و تیان: تا
 نه‌وانی تیدابن نیمه ناویرین بچینه ناوی. یان دوی نه‌وه بوو: که له‌ده‌شته‌که‌دا
 سه‌ریان لی شیواو په‌رت‌ه‌وازه بوون، هه‌روه‌ها قورشان هیچ شتی‌ک ده‌رباره‌ی
 به‌نده‌ی صالحو خودا په‌رست باس ناکا: که موسا بوو به‌هاوړی‌و ماوه‌یه‌ک
 به‌یه‌که‌وه گه‌شتیان کرد. پیمان نالی کئی بووه، ناوی چی بووه، نایا پیغه‌مبه‌ر
 بووه یان زاناو پیواچاک بووه. هیچ لایه‌تی‌ک له‌م لایانانه ده‌ست نیشان ناکا!

نیمامی بوخاری و موسلیم له‌نویه‌ی کوری که‌عبه‌وه ﷺ له‌پیغه‌مبه‌روه
 فهرموده‌یه‌ک ریوایه‌ت ده‌که‌ن ده‌فهرموئ: (روژیک حه‌زره‌تی موسا وتاری بۆ
 قه‌ومه‌که‌ی ده‌دا، پرسپاری لی کرا کئی له‌هه‌موو ئاده‌میزادان زاناتره؟
 حه‌زره‌تی موسا وتی: من، نیت‌ر خودا عیتابی لی گرت، چونکه زانیاری نه‌وه‌ی
 حه‌واله‌ی خودا نه‌کرد، نه‌وه‌بوو په‌روه‌ردگار نیگای بۆ کرد: پی‌ی فهرموو:
 به‌نده‌یه‌کی من هه‌یه لای نه‌و شوینه‌یه که دوو ده‌ریاکان لیک ده‌ده‌نه‌وه، نه‌و
 به‌نده‌یه‌ له‌تۆ زاناتره. حه‌زره‌تی موسا وتی: خودایه! چۆن بی به‌خزمه‌تی بگه‌م؟
 په‌روه‌ردگار نیگای بۆ کرد فهرمووی: ماسییه‌ک بکه‌ره زه‌میل‌یه‌که‌وه
 ((کونده‌یه‌که‌وه)) بکه‌وه‌ی، له‌هه‌ر شوینی‌ک ماسییه‌که‌ت لی گوم بوو نه‌وه
 به‌نده‌ راستاله‌که له‌وییه. حه‌زره‌تی موسا که‌وته ری و خزمه‌ت‌کاره‌که‌ی خۆی
 له‌گه‌ل‌دا بوو، که ناوی یوشعی کوری نون بوو، رویشتن تا گه‌یشتنه‌ لای
 به‌رده‌که، له‌وی لایان‌دا بۆ پشودان و نیس‌راحت کردن و خه‌ویان لی که‌وت،
 ماسییه‌که‌ له‌کونده‌که‌ ده‌رچوو خۆی فری‌دایه‌ ناو ده‌ریاوه).

رای په‌سند نه‌وه‌یه: که (جمع البحرین) نه‌و شوینه‌ بی که ده‌ریای سورو
 ده‌ریای سپی ناوه‌راست به‌یه‌ک ده‌گه‌ن له‌و ناوچه‌یه‌ی که پی‌ی ده‌لین: ناوچه‌ی
 ده‌ریاچه‌ تاله‌کانو ده‌ریاچه‌ی تیمساح، یان نه‌و شوینه‌یه که خلیجی عه‌قه‌به‌و
 خلیجی سویس له‌ده‌ریای سووردا به‌یه‌ک ده‌گه‌ن، چونکه زو‌ربه‌ی رووداو‌ه‌کانی
 به‌نوئیس‌رائیل دوی ده‌رچوونیان له‌ولاتی میصر له‌م ناوچه‌یه‌ بووه.

جا ﴿فلما بلغ مجمع بينهما نسيا حوتهما، فاتخذ سبيله في البحر سرباً﴾
 کاتی ھەزرەتی موساو خەزمەتچیە کە ی گەییشتنە ئەو شوێنە ی دەریاکان
 بەیەک دەگەییشتن ئەو شوێنە بوو: کە خودا وادە ی گەییشتن بەبەندە
 صالحە کە ی پێ دابوونو نیازیان وابوو لەو ی بیینن، زۆر ماندو شەکەت بوون
 لێ ی نووستن، یوشع زوو بەخەبەر ھات ھێشتا ھەزرەتی موسا ھەر لەخەودا
 بوو، بەقودرەتی خودا ماسی زیندو بوو و ھو خۆ ی فریادایە ناو دەریاو و رێگە ی
 خۆ ی لە دەریادا گرتەبەر و کەوتە پێ. یوشع ئاگاداری ئەم روداوە بوو بەبەرچاوی
 خۆی ھاتەدی. کە ھەزرەتی موسا لەخەو ھەلسا لەبیری چوو دەریارە ی
 ماسییە کە یان پرسیار لەیوشع بکا، ھەزرەتی یوشعیش لەبیری چوو
 بەسەرھاتی ماسییە کە بۆ ھەزرەتی موسا بگێرێتەو ماسی لە دەریاکەدا کەوتە
 ھاتوچۆ ئاو کە ی کون دەکردو دەپۆیی ئاو کە وێک ئەدە کەوتەو، رێگا کە ی
 وەکوو تاقو کونیک ی درێژ وە ھابوو؛

مامۆستا سەبید دەفەر موێ: رای پەسند ئەو یە: کە دەلێن: ماسییە کە
 برژاوبوو، زیندو بوونەو یی و ئاو کون کردنە کە ی جۆرێک بوو لەموعجیزەو
 نیشانە، پەر وەردگار بەخشیو یەتی بە ھەزرەتی موسا، بۆ ئەو ی مەوعیدە کە ی
 خۆیان ی پێ بزائن. بەلگە لەسەر ئەو: کە ماسییە کە برژاوبوو سەرسورمانی
 ھەزرەتی یوشع، چونکە ئەگەر ماسییە کە زیندو بوو ی خۆ ی فریادایتە ناو
 دەریاو و رویشتی چ جێگای سەرسورمان نیە.

ھەر کەسیک بیرو باوەری تەواو بێ نابێ لەم جۆرە شتانە رەخنە بگرێو
 بێ: چۆن دەبێ ماسی برژاو زیندو بیتەو، یان ئاو کە لەت بوو وێک
 ئەکەوێتەو؟! چونکە ئەمە جۆرێک بوو لەموعجیزەو پەر وەردگاریش ھەرچی
 بھوێ بیکا دەیکاو ھیچی لێ عاسی نابێ!

بەلێ ھەزرەتی موساو ھەزرەتی یوشع لەو ی ھەستانو کەوتنە پێ ﴿فلما
 جاوزا قال لفتاه أتنا غذاءنا لقد لقينا من سفرنا هذا نصباً﴾ جا کە ئەو

شوینه‌یان جی هیشتو نریکه‌ی شه‌وو روژئی رویشتنو ماندوبوون، بو روژی دواپی له‌چیشته‌نگاودا هه‌زهره‌تی موسا به‌خزمه‌تکاره‌که‌ی خوئی فهرموو: برا! کوا خواردنه‌مه‌نیو قاولتیه‌که‌مان بیته پیشه‌وه با بیخوین، به‌راستی ئیمه له‌م سه‌فه‌رو گه‌شته‌ماندا تووشی ماندوبوو شه‌که‌تیه‌کی زور بوین!

جا وه‌کوو له‌مه‌وه‌پیش ئاماژه‌مان پی کرد، هه‌زهره‌تی موسا له‌لایهن خوداوه فرمانی پی کرا: که ماسیه‌کی خوئی پیکراوی برژاو له‌گه‌ن خۆیدا به‌رئو بیکاته تویشووی ریگای، پیشی گوترا: به‌نده‌یه‌کی خودا هه‌یه له‌لای (مجمع البحرین) چاوت پی ده‌که‌وئی، زانیاری وای لا هه‌یه تو تا ئیستا په‌ییت پی نه‌بردوه، هه‌زهره‌تی موسا که‌لکه‌له‌ی سه‌فه‌ری که‌وته سه‌ره‌وه خه‌ریکی خۆ ئاماده‌کردن بوو، هه‌روه‌ها هه‌والی نه‌وه‌شی پی درا: که هه‌ر کاتی ماسیه‌که‌ی له‌گه‌ن خۆتی ده‌به‌ی لیت گووم بوو، شه‌وه له‌و شوینه‌دا به‌نده‌ صالحه‌که‌ی ئیمه‌ت چاوپی ده‌که‌وئی. هه‌زهره‌تی موسا و خزمه‌تچییه‌که‌ی که‌وته پی تا گه‌یشتنه (مجمع البحرین) هه‌زهره‌تی موسا له‌خه‌ودا بوو یوشع به‌خه‌به‌ر بوو، ماسیه‌که‌ی له‌زه‌مبیله‌یه‌که‌دا بوو به‌قودره‌تی خودا زیندو بووه و له‌پیش چاوی یوشع خۆی فری‌دایه ناو ده‌ریاوه و که‌وته گه‌رازو هاتووچۆ!

بیگومان زیندوبوونه‌وه‌ی ماسیه‌که‌ی موعجیزه بوو بو موسا و نیشانه‌ی دۆزینه‌وه‌ی شوینی هه‌زهره‌تی خضر بوو. هه‌زهره‌تی خضر: شه‌و به‌نده خودا په‌رسته صالحه بوو: که په‌روه‌ردگار فرمانی به‌هه‌زهره‌تی موسا کرد لیسه‌وه قیری زانیاری بیی. وه‌کوو له‌ته‌فسیره‌ کۆنه‌کاندا نووسراوه ناوی (په‌لیای کوری مه‌لکان) بووه. رای په‌سندو سه‌حیح نه‌وه‌یه: پیغه‌مبه‌ر نه‌بووه. (۲۸)

(۲۸) ته‌فسیری مونیر ج ۱/۲۹۳ نیمای قورطوبی ده‌فه‌رموئی: به‌لای جه‌ماوه‌ری زانایانه‌وه هه‌زهره‌تی خضر پیغه‌مبه‌ر بووه ته‌فسیری قورطوبی ج ۵/۳۱۶.

شیخی مه‌راغی ده‌فه‌رموئی: زوریه‌ی زانایان پییان وایه هه‌زهره‌تی خضر پیغه‌مبه‌ر بووه، چوار به‌لگه‌یان له‌سه‌ر رایه‌که‌ی خویان هیناوه‌نه‌وه:

جا که حه‌زره‌تی موسا داوای قاوه‌لتی‌یه‌که‌ی کردو قاوه‌لتییه‌که‌ش بریتی
 بسو له‌ماسی‌یه‌ برژاوه‌که: که له‌بیریان چوو‌بو، نه‌حه‌زره‌تی موسا
 به‌سه‌ره‌هاته‌که‌ی ده‌زانی و نه‌یوشعیش له‌بیری بوو نم هه‌واله به‌حه‌زره‌تی موسا
 بدا، ئیتر له‌و کاته‌دا خزمه‌تچییه‌که‌ی به‌سه‌ره‌هاتی ماسی‌یه‌که‌ی بیر که‌وته‌وه
 ﴿قال أرايت إذا أوتينا إلى الصخرة﴾ به‌حه‌زره‌تی موسای گوت: تو ده‌زانی و
 ناگاداری کاتی لامان دایه لای به‌رده‌که چی روی‌دا! ئه‌مجار به‌سه‌ره‌هاته‌که‌ی
 بو گیکرایه‌وه‌و وتی: ﴿فاني نسيت الخوت﴾ به‌راستی من ماسییه‌که‌م له‌بیر
 چوو! واته: له‌یادم چوو به‌سه‌ره‌هاتو روداوی ماسییه‌که‌ت بو بگیکر‌مه‌وه ﴿وما
 أنسانيه إلا الشيطان أن أذكره﴾ جگه له‌شه‌یتان هیچ که‌سی تر نه‌وه‌ی له‌بیر
 نه‌بردم‌مه‌وه، شه‌یتان به‌وه‌سه‌وه‌سه‌ دلی مه‌شغوول کردو له‌بیرم چوو بو‌ت باس
 بکه‌م.

هه‌لبه‌ته به‌لای ئه‌هلی سوننه‌و جه‌ماعه‌ته‌وه خودا به‌دی‌هینه‌ری کرده‌وه‌ی
 به‌نده‌کانییه‌تی و هه‌موو شتیک به‌ده‌ست نه‌وه، وه‌لی کاری خراپ و ه‌پال شه‌یتان
 ده‌دری چونکه به‌هۆی نه‌وه‌وه ئه‌نجام ده‌دری به‌ختوکه‌و وه‌سه‌سه‌ی ئه‌و
 فه‌راهه‌م ده‌هینه‌دری، بۆیه هه‌موو کاریکی خراپه به‌کرده‌وه‌ی شه‌یتان داده‌نری،
 له‌لایه‌کی تر وه‌و ده‌بی شه‌رم بکه‌ین که کاری خراپو ناپه‌سند پال خودا بده‌ین.
 له‌بیر چوونه‌وه‌که‌ش کاریکی خراپ بوو چونکه بووه هۆی ئه‌و هه‌موو گه‌رانو
 ماندو‌بوونه‌وه‌ی حه‌زره‌تی موسا تیپه‌ر‌بوونی ئه‌و هه‌موو کاته به‌بی هوده.

۱- قورئان ده‌فهرموی: ﴿آتیناه رحمة من عندنا﴾ وشعی (رحمة) لیره‌دا به‌مانا پیغه‌مبه‌ریه‌تییه‌ ناماژه به‌وه که
 خودا ده‌فهرموی: ﴿اهم یقسمون رحمة ربك﴾.

ب- نایه‌تی ﴿وعلمناه من لدنا علما﴾ نه‌مه نه‌وه ده‌که‌یه‌نی په‌رو‌ردگار به‌بی ناوه‌ند فیری زانیاری کرد‌بی،
 که‌سیک ناوا بی پیغه‌مبه‌ره.

ج- حه‌زره‌تی موسا داوای لی کرد قیری شتی بکا، ده‌ی پیغه‌مبه‌ر نابی له‌ناپیغه‌مبه‌ر قیری شت بی.

د- خضر ده‌فهرموی: ﴿وما فعلته عن أمري﴾ له‌خزمه‌وه نه‌و ئیشانم نه‌کردن به‌لکوو به‌نیگای خودایی
 کردومن. ته‌فسیری مه‌راغی ج ۱۷۲/۱۷۳.

ه‌روه‌ها له‌بیر‌چوونه‌وه‌که پی‌چه‌وانه‌ی فەرمانی ه‌زره‌تی موسا بوو، چون‌که ه‌زره‌تی موسا له‌سه‌ره‌تای گ‌شته‌که‌دا به‌یوشعی فەرموو: ه‌ر کاتی ئه‌و ماسیه‌ت له‌ده‌ست چوو ه‌ه‌والم بده‌ری، ته‌نانه‌ت پی‌ی فەرموو من هی‌چم له‌تو ناوی ئه‌و نه‌بی!

ده‌ش‌گونجی ه‌وکاری له‌بیر‌چوونه‌وه‌که عیتابی خودابی له‌ه‌زره‌تی موسا و له‌خزمه‌ت‌چی‌ه‌کی. چون‌که موسا پشتی به‌خزمه‌ت‌کاره‌کی به‌ستو د‌ل‌نیا‌بوو: که ه‌ه‌وایی ده‌داتی. خزمه‌ت‌کاره‌کشی که ئه‌و فەرمانه‌ی پی‌ی کرا نین‌شائه‌ل‌لای نه‌کرد. به‌ل‌کو و‌تی: ئه‌و کار‌یکی ئاسانه‌و به‌سه‌ر‌چاو ه‌ر که ماسیه‌که‌م لی‌ گ‌وم بوو ه‌ه‌والت ده‌ده‌می.

﴿واتخذ سبيله في البحر عجباً﴾ من له‌بیرم چوو باسی ماسی‌یه‌که‌ت بو ب‌که‌م، ئه‌و کاته‌ی ته‌شریفت له‌شیرین خه‌ودا بوو ماسی‌یه‌که‌ زیند‌بو‌وه‌و خ‌وی فری‌دایه‌ ناو ده‌ریا‌وه‌و به‌ناو ده‌ریا‌دا که‌وته‌ گ‌ه‌را‌زو ئه‌و ری‌گی‌یه‌ی پی‌یدا ده‌ر‌یشت ده‌بوو به‌نه‌فه‌قی‌ک‌ئو ئاوه‌که و‌یک نه‌ده‌که‌وته‌وه، به‌راستی دیمه‌نه‌که جی‌گای سه‌ر سو‌رمان بوو منی سه‌رسام کرد، که‌چی که له‌خه‌و ه‌ه‌ستای له‌بیرم چوو بو‌ت ب‌گی‌رمه‌وه‌و شه‌یتان له‌بیری بر‌دمه‌وه!

﴿قال: ذلك ما كنا نبغ﴾ ه‌زره‌تی موسا فەرمووی: ئه‌وه‌ی گ‌یراته‌وه ده‌ریا‌ه‌ی رودا‌وی ماسی‌یه‌که، ئه‌و شته‌یه: که ئیمه به‌شوینی‌دا ده‌گه‌ری‌ین‌و به‌دوا‌ی‌دا و‌ل‌ین، ئه‌وه نیشانه‌ی ئه‌وه‌یه: که ئه‌و پیا‌وه صال‌حه‌ی ئیمه ده‌مانه‌وی چاو‌مان پی‌ی ب‌که‌وی له‌و شوینه‌ تووشمان ده‌بی! ئیتر ﴿فارتدا علی آثارهما قصصاً﴾ راسته‌و راست به‌ری‌گای خ‌ویان‌دا گ‌ه‌را‌نه‌وه تا گ‌ه‌یشته‌نه‌وه ئه‌و به‌رده‌ی که له‌و سه‌ره‌وه لایان دابووه لای‌و پشوویان دابوو ماوه‌یه‌ک خه‌ویان لی‌ که‌وت‌بوو ﴿فوجدنا عبداً من عبادنا﴾ ئیتر له‌و شوینه‌دا به‌نده‌یه‌ک له‌به‌نده راست‌له‌کانی ئیمه‌یان بینی: که ﴿آتيناه رحمة من عندنا﴾ له‌لایه‌ن خ‌ۆمانه‌وه ره‌حه‌تی‌ک، واته: پ‌له‌و پایه‌ی پی‌غه‌مبه‌ر‌تیمان پی‌ی به‌خشی‌بوو.

﴿وعلماہ من لدنا علما﴾ له لایەن خۆمانەوہ زانیاری تایبە تیمان فیر کردبوو، زانیارییەکی وەهێ: که هیچ کەس بەهەولو تیکۆشانی خۆی فیری نابێ، واتە: زانیارییەکی پەنامەکی و غەیبیمان فیر کردبوو!

ئیمامی قورطوسی لەبوخارییەو ئەمەدی راگۆتزاووە دەفەر مووی: کە حەزەرەتی موساو یوشع گەڕانەووە بۆ لای بەردە کە، پیاویکیان بینی لەسەر طینفیسەییەکی سەوز راکشاووە داپۆشراو، بەشتی بەشیکی خستۆتە ژێر هەردوو قاچیەووە بەشیکی تری خستۆتە ژێر سەری، حەزەرەتی موسا سەلامی لی کردو ئەویش پەردە کە لەسەر دەمو چاوی خۆی لادا و تی: لەولاتی ئێوەدا ناشتی هەیە؟! ئەتۆ کێی؟ وتی من موسام. وتی: موسای پیغەمبەرەری بەنوئیسرائیل؟ وتی: بەلی. ئەمجار وتی: ئیشت چیەو چیت لەمن دەوی؟ حەزەرەتی موسا وتی: هاتووم فیری هەندێ لەو زانیارییانەم بکە کە زانیاری تایبەتین و ناواژەن.

زۆریە زانیان پێیان وایە ئەو بەندە صالحە حەزەرەتی (خضرە) و ناوەراستەقینە کە (یەلیای کۆری مەلکانە) ئەو پیاو پیرۆزە بەرای زۆریە زانیان پیغەمبەر بوو، بەلگەو نیشانە لەسەر پیغەمبەریتی ئەم زاتە زۆر زەبەندەزو هەندێ لەو بەلگانەمان لەو پێش تۆمار کردوون.

پێگومان خضر پیغەمبەر بووبی یان پیغەمبەر نەبووبی پلەو پایە لەخوار حەزەرەتی موساو هێ، زانین و ناگادار بوونی خضر بەسەر هەندێ زانیاری دا: کە حەزەرەتی موسا نەزانیووە لەپلەو پایە حەزەرەتی موسا کەم ناکاتەووە نابێتە بەلگە لەسەر ئەو: کە حەزەرەتی خضر لەحەزەرەتی موسا گەورەتر بووبی. هەرەو کۆو چۆن مامۆستایی حەزەرەتی جویرائیل بۆ پیغەمبەر نابێتە بەلگە لەسەر ئەو: کە جویرائیل لەپیغەمبەر گەورەتر بی. راجیایی هەیە دەربارە ی ئەو ئایا حەزەرەتی خضر ئیستا لەژیاندا یان نا؛ هەندێ

له‌زانیانی ئیسلام پییان وایه خضر نه‌مردوه و تا نزیک دونیا خراب بوون نامری.

هه‌ندیکی تر له‌زانیان پییان وایه (خضر) مردوه و نه‌ماوه، له‌م باره‌وه له‌کتیبه‌کانی عه‌قانی‌دو کتیبه‌کانی ته‌فسیردا ده‌مه ده‌می و کیشیه‌کی زۆر هه‌یه، هه‌ر تاقمه‌و کۆمه‌لیک به‌لگه‌ دینیتیه‌وه له‌سه‌ر رایه‌که‌ی خۆی به‌پێیستم نه‌زانی ئه‌و هه‌موو (حه‌نه‌حه‌به‌شییه) راگوژی ئیره‌ی بکه‌م! به‌لێ حه‌زهره‌تی موسا به‌هۆی ئه‌و نیشانه‌و به‌لگانه‌ی خودا بۆی دانابوو به‌نده‌ صالحه‌که‌ی دۆزییه‌وه به‌یه‌ک گه‌ییشتن!

مامۆستا سه‌یید ده‌فه‌رموی: وا پێ ده‌چێ مه‌به‌ست له‌و گه‌شتو به‌دوادا گه‌رانه‌ نه‌هینی‌یه‌ک بووبێ له‌نیوان په‌روه‌ردگارو موسادا خزمه‌تچیه‌که‌ی ئاگاداری ئه‌و نه‌هینی‌یه‌ نه‌بووبێ، بۆیه‌ لێره به‌ولاوه له‌رودای چیرۆکه‌که‌دا ناوی یوشع نامینی و هه‌ر ناوی موسا و پیاو چاکه‌که‌ ده‌هیندرێ! خۆیان ده‌بنه‌ ئه‌کته‌ری چیرۆکه‌که‌.

﴿قال له موسى: هل أتبعك على أن تعلمن مما علمت رشدا﴾ حه‌زهره‌تی موسا به‌حه‌زهره‌تی خضر فیه‌رموو: رازی ده‌بی هاوڕێیت بکه‌م بۆ ئه‌وه‌ی هه‌ندی ئه‌و زانیاری‌یه‌ی خودا قیری کردووی فێرم بکه‌ی؟! واته‌: با هاوڕێیت بکه‌م بۆ فێر بوونی ئه‌و زانسته‌ پیرۆزه‌ی که‌ تو فێر کراوی. به‌لکوو بیکه‌مه‌ به‌رنامه‌ی ژيانم له‌کردارو هه‌لوێستمدا سوودی لێ ببینم!

سه‌یر بکه‌ن حه‌زهره‌تی موسا به‌چ ئه‌ده‌بوو حیشه‌مه‌تیکه‌وه، به‌چ شیوه‌یه‌کی شیرین و شه‌رمه‌وه داوای قیری‌بوونی زانسته‌ له‌حه‌زهره‌تی خضر ده‌کا! به‌شیوه‌ی پرسیار داوای فێر کردنی زانستی به‌سوود ده‌کا له‌و به‌نده‌ صالحه‌!

به‌لام پێیسته‌ ئاماژه‌ به‌وه‌ بکه‌ین: که‌ زانیاری حه‌زهره‌تی خضر جۆره‌ زانییکی تایبه‌تی بوو، که‌وا بێ ئه‌و زانینه‌ی موسا داوای کرد خضر قیری بکا له‌باره‌ی ئایین و شه‌ریعه‌ته‌وه‌ نه‌بوو، زانینی زانیاری په‌نامه‌کی و غه‌یبی بوو،

زانپارییه کی تاییه تی بوو (علمی لدنی) پی دهلینو پهروردگار هه ندی له بنده کانی خوی به سهردا ناگادار ده کا، زانپارییه کی (وهه بی) یه زانپاری (که سبی) نه، دووره له تیگه ییشتنی خه لکی و پهروردگار له تاکتا که ی به بنده کانی نه بی ئاشکرای نا کا. له بهر حکمه تیگ: که هه رخوی ده زانی حه زه تی خضری فیری هه ندی له و جوړه زانینه کردوه.

جا بهو پییه: که زور روداو هه یه به دیمه نو رواله ت دژایه تی هه یه له گهل ژیری و زانینی رواله تی ئاده میزاد، به لام به گویره ی نه و زانینه په نامه کییه راستو حقه، بویه حه زه تی خضر مه ترسی نه وه ی کرد: که حه زه تی موسا نه توانی هاوړپیه تی بکا، چونکه لی ی نمایان بوو: تووشی رودای وا ده بن حه زه تی موسا له بهر امبه ریان دا خوی پی ناگیرئو ره خنه له هه لوئستو کرده وه کانی ده گری، بویه حه زه تی خضر ﴿قال﴾ به موسای فهرموو: ﴿إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا﴾ نه تو ناتوانی له گهل مندا هه لکه ی، رودای وا ده بینی له منوه خوت پی ناگیرئو ره خنه ده گری!! به مهش ئیمه لیگ ده داپرینو من هاوړپیه تیت ناکه م.

نه مجار هوی خونه گرته که شی بو روون ده کاته هوو ده فهرموئ: ﴿وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلَىٰ مَا لَمْ تُحِطْ بِهِ خُبْرًا﴾ تو چون ده توانی بی ده نگ بی له کرداریکی من به دیمه نو رواله ت ناړه و او سته مه، ناگاداری لایه نه نهینی یه که ی نیتو نازانی که له دیوی ناه وه ی دا کارکی باشو روایه. تو رواله ت بینی و به ظاهیر ده پروانی یه روداو هه ی، ته نیا ناگات له باری شهرعی و خراپه که ی هه یه، پیغه مبه ریشو نه رکی فهرمان به چاکه و نه هی له خراپه ت له سهر شانه، به هیچ کلوجی بی ده نگ نابی له کرده وه یه ک که به لاتوه خراپو ناړه وایه، که وای نه ناتوانی بیده نگ بی له ناست هه لوئستو کرده وه کانی منو هاوړپیه تی منت پی ناکری! به کورتی دلنپام له وه ی خوت پی ناگیرئو له بهر امبه ر نه و کرده وانه ی له من ده یانینی!

حه‌زره‌تی موسا له‌دلی خوی‌دا برپاری خوراکری و گوپرایه‌لی داو ﴿قَالَ﴾:
 به‌حه‌زره‌تی خضری فهرموو: ﴿سَتَجِدُنِي إِنِشَاءَ اللَّهِ صَابِرًا﴾ نه‌گهر خودا مه‌یلی
 لی بی منت ده‌ست ده‌که‌وئ به‌هاورپی‌ه‌کی خاوه‌ن صه‌برو نارامو هه‌رجی
 کرده‌وه‌یه‌کت لی ببینم ره‌خنه‌ت لی ناگرم، دان به‌خۆم‌دا ده‌گرمو چاوه‌روانی
 ئاکامه‌که‌ی ده‌کم، ﴿وَلَا اَعْصِي لَكَ اَمْرًا﴾ به‌هیچ کلوجی سه‌ریپیچی
 فهرمانو نامۆژگاریه‌کانت ناکم به‌مه‌رجی سه‌ریپیچی فهرمانی خودای تیدا
 نه‌بی!

نه‌مجار هه‌زره‌تی خضر زیاتر مه‌رجی به‌هاورپی بوونی بۆ رون کرده‌وه
 پیش ده‌ست پی‌کردنی گه‌شته‌که‌یان مه‌رجی‌کی یه‌کالا‌که‌ره‌وه‌ی به‌موسا
 را‌که‌یاندا ﴿قَالَ﴾ به‌موسای گوت: ﴿فَإِنْ اَتَّبَعْنِي فَلَا تَسْأَلْنِي عَنْ شَيْءٍ حَتَّى
 اُحْدِثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا﴾ نه‌گهر بویت به‌هاورپی سه‌فهرم، نابی له‌هیچ شتی‌ک
 پرسیارم لی بکه‌ی هه‌تا بۆخۆم بۆت رون ده‌که‌مه‌وه، هه‌ر شتی‌کت بینی له‌منو
 به‌رواله‌ت به‌دلت نه‌بوو نه‌لی‌ی نه‌وه‌ بۆچی وات کرد؟ بۆ وات نه‌کرد، نه‌که‌ی
 ره‌خنه‌م لی بگری! دان به‌خۆتا بگه‌ه‌تا‌کوو بۆخۆم له‌کاتی پی‌ویستدا له‌لایه‌ن
 خۆمه‌وه‌ بۆت روون ده‌که‌مه‌وه، به‌بی شه‌وه‌ی پرسیارم لی بکه‌ی! هه‌زره‌تی
 موسا ره‌زامه‌ندی خوی‌نیشان‌داو مه‌رجه‌کانی هه‌زره‌تی خضری قبول‌کردن.

﴿فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا رَكَبَا فِي الْفَافِئَةِ خَرَقَاهَا﴾ هه‌زره‌تی موساو هه‌زره‌تی
 خضر گه‌شته‌که‌یان ده‌ست پی‌کردو به‌قه‌راخی به‌حرده‌که‌وته‌پێ‌و عه‌ودالی
 که‌شتیه‌ک بوون سواری بزو زوو بگه‌نه‌ شوینی مه‌به‌ستیان، هی‌نده‌ی پی
 نه‌چوو که‌شتیه‌ک هاتوو ده‌ستی‌یان لی را‌گرتو له‌نزیکیانه‌وه‌ له‌نگه‌ری گرتو
 نه‌مانیش داوایان لی کردن سواریان بکه‌ن، خاوه‌ن که‌شتی و که‌شتیه‌وانه‌کان
 هه‌زره‌تی خضریان ناسیو بی کری سواریان کردن، که‌شتی وه‌گه‌ر که‌وتو چوو
 ناوه‌راستی ده‌ریاوه‌ به‌ره‌و قوناغو شوینی مه‌به‌ست که‌وته‌پێ، له‌کاتی‌که‌دا له‌ناو
 شه‌پۆلی سامناکی ده‌ریادا که‌شتی ریگای خوی ده‌بهری، هه‌زره‌تی خضر

تاوی‌دایه پاچیکو ته‌خته‌یه‌ک یان دوو ته‌خته‌ی له‌که‌شتیی‌یه‌که کی‌شایه‌وه و
که‌شتی کون کردو نه‌مجار پینه‌ی کرده‌وه^(۲۹) به‌جۆریک: که که‌شتیه‌که‌ی
عه‌بیدار کردو به‌ناشکرا عه‌بیه‌که‌ی ده‌بیندرا!

حه‌زره‌تی موسا: که نه‌مه‌ی بینی خۆی پئی نه‌گیراو هاواری لی هه‌لسا
﴿قال: أخرقتها لتغرق أهلها لقد جئت شيئا إمر﴾ وتی: نه‌وه که‌شتیه‌که‌ت
کون تی‌کرت بو نه‌وه‌ی سه‌رنشینه‌کانی نقوومی ناو ده‌ریابیزو بخنکین!
به‌راستی کاریکی ناشیرینت کردو تاوانیکی گموره‌ت نه‌نجام دا! نای که
کاریکی خراپت نه‌نجام دا!

مامۆستا سه‌یید ده‌فه‌رموئ: بی‌گومان هه‌زره‌تی موسا واده‌و به‌لینی
خۆی که له‌سه‌ره‌تاوه دای به‌حه‌زره‌تی خضر له‌یادی چوونه‌وه، هه‌لسو
که‌وته‌که‌ی خضر هی‌نده کاری تی‌کرد خۆی پئی نه‌گیراو لی‌ی و ده‌هنگ هات!
حه‌زره‌تی موسا له‌به‌رامبه‌ر نه‌م کاره‌ی هه‌زره‌تی خضر دا: که له‌روانگه‌ی
عه‌قلو مه‌نطیقه‌وه هی‌چ پاساوکی بو ناهیندریتوه ره‌خنه‌ی گرتو ناره‌زایی
ده‌رپری!

ئینسان جاری وا هه‌یه مانایه‌کی کوللی مه‌زنده ده‌کا، به‌لام: که
به‌واقیعی عه‌مه‌لی ده‌که‌وتته جی به‌جی کردنی نه‌و مانا نه‌ظهریه‌ کوللییه،
دیدو بۆچونیکی تری بو په‌یدا ده‌بی‌و تاقیکردنه‌وه عه‌مه‌لییه‌که بارودۆختیکی
تر بو ئینسانه‌که ده‌خولقی‌نئ زۆر جوداوازه له‌گه‌ل ته‌سه‌وره نه‌ظهریه‌که.
نه‌وه‌تا هه‌زره‌تی موسا له‌وه‌پیش هه‌زره‌تی خضر ناگاداری کرده‌وه: که تو
ناتوانی خو بگری له‌به‌رامبه‌ر نه‌و هه‌لسو که‌وتو کرده‌وانه‌ی که
له‌گه‌شته‌که‌مان دا له‌منیان ده‌بینی! به‌لام هه‌زره‌تی موسا پابه‌ندبوونی خۆی
به‌خوگری نارام گرتن راگه‌یاندو واده‌و به‌لینی داو مه‌رجه‌کانی هه‌زره‌تی

خضری قبول کردن، به‌لام: که به‌واقیعی و عه‌مه‌لی روبه‌پرووی روداو‌ه‌کان بووه‌و واده‌و به‌لینه‌کانی له‌بیر‌چوونه‌و نه‌یتوانی له‌ناست کرده‌و به‌پروالته‌ت نار‌ه‌وایه‌کانی حه‌زره‌تی خضر بی‌ده‌نگ بی‌ به‌لکو و هاواری لی‌ هه‌لساو ره‌خنه‌ی گرت!

به‌لی سروشتو میزاجی حه‌زره‌تی موسا جوړه سروشتیکی مه‌یل و توندو تووړه بووه، هه‌لسو که‌وته‌کانی گه‌واهی نه‌م راستین، نه‌و تا هه‌ر له‌سه‌ره‌تای ژیانیه‌وه: که به‌هانای کابرای به‌نویس‌سرائیلی‌یه‌وه چوو ئینفیعال گرتی و مسته‌کۆله‌ی له‌کابرای قیبطی‌داو کوشتی و دوایی تۆبه‌ی کردو له‌خودا پارایه‌وه: که لی‌ی ببوری، بۆ روژی دوایی هه‌مان کابرای به‌نویس‌سرائیلی له‌گه‌ل یه‌کیکی تر شه‌پیه‌تی و داوای یارمه‌تیدانی له‌حه‌زره‌تی موسا کردو نه‌ویش ویستی په‌لاماری کابرای به‌شه‌په‌اتو له‌گه‌ل کابرای به‌نویس‌سرائیلی بسدا، کابرای به‌نویس‌سرائیلی وه‌یزانی په‌لاماری نه‌و دده‌ا، هاواری کردو کوژراوه‌که‌ی روژی پیشووشی لی‌ ناشکرا کرد. که له‌ناکام‌دا ناچاربو و لات به‌جی بی‌لی و روبکاته ولاتی مه‌دیه‌ن!

به‌لی نه‌وه حه‌زره‌تی موسایه‌و خودا سروشتی و دارپشتووه، بۆیه که هه‌لسو که‌وته‌که‌ی حه‌زره‌تی خضری بینی تاوی داوه‌ته ته‌شوینه‌ک که‌شتی کون ده‌کا، نه‌یتوانی واده‌که‌ی به‌رته‌سه‌رو پابه‌ندی به‌لینه‌کانی بی‌، چونکه سروشتی ناده‌میزاد هه‌موویان له‌وه‌دا یه‌کده‌گرنه‌وه که نه‌زموونی عه‌مه‌لی و ته‌صه‌وری نه‌ظهربیان لیکت جوداوازه!

جا که حه‌زره‌تی موسا ره‌خنه‌ی ناراسته‌ی حه‌زره‌تی خضر کرد له‌سه‌ر نه‌و کاره به‌پروالته‌ت ناشیرینه‌ی نار‌ه‌زایی خو‌ی ده‌رپری حه‌زره‌تی خضر به‌شیوه‌یه‌کی هی‌دیو هی‌منی واده‌و به‌لینه‌کانی پیشووی وه‌بیر هی‌نایه‌وه ﴿قال﴾: به‌حه‌زره‌تی موسای فرموو: ﴿الم أقل لك﴾: إنك لن تستطيع معي صبرا ﴿نه‌ی له‌هه‌وه‌له‌وه پی‌م نه‌گوتی ته‌تو ناتوانی له‌گه‌ل من‌دا هه‌لبکه‌ی و

هاورپیتی منت پی ناکری؟! نه تو لای خوی وادهو بهلینت پی دامو مهرجه کانی
منت قبول کردن!؟

﴿قال: لا تأخذه في بما نسيت ولا ترهقني من أمري عسراً﴾ حهزرتی
موسا عوزری بو دینیتیه ووه ده فمرموی: نه ووه له بیرچوبوه ووه تکایه عوزرم
هه یه ووه عوزره کهم لی وهریگره، تکایه له م گهشته ماندا نهرکی قورس مه خمره
سهرشانم. ته نگه تاوم مه که به ووه که عوزرم لی وهرنه گریو چاوپوشیم لی
نه که ی، له کاتی که دا که له بیرم چوو بی! حهزرتی خضر عوزره که ی لی
وهرگرتو ﴿فانطلقا: حتی إذا لقيا غلاما فقتلاه﴾ له که شتییه که دابه زینو
به قهراخ ده ریادا دریشه یان به گهشته که یان دا، له ریگه یان دا گه ییشتن
به مندالیکی تازه پیگه ییشتو له ناو مندالاندا یاری ده کر، حهزرتی خضر
هر چاوی به منداله که کهوت، بی پرسیارو ولام په لاماری منداله که ی داو
سهری کیشا به دیوار یکنداو کوشتی. حهزرتی موسا هه رچه ند کردی نه ییتوانی
له مه بیده نگ بی. چونکه جاری پیشوو که کونیک کی له که شتییه که کرد بوو
مه زنده کرا بیته هوی خنکانی سهرنشینانی و رودانی خنکانه که سهد ده رسد
نه بوو، به لام نه مجاره کوشتنی ناده میزادیکی بیتاوانه، کوشتنی ده ست
نه نقه ستهو هیچی تیدا نه ماوه، تاوانیکی گموره یه نه نجام دراوه، مندالیکی
بی تاوان به ناحق کوژراوه، بویه هه رچه نده حهزرتی موسا وادهو بهلینت کانی
له بیر بوون، مهرج و، ناموژگارییه کانی حهزرتی خضر لی گوچکه دا
ده زرنگانه ووه به لام خوی پی نه گیراو نه ییتوانی بیده نگ بی! ﴿قال: أقتلت
نفسا زكية بغير نفس؟﴾ وتی: مالویران! نه ووه تو چون ریگه ت به خوت دا
ناده میزادیکی بیتاوان بکوژی؟ گیانیکی بی تاوانی پاکی بی گونا هت بو
فهوتاند! خو حقی که سی له سهر نه بوو، که سی نه کوشتبوو! ﴿لقد جئت شیئاً
نكراً﴾ به راستی کاریکی ناشیرینت کردو تاوانیکی گموره ت نه نجام دا،
حهزرتی موسا نه مجار ره خنه گرتنه که ی ووه ده نگ هاتنه که ی ره نگدانه ووه ی

بیرو باوه‌پێکی بنه‌په‌تی بوو، روداوه‌که له‌ناخه‌وه هه‌ژاندی، هه‌رچه‌نده له‌دڵی
خۆی دا لێکی دایه‌وه نه‌یتوانی پاساوێک بدۆزیته‌وه بۆ کرده‌وه‌ی هه‌زره‌تی
خضر، ئه‌و منداڵه کوژراوه له‌دیدێ موسادا منداڵێکی بێ تاوانه، هه‌یچ
شتێکی وای نه‌کردوه له‌سه‌ری بکوژری، منداڵه‌و هه‌شتا بالغ نه‌بووه، له‌سه‌ر
کرده‌وه‌ی به‌رپرس نیه، هه‌رچه‌نده کردی و کرواندی و لێکی دایه‌وه پاساوی بۆ
نه‌دۆزرایه‌وه!

به‌یارمه‌تی خودا لێته‌دا کۆتایی به‌جزمی پانزه‌هات
خودا پشتیوانمان بێ بۆ ته‌واو کردنی جزمه‌کانی تر

پیرستی بابتهکان

لاپهرد	بابته
۳	سورهتی (الاسراء)
۱۱	باسی شهورهوی پیغه مبهرو نازکردنی تهورات بو سهر موسا (عليه السلام)
۱۱	حال و چونیتهتی بهنو ئیسرائیلی له میزوودا
۲۶	مه بهسته کانی قور ئانی پیروز هیدایهت و مرگینی و ترساندنه
۳۰	نیشانهی دهسه لاتی پهروهردگارو نیعمه ته جوراوجوره کانی خودا به سهر ئاده میزاددا
۴۰	یاداشی هدریهک لهوانه ی دونیا ویستن، یان ههولئی قیامت دهه ن!
۴۶	بنه ماکانی ریکخستنی کۆمه لگای موسولمان: یه کتاپه رستی بناغهی باوهره، یه کیه تی و ته بایی خیزان کۆله که ی کۆمه لگایه
۶۲	بنه مایه کی تری گرنگ بو یاسای کۆمه لگای ئیسلامی
۸۲	سه رزه نشتی کردن ده مکتوتانه وهی نهوانه ی مندا ل و هاوه ل بو خودا داده نین
۸۹	پاراستنی پیغه مبه ر ﷺ له نه زیه تی موشریکه کانی مه که له کاتی خویندنی قورئاندا
۹۴	ئینک اریکردنی موشریکه کان بو زیندوبوونه وهی ره تکردنه وهی ئینک اریکردنه که یان
۱۰۰	داب و نه ریتی موحاده له کردن و ده مه ده می
۱۰۵	پوچه لکردنه وهی یه کی تری شوبه ی کافره کان و ره واندنه وهی گومانه کانیا ن
۱۱۶	سه رگوروشته ی ئاده م له گه ل شه یتاندا فه رمان به فریشته بو کرنوش بردن بو ئاده م
۱۲۳	برئی له نیعمه ته کانی خودا به سهر ئاده میزاددا

۱۲۹	حال و وهزعی ناده میزاده کان له گهل پیتشه وایانی خویان له رۆژی قیامت
۱۳۲	حال و وهزعی ناده میزاده کان له گهل پیتشه وایانی خویان له رۆژی قیامت
۱۳۸	فهرمان و تهوجیهات و تهعلیمات بو پیغه مبه ر
۱۵۱	سهرنساپی قورن
۱۵۶	پیتشیارو په لپی موشریکه کان
۱۶۱	شوبهه و گومانی موشریکه کان ده رباره ی ناده میزادیه تی پیغه مبه ران و ئینکاریکردنی زیندو بوونه وه
۱۷۲	نۆ موعجیزه ی حه زره تی موسا و صیفه تو چۆنیه تی نازلکردنی قورن
۱۸۱	پارانه وه له خودا له ناوه جوانه کانی
۱۸۵	سوره تی (الکھف)
۱۸۸	حه ملو په نای خودا و کاریگه ری قورن
۱۹۳	جیرۆکی نه صاحبولکه هف
۲۲۹	ریتنمویی کردنی په روه ردگار بو پیغه مبه رو موسولمانان
۲۳۷	جیرۆکی خاوه نی دوو باخه که و نمونه ی ده و له مهن دی له خویایی بوو هه زاری بروا قانه و پته و
۲۴۷	نمونه ی ژبانی دونیا
۲۵۱	به گه ر خستنی کیوه کان و کوکردنه وه ی ناده میزاد و رانواندنی نامه ی کرده وه کانیا ن له رۆژی قیامت دا
۲۶۴	شیکردنه وه ی قورن و نه رکی پیغه مبه ران و سسته مکاری نه وانه ی روو له نیمانه ی نان وهرده گیرن، هۆی دوا که ورتی سزای سه ربیچیکه ران بو کاتیکی دیاریکرا و
۲۷۱	جیرۆکی حه زره تی موسا له گهل حه زره تی خچردا
۲۸۹	پیرستی بابتهکان